

NOVVM IESV CHRISTI TESTAMENTVM.

NOVVM IESV CHRISTI TESTAMENTVM

vulgatæ Editionis

SIXTI V. PONT. MAX.

Iussu recognitum,

ET

CLEMENTIS VIII.

auctoritate editum.

Virtus non territa monstris.

PARISIIS,
Excudebat Antonius Vitré, Regis, Reginæ Regentis, & Cleri Gallicani Typographus.

M. DC. XLIV.

ILLVSTRISSIMO VIRO

NICOLAO DE BAILLEVL

EQVITI, IN SVPREMO Senatu Præſidi æquiſſimo, Reginæ Cancellario fidiſſimo, & Præfecto ærarij integerrimò.

VM nouam hanc Sacri fœderis Editionem Immortalitati conſecratam Tuæ in lucem profero (Præſes Illuſtriſſime) *non rependo beneficium, ſed acceptum agnoſco, neque offero munus, ſed me debitorem profiteor. Vt enim de reddenda vice cogitare citra temeritatem non eſt integrum: ſic ſumma, quibus me priuatim obſtrinxiſti, merita palàm non oſtentare ſine ingrati animi ſuſpicione non poſſim. Iamdudum in huius opportunitatis expectationem inardeſcens exploro diligenter qui me non immemorem teſtetur dies: & ex quo tot tuis in me meritis hunc accedere cumulum voluiſti, vt Chriſtianiſſimæ Reginæ feliciter Regentis Typographus denuntiarer, hanc mihi apud te gratiam conciliante Clariſſimo viro*

de litteris & literatis optimè merito; mihi me non prius adfuturum duxi, quàm vbi perenni monimento curauissem, nè huius gratiæ vnquam interiret memoria. Tandem consilia voluenti omnia conuenientius occurrit nihil, quàm si Christianam Legem pectori Tuo inscriptam penitissimè, eiusdem vouerem oculis, cuius Imperio & voto prodit in publicum, meamque tenuitatem tanti argumenti sanctitate commendarem. Accipe ergo(Pręses Illustrissime)*æternum obsequij mei pignus hoc volumine consecratum, quod certissimâ æternitatis sponsione excidere non potest, cùm Legem nullâ sæculorum vicissitudine abolendam complectatur. Erit aliquando, vti spero, tempus illud, quo virtutes Tuæ nullâ temporum corruptelâ violabiles, operosis eruditorum conatibus vsurpatæ victuris committentur typis, & ad remotissimam posteritatem transmissæ tot ei documenta suppeditabunt, quot æquitatis, fidei, constantiæque exempla. Ad Tuam se* (Vir Maxime) *Imaginem augustis characteribus delineatam conformabunt, quibus cordi erit publica commoda priuatis anteponere: Vultum obstupescent in vtraque fortuna parem; neque in aduersis rebus demissum, neque arroganti supercilio elatum in prosperis: Fidem mirabuntur omni validiorem discrimine: Fortitudinem prædicabunt neque exiliis languentem, neque aulæ blanditiis emollitam: Manus denique venerabuntur ca-*

ſtiſsimas, quibus Regiam gazam eâ diſpenſas ſanctitate, vt reddere potiùs cum fœnore, quàm incorruptam ſolùm ſeruaſſe videaris. Tum ſi quid in prælo ſubſidij eſt ad heroïcarum virtutum commendationem, Tibi Ars noſtra dicare gloriabitur, nunquam de perpetuitate futura certior, quàm cùm Tuam celebrabit. Ita ex animo voueo,

PRAESES ILLVSTRISSIME,

Tibi obſequentiſſimus, ac mille nominibus deuotiſſimus Antonius Vitré, Regis Chriſtianiſſimi, Reginæ Regentis & Cleri Gallicani Typographus.

Ordo Librorum Noui Testamenti.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM secundùm Matthæum.

CAPVT PRIMVM.

A quibus Maioribus Christus secundùm carnem descenderit: Angelus instruit Ioseph de Mariæ sponsæ suæ conceptione, partúque futuro.

1 LIBER generationis Iesu Christi
filij || Dauid, filij Abraham. || Luc.
2 || Abraham genuit Isaac. 3. 31.
|| Isaac autem genuit Iacob. || Gen. 21. 3.
|| Iacob autem genuit Iudam, || Gen. 25. 26.
& fratres eius. || Gen.
3 || Iudas autem genuit Phares, & Zaram de 29. 35.
Thamar. || Gen. 38. 29.
|| Phares autem genuit Esron. 1. Par. 2. 4.
Esron autem genuit Aram. || 1. Paral. 2. 5.
4 Aram autem genuit Aminadab. Rut. 4.
|| Aminadab autem genuit Naasson. 18.
Naasson autem genuit Salmon. || Nu. 7. 12.
5 Salmon autem genuit Booz de Rahab.
Booz autem genuit Obed ex Ruth.
Obed autem genuit Iesse. || 1. Reg.
|| Iesse autem genuit Dauid regem. 16. 1.
6 || Dauid autem Rex genuit Salomonem ex Rut. 4. 22.
ea quæ fuit Vriæ. || 2. Reg. 12. 24.

A

‖ 3.Reg. 11. 43. 7 ‖ Salomon autem genuit Roboam.
‖ 3 Reg. 14. 31. ‖ Roboam autem genuit Abiam.
‖ Abias autem genuit Asa.
‖ 3.Reg. 15. 8. 8 Asa autem genuit Iosaphat.
‖ 2.Paral. 26. 23. Iosaphat autem genuit Ioram.
Ioram autem genuit Oziam.
‖ 2.Paral. 27. 9. 9 ‖ Ozias autem genuit Ioatham.
‖ Ioatham autem genuit Achaz.
‖ 2.Paral. 28. 27. ‖ Achaz autem genuit Ezechiam.
10 ‖ Ezechias autem genuit Manassen.
‖ 2.Paral. 32. 33. ‖ Manasses autem genuit Amon.
‖ Amon autem genuit Iosiam.
‖ 2.Paral. 33. 20. 11 ‖ Iosias autem genuit Iechoniam, & fratres
eius in transmigratione Babylonis.
‖ 2.Paral. 33. 25. 12 Et post transmigrationem Babylonis: Iechonias genuit Salathiel.
‖ 2.Paral. 36. 1. 2. Salathiel autem genuit Zorobabel.
13 Zorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliacim.
Eliacim autem genuit Azor.
14 Azor autem genuit Sadoc.
Sadoc autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud.
15 Eliud autem genuit Eleazar.
Eleazar autem genuit Mathan.
Mathan autem genuit Iacob.
16 Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, de
qua natus est IESVS, qui vocatur Christus.
17 Omnes itaq; generationes ab Abraham vsque
ad Dauid, generationes quattuordecim: & à Dauid
vsq; ad transmigrationem Babylonis, generationes
quattuordecim: & à transmigratione Babylonis
vsque ad Christum, generationes quattuordecim.

18 Christi autem generatio sic erat: || Cùm esset || Luc. 1. 27.
desponsata mater eius Maria Ioseph, antequam
conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu
sancto.
19 Ioseph autem vir eius, cùm esset iustus, & nollet
eam traducere, voluit occultè dimittere eam.
20 Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini
apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph fili Dauid,
noli timere accipere Mariam coniugem tuam:
quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.
21 pariet autem filium: || & vocabis nomen eius || Luc. 1. 31.
IESVM: ipse enim saluum faciet populum suum Act. 4.
à peccatis eorum. 12.
22 Hoc autem totum factum est, vt adimpleretur
quod dictum est à Domino per Prophetam
dicentem:
23 || Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium: || Isa. 7.
vocabunt nomen eius Emmanuel: quod est inter- 14.
pretatum Nobiscum Deus.
24 Exurgens autem Ioseph à somno, fecit sicut
præcepit ei angelus Domini, & accepit coniugem
suam.
25 Et non cognoscebat eam donec peperit filium
suum primogenitum: & vocauit nomen eius
IESVM.

CAPVT II.

Quomodo Magi cum muneribus ad Christum natum peruenerint: de Herodis in infantes sæuitia, & Christi in Ægyptum exilio, ipsiúsque reditu in terram Israël.

1 CVm ergo natus esset Iesus in Bethlehem Luc. 2.
Iuda in diebus Herodis regis, ecce Magi 7.
ab oriente venerunt Ierosolymam,

2 dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudæorum?
vidimus enim stellam eius in oriente, & venimus
adorare eum.
3 Audiens autem Herodes rex, turbatus est, &
omnis Ierosolyma cum illo.
4 Et congregans omnes principes sacerdotum,
& Scribas populi, sciscitabatur ab eis vbi Christus
nasceretur.
5 At illi dixerunt ei: In Bethlehem Iudæ: Sic
enim scriptum est per Prophetam:
‖ Mich. 6 ‖ Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam mi-
5. 2. Ioan. 7. nima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux,
42. qui regat populum meum Israël.
7 Tunc Herodes clàm vocatis Magis diligenter
didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis:
8 & mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, & in-
terrogate diligenter de puero: & cùm inueneritis,
renuntiate mihi, vt & ego veniens adorem eum.
9 Qui cùm audissent regem, abierunt. & ecce
stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos,
vsque dum veniens staret suprà, vbi erat puer.
10 Videntes autem stellam gauisi sunt gaudio
magno valdè.
11 Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum
Maria matre eius, & procidentes adorauerunt
‖ Psal. eum: ‖ & apertis thesauris suis obtulerunt ei mu-
71. 10. nera, aurum, thus, & myrrham.
12 Et responso accepto in somnis ne redirent ad
Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regio-
nem suam.
13 Qui cùm recessissent, ecce angelus Domini
apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe
puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum, &

esto ibi vsque dum dicam tibi. Futurum est enim
vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum.
14 Qui consurgens, accepit puerum & matrem
eius nocte, & secessit in Ægyptum:
15 & erat ibi vsque ad obitum Herodis: vt adim-
pleretur quod dictum est à Domino per Prophe-
tam dicentem: ‖ Ex Ægypto vocaui filium meum. ‖ Osee 11. 1.
16 Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à
Magis, iratus est valdè, & mittens occidit omnes
pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus fi-
nibus eius, à bimatu & infrà, secundùm tempus
quod exquisierat à Magis.
17 Tunc adimpletum est quod dictum est per Ie-
remiam prophetam dicentem:
18 ‖ Vox in Rama audita est, ploratus & vlulatus ‖ Ier. 31. 15.
multus: Rachel plorans filios suos, & noluit con-
solari, quia non sunt.
19 Defuncto autem Herode, ecce angelus Do-
mini apparuit in somnis Ioseph in Ægypto,
20 dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem
eius, & vade in terram Israël: defuncti sunt enim,
qui quærebant animam pueri.
21 Qui consurgens, accepit puerum, & matrem
eius, & venit in terram Israël.
22 Audiens autem quòd Archelaus regnaret in
Iudæa pro Herode patre suo, timuit illò ire: & ad-
monitus in somnis, secessit in partes Galilææ.
23 Et veniens habitauit in ciuitate, quæ vocatur
Nazareth: vt adimpleretur quod dictum est per
Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.

CAPVT III.

Ioannes Baptista (cuius vitæ austeritas describitur) pœnitentiam iuxta Isaiæ vaticinium in deserto prædicat: & populo ad ipsum confluente, reprehendit Pharisæos vnà cum Sadducæis, docens vt dignos faciant fructus pœnitentiæ: & quantum suus à Christi baptismo differat: super Christum autem à Ioanne baptizatum descendit Spiritus sanctus, & vox Patris cælitus audita est.

1 IN diebus autem illis venit Ioannes Baptista
prædicans in deserto Iudææ,
‖ Mar. 1. 4 Luc. 3. 3. 2 & dicens: ‖ Pœnitentiam agite: appropinquauit
enim regnum cælorum.
3 Hic est enim, qui dictus est per Isaiam prophe-
‖ Isa. 40. 3. Luc. 3. 4. tam dicentem: ‖ Vox clamantis in deserto: Parate
viam Domini: rectas facite semitas eius.
4 Ipse autem Ioannes habebat vestimentum de
Mar. 1. 6. pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos
suos: esca autem eius erat locustæ, & mel siluestre.
‖ Mar. 1. 5. 5 ‖ Tunc exibat ad eum Ierosolyma, & omnis Iu-
dæa, & omnis regio circa Iordanem;
6 & baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes
peccata sua.
7 Videns autem multos Pharisæorum, & Saddu-
cæorum, venientes ad baptismum suum, dixit eis:
Progenies viperarum, quis demonstrauit vobis fu-
gere à ventura ira?
8 Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.
‖ Ioan. 8. 39. 9 Et ne velitis dicere intra vos: ‖ Patrem habe-
mus Abraham. dico enim vobis, quoniam potens
est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.
10 Iam enim securis ad radicem arborum posita

est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.
11 ‖ Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est, cuius non sum dignus calceamenta portare: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni. ‖ Mar. 1. 8. Luc. 3. 16. Ioan. 1. 26. Act. 1. 5.
12 Cuius ventilabrum in manu sua: & permundabit aream suam: & congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.
13 ‖ Tunc venit Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo. ‖ Mar. 1. 9.
14 Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?
15 Respondens autem Iesus, dixit ei: Sine modò: sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum.
16 Baptizatus autem Iesus, confestim ascendit de aqua. & ecce aperti sunt ei cæli: & vidit Spiritum Dei ‖ descendentem sicut columbam, & venientem super se. ‖ Luc. 3. 22.
17 ‖ Et ecce vox de cælis dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. ‖ Luc. 9. 35. 2. Pet. 1. 17.

CAPVT IIII.

Christus in deserto post ieiunium quadraginta dierum vincit diaboli tentationes: & capto Ioanne secedens in Capharnaum, pœnitentiam prædicat: piscatores Petrum & Andream, Iacobum & Ioannem Zebedæi ad se vocat: annuntians quoque Galilæis euangelium, varias curat infirmitates, turbis ipsum comitantibus.

1 TVnc Iesus ductus est in desertum à Spiritu, vt tentaretur à diabolo. Mar. 1. 12. Luc. 4. 1.

2 Et cùm ieiunasset quadraginta diebus, & qua-
draginta noctibus, posteà esurijt.
3 Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic
vt lapides isti panes fiant.
‖Deut. 8. 3. Luc. 4. 4. 4 Qui respondens dixit: Scriptum est: ‖ Non in
solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod pro-
cedit de ore Dei.
5 Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciui-
tatem, & statuit eum super pinnaculum templi,
6 & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scri-
‖Psal. 90. 11. ptum est enim: ‖ Quia angelis suis mandauit de te,
& in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapi-
dem pedem tuum.
‖Deut. 6. 16. 7 Ait illi Iesus: Rursum scriptum est: ‖ Non ten-
tabis Dominum Deum tuum.
8 Iterum assumpsit eum diabolus in montem ex-
celsum valdè: & ostendit ei omnia regna mundi,
& gloriam eorum,
9 & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens ado-
raueris me.
10 Tunc dicit ei Iesus: Vade satana: Scriptum est
‖Deut. 6. 13. enim: ‖ Dominum Deum tuum adorabis, & illi
soli seruies.
11 Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli ac-
cesserunt, & ministrabant ei.
12 Cùm autem audisset Iesus quòd Ioannes tradi-
‖Mar. 1. 14. Luc. 4. 14. Ioan. 4. 43. tus esset, ‖ secessit in Galilæam:
13 &, relicta ciuitate Nazareth, venit, & habita-
uit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon
& Nephthalim:
14 vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam
prophetam:
‖Isa. 9. 1. 15 ‖ Terra Zabulon, & terra Nephthalim, via

maris trans Iordanem, Galilæa gentium,
16 populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem
magnam: & ſedentibus in regione vmbræ mortis,
lux orta eſt eis.
17 Exinde cœpit Ieſus prædicare, & dicere: ‖ Pœ- ‖ Mar. 1. 15.
nitentiam agite: appropinquauit enim regnum cæ-
lorum.
18 Ambulans autem Ieſus iuxta mare Galilææ,
‖ vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, ‖ Mar. 1. 16.
& Andream fratrem eius, mittentes rete in mare, Luc. 5. 2.
(erant enim piſcatores)
19 & ait illis: Venite poſt me, & faciam vos fieri
piſcatores hominum.
20 At illi continuò relictis retibus ſecuti ſunt eum.
21 Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Ia-
cobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, in naui
cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia ſua;
& vocauit eos.
22 Illi autem ſtatim relictis retibus & patre, ſecu-
ti ſunt eum.
23 Et circuibat Ieſus totam Galilæam, docens in
ſynagogis eorum, & prædicans euangelium regni:
& ſanans omnem languorem, & omnem infirmi-
tatem in populo.
24 Et abijt opinio eius in totam Syriam, & obtu-
lerunt ei omnes malè habentes, varijs languoribus,
& tormentis comprehenſos, & qui dæmonia habe-
bant, & lunaticos, & paralyticos, & curauit eos:
25 ‖ & ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de Galilæa, ‖ Mar. 3. 7.
& Decapoli, & de Ieroſolymis, & de Iudæa, & de Luc. 6. 17.
trans Iordanem.

CAPVT V.

Octo tradit beatitudines: Apostolos salem terræ & lucem mundi dicit: nec venit vt soluat legem aut prophetas, sed adimpleat, docens de non irascendo fratri, sed vt ei reconciliemur, de non concupiscenda muliere, de membro scandalizante abijciendo, de vxore extra casum adulterij non dimittenda: non iurandum, nec malo resistendum, inimicos diligendos, & de malè meritis benè merendum.

1 VIdens autem Iesus turbas, ascendit in montem, & cùm sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius,
2 & aperiens os suum docebat eos, dicens:
‖ Luc. 6. 20. 3 ‖ Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum.
‖ Psal. 36. 11. 4 ‖ Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram.
‖ Isa. 61. 3. 5 Beati, qui lugent: ‖ quoniam ipsi consolabuntur.
6 Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur.
7 Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.
‖ Psal. 23. 4. 8 ‖ Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.
9 Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabuntur.
‖ 1. Pet. 2. 19. 3. 14. 4. 14. 10 ‖ Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum.
11 Beati estis cùm maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes, propter me:
12 gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis. sic enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos.

13 Vos estis sal terræ. ‖ Quòd si sal euanuerit, in ‖ Mar.
quo salietur? ad nihilum valet vltrà, nisi vt mittatur 9. 49. Luc. 14.
foras, & conculcetur ab hominibus. 34.
14 Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abs-
condi supra montem posita.
15 ‖ neque accendunt lucernam, & ponunt eam ‖ Mar.
sub modio, sed super candelabrum, vt luceat om- 4. 21. Luc. 8.
nibus qui in domo sunt. 16. 11.
16 Sic luceat lux vestra coram hominibus, ‖ vt 33. ‖ 1. Pet.
videant opera vestra bona, & glorificent patrem 2. 12.
vestrum, qui in cælis est.
17 Nolite putare quoniam veni soluere legem,
aut prophetas: non veni soluere, sed adimplere.
18 ‖ Amen quippe dico vobis, donec transeat cæ- ‖ Luc.
lum & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteri- 16. 17.
bit à lege, donec omnia fiant.
19 ‖ Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis mi- ‖ Iac. 2.
nimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur 10.
in regno cælorum: qui autèm fecerit & docuerit,
hic magnus vocabitur in regno cælorum.
20 Dico enim vobis, quia nisi abundauerit iustitia
vestra ‖ plus quàm Scribarum, & Pharisæorum, ‖ Luc.
non intrabitis in regnum cælorum. 11. 39.
21 Audistis quia dictum est antiquis: ‖ Non occi- ‖ Exod.
des: qui autem occiderit, reus erit iudicio. 20. 13. Deut.
22 Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irasci- 5. 17.
tur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit
fratri suo, raca: reus erit concilio. Qui autem di-
xerit, fatue: reus erit gehennæ ignis.
23 Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi re-
cordatus fueris quia frater tuus habet aliquid ad-
uersum te:
24 relinque ibi munus tuum ante altare, & vade

priùs reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres
munus tuum.

‖ Luc. 12. 58. 25 ‖ Esto consentiens aduersario tuo citò dum es
in via cum eo: ne fortè tradat te aduersarius iudici,
& iudex tradat te ministro: & in carcerem mittaris.
26 Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas
nouissimum quadrantem.

‖ Exod. 20. 14. 27 Audistis quia dictum est antiquis: ‖ Non mœchaberis.

28 Ego autem dico vobis: quia omnis, qui viderit
mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.

‖ Inf. 18. 9. 29 ‖ Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te,
Marc. 9. 46. erue eum, & proijce abs te: expedit enim tibi vt
pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum
corpus tuum mittatur in gehennam.
30 Et si dextra manus tua scandalizat te, abscide
eam, & proijce abs te: expedit enim tibi vt pereat
vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus
tuum eat in gehennam.

‖ Deut. 24. 1. 31 Dictum est autem: ‖ Quicumque dimiserit
vxorem suam, det ei libellum repudij.

‖ Inf. 19. 7. 32 Ego autem dico vobis: ‖ Quia omnis, qui di-
Marc. 10. 11. miserit vxorem suam, excepta fornicationis causa,
Luc. 16. 18. facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adul-
terat.

1. Cor. 7. 10. 33 Iterùm audistis quia dictum est antiquis: ‖ Non
‖ Exod. 20. 7. periurabis: reddes autem Domino iuramenta tua.
Leuit. 19. 12. 34 Ego autem dico vobis, non iurare omnino, ne-
Iac. 5. 12. que per cælum, quia thronus Dei est:
35 neque per terram, quia scabellum est pedum
eius: neque per Ierosolymam, quia ciuitas est ma-
gni regis:

36 neque per caput tuum iuraueris, quia non po-
tes vnum capillum album facere, aut nigrum.
37 Sit autem sermo vester, est, est: non, non:
quod autem his abundantius est, à malo est.
38 Audistis quia dictum est: ‖ Oculum pro oculo, ‖ Exod.
& dentem pro dente. 21. 24.
39 Ego autem dico vobis, non resistere malo: ‖ sed Leuit. 24. 20.
si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, Deut.
præbe illi & alteram: 19. 21. ‖ Luc.
40 ‖ Et ei, qui vult tecum iudicio contendere, & 6. 29.
tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. ‖ 1. Cor. 6. 7.
41 & quicumque te angariauerit mille passus, va-
de cum illo & alia duo.
42 ‖ Qui petit à te, da ei: & volenti mutuari à te, ‖ Deut.
ne auertaris. 15. 8.
43 Audistis quia dictum est: ‖ Diliges proximum ‖ Leuit.
tuum, & odio habebis inimicum tuum. 19. 18.
44 Ego autem dico vobis: ‖ Diligite inimicos ve- ‖ Luc.
stros, ‖ benefacite his qui oderunt vos: ‖ & orate 6. 27.
pro persequentibus, & calumniantibus vos: ‖ Rom. 12. 20.
45 vt sitis filij patris vestri qui in cælis est: qui so- ‖ Act.
lem suum oriri facit super bonos & malos: & pluit 7. 59.
super iustos & iniustos. Luc. 23. 34.
46 Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam
mercedem habebitis? nónne & publicani hoc fa-
ciunt?
47 Et si salutaueritis fratres vestros tantùm, quid
ampliùs facitis? nónne & Ethnici hoc faciunt?
48 Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester
cælestis perfectus est.

CAPVT VI.

Docet Christus quo modo facienda sint eleëmosyna & oratio, traditque discipulis formam orandi, & offensas alijs condonandi: item quo modo sit ieiunandum: quòd non in terra sed in cælo thesaurizandum, oculus mundandus, non seruiendum duobus dominis: vetat itaque sollicitudinem de victu, vestitu, & de crastino.

1 ATtendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum, qui in cælis est.

2 Cùm ergo facis eleëmosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, & in vicis, vt honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.

3 Te autem faciente eleëmosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua:

4 vt sit eleëmosyna tua in abscondito, & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

5 Et cùm oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare, vt videantur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem suam.

6 Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuum,& clauso ostio,ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito,reddet tibi.

7 Orantes autem, nolite multum loqui,sicut Ethnici. putant enim quòd in multiloquio suo exaudiantur.

8 Nolite ergo assimilari eis. scit enim pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum.

9 Sic ergo vos orabitis: ‖ Pater noster, qui es in cælis: sanctificetur nomen tuum. ‖ Luc. 11. 2.
10 Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra.
11 Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie.
12 Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.
13 Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Amen.
14 ‖ Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet & vobis pater vester cælestis delicta vestra. ‖ Infr. 18. 35. Marc. 1. 25. Eccli. 28. 3. 4. 5.
15 Si autem non dimiseritis hominibus: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.
16 Cùm autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. exterminant enim facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam.
17 Tu autem, cùm ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua,
18 ne videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in abscondito: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.
19 Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: vbi ærugo, & tinea demolitur: & vbi fures effodiunt, & furantur.
20 ‖ Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo: vbi neque ærugo, neque tinea demolitur; & vbi fures non effodiunt, nec furantur. ‖ Luc. 12. 33. 1. Tim. 6. 19.
21 Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.
22 ‖ Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidū erit. ‖ Luc. 11. 34.

23 Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum
corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen, quod
in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt?
‖ Luc. 16. 13. 24 ‖ Nemo potest duobus dominis seruire: aut
enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut
vnum sustinebit, & alterum contemnet. Non po-
testis Deo seruire & mammonæ.
‖ 1. Pet. 5. 7. Psal. 54. 23. Phil. 4. 6. 1. Tim. 6. 7. 25 ‖ Ideò dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ
quid manducetis, neque corpori vestro quid indua-
mini. Nónne anima plus est quàm esca: & corpus
plus quàm vestimentum?
26 Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt,
neque metunt, neque congregant in horrea: & pa-
ter vester cælestis pascit illa. Nónne vos magis plu-
ris estis illis?
27 Quis autem vestrûm cogitans potest adijcere
ad staturam suam cubitum vnum?
28 Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate
lilia agri quomodo crescũt: non laborant, neq; nent.
29 Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in
omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis.
30 Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras
in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quantò ma-
gis vos modicæ fidei?
31 Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid man-
ducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?
32 hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim
pater vester, quia his omnibus indigetis.
33 Quærite ergo primùm regnum Dei, & iustitiam
eius: & hæc omnia adijcientur vobis.
34 Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crasti-
nus enim dies sollicitus erit sibiipsi. sufficit diei ma-
litia sua.

CAPVT

Capvt VII.

Docet non iudicandum: de festuca in oculo fratris, & trabe in proprio oculo: sanctum non dandum canibus: omnem petentem, quærentem, & pulsantem à Deo exaudiri: faciendum alijs quod nobis fieri volumus: per angustam portam ad vitam intrandum: quo modo dignoscantur falsi prophetæ, & arbor bona à mala: comparatio de audiente Christi verba, & operante aut non operante iuxta illa.

1 NOlite iudicare, vt non iudicemini. Luc. 6. 37.
2 In quo enim iudicio iudicaueritis, iudi- Rom. 2. 1.
cabimini: ‖ & in qua mensura mensi fueritis, reme- ‖ Mar.
tietur vobis. 4. 24.
3 Quid autem vides festucam in oculo fratris tui:
& trabem in oculo tuo non vides?
4 Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine eijciam fe-
stucam de oculo tuo: & ecce trabs est in oculo tuo?
5 Hypocrita, eijce primùm trabem de oculo tuo,
& tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui.
6 Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis
margaritas vestràs ante porcos: ne fortè concul-
cent eas pedibus suis, & conuersi dirumpant vos.
7 ‖ Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis:
pulsate, & aperietur vobis. ‖ Inf. 21. 22.
8 Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, in- Marc. 11. 24.
uenit: & pulsanti aperietur. Luc. 11. 9.
9 Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit fi-
lius suus panem, numquid lapidem porriget ei? Ioan. 14. 13.
10 Aut si piscem petierit, numquid serpentem Iac. 1. 6.
porriget ei?
11 Si ergo vos, cùm sitis mali, nostis bona data da-
re filijs vestris: quantò magis pater vester, qui in
cælis est, dabit bona petentibus se?

‖ *Luc.* 12 ‖ Omnia ergo quæcumque vultis vt faciant
6.31. Tob 4. vobis homines, & vos facite illis. Hæc est enim lex,
16. & Prophetæ.
‖ *Luc* 13 ‖ Intrate per angustam portam: quia lata porta,
13.24. & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, &
multi sunt qui intrant per eam.
14 Quàm angusta porta, & arcta via est, quæ du-
cit ad vitam: & pauci sunt, qui inueniunt eam!
15 Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos
in vestimentis ouium, intrinsecùs autem sunt lupi
rapaces:
16 à fructibus eorum cognoscetis eos. Numquid
colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus?
17 Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: ma-
la autem arbor malos fructus facit.
‖ *Luc.* 18 ‖ Non potest arbor bona malos fructus face-
6.44. re: neque arbor mala bonos fructus facere:
‖ *Sup.* 19 ‖ Omnis arbor, quæ non facit fructum bo-
3.10. num, excidetur, & in ignem mittetur.
20 Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.
‖ *Infr.* 21 ‖ Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domi-
25.11. Luc. 6. ne, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit vo-
46. luntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in
regnum cælorum.
22 Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domi-
‖ *Act.* ne, nónne in nomine tuo prophetauimus, & ‖ in
19.13. nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo
virtutes multas fecimus?
‖ *Psal.* 23 Et tunc confitebor illis: Quia numquam noui
6.9. Inf. 25. vos: ‖ discedite à me, qui operamini iniquitatem.
41. 24 ‖ Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, &
Luc. 13. 27. facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificauit
‖ *Luc. 6.48.* domum suam supra petram,

25 & descendit pluuia, & venerunt flumina, & fla- Rom. 2.
uerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non 13.
cecidit: fundata enim erat super petram. Iac. 1.
22.
26 Et omnis, qui audit verba mea hæc, & non fa-
cit ea, similis erit viro stulto, qui ædificauit domum
suam super arenam:
27 & descendit pluuia, & venerunt flumina, &
flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & ce-
cidit, & fuit ruina illius magna.
28 Et factum est: cùm consummasset Iesus verba
hæc, admirabantur turbæ super doctrina eius.
29 ‖ Erat enim docens eos sicut potestatem ha- ‖ Mar.
bens, & non sicut Scribæ eorum, & Pharisæi. 1. 22.
Luc. 4.
32.

Capvt VIII.

Curatum leprosum Iesus mittit ad sacerdotes: sanat puerum Centurionis, cuius fidem commendat; item socrum Petri febricitantem, aliósq; plurimos malè habentes, verbo spiritus eijcit: Scribam sequi volentem reijcit, alium verò patre insepulto mox sequi iubet: nauicula fluctibus periclitante excitatus à discipulis mare sedat: duos quoque dæmoniacos apud Gerasenos liberat, dæmonibus in porcos ingredi permittens; quo viso Geraseni precantur vt à suis finibus discedat.

1 CVm autem descendisset de monte, sequutæ
sunt eum turbæ multæ:
2 ‖ & ecce leprosus veniens, adorabat eum, di- ‖ Mar.
cens: Domine, si vis, potes me mundare. 1. 40.
Luc. 5.
3 Et extendens Iesus manum, tetigit eum, dicens: 12.
Volo. Mundare. Et confestim mundata est lepra
eius.
4 Et ait illi Iesus: Vide, nemini dixeris: sed vade,

|| Leuit. 14. 2. Luc. 7. 1. || ostende te sacerdoti, & offer munus, quod præ-
ccepit Moyses, in testimonium illis.
5 Cùm autem introisset Capharnaum, accessit ad
eum Centurio, rogans eum,
6 & dicens: Domine, puer meus iacet in domo
paralyticus, & malè torquetur.
7 Et ait illi Iesus: Ego veniam, & curabo eum.
|| Luc. 7. 6. 8 Et respondens Centurio, ait: || Domine non
sum dignus vt intres sub tectum meum: sed tantùm
dic verbo, & sanabitur puer meus.
9 Nam & ego homo sum sub potestate constitu-
tus, habens sub me milites, & dico huic: Vade,
& vadit; & alij, Veni, & venit; & seruo meo, Fac
hoc, & facit.
10 Audiens autem Iesus miratus est, & sequenti-
bus se dixit: Amen dico vobis, non inueni tantam
fidem in Israël.
|| Mal. 1. 11. 11 Dico autem vobis, quòd multi || ab Oriente,
& Occidente venient, & recumbent cum Abra-
ham, & Isaac, & Iacob in regno cælorum:
12 filij autem regni eijcientur in tenebras exterio-
res: ibi erit fletus, & stridor dentium.
13 Et dixit Iesus Centurioni: Vade, & sicut credi-
disti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora.
14 Et cùm venisset Iesus in domum Petri, vidit
socrum eius iacentem, & febricitantem:
15 & tetigit manum eius, & dimisit eam febris, &
surrexit, & ministrabat eis.
|| Mar. 1. 32. 16 || Vespere autem facto, obtulerunt ei multos
dæmonia habentes: & eijciebat spiritus verbo: &
omnes malè habentes curauit:
|| Isa. 53. 4. 1. Pet. 2. 24. 17 vt adimpleretur quod dictum est per || Isaiam
prophetam, dicentem: Ipse infirmitates nostras

accepit : & ægrotationes noſtras portauit.
18 Videns autem Ieſus turbas multas circum ſe, iuſſit ire trans fretum.
19 Et accedens vnus Scriba, ait illi : Magiſter, ſequar te, quocumque ieris.
20 Et dicit ei Ieſus : ‖ Vulpes foueas habent, & ‖ Luc. 9. 58.
volucres cæli nidos : filius autem hominis non ha-
bet vbi caput reclinet.
21 Alius autem de diſcipulis eius ait illi : Domine,
permitte me primùm ire, & ſepelire patrem meum.
22 Ieſus autem ait illi : Sequere me, & dimitte
mortuos ſepelire mortuos ſuos.
23 ‖ Et aſcendente eo in nauiculam, ſecuti ſunt ‖ Mar. 4. 36.
eum diſcipuli eius : Luc. 8.
24 & ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt 22.
nauicula operiretur fluctibus, ipſe verò dormiebat.
25 Et acceſſerunt ad eum Diſcipuli eius, & ſuſci-
tauerunt eum, dicentes : Domine, ſalua nos, pe-
rimus.
26 Et dicit eis Ieſus : Quid timidi eſtis, modicæ
fidei? Tunc ſurgens, imperauit ventis & mari, &
facta eſt tranquillitas magna.
27 Porrò homines mirati ſunt, dicentes : Qualis
eſt hic, quia venti & mare obediunt ei?
28 ‖ Et cùm veniſſet trans fretum in regionem ‖ Mar.
Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæ- 5. 1. Luc. 8.
monia, de monumentis exeuntes, ſæui nimis, ita 26.
vt nemo poſſet tranſire per viam illam.
29 Et ecce clamauerunt, dicentes : Quid nobis,
& tibi, Ieſu fili Dei? Veniſti huc ante tempus tor-
quere nos?
30 ‖ Erat autem non longè ab illis grex multorum ‖ Mar. 5. 11.
porcorum paſcens. Luc. 8. 32.

31 Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si
eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.
32 Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in por-
cos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps in
mare: & mortui sunt in aquis.
33 Pastores autem fugerunt: & venientes in ciui-
tatem, nuntiauerunt omnia, & de eis, qui dæmo-
nia habuerant.
‖ Mar. 5. 17. Luc. 8. 37. 34 Et ecce tota ciuitas exiit obuiam Iesu: & ‖ viso
eo rogabant, vt transiret à finibus eorum.

CAPVT IX.

Paralyticum curat, Scribis murmurantibus quòd dixisset remissa illi peccata: vocat Matthæum publicanum, & respondet Pharisæis murmurantibus quòd cum publicanis ederet, quodque ipsius discipuli non ieiunarent: mulierem à sanguinis profluuio liberat: filiam principis mortuam suscitat: visu duobus cæcis restituto, dæmoniacum mutum sanat: & vbique prædicans omnes sanat infirmitates, dicens multam esse messem, paucos verò operarios.

1 ET ascendens in nauiculam, transfretauit,
& venit in ciuitatem suam.
‖ Mar. 2. 3. Luc. 5. 18. 2 ‖ Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in
lecto. Et videns Iesus fidem illorum, dixit paraly-
tico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.
3 Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra se: Hic
blasphemat.
4 Et cùm vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit:
Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?
5 Quid est facilius, dicere: Dimittuntur tibi pec-
cata tua; an dicere: Surge, & ambula?
6 Vt autem sciatis, quia filius hominis habet po-

testatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.
7 Et surrexit, & abiit in domum suam.
8 Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.
9 ‖ Et, cùm transiret inde Iesus, vidit hominem ‖ Mar. 2. 14.
sedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Luc. 5.
Sequere me. Et surgens, secutus est eum. 27.
10 Et factum est discumbente eo in domo, ecce
multi publicani & peccatores venientes, discumbebant cum Iesu, & discipulis eius.
11 Et videntes Pharisæi, dicebant discipulis eius:
Quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magister vester?
12 At Iesus audiens, ait: Non est opus valentibus
medicus, sed malè habentibus.
13 Euntes autem discite quid est: ‖ Misericordiam ‖ Osee
volo, & non sacrificium. Non enim veni vocare 6. 6.
iustos, ‖ sed peccatores. Inf. 12. 7.
14 Tunc accesserunt ad eum discipuli Ioannis, 1. Reg. 15. 22.
dicentes: ‖ Quare nos, & Pharisæi, ieiunamus fre- Eccl. 4.
quenter: discipuli autem tui non ieiunant? 17.
15 Et ait illis Iesus: Numquid possunt filij sponsi ‖ 1. Ti. 1. 15.
lugere quamdiu cum illis est sponsus? Venient au- ‖ Mar. 2. 18.
tem dies cùm auferetur ab eis sponsus: & tunc ie- Luc. 5.
iunabunt. 33.
16 Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus: tollit enim plenitudinem eius à vestimento, & peior scissura fit.
17 Neque mittunt vinum nouum in vtres veteres, alioquin rumpuntur vtres, & vinum effundi-

tur, & vtres pereunt. Sed vinum nouum in vtres
nouos mittunt, & ambo conseruantur.
‖ Mar. 5. 22. Luc. 8. 41. 18 ‖ Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps vnus
accessit, & adorabat eum, dicens: Domine, filia
mea modò defuncta est: sed veni, impone manum
tuam super eam, & viuet.
19 Et surgens Iesus, sequebatur eum, & discipuli
eius.
‖ Mar. 5. 25. Luc. 8. 43. 20 ‖ Et ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patie-
batur duodecim annis, accessit retrò, & tetigit fim-
briam vestimenti eius.
21 Dicebat enim intra se: Si tetigero tantùm ve-
stimentum eius, salua ero.
22 At Iesus conuersus, & videns eam, dixit: Con-
fide filia, fides tua te saluam fecit. Et salua facta est
mulier ex illa hora.
23 Et cùm venisset Iesus in domum principis, &
vidisset tibicines & turbam tumultuantem, dicebat:
24 Recedite: non est enim mortua puella, sed
dormit. Et deridebant eum.
25 Et cùm eiecta esset turba, intrauit; & tenuit
manum eius. Et surrexit puella.
26 Et exijt fama hæc in vniuersam terram illam.
27 Et transeunte inde Iesu, secuti sunt eum duo
cæci, clamantes, & dicentes: Miserere nostri, fili
Dauid.
28 Cùm autem venisset domum, accesserunt ad
eum cæci. Et dicit eis Iesus: Creditis quia hoc pos-
sum facere vobis? Dicunt ei: Vtique, Domine.
29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundùm
fidem vestram fiat vobis.
30 Et aperti sunt oculi eorum: & comminatus est
illis Iesus, dicens: Videte ne quis sciat.

31 Illi autem exeuntes, diffamauerunt eum in to-
ta terra illa.
32 Egressis autem illis, ‖ ecce obtulerunt ei ho- ‖ Infr. 12. 22. Luc. 11. 14.
minem mutum, dæmonium habentem.
33 Et eiecto dæmonio, locutus est mutus, & mi-
ratæ sunt turbæ, dicentes: Numquam apparuit sic
in Israël.
34 Pharisæi autem dicebant: In principe dæmo-
niorum eijcit dæmones.
35 Et ‖ circuibat Iesus omnes ciuitates, & castella, ‖ Mar. 6. 6.
docens in synagogis eorum, & prædicans euange-
lium regni, & curans omnem languorem, & om-
nem infirmitatem.
36 Videns autem turbas, misertus est eis: quia
erant vexati, & iacentes sicut oues non habentes
pastorem.
37 Tunc dicit discipulis suis: ‖ Messis quidem ‖ Luc. 10. 2.
multa, operarij autem pauci.
38 Rogate ergo Dominum messis, vt mittat ope-
rarios in messem suam.

CAPVT X.

Legatio ac instructio duodecim Apostolorum (quorum hîc nomina recensentur) ad euangelizandum Iudæis, & dæmoniacos infirmósque curandos: qui aduersus mala hîc imminentia præmonentur & roborantur: Christus non venit vt mittat pacem, sed gladium, ipséque coram hominibus confitendus est, neque quidquam eius amori præponendum: honorans autem alios propter Christum, honorat Christum, & ita mercedem recipiet.

1 ET conuocatis duodecim discipulis suis, dedit Mar. 3. 13.
illis potestatem spirituum immundorum, vt

Luc. 6. eijcerent eos, & curarent omnem languorem, &
13. 9. 1. omnem infirmitatem.
2 Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt
hæc. Primus, Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius,
3 Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater eius, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus
publicanus, Iacobus Alphæi, & Thaddæus,
4 Simon Chananæus, & Iudas Iſcariotes, qui &
tradidit eum.
5 Hos duodecim miſit Ieſus; præcipiens eis, dicens: in viam gentium ne abieritis, & in ciuitates
Samaritanorum ne intraueritis:
‖ Mar. 6. 7. 6 ſed potiùs ite ‖ ad oues, quæ perierunt domus
Luc. 9. Iſraël.
3. 10. 4. 13. 13. 7 Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appro-
46. pinquauit regnum cælorum.
8 Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos
mundate, dæmones eijcite, gratis accepiſtis, gratis date.
9 Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris:
10 non peram in via, neque duas tunicas, neque
calceamenta, neque virgam: dignus enim eſt operarius cibo ſuo.
11 In quamcumque autem ciuitatem aut caſtellum intraueritis, interrogate, quis in ea dignus ſit:
& ibi manete donec exeatis.
12 Intrantes autem in domum, ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui.
13 Et ſi quidem fuerit domus illa digna, veniet pax
veſtra ſuper eam: ſi autem non fuerit digna, pax
veſtra reuertetur ad vos.

14 Et quicumque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros: exeuntes foras de domo, vel ciuitate, excutite puluerem de pedibus veſtris.

15 Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitati.

16 ‖ Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. ‖ Luc. 10. 3.

17 Cauete autem ab hominibus. ‖ Tradent enim vos in concilijs, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos: ‖ Luc. 12. 11.

18 & ad præſides & ad reges ducemini propter me, in teſtimonium illis, & gentibus.

19 Cùm autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini.

20 non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.

21 Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & inſurgent filij in parentes, & morte eos afficient:

22 & eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.

23 Cùm autem perſequentur vos in ciuitate iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis, non conſummabitis ciuitates Iſraël, donec veniat Filius hominis.

24 ‖ Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſeruus ſuper dominum ſuum. ‖ Luc. 6. 40. Ioan. 13. 16. 15. 20.

25 ſufficit diſcipulo, vt ſit ſicut magiſter eius; & ſeruo, ſicut dominus eius. Si patrem familias Beelzebub vocauerunt: quantò magis domeſticos eius?

‖ Mar. 4. 22. Luc. 8. 17. 12. 2. 26 Ne ergo timueritis eos. ‖ Nihil enim est oper-
tum, quod non reuelabitur; & occultum, quod
non scietur.
27 Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine:
& quod in aure auditis, prædicate super tecta.
28 Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, ani-
mam autem non possunt occidere: sed potiùs time-
te eum, qui potest & animam & corpus perdere in
gehennam.
29 Nónne duo passeres asse væneunt: & vnus ex
illis non cadet super terram sine patre vestro?
‖ Act. 27. 35. 2. Reg. 14. 11. 30 ‖ Vestri autem capilli capitis omnes numerati
sunt.
31 Nolite ergo timere: multis passeribus meliores
estis vos.
‖ Mar. 8. 38. Luc. 9. 26. 12. 8. 2. Tim. 2. 12. 32 ‖ Omnis ergo qui confitebitur me coram ho-
minibus, confitebor & ego eum coram Patre meo,
qui in cælis est:
33 qui autem negauerit me coram hominibus, ne-
gabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est.
34 Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in
terram: non veni pacem mittere, sed gladium.
‖ Luc. 12. 51. 35 ‖ veni enim separare hominem aduersus patrem
suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum
aduersus socrum suam:
‖ Mich. 7. 6. 36 ‖ & inimici hominis, domestici eius.
‖ Luc. 14. 26. 37 ‖ Qui amat patrem aut matrem plus quàm me,
non est me dignus; & qui amat filium aut filiam su-
per me, non est me dignus.
‖ Infr. 16. 24. ‖ Mar. 8. 34. Luc. 14. 27. 38 ‖ Et qui non accipit crucem suam, & sequitur
me, non est me dignus.
39 Qui inuenit animam suam, perdet illam: & qui
‖ perdiderit animã suam propter me, inueniet eam.

40 ‖ Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, ‖ Luc.
recipit eum, qui me misit. 9. 14.
17. 33.
41 Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, Ioan.
mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit iustum 12. 25.
in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. ‖ Luc.
10. 16.
42 ‖ Et quicumque potum dederit vni ex minimis Ioan.
istis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine disci- 13. 20.
puli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Mar. 9.
40.

Capvt XI.

Ioannes de carcere nuntios mittit ad Iesum: quibus post Christi responsum abeuntibus, ipse coram turbis laudat Ioannem: Iudæos verò pueris in foro inuicem acclamantibus assimilat, exprobrans ciuitatibus obstinatis in quibus plurimas fecerat virtutes: confessio Iesu ad Patrem: oneratos ad se vocat Christus, dicens iugum suum esse suaue.

1 ET factum est, cùm consummasset Iesus, præ-
cipiens duodecim discipulis suis, transijt inde
vt doceret & prædicaret in ciuitatibus eorum.
2 ‖ Ioannes autem cùm audisset in vinculis opera ‖ Luc.
Christi, mittens duos de discipulis suis, 7. 18.
3 ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium expecta-
mus?
4 Et respondens Iesus ait illis: Euntes renuntiate
Ioanni quæ audistis, & vidistis.
5 ‖ Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mun- ‖ Isai.
dantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, ‖ pauperes 35. 5.
euangelizantur: ‖ Isai.
61. 1.
6 & beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me.
7 ‖ Illis autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere ad ‖ Luc.
turbas de Ioanne: Quid existis in desertum videre? 7. 24.
arundinem vento agitatam?

8 Sed quid existis videre? hominem mollibus ve-
stitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus
regum sunt.
9 Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico
vobis, & plus quam prophetam.
‖ Mal. 3. 1. Mar. 1. 2. Luc. 7. 27. 10 Hic est enim de quo scriptum est: ‖ Ecce ego
mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præ-
parabit viam tuam ante te.
11 Amen dico vobis, non surrexit inter natos mu-
lierum maior Ioanne Baptista: qui autem minor est
in regno cælorum, maior est illo.
12 A diebus autem Ioannis Baptistæ vsque nunc,
regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt
illud.
13 Omnes enim prophetæ & lex, vsque ad Ioan-
nem, prophetauerunt:
‖ Mal. 4. 5. 14 & si vultis recipere, ‖ ipse est Elias, qui ventu-
rus est.
15 Qui habet aures audiendi, audiat.
16 Cui autem similem æstimabo generationem
istam? Similis est pueris sedentibus in foro, qui cla-
mantes coæqualibus
17 dicunt: Cecinimus vobis, & non saltastis: la-
mentauimus, & non planxistis.
18 Venit enim Ioannes neque manducans neque
bibens, & dicunt: Dæmonium habet.
19 Venit filius hominis manducans & bibens, &
dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publica-
norum & peccatorum amicus. Et iustificata est sa-
pientia à filijs suis.
20 Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus
factæ sunt plurimæ virtutes eius, quia non egissent
pœnitentiam.

21 ‖ Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: quia, si in ‖ Luc.
Tyro & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt 10. 13.
in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egis-
sent.
22 Verumtamen dico vobis: Tyro & Sidoni re-
missius erit in die iudicij, quàm vobis.
23 Et tu Capharnaum, numquid vsque in cælum
exaltaberis? vsque in infernum descendes. quia, si in
Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in
te, fortè mansissent vsque in hanc diem.
24 Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomo-
rum remissius erit in die iudicij, quàm tibi.
25 In illo tempore respondens Iesus dixit: Confi-
teor tibi, Pater, Domine cæli & terræ, quia abscon-
disti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti
ea paruulis.
26 Ita Pater: quoniam sic fuit placitum ante te.
27 Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. ‖ Et ne- ‖ Ioan.
mo nouit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis no- 6. 46.
uit, nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare. 7. 28. 8. 19. 10.
28 Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati 15.
estis, & ego reficiam vos.
29 Tollite iugum meum super vos, & discite à me,
quia mitis sum, & humilis corde: & ‖ inuenietis re- ‖ Ier. 6.
quiem animabus vestris. 16. ‖ 1. Io.
30 ‖ Iugum enim meum suaue est, & onus meum 5. 3.
leue.

Capvt XII.

Discipulos spicas sabbato vellentes excusat, manum quoque aridam sabbato curat: Pharisæorum machinationi tacitus cedens, variósque à se curatos silere præcipiens, implet Isaiæ vaticinium: dæmoniaco cæco & muto curato, Pharisæos ipsum in Beelzebub

eijcere dæmonia blasphemantes conuincit falsum dicere; dicens blasphemiam in Spiritum sanctum irremissibilem, & de omni verbo otioso reddendam rationem: Scribis autem & Pharisæis signum petentibus, dandum dicit Ionæ signum: & quæ sint mater & fratres ipsius.

Mar.2. 23. Luc.6. 1. 1 IN illo tempore abijt Iesus per sata sabbato: discipuli autem eius esurientes cœperunt vellere spicas, & manducare.

2 Pharisæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere sabbatis.

‖ 1. Reg. 21. 4. 3 At ille dixit eis: Non legistis ‖ quid fecerit Dauid, quando esurijt, & qui cum eo erant:

4 quomodo intrauit in domum Dei, & panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, *‖ Leu. 24. 9.* neque his qui cum eo erant, ‖ nisi solis sacerdotibus?

‖ Nu. 28. 9. 5 Aut non legistis in lege, ‖ quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, & sine crimine sunt?

6 Dico autem vobis, quia templo maior est hic.

‖ Osee 6. 6. 1. Reg. 15. 22. Eccles. 4. 17. 7 Si autem sciretis, quid est: ‖ Misericordiam volo, & non sacrificium: numquam condemnassetis innocentes.

8 Dominus enim est filius hominis etiam sabbati.

Sup. 9. 13. 9 Et cùm inde transisset, venit in synagogam eorum.

‖ Mar. 3. 1. Luc. 6. 6. 10 ‖ Et ecce homo manum habens aridam, & interrogabant eum, dicentes: Si licet sabbatis curare? vt accusarent eum.

‖ Deut. 22. 4. 11 Ipse autem dixit illis: ‖ Quis erit ex vobis homo, qui habeat ouem vnam, & si ceciderit hæc sabbatis in foueam, nónne tenebit & leuabit eam?

12 Quantò

12 Quantò magis melior est homo oue? Itaque li-
cet sabbatis benefacere.
13 Tunc ait homini: Extende manum tuam. Et ex-
tendit, & restituta est sanitati sicut altera.
14 Exeuntes autem Pharisæi, consilium faciebant
aduersus eum, quomodo perderent eum.
15 Iesus autem sciens recessit inde: & secuti sunt
eum multi, & curauit eos omnes:
16 & præcepit eis ne manifestum eum facerent.
17 Vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam
Prophetam, dicentem:
18 ‖ Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, ‖ Isai. 42. 1.
in quo benè complacuit animæ meæ. Ponam spiri-
tum meum super eum, & iudicium gentibus nun-
tiabit.
19 Non contendet, neque clamabit, neque audiet
aliquis in plateis vocem eius:
20 arundinem quassatam non confringet, & li-
num fumigans non extinguet, donec eijciat ad vi-
ctoriam iudicium:
21 & in nomine eius Gentes sperabunt.
22 Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cæcus,
& mutus, & curauit eum ita vt loqueretur, & vi-
deret.
23 Et stupebant omnes turbæ, & dicebant: Num-
quid hic est filius Dauid?
24 ‖ Pharisæi autem audientes, dixerunt: Hic non ‖ Mar. 3. 22.
eijcit dæmones nisi in Beelzebub principe dæmo- Luc. 11. 15.
niorum. Sup. 9. 34.
25 Iesus autem sciens cogitationes eorum, dixit eis:
‖ Omne regnum diuisum contra se, desolabitur: & ‖ Luc. 11. 17.
omnis ciuitas, vel domus diuisa contra se, non sta-
bit.

26 Et si satanas satanam eijcit, aduersus se diuisus
est: quomodo ergo stabit regnum eius?
27 Et si ego in Beelzebub eijcio dæmones, filij
vestri in quo eijciunt? Ideò ipsi iudices vestri erunt.
28 Si autem ego in spiritu Dei eijcio dæmones,
igitur peruenit in vos regnum Dei.
29 At quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, & vasa eius diripere, nisi priùs alligauerit fortem? & tunc domum illius diripiet.
‖ Luc. 11. 17. 30 ‖ Qui non est mecum, contra me est: & qui
non congregat mecum, spargit.
‖ Mar. 3. 28. 31 ‖ Ideò dico vobis: Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem
blasphemia non remittetur.
32 Et quicumque dixerit verbum contra filium
hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra
Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in
hoc sæculo, neque in futuro.
33 Aut facite arborem bonam, & fructum eius
bonum: aut facite arborem malam, & fructum
eius malum: siquidem ex fructu arbor agnoscitur.
34 Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cùm sitis mali? ‖ ex abundantia enim
Luc. 6. 45. cordis os loquitur.
35 Bonus homo de bono thesauro profert bona:
& malus homo de malo thesauro profert mala.
36 Dico autem vobis, quoniam omne verbum
otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent
rationem de eo in die iudicij.
37 Ex verbis enim tuis iustificaberis, & ex verbis
tuis condemnaberis.
38 Tunc respōderunt ei quidā de Scribis & Pharisæis, dicētes: Magister, volumus à te signū videre.

39 Qui respondens ait illis: ‖ Generatio mala & ‖ Inf.
adultera signum quærit: & signum non dabitur ei, 16. 4. Luc.
nisi signum ‖ Ionæ Prophetæ. 11. 29
40 Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus 1. Cor. 1. 22.
diebus, & tribus noctibus; sic erit Filius hominis ‖ Ion.
in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus. 2.
41 ‖ Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum gene- ‖ Ion 3.
ratione ista, & condemnabunt eam: quia pœniten- 5.
tiam egerunt in prædicatione Ionæ. Et ecce plus
quàm Ionas hic.
42 Regina austri surget in iudicio cum genera-
tione ista, & condemnabit eam: ‖ quia venit à fini- ‖ 3. Reg.
bus terræ audire sapientiam Salomonis, & ecce 10. 1. 2. Pa-
plus quàm Salomon hic. ral. 9.
43 ‖ Cùm autem immundus spiritus exierit ab 1.
homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, ‖ Luc. 11. 24.
& non inuenit.
44 Tunc dicit: Reuertar in domum meam, vn-
de exiui. Et veniens inuenit eam vacantem, scopis
mundatam, & ornatam.
45 Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus
secum nequiores se, & intrantes habitant ibi: ‖ & ‖ 2. Petr.
fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. 2. 20.
Sic erit & generationi huic pessimæ.
46 ‖ Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ‖ Mar.
eius & fratres stabant foris, quærentes loqui ei. 3. 31. Luc. 8.
47 Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, & 19.
fratres tui foris stant quærentes te.
48 At ipse respondens dicenti sibi, ait: Quæ est
mater mea, & qui sunt fratres mei?
49 Et extendens manum in discipulos suos, dixit:
Ecce mater mea, & fratres mei.
50 Quicumque enim fecerit voluntatem Patris

mei, qui in cælis est; ipse meus frater, & soror, &
mater est.

CAPVT. XIII.

Sedens in nauicula proponit turbis parabolas seminantis ac zizaniorum, quas etiam discipulis interpretatur: item parabolas de grano sinapis, de fermento in farina occultato, de thesauro & margarita inuentis; de reti in mare misso, quam parabolam etiam declarat: docens in patria, ait prophetam non esse sine honore nisi in propria patria.

1 IN illo die exiens Iesus de domo, sedebat secus mare.
‖ Mar. 4. 1. Luc. 8. 4. 2 ‖ Et congregatæ sunt ad eum turbæ multæ, ita
vt in nauiculam ascendens sederet: & omnis turba
stabat in littore:
3 & locutus est eis multa in parabolis, dicens: Ecce
exijt qui seminat seminare.
4 Et dum seminat, quædam ceciderunt secus
viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea.
5 Alia autem ceciderunt in petrosa, vbi non habebant
terram multam: & continuò exorta sunt,
quia non habebant altitudinem terræ.
6 sole autem orto æstuauerunt: & quia non habebant
radicem, aruerunt.
7 Alia autem ceciderunt in spinas: & creuerunt
spinæ, & suffocauerunt ea.
8 Alia autem ceciderunt in terram bonam: & dabant
fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum,
aliud trigesimum.
9 Qui habet aures audiendi, audiat.
10 Et accedentes discipuli dixerunt ei: Quare in
parabolis loqueris eis?

11 Qui respondens, ait illis: Quia vobis datum
est nosse mysteria regni cælorum: illis autem non
est datum.
12 ‖ Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: ‖ Inf.
qui autem non habet, & quod habet auferetur 25. 29.
ab eo.
13 Ideò in parabolis loquor eis: quia videntes non
vident, & audientes non audiunt, neque intelli-
gunt.
14 Et adimpletur in eis prophetia Isaiæ dicentis:
‖ Auditu audietis, & intelligetis: & videntes vi- ‖ Is. 6.
debitis, & non videbitis. 9. Mar 4
15 Incrassatum est enim cor populi huius, & au- 12. Luc. 8.
ribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt: 10.
ne quando videant oculis, & auribus audiant, & Ion. 12.
corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos. 40. Act. 28
16 Vestri autem beati oculi quia vident, & aures 26
vestræ quia audiunt. Rom 11 8.
17 Amen quippe dico vobis, quia multi prophe- ‖ Luc.
tæ & iusti cupierunt videre quæ videtis, & non vi- 10. 24.
derunt; & audire quæ auditis, & non audierunt.
18 Vos ergo audite parabolam seminantis.
19 Omnis qui audit verbum regni, & non intel-
ligit, venit malus, & rapit quod seminatum est in
corde eius: hic est qui secus viam seminatus est.
20 Qui autem super petrosa seminatus est, hic est,
qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit
illud:
21 non habet autem in se radicem, sed est tempo-
ralis. facta autem tribulatione & persecutione pro-
pter verbum, continuò scandalizatur.
22 Qui autem seminatus est in spinis, hic est, qui
verbum audit, & sollicitudo sæculi istius, & falla-

cia diuitiarum, suffocat verbum, & sine fructu efficitur.
23 Qui verò in terram bonam seminatus est, hic est, qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud verò trigesimum.
‖ Mar. 4. 26. 24 ‖ Aliam parabolam proposuit illis, dicens: Simile factum est regnum cælorum homini, qui seminauit bonum semen in agro suo.
25 cùm autem dormirent homines, venit inimicus eius, & superseminauit zizania in medio tritici, & abijt.
26 Cùm autem creuisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania.
27 Accedentes autem serui patris-familias, dixerunt ei: Domine, nónne bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania?
28 Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei, Vis, imus, & colligimus ea?
29 Et ait: Non: ne fortè colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum.
30 Sinite vtraque crescere vsque ad messem, & in tempore messis dicam messoribus: Colligite primùm zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.
‖ Mar. 4. 31. Luc 13. 19. 31 ‖ Aliam parabolam proposuit eis dicens: Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod accipiens homo seminauit in agro suo:
32 quod minimum quidem est omnibus seminibus: cùm autem creuerit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cæli veniant, & habitent in ramis eius.

33 Aliam parabolam locutus eſt eis. ‖ Simile eſt ‖ Luc. 13. 21.
regnum cælorum fermento, quod acceptum mu-
lier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermen-
tatum eſt totum.
34 Hæc omnia locutus eſt Ieſus in parabolis ad
turbas: & ſine parabolis non loquebatur eis:
35 vt impleretur quod dictum erat per Prophe-
tam dicentem: ‖ Aperiam in parabolis os meum, ‖ Pſal. 77. 2.
eructabo abſcondita à conſtitutione mundi.
36 Tunc, dimiſſis turbis, venit in domum: & ac-
ceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes: Ediſſere
nobis parabolam zizaniorum agri.
37 Qui reſpondens ait illis: Qui ſeminat bonum
ſemen, eſt Filius hominis.
38 Ager autem, eſt mundus. Bonum verò ſemen,
hi ſunt filij regni. Zizania autem, filij ſunt nequam.
39 Inimicus autem, qui ſeminauit ea, eſt diabolus.
‖ Meſſis verò, conſummatio ſæculi eſt. Meſſores ‖ Apocal 14. 16.
autem, angeli ſunt.
40 Sicut ergo colliguntur zizania, & igni combu-
runtur: ſic erit in conſummatione ſæculi.
41 mittet filius hominis angelos ſuos, & colli-
gent de regno eius omnia ſcandala, & eos qui fa-
ciunt iniquitatem:
42 & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus,
& ſtridor dentium.
43 ‖ Tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno Patris ‖ Sap. 3. 7. Dan. 12. 3.
eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.
44 Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcon-
dito in agro: quem qui inuênit homo, abſcondit,
& præ gaudio illius vadit, & vendit vniuerſa quæ
habet, & emit agrum illum.
45 Iterùm ſimile eſt regnum cælorum ho-

mini negotiatori, quærenti bonas margaritas.
46 Inuenta autem vna pretiosa margarita, abijt,
& vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.
47 Iterùm simile est regnum cælorum sagenæ
missæ in mare, & ex omni genere piscium congre-
ganti.
48 quam, cùm impleta esset, educentes, & secus
littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos au-
tem foras miserunt.
49 Sic erit in consummatione sæculi: exibunt an-
geli, & separabunt malos de medio iustorum,
50 & mittent eos in caminum ignis: ibi erit fle-
tus, & stridor dentium.
51 Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam.
52 Ait illis: Ideò omnis scriba doctus in regno cæ-
lorum, similis est homini patrifamilias, qui profert
de thesauro suo noua & vetera.
53 Et factum est, cùm consummasset Iesus para-
bolas istas, transijt inde.
‖ Luc. 4. 16. Marc. 6. 1. 54 Et ‖ veniens in patriam suam, docebat eos in
synagogis eorum, ita vt mirarentur, & dicerent:
Vnde huic sapientia hæc, & virtutes?
‖ Mar. 6. 31. Ioan. 6. 42. 55 ‖ Nónne hic est fabri filius? Nónne mater eius
dicitur Maria; & fratres eius, Iacobus, & Ioseph,
& Simon, & Iudas?
56 & sorores eius, nónne omnes apud nos sunt?
Vnde ergo huic omnia ista?
57 Et scandalizabantur in eo. Iesus autem dixit
eis: Non est propheta sine honore, nisi in patria
sua, & in domo sua.
58 Et non fecit ibi virtutes multas, propter incre-
dulitatem illorum.

CAPVT XIV.

Caput Ioannis datur puellæ saltatrici: Iesus quinque virorum millia in deserto quinque panibus & duobus piscibus satiat, sublatis duodecim reliquiarum cophinis: & super mare ambulans discipulos tempestate agitatos confortat, Petrúmque à submersione liberat: in terra Genesar varij curantur languores tactu vestimenti ipsius.

1 IN illo tempore audiuit Herodes tetrarcha famam Iesu: *Mar. 6. 14. Luc. 9. 7.*
2 & ait pueris suis: Hic est Ioannes Baptista: ipse
surrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in eo.
3 ‖ Herodes enim tenuit Ioannem, & alligauit *‖ Mar. 6. 17. Luc. 3. 19.*
eum: & posuit in carcerem propter Herodiadem
vxorem fratris sui.
4 Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi habere eam.
5 Et volens illum occidere, timuit populum:
‖ quia sicut prophetam eum habebant. *‖ Infr. 21. 26.*
6 Die autem natalis Herodis saltauit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi.
7 Vnde cum iuraméto pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo.
8 At illa præmonita à matre sua, Da mihi, inquit, hîc in disco caput Ioannis Baptistæ.
9 Et contristatus est rex: propter iuramentum autem, & eos qui pariter recumbebant, iussit dari.
10 Misitque & decollauit Ioannem in carcere.
11 Et allatum est caput eius in disco, & datum est puellæ, & attulit matri suæ.
12 Et accedentes discipuli eius, tulerunt corpus

eius, & ſepelierunt illud: & venientes nuntiaue-
runt Ieſu.
‖ Luc. 9. 10. 13 ‖ Quod cùm audiſſet Ieſus, ſeceſſit inde in
nauicula, in locum deſertum ſeorſum: & cùm
audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pedeſtres de ciui-
tatibus.
14 Et exiens vidit turbam multam, & miſertus
eſt eis, & curauit languidos eorum.
15 Veſpere autem facto, acceſſerunt ad eum diſci-
‖ Mar. 6. 37. puli eius, dicentes: ‖ Deſertus eſt locus, & hora
iam præterijt: dimitte turbas, vt euntes in caſtella,
emant ſibi eſcas.
16 Ieſus autem dixit eis: Non habent neceſſe ire:
date illis vos manducare.
‖ Ioan. 6. 9. 17 Reſponderunt ei: ‖ Non habemus hîc niſi
quinque panes, & duos piſces.
18 Qui ait eis: Afferte mihi illos huc.
19 Et cùm iuſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœ-
num, acceptis quinque panibus, & duobus piſci-
bus, aſpiciens in cælum benedixit, & fregit, & de-
dit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis.
20 Et manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt. Et
tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmen-
torum plenos.
21 Manducantium autem fuit numerus, quinque
millia virorum, exceptis mulieribus, & paruulis.
‖ Mar. 6. 45. Ioan. 6. 16. 22 ‖ Et ſtatim compulit Ieſus diſcipulos aſcendere
in nauiculam, & præcedere eum trans fretum, do-
nec dimitteret turbas.
‖ Ioan. 6. 15. 23 Et dimiſſa turba, ‖ aſcendit in montem ſolus
orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi.
24 nauicula autem in medio mari iactabatur flu-
ctibus: erat enim contrarius ventus.

25 Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos am-
bulans super mare.
26 Et videntes eum super mare ambulantem, tur-
bati sunt, dicentes: Quia phantasma est. Et præ ti-
more clamauerunt.
27 Statímque Iesus locutus est eis, dicens: Ha-
bete fiduciam: ego sum, nolite timere.
28 Respondens autem Petrus dixit Domine, si tu
es, iube me ad te venire super aquas.
29 At ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de naui-
cula, ambulabat super aquam vt veniret ad Iesum.
30 Videns verò ventum validum, timuit: & cùm
cœpisset mergi, clamauit dicens: Domine, saluum
me fac,
31 Et continuò Iesus extendens manum, appre-
hendit eum: & ait illi: Modicæ fidei, quare dubi-
tasti?
32 Et cùm ascendissent in nauiculam, cessauit ven-
tus.
33 Qui autem in nauicula erant, venerunt, & ado-
rauerunt eum, dicentes: Verè Filius Dei es.
34 ‖ Et cùm transfretassent, venerunt in terram ‖ Mar. 6. 53.
Genesar.
35 Et cùm cognouissent eum viri loci illius, mise-
runt in vniuersam regionem illam, & obtulerunt
ei omnes malè habentes:
36 & rogabant eum vt vel fimbriam vestimenti
eius tangerent. Et quicumque tetigerunt, salui fa-
cti sunt.

CAPVT XV.

Pharisæorum de lauandis manibus aliisque rebus traditiones, quas Dei mandatis præponebant: & quæ sint coinquinantia hominem: mulier Chananæa

perseueranti fide ac supplicatione impetrat filiæ curationem: Iesus curatis iuxta mare Galilææ variis languoribus, quatuor virorum millia septem panibus paucísque pisciculis satiat, sublatis septem sportarum reliquiis.

Mar. 7. 1. 1 TVnc accesserunt ad eum ab Ierosolymis Scribæ, & Pharisæi, dicentes:

‖ Mar. 7. 5. 2 ‖ Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lauant manus suas cùm panem manducant.

3 Ipse autem respondens ait illis: Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit:

‖ Exod. 20. 12. Deut. 5. 16. Ephes. 6. 2. 4 ‖ Honora patrem, & matrem; &: ‖ Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.

‖ Exod. 21. 17. Leu. 20. 9. Prou. 20. 20. 5 Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri, vel matri, Munus quodcumque est ex me, tibi proderit:

6 & non honorificabit patrem suum, aut matrem suam: & irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram:

‖ Isai. 29. 13. Mar. 7. 6. 7 Hypocritæ, benè prophetauit de vobis Isaias, dicens:

8 ‖ Populus hic labijs me honorat cor autem eorum longè est à me.

9 Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum.

10 Et conuocatis ad se turbis, dixit eis: Audite, & intelligite.

11 Non quod intrat in os, coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

12 Tunc accedentes discipuli eius, dixerunt ei:

Scis quia Pharisæi audito verbo hoc, scandalizati
sunt?
13 At ille respondens ait: ‖ Omnis plantatio, ‖ Ioan. 15. 2.
quam non plantauit Pater meus cælestis, eradica-
bitur.
14 Sinite illos: ‖ cæci sunt, & duces cæcorum. ‖ Luc. 6. 39.
cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in
foueam cadunt.
15 Respondens autem Petrus dixit ei: ‖ Edissere ‖ Mar. 7. 17.
nobis parabolam istam.
16 At ille dixit: Adhuc & vos sine intellectu estis?
17 Non intelligitis, quia omne quod in os intrat,
in ventrem vadit, & in secessum emittitur?
18 Quæ autem procedunt de ore, de corde ex-
eunt, & ea coinquinant hominem:
19 de corde enim exeunt cogitationes malæ, ho-
micidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa te-
stimonia, blasphemiæ.
20 hæc sunt, quæ coinquinant hominem. Non
lotis autem manibus manducare, non coinquinat
hominem.
21 ‖ Et egressus inde Iesus, secessit in partes Tyri ‖ Mar. 7. 24.
& Sidonis.
22 Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egres-
sa clamauit, dicens ei: Miserere mei Domine fili
Dauid: filia mea malè à dæmonio vexatur.
23 Qui non respondit ei verbum. Et accedentes
discipuli eius rogabant eum dicentes: Dimitte
eam: quia clamat post nos.
24 Ipse autem respondens ait: Non sum missus
nisi ‖ ad oues, quæ perierunt domus Israël. ‖ Sup. 10. 6.
25 At illa venit, & adorauit eum, dicens: Domi- Ioan. 10. 3.
ne, adiuua me.

26 Qui respondens ait: Non est bonum sumere
panem filiorum, & mittere canibus.
27 At illa dixit: Etiam Domine: nam & catelli
edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum
suorum.
28 Tunc respondens Iesus, ait illi: O mulier, ma-
gna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia
eius ex illa hora.
29 Et cùm transisset inde Iesus, venit secus Mare
Galilææ: & ascendens in montem, sedebat ibi.
‖ Isa. 35. 5. 30 ‖ Et accesserunt ad eum turbæ multæ, haben-
tes secum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios
multos: & proiecerunt eos ad pedes eius, & cura-
uit eos:
31 ita vt turbæ mirarentur, videntes mutos lo-
quentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: &
magnificabant Deum Israël.
‖ Mar. 8. 1. 32 ‖ Iesus autem, conuocatis discipulis suis, dixit:
Misereor turbæ, quia triduo iam perseuerant me-
cum, & non habent quod manducent: & dimitte-
re eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.
33 Et dicunt ei discipuli: Vnde ergo nobis in de-
serto panes tantos, vt saturemus turbam tantam?
34 Et ait illis Iesus: Quot habetis panes? At illi
dixerunt: Septem, & paucos pisciculos.
35 Et præcepit turbæ, vt discumberent super terrã.
36 Et accipiens septem panes, & pisces, & gratias
agens, fregit, & dedit discipulis suis, & discipuli
dederunt populo.
37 Et comederunt omnes, & saturati sunt. Et
quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem
sportas plenas.
38 Erant autem qui manducauerunt, quattuor

millia hominum, extra paruulos & mulieres.
39 Et, dimiſſa turba, aſcendit in nauiculam: &
venit in fines Magedan.

Capvt XVI.

Jeſus ſigni petitione ipſum tentantes arguit, quòd ſigna temporum non dijudicarent: iubet diſcipulos cauere à fermento Phariſæorum ac Sadducæorum: ipſóſque interrogat quem ipſum eſſe dicant, & Petro poſt illius reſponſionem promittit claues regni cælorum: ſuam autem paſſionem prædicens, à Petro increpatur: propter quod ſatanam ipſum appellat, docens quemque propriam crucem tollere, & Deum vnicuique iuxta ſua opera redditurum.

1 ET acceſſerunt ad eum Phariſæi & Sadducæi Mar. 8.
tentantes: & rogauerunt eum vt ſignum de 11.
cælo oſtenderet eis.
2 At ille reſpondens, ait illis: ‖ Facto veſpere dici- ‖ Luc.
tis: Serenum erit, rubicundum eſt enim cælum; 54.
3 Et manè: Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte
cælum.
4 Faciem ergo cæli dijudicare noſtis: ſigna autem
temporum non poteſtis ſcire? ‖ Generatio mala & ‖ Sup.
adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur ei, 12. 39.
‖ niſi ſignum Ionæ prophetæ. Et relictis illis, abijt. ‖ Iona
5 Et cùm veniſſent diſcipuli eius trans fretum, obli- 2. 1.
ti ſunt panes accipere.
6 Qui dixit illis: ‖ Intuemini, & cauete à fer- ‖ Mar.
mento Phariſæorum, & Sadducæorum. 8 15.
7 At illi cogitabant intra ſe dicentes: Quia panes Luc. 12. 1.
non accepimus.
8 Sciens autem Ieſus, dixit: Quid cogitatis intra
vos modicæ fidei, quia panes non habetis?

‖ Sup. 9 Nondum intelligitis, neq; recordamini ‖ quin-
14. 17. que panum in quinque millia hominum, & quot
Ioan. 6. 9. cophinos sumpsistis?
‖ Sup. 10 ‖ neque septem panum in quattuor millia ho-
15. 34. minum, & quot sportas sumpsistis?
11 Quare non intelligitis, quia non de pane dixi
vobis: Cauete à fermento Pharisæorum, & Saddu-
cæorum?
12 Tunc intellexerunt, quia non dixerit cauen-
dum à fermento panum, sed à doctrina Pharisæo-
rum, & Saducæorum.
‖ Mar. 13 ‖ Venit autem Iesus in partes Cæsareæ Philip-
8. 27. pi: & interrogabat discipulos suos, dicens: Quem
dicunt homines esse Filium hominis?
‖ Luc. 14 At illi dixerunt: ‖ Alij Ioannem Baptistam, alij
9. 18. autem Eliam, alij verò Ieremiam, aut vnum ex
prophetis.
15 Dicit illis Iesus: Vos autem quem esse di-
citis?
‖ Ioan. 16 Respondens Simon Petrus dixit: ‖ Tu es Chri-
6. 70. stus, Filius Dei viui.
17 Respondens autem Iesus, dixit ei: Beatus es
Simon Bar-Iona: quia caro & sanguis non reue-
‖ Ioan. lauit tibi, sed Pater meus, qui in celis est.
1. 42. 18 ‖ Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super
hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ
‖ Isai. inferi non præualebunt aduersus eam.
22. 22 ‖ Ioan. 19 ‖ Et tibi dabo claues regni cælorum. Et ‖ quod-
20. cumque ligaueris super terram, erit ligatum & in
cælis: & quodcumque solueris super terram, erit
solutum & in cælis.
20 Tunc præcepit discipulis suis, vt nemini dice-
rent quia ipse esset Iesus Christus.

21 Exinde

21 Exinde cœpit Iesus ostendere discipulis suis,
quia oporteret eum ire Ierosolymam, & multa
pati à senioribus, & Scribis, & principibus sacer-
dotum, & occidi, & tertia die resurgere.
22 Et assumens eum Petrus, cœpit increpare il-
lum dicens: Absit à te, Domine: non erit tibi hoc.
23 Qui conuersus, dixit Petro: ‖ Vade post me sa- ‖ Mar.
tana, scandalum es mihi: quia non sapis ea quæ 8.33.
Dei sunt, sed ea, quæ hominum.
24 Tunc Iesus dixit discipulis suis: ‖ Si quis vult ‖ Sup.
post me venire, abneget semetipsum, & tollat 10.38.
crucem suam, & sequatur me. Luc. 9.
23.
25 ‖ Qui enim voluerit animam suam saluam fa- 14.27.
cere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ‖ Luc.
suam propter me, inueniet eam. 17.33.
Ioan.
26 Quid enim prodest homini, si mundũ vniuersũ 12.25.
lucretur, animæ verò suæ detrimentũ patiatur? Aut
quam dabit homo cõmutationem pro anima sua?
27 Filius enim hominis venturus est in gloria Pa-
tris sui cum angelis suis: ‖ & tunc reddet vnicui-
que secundùm opera eius. ‖ Act.
17.31.
28 Amen dico vobis, ‖ sunt quidàm de hîc stanti- Rom.2.
bus, qui non gustabunt mortem, donec videant 6.
Filium hominis venientem in regno suo. ‖ Mar.
8.39.
Luc.
9.27.

CAPVT XVII.

Christi in monte transfiguratio, quam iubet disci-
pulos silentio seruare, donec à mortuis resurgat:
Eliam dicit venturum, imò iam venisse, sed co-
gnitum non fuisse, nempe Ioannem Baptistam:
puerum lunaticum curat, quem discipuli ob modi-
cam fidem curare non potuerant; ostendens quan-
ta sint virtutis, fides similis grano sinapis, ieiu-
nium, & oratio: passionem suam prædicit: pro se

quoque & Petro didrachma solui, inuento in ore piscis statere.

Mar. 9. 1. Luc. 9. 28.
1 ET post dies sex assumit Iesus Petrum, & Ia-
cobum, & Ioannem fratrem eius, & ducit
illos in montem excelsum seorsum:
2 & transfiguratus est ante eos. Et resplenduit fa-
cies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta
sunt alba sicut nix.
3 Et ecce apparuerunt illis Moyses & Elias cum
eo loquentes.
4 Respondens autem Petrus, dixit ad Iesum: Do-
mine, bonum est nos hîc esse: si vis, faciamus hîc
tria tabernacula, tibi vnum, Moysi vnum, & Eliæ
vnum.
5 Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obum-
‖ Pet. 1. 17. Sup. 3. 17. brauit eos. ‖ Et ecce vox de nube, dicens: Hic est
Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui:
ipsum audite.
6 Et audientes discipuli ceciderunt in faciem
suam, & timuerunt valdè.
7 Et accessit Iesus, & tetigit eos: dixitque eis:
Surgite, & nolite timere.
8 Leuantes autem oculos suos, neminem vide-
runt, nisi solum Iesum.
9 Et descendentibus illis de monte, præcepit eis
Iesus dicens: Nemini dixeritis visionem, donec
Filius hominis à mortuis resurgat.
10 Et interrogauerunt eum discipuli, dicentes:
‖ Mar. 9. 10. Mal. 4. 5. ‖ Quid ergo Scribæ dicunt quòd Eliam oporteat
primum venire?
11 At ille respondens, ait eis: Elias quidem ven-
turus est, & restituet omnia.
‖ Sup. 11. 14. 12 dico autem vobis, ‖ quia Elias iam venit, &

non cognouerunt eum, ‖ sed fecerunt in eo quæ- ‖ Sup.
cumque voluerunt. Sic & Filius hominis passurus 14.10.
est ab eis.
13 Tunc intellexerunt discipuli, quia de Ioanne
Baptista dixisset eis.
14 ‖ Et cùm venisset ad turbam, accessit ad eum ‖ Mar.
homo genibus prouolutus ante eum, dicens: Do- 9.16.
mine, miserere filio meo, quia lunaticus est, & Luc. 9.
malè patitur: nam sæpè cadit in ignem, & crebrò 38.
in aquam.
15 & obtuli eum discipulis tuis, & non potue-
runt curare eum.
16 Respondens autem Iesus, ait: O generatio in-
credula, & peruersa, quousque ero vobiscum? vs-
quequò patiar vos? Afferte huc illum ad me.
17 Et increpauit illum Iesus, & exijt ab eo dæmo-
nium, & curatus est puer ex illa hora.
18 Tunc accesserunt discipuli ad Iesum secretò,
& dixerunt: Quare nos non potuimus eijcere illũ?
19 Dixit illis Iesus: Propter incredulitatem ve-
stram. ‖ Amen quippe dico vobis, si habueritis fi- ‖ Luc.
dem, sicut granum sinapis, dicetis monti huic, 17.6.
Transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile
erit vobis.
20 Hoc autem genus non eijcitur nisi per oratio-
nem, & ieiunium.
21 Conuersantibus autem eis in Galilæa, dixit illis
Iesus: ‖ Filius hominis tradendus est in manus ho- ‖ Mar.
minum: 9.30.
22 & occident eum, & tertia die resurget. Et con- Luc. 9.44.
tristati sunt vehementer. Inf. 20.
23 Et cùm venissent Capharnaum, accesserunt 18.
qui didrachma accipiebãt, ad Petrum, & dixerunt

ei: Magister vester non soluit didrachma?
24 Ait: Etiam. Et cùm intrasset in domum, præ-
uenit eum Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon?
Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cen-
sum? à filijs suis, an ab alienis?
25 Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo
liberi sunt filij.
26 Vt autem non scandalizemus eos, vade ad ma-
re, & mitte hamum: & eum piscem, qui primus
ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies sta-
terem: illum sumens, da eis pro me, & te.

CAPVT XVIII.

Proposito paruulo docet quisnam maior sit in regno cælorum, & quàm sit à pusillorum scandalo cauendum: quomodo frater in nos peccans debeat corripi, & Ecclesiam non audiens pro ethnico haberi. potestate ligandi atque soluendi discipulis tradita: docet etiam, quàm sit apud Deum efficax duorum petitio sibi consentientium, & quoties fratri in nos peccanti sit ignoscendum, accommodata ad hoc parabola de rege rationem cum seruis suis ineunte.

Mar. 9. 33. Luc. 9. 46. || Inf. 19. 14.

1 IN illa hora accesserunt discipuli ad Iesum, di-
centes: Quis, putas, maior est in regno cęlorũ?
2 Et aduocans Iesus || paruulum, statuit eum in
medio eorum,
3 & dixit: Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis,
|| 1 Cor. 14. 20.
& || efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in re-
gnum cælorum.
4 Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruu-
lus iste, hic est maior in regno cælorum.
5 Et qui susceperit vnum paruulum talem in no-
mine meo, me suscipit.

6 ‖ qui autem ſcandalizauerit vnum de puſillis ‖ Mar. 9. 42.
iſtis, qui in me credunt, ‖ expedit ei vt ſuſpendatur ‖ Luc.
mola aſinaria in collo eius, & demergatur in pro- 17. 2.
fundum maris.
7 Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim vt ve-
niant ſcandala: verumtamen væ homini illi, per
quem ſcandalum venit.
8 ‖ Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat ‖ Sup. 5. 30.
te; abſcide eum, & proijce abs te: bonum tibi eſt ad Mar. 9.
vitam ingredi debilem, vel claudũ, quàm duas ma- 42 43.
nus vel duos pedes habentẽ mitti in ignem ęternũ.
9 Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, &
proijce abs te: bonum tibi eſt cum vno oculo in
vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti
in gehennam ignis.
10 Videte ne contemnatis vnum ex his puſillis:
dico enim vobis, ‖ quia angeli eorum in cęlis ſem- ‖ Psal.
per vident faciem patris mei, qui in cælis eſt. 33. 8
11 ‖ Venit enim filius hominis ſaluare quod pe- ‖ Luc. 19. 10.
rierat.
12 Quid vobis videtur? ‖ ſi fuerint alicui centum ‖ Luc. 15. 4.
oues, & errauerit vna ex eis: nónne relinquit nona-
gintanouem in montibus, & vadit quærere eam
quæ errauit?
13 & ſi contigerit vt inueniat eam: Amen dico vo-
bis, quia gaudet ſuper eam magis quàm ſuper no-
nagintanouem, quæ non errauerunt.
14 Sic non eſt voluntas ante Patrem veſtrum,
qui in cælis eſt, vt pereat vnus de puſillis iſtis.
15 ‖ Si autem peccauerit in te frater tuus, vade, & ‖ Luc. 17. 3
corripe eum inter te & ipſum ſolum. ſi te audie- Leu. 16
rit, lucratus eris fratrem tuum. 19. 17.
16 ſi autem te non audierit, adhibe tecum adhuc Eccli. 19. 13.

vnum, vel duos, ‖ vt in ore duorum vel trium te-
ſtium ſtet omne verbum.
17 Quòd ſi non audierit eos: dic eccleſiæ. ſi au-
tem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ‖ ethnicus
& publicanus.
18 ‖ Amen dico vobis, quæcumque alligaueritis
ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcum-
que ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.
19 Iterùm dico vobis, quia ſi duo ex vobis conſen-
ſerint ſuper terram, de omni re quamcumque pe-
tierint, fiet illis à patre meo, qui in cælis eſt.
20 Vbi enim ſunt duo vel tres congregati in no-
mine meo, ibi ſum in medio eorum.
21 Tunc accedens Petrus ad eum dixit: ‖ Domine
quoties peccabit in me frater meus, & dimittam
ei? vſque ſepties?
22 Dicit illi Ieſus: Non dico tibi vſque ſepties; ſed
vſque ſeptuagies ſepties.
23 Ideò aſſimilatum eſt regnum cælorum homini
regi, qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis.
24 Et cùm cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt
ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.
25 Cùm autem non haberet vnde redderet, iuſſit
eum dominus eius vænumdari, & vxorem eius, &
filias, & omnia quæ habebat, & reddi.
26 Procidens autem ſeruus ille, orabat eum, di-
cens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.
27 Miſertus autem dominus ſerui illius, dimiſit
eum, & debitum dimiſit ei.
28 Egreſſus autem ſeruus ille, inuenit vnum de
conſeruis ſuis, qui debebat ei centum denarios: &
tenens ſuffocabat eum, dicens: Redde quod de-
bes.

Iac. 5. 19. ‖ Deut. 19. 15. 2 Co. 13. 1. Heb 10 28. Ioan. 8. 17. 1. Cor. 5. 11. ‖ 2. Theſſ. 3. 14 ‖ Ioan. 20. 23. ‖ Luc. 17. 4.

29 Et procidens conſeruus eius, rogabat eum,
dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam
tibi.
30 Ille autem noluit: ſed abijt, & miſit eum in
carcerem, donec redderet debitum.
31 Videntes autem conſerui eius quæ fiebant, con-
triſtati ſunt valdè: & venerunt, & narrauerunt
domino ſuo omnia quæ facta fuerant.
32 Tunc vocauit illum dominus ſuus: & ait illi:
Serue nequam, omne debitum dimiſi tibi quoniam
rogaſti me:
33 nónne ergo oportuit & te miſereri conſerui tui,
ſicut & ego tui miſertus ſum?
34 Et iratus dominus eius tradidit eum tortori-
bus, quoadusque redderet vniuerſum debitum.
35 Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi nõ re-
miſeritis vnuſquiſq; fratri ſuo de cordibus veſtris.

CAPVT XIX.

*Matrimonium docet ex ſua inſtitutione eſſe indiſſo-
lubile, nec vxorem extra cauſam fornicationis poſ-
ſe dimitti: inter varios eunuchos laudat illos qui
ſe caſtrarunt propter regnum cælorum: paruulis
manus imponit: adoleſcens qui omnia ſe ſeruaſſe
præcepta dicebat, audito Chriſti conſilio de omni-
bus vendendis abit triſtis: difficile ergo aſſerit diui-
tem intrare regnum cælorum, & quid illis præmij
ſit qui omnibus relictis ipſum ſequuntur.*

1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Ieſus
ſermones iſtos, migrauit à Galilæa, & ‖ ve- ‖ Mar. 10. 1.
nit in fines Iudææ trans Iordanem,
2 & ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, & curauit
eos ibi.

‖ Mar. 3 ‖ Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum,
10. 2. & dicentes: Si licet homini dimittere vxorem suam,
quacumque ex causa?
‖ Gen. 4 Qui respondens, ait eis: Non legistis, quia ‖ qui
1. 27. fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos? & dixit:
‖ Gen. 5 ‖ Propter hoc dimittet homo patrem & ma-
2. 24. trem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne
1. Cor. 6. 16. vna.
Ephes. 6 Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Quod
5. 31. ergo Deus coniunxit, homo non separet.
‖ Deut. 7 Dicunt illi: ‖ Quid ergo Moyses mandauit dare
24. 1. libellum repudij, & dimittere?
8 Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis
vestri permisit vobis dimittere vxores vestras: ab
initio autem non fuit sic.
‖ Sup. 9 ‖ Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit
5. 32. vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam du-
Marc. 10. 11. xerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœ-
Luc. 16. 18. chatur.
1. Cor. 10 Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa homi-
7. 10. nis cum vxore, non expedit nubere.
11 Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum
istud, sed quibus datum est.
12 Sunt enim eunuchi, qui de matris vtero sic nati
sunt: & sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus:
& sunt eunuchi, qui seipsos castrauerunt propter
regnum cælorum. Qui potest capere, capiat.
‖ Mar. 13 ‖ Tunc oblati sunt ei paruuli, vt manus eis im-
10. 13. poneret, & oraret. Discipuli autem increpabãt eos.
Luc. 18. 15. 14 Iesus verò ait eis: ‖ Sinite paruulos, & nolite
‖ Sup. 18. 3. eos prohibere ad me venire: talium est enim re-
gnum cælorum.

15 Et cùm imposuisset eis manus, abijt inde.
16 ‖ Et ecce vnus accedens, ait illi: Magister bo- ‖ Mar. 10. 17. Luc. 18. 18.
ne, quid boni faciam vt habeam vitam æternam?
17 Qui dixit ei. Quid me interrogas de bono?
Vnus est bonus Deus. Si autem vis ad vitam ingre-
di, serua mandata.
18 Dicit illi: Quæ? Iesus autem dixit: ‖ Non ho- ‖ Exod. 20. 13.
micidium facies: Non adulterabis: Non facies
furtum: Non falsum testimonium dices:
19 Honora patrem tuum, & matrem tuam: &,
Diliges proximum tuum sicut teipsum.
20 Dicit illi adolescens: Omnia hæc custodiui à
iuuentute mea, quid adhuc mihi deest?
21 Ait illi Iesus: Si vis perfectus esse, vade, vende
quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesau-
rum in cælo: & veni, sequere me.
22 Cùm audisset autem adolescens verbum, abijt
tristis: erat enim habens multas possessiones.
23 Iesus autem dixit discipulis suis: Amen dico vo-
bis, quia diues difficilè intrabit in regnum cælorum.
24 Et iterùm dico vobis: Facilius est camelum per
foramen acus transire, quàm diuitem intrare in re-
gnum cælorum.
25 Auditis autem his, discipuli mirabantur valdè,
dicentes: Quis ergo poterit saluus esse?
26 Aspiciens autem Iesus, dixit illis: Apud homi-
nes hoc impossibile est: apud Deum autem omnia
possibilia sunt.
27 Tunc respondens Petrus, dixit ei: Ecce nos re-
liquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit
nobis?
28 Iesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quòd
vos qui secuti estis me, in regeneratione, cùm sede-

rit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis
& vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim
tribus Israël.
29 Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut
sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut
filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum
accipiet, & vitam æternam possidebit.
‖ Infr. 20. 16. Marc. 10. 31. Luc. 13. 30. 30 ‖ Multi autem erunt primi nouissimi, & nouis-
simi primi.

CAPVT XX.

Parabolam proponit de operarijs in vineam condu-ctis, quorum vltimis idem datur denarius cum primis: Iesus discipulis passionem ac resurrectionem suam prædicit; & occasione ambitionis filiorum Zebedæi docet discipulos, quòd non potestate & ostensione dominij, sed officio ministerij debeant esse maiores: egrediens verò Iericho duos cæcos illuminat.

1 SImile est regnum cælorum homini patrifa-
milias, qui exijt primo manè conducere ope-
rarios in vineam suam.
2 Conuentione autem facta cum operarijs ex de-
nario diurno, misit eos in vineam suam.
3 Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stan-
tes in foro otiosos,
4 & dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod
iustum fuerit dabo vobis.
5 Illi autem abierunt. Iterùm autem exiit circa sex-
tam & nonam horam: & fecit similiter.
6 Circa vndecimam verò exiit, & inuenit alios
stantes, & dicit illis: Quid hîc statis tota die otiosi?
7 Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis:
Ite & vos in vineam meam.

8 Cùm serò autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos.
9 Cùm venissent ergo qui circa vndecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios.
10 Venientes autem & primi, arbitrati sunt quòd plus essent accepturi: acceperunt autem & ipsi singulos denarios.
11 Et accipientes murmurabant aduersus patremfamilias,
12 dicentes: Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei, & æstus.
13 At ille respondens vni eorum, dixit: Amice non facio tibi iniuriam: nónne ex denario conuenisti mecum?
14 Tolle quod tuum est, & vade: volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi.
15 Aut non licet mihi quod volo, facere? an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?
16 ‖ Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. ‖ Sup. 19. 30.
multi enim sunt vocati, pauci verò electi. Marc.
17 ‖ Et ascendens Iesus Ierosolymam, assumpsit 10. 31.
duodecim discipulos secretò, & ait illis: Luc. 13. 30.
18 Ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis ‖ Mar. 10. 32.
nis tradetur principibus sacerdotum, & Scribis, & Luc. 18. 31.
condemnabunt eum morte,
19 & tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget.
20 ‖ Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebe- ‖ Mar. 10. 35.
dæi cum filiis suis, adorans & petens aliquid ab eo
21 Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic vt sedeant hi

duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad ſi-
niſtram, in regno tuo.
22 Reſpondens autem Ieſus, dixit: Neſcitis quid
petatis. Poteſtis bibere calicem, quem ego bibitu-
rus ſum? Dicunt ei: Poſſumus.
23 Ait illis: Calicem quidem meum bibetis: ſede-
re autem ad dexteram meam vel ſiniſtram, non eſt
meũ dare vobis, ſed quibus paratũ eſt à Patre meo.
24 Et audientes decem, indignati ſunt de duobus
fratribus.
‖ Mar. 25 ‖ Ieſus autem vocauit eos ad ſe, & ait: Scitis
10. 41. Luc. 22. quia principes gentium dominantur eorum: & qui
25. maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos.
26 Non ita erit inter vos: ſed quicumque voluerit
inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter:
27 & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter
ſeruus.
‖ Phil. 28 ‖ ſicut filius hominis non venit miniſtrari, ſed
2. 7. miniſtrare, & dare animam ſuam, redemptionem
pro multis.
‖ Mar. 29 ‖ Et egredientibus illis ab Iericho, ſecuta eſt
10. 46. Luc. 18. eum turba multa:
35. 30 & ecce duo cæci ſedentes ſecus viam, audie-
runt quia Ieſus tranſiret: & clamauerunt, dicentes:
Domine miſerere noſtri, fili Dauid.
31 Turba autem increpabat eos vt tacerent. At illi
magis clamabant, dicentes: Domine, miſerere no-
ſtri, fili Dauid.
32 Et ſtetit Ieſus, & vocauit eos, & ait: Quid vultis
vt faciam vobis?
33 Dicunt illi: Domine, vt aperiantur oculi noſtri.
34 Miſertus autem eorum Ieſus, tetigit oculos eo-
rum. Et confeſtim viderunt, & ſecuti ſunt eum.

CAPVT XXI.

Iesus super asinam Ierusalem cum triumpho ingressus, negotiatores de templo eijcit, & Pharisæis de triumpho indignantibus respondet: discipulis autem de ficulnea Christi verbo arefacta mirantibus, declarat fidei efficaciam: interrogationem de sua potestate retundit quæstione de Ioannis baptismo: & ex parabolis de homine duos filios habente, & de patrefamilias, cuius vinitores post alios seruos, etiam filium vineæ hæredem occiderunt, prædicit regnum Dei à Iudæis ad Gentes transferendum.

1 ET cùm appropinquassent Ierosolymis, & venissent Bethphage ad Montem olIueti: tunc Iesus mittit duos discipulos, *Marc. 11. 1. Luc. 19. 29.*
2 dicens eis: Ite in castellum, quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea: soluite, & adducite mihi:
3 & si quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos.
4 Hoc autem totum factum est, vt adimpleretur quod dictum est per Prophetam dicentem:
5 ‖ Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, & pullum filium subiugalis. *‖ Isa. 62. 11. Zach. 9. 9. Ioan. 12. 15.*
6 Euntes autem discipuli fecerunt sicut præcepit illis Iesus.
7 Et adduxerunt asinam, & pullum: & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt.
8 Plurima autem turba strauerunt vestimenta sua in via: alij autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in via:

9 turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ seque-
bantur, clamabant, dicentes: Hosanna filio Dauid:
‖ Psal. 117.26. Marc. 11.10. Luc. 19. 38. ‖ benedictus, qui venit in nomine Domini: hosan-
na in altissimis.
10 Et cùm intrasset Ierosolymam, commota est
vniuersa ciuitas, dicens: Quis est hic?
11 Populi autem dicebant: Hic est Iesus propheta
à Nazareth Galilææ.
‖ Ioan. 2.14. 12 ‖ Et intrauit Iesus in templum Dei, & eijciebat
omnes vendentes, & ementes in templo; & mensas
numulariorum, & cathedras vendentium colum-
bas euertit:
‖ Isa. 56.7. Ierem. 7.11. Luc. 19. 46. 13 & dicit eis: Scriptum est: ‖ Domus mea do-
mus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam
speluncam latronum.
14 Et accesserunt ad eum cæci, & claudi in tem-
plo: & sanauit eos.
15 Videntes autem principes sacerdotum, & Scri-
bæ mirabilia, quæ fecit, & pueros clamantes in
templo, & dicentes: Hosanna filio Dauid: indi-
gnati sunt,
16 & dixerunt ei: Audis quid isti dicunt? Iesus au-
‖ Psal. 8.3. tem dixit eis: Vtique. numquam legistis: ‖ Quia ex
ore infantium & lactentium perfecisti laudem?
17 Et relictis illis, abijt foras extra Ciuitatem in
Bethaniam: ibique mansit.
18 Manè autem reuertens in Ciuitatem, esurijt.
‖ Mar. 11.13. 19 ‖ Et videns fici arborem vnam secus viam, venit
ad eam: & nihil inuenit in ea nisi folia tantùm, &
ait illi: Numquam ex te fructus nascatur in sempi-
ternum. Et arefacta est continuò ficulnea.
‖ Mar. 11.20. 20 ‖ Et videntes discipuli, mirati sunt, dicentes:
Quomodo continuò aruit?

21 Respondens autem Iesus, ait eis: Amen dico
vobis, si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non
solùm de ficulnea facietis, sed & si monti huic di-
xeritis, Tolle, & iacta te in mare, fiet.
22 ‖ Et omnia quæcumque petieritis in oratione ‖ Sup. 7. 7.
credentes, accipietis. Marc.
23 Et cùm venisset in templum, accesserunt ad 11. 24.
eum docentem, principes sacerdotum, & seniores 1. Ioan. 3. 22.
populi, dicentes: ‖ In qua potestate hæc facis? Et ‖ Luc.
quis tibi dedit hanc potestatem? 20. 2.
24 Respondens Iesus dixit eis: Interrogabo vos &
ego vnum sermonem: quem si dixeritis mihi, &
ego vobis dicam in qua potestate hæc facio.
25 Baptismus Ioannis vnde erat? è cælo, an ex ho-
minibus? At illi cogitabant inter se, dicentes:
26 Si dixerimus, è cælo, dicet nobis: Quare ergo
non credidistis illi? Si autem dixerimus, ex homini-
bus, timemus turbam: ‖ omnes enim habebant ‖ Sup.
Ioannem sicut prophetam. 14. 5.
27 Et respondentes Iesu, dixerunt: Nescimus. Ait
illis & ipse: Nec ego dico vobis in qua potestate
hæc facio.
28 Quid autem vobis videtur? Homo quidam ha-
bebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: Fi-
li, vade hodie, operare in vinea mea.
29 Ille autem respondens, ait: Nolo. Posteà au-
tem, pœnitentia motus, abijt.
30 Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At
ille respondens, ait: Eo, domine, & non iuit.
31 quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt
ei: Primus. Dicit illis Iesus: Amen dico vobis, quia
publicani, & meretrices præcedent vos in regnum
Dei.

32 Venit enim ad vos Ioannes in via iustitiæ, &
non credidistis ei: publicani autem, & meretrices
crediderunt ei: vos autem videntes nec pœniten-
tiam habuistis posteà, vt crederetis ei.
‖ Mar. 12. 1. Luc. 20. 9. Isai. 5. 1. Ierem. 2. 21.
33 Aliam parabolam audite: ‖ Homo erat pater-
familias, qui plantauit vineam, & sepem circumde-
dit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, &
locauit eam agricolis, & peregrè profectus est.
34 Cùm autem tempus fructuum appropinquas-
set, misit seruos suos ad agricolas, vt acciperent fru-
ctus eius.
35 Et agricolæ, apprehensis seruis eius, alium ce-
ciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidaue-
runt.
36 Iterùm misit alios seruos plures prioribus, &
fecerunt illis similiter.
37 Nouissimè autem misit ad eos filium suum, di-
cens: Verebuntur filium meum.
38 Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra
‖ Infr. 26. 3. 27. 1.
se: ‖ Hic est hæres, venite occidamus eum, & habe-
bimus hæreditatem eius.
39 Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam,
& occiderunt.
40 Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid faciet
agricolis illis?
41 Aiunt illi: Malos malè perdet; & vineam suam
locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum tem-
poribus suis.
‖ Psal. 117. 22. Act. 4. 11. Rom. 9. 33. 1. Pet. 2. 7.
42 Dicit illis Iesus: Numquam legistis in Scriptu-
ris: ‖ Lapidem quem reprobauerunt ædificantes,
hic factus est in caput anguli? A Domino factum
est istud, & est mirabile in oculis nostris?
43 Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis re-
gnum

gnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.
44 Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem verò ceciderit, conteret eum.
45 Et cùm audissent principes sacerdotum & Pharisæi parabolas eius, cognouerunt quòd de ipsis diceret.
46 Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut prophetam eum habebant.

CAPVT XXII.

Parabola de rege qui fecit nuptias filio suo, in quibus discumbens absque veste nuptiali in tenebras eijcitur exteriores: tentatur Iesus à Pharisæis super censu dando Cæsari, & à Sadducæis super resurrectione, quorum redarguit inscitiam, mortuorum euincens resurrectionem: rursúmque à legisdoctore tentatur super magno legis mandato: vicissim quoque interrogat Pharisæos, cuius filius sit Christus.

1 ET respondens Iesus, dixit iterùm in parabolis eis, dicens:
2 ‖ Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. ‖ Luc. 14. 16. Apoc. 19. 9.
3 Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire.
4 Iterùm misit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis: Ecce prandium meum paraui, tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata: venite ad nuptias.
5 Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam:
6 reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos occiderunt.
7 Rex autem cùm audisset, iratus est: & missis

exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit.
8 Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui inuitati erant, non fuerunt digni.
9 ite ergo ad exitus viarum, & quoscumque inueneritis, vocate ad nuptias.
10 Et egressi serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos: & impletæ sunt nuptiæ discumbentium.
11 Intrauit autem rex vt videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.
12 Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.
‖ Sup. 8. 12. 13. 42. Inf. 25. 30
13 Tunc dixit rex ministris: ‖ Ligatis manibus &
pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores:
ibi erit fletus, & stridor dentium.
‖ Mar. 12. 13. Luc. 20 20.
14 Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.
15 ‖ Tunc abeuntes Pharisæi, consilium inierunt
vt caperent eum in sermone.
16 Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis dicentes: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: non enim respicis personam hominum:
17 dic ergo nobis quid tibi videtur, licet censum dare Cæsari, an non?
18 Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ?
19 ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium.
20 Et ait illis Iesus: Cuius est imago hæc, & superscriptio?
‖ Rom. 13. 7.
21 Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: ‖ Reddite ergo
quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.

22 Et audientes mirati sunt,& relicto eo abierunt:
23 In illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui
dicunt ‖ non esse resurrectionem : & interrogaue- Act. 23
runt eum, 6.
24 dicentes: Magister, Moyses dixit: ‖ Si quis ‖ Mar.
mortuus fuerit non habens filium, vt ducat frater 12. 19.
eius vxorem illius,& suscitet semen fratri suo. Luc 20
28.
25 Erant autem apud nos septem fratres : & pri- Deut.
mus, vxore ducta, defunctus est : & non habens 25. 6.
semen, reliquit vxorem suam fratri suo.
26 Similiter secundus,& tertius,vsque ad septimũ.
27 Nouissimè autem omnium & mulier defun-
cta est.
28 In resurrectione ergo cuius erit de septem
vxor? omnes enim habuerunt eam.
29 Respondens autem Iesus, ait illis: Erratis, ne-
scientes Scripturas, neque virtutem Dei.
30 In resurrectione enim, neque nubent, neque
nubentur: sed erunt sicut angeli Dei in cælo.
31 De resurrectione autem mortuorum non le-
gistis quod dictum est à Deo dicente vobis:
32 ‖ Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & ‖ Exod.
Deus Iacob? Non est Deus mortuorum, sed vi- 3. 6.
uentium.
33 Et audientes turbę, mirabãtur in doctrina eius.
34 Pharisæi autem audientes quòd silentium im-
posuisset Sadducæis, conuenerunt in vnum:
35 ‖ & interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, ‖ Mar.
tentans eum: 12. 28.
Luc 10.
36 Magister, quod est mandatum magnũ in Lege? 25.
37 Ait illi Iesus :‖ Diliges Dominum Deum tuum ‖ Deut.
ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota 6. 5.
mente tua.

38 Hoc est maximum, & primum mandatum.
|| Leu. 39 Secundum autem simile est huic: || Diliges pro-
19.18. ximum tuum, sicut teipsum.
Mar.12 31. 40 In his duobus mandatis vniuersa lex pendet, &
prophetæ.
41 Congregatis autem Pharisæis, interrogauit eos
Iesus,
42 dicens: Quid vobis videtur de Christo? cuius
filius est? Dicunt ei: Dauid.
|| Luc. 43 Ait illis: || Quomodo ergo Dauid in spiritu vo-
20. 41. cat eum Dominum, dicens:
|| Psal. 44 || Dixit Dominus Domino meo: sede à dextris
109. meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pe-
dum tuorum?
45 Si ergo Dauid vocat eum Dominum, quomo-
do filius eius est?
46 Et nemo poterat ei respondere verbum: ne-
que ausus fuit quisquam ex illa die eum ampliùs
interrogare.

CAPVT XXIII.

Scribis & Pharisæis super cathedram Moysi sedentibus præcipit Iesus obedire, ipsorum autem opera non imitari, retegens ipsorum hypocrisim & ambitionem, discipulos verò contrariam docens humilitatem: deinde multiplex væ illis ob hypocrisim ac reliquas suas iniquitates interminatur, prædicens eos patrum suorum mensuram in iustorum persecutionibus impleturos, ac Ierusalem deserendam.

1 TVnc Iesus locutus est ad turbas, & ad disci-
pulos suos,
|| 2.Ef. 2 dicens: Super cathedram Moysi sederunt
8.4. || Scribæ, & Pharisæi.

3 Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, ſeruate, & facite: ſecundùm opera verò eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt.

4 ‖ Alligant enim onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem ſuo nolunt ea mouere. ‖ Luc. 11. 46. Act. 15. 10.

5 Omnia verò opera ſua faciunt vt videantur ab hominibus: ‖ dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias. ‖ Deut. 6. 8. 22. 12. Num. 15. 38.

6 Amant autem primos recubitus in cœnis, ‖ & primas cathedras in ſynagogis, ‖ Marc. 12. 38. Luc. 11. 43. 20. 46.

7 & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.

8 ‖ Vos autem nolite vocari Rabbi. vnus eſt enim Magiſter veſter, omnes autem vos fratres eſtis. ‖ Iac. 3. 1.

9 ‖ Et patrem nolite vocare vobis ſuper terram: vnus eſt enim Pater veſter, qui in cælis eſt. ‖ Mal. 1. 6.

10 Nec vocemini magiſtri: quia Magiſter veſter vnus eſt, Chriſtus.

11 Qui maior eſt veſtrûm, erit miniſter veſter.

12 ‖ Qui autem ſe exaltauerit, humiliabitur: & qui ſe humiliauerit, exaltabitur. ‖ Luc. 14. 11. 18. 14.

13 Væ autem vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia clauditis regnum cælorum ante homines. vos enim non intratis, nec introëuntes ſinitis intrare.

14 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: ‖ quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium. ‖ Marc. 12. 40. Luc. 20. 47.

15 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum proſelytum: & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.

16 Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicumque
iurauerit per templum, nihil est: qui autem iuraue-
rit in auro templi, debet.
17 Stulti, & cæci: Quid enim majus est, aurum,
an templum, quod sanctificat aurum?
18 Et quicumque iurauerit in altari, nihil est:
quicumque autem iurauerit in dono, quod est su-
per illud, debet.
19 Cæci: Quid enim majus est, donum, an altare,
quod sanctificat donum?
20 Qui ergo iurat in altari, iurat in eo, & in om-
nibus quæ super illud sunt.
21 & quicumque iurauerit in templo, iurat in illo,
& in eo qui habitat in ipso:
22 & qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in
eo qui sedet super eum.
‖ Lu. 11. 42. 23 ‖Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: qui de-
cimatis mentham, & anethum, & cyminum, & re-
liquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium, & mise-
ricordiam, & fidem. hæc oportuit facere, & illa
non omittere.
24 Duces cæci, excolantes culicem, camelum au-
tem glutientes.
25 Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, quia
mundatis quod deforis est calicis & paropsidis: in-
tus autem pleni estis rapina, & immunditia.
26 Pharisæe cæce, munda prius, quod intus est ca-
licis & paropsidis, vt fiat id, quod deforis est, mun-
dum.
27 Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia si-
miles estis sepulchris dealbatis, quæ aforis parent
hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus
mortuorum, & omni spurcitia.

28 ſic & vos aforis quidem paretis hominibus iu-
ſti: intus autem pleni eſtis hypocriſi, & iniquitate.
29 Væ vobis Scribę & Phariſæi hypocritę, qui ædi-
ficatis ſepulchra prophetarum, & ornatis monu-
menta iuſtorum,
30 & dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum no-
ſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſanguine pro-
phetarum.
31 itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filij
eſtis eorum, qui prophetas occiderunt.
32 Et vos implete menſuram patrum veſtrorum.
33 ‖ Serpentes genimina viperarum, quomodo fugietis à iudicio gehennæ? ‖ Sup. 3.7.
34 Ideò ecce ego mitto ad vos prophetas, & ſa-
pientes, & ſcribas, & ex illis occidetis, & crucifige-
tis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris, & per-
ſequimini de ciuitate in ciuitatem:
35 vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui
effuſus eſt ſuper terram, ‖ à ſanguine Abel iuſti vſ- ‖ Gen. 4. 8.
que ad ſanguinem ‖ Zachariæ, filij Barachię, quem Heb. 11. 4.
occidiſtis inter templum & altare. ‖ 2 Paral. 24. 22.
36 Amen dico vobis, venient hæc omnia ſuper ge-
nerationem iſtam.
37 ‖ Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occidis prophetas, ‖ Luc. 13.34.
& lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, quoties volui
congregare filios tuos, quemadmodum gallina con-
gregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?
38 Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.
39 Dico enim vobis, non me videbitis amodò, do-
nec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine Do-
mini.

Capvt XXIV.

Prædicit templi euersionem, monétque vt caueant à venturis seductoribus, futura prænuntians bella ac persecutiones: surgent pseudochristi & pseudoprophetæ: de aduentu filij hominis, præcedentibus signis in sole, luna & stellis: omnibus ignotum dicit Christus diem iudicij; & de fideli ac malo seruo, propter quæ docet semper esse vigilandum.

Mar. 13. 1. 1 ET egressus Iesus de templo, ibat. Et accesLuc. 21. serunt discipuli eius, vt ostenderent ei ædifi-
5. cationes templi.
2 Ipse autem respondens dixit illis: Videtis hæc
‖ Luc. 19. 44. omnia? Amen dico vobis, ‖ non relinquetur hîc lapis super lapidem, qui non destruatur.
3 Sedente autem eo super Montem oliueti, accesserunt ad eum discipuli secretò, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? & quod signum aduentus tui, & consummationis sæculi?
‖ Eph. 5 4 Et respondens Iesus, dixit eis: ‖ Videte ne quis
5 Coloss. vos seducat.
2. 5 multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus: & multos seducent.
6 Audituri enim estis prælia, & opiniones præliorum. Videte ne turbemini. oportet enim hæc fieri, sed nondum est finis.
7 consurget enim gens in gentem, & regnum in regnum, & erunt pestilentiæ, & fames, & terræ-
‖ Ioan. motus per loca.
15. 20. 8 hæc autem omnia initia sunt dolorum.
16. 2. Sup. 10. 9 ‖ Tunc tradent vos in tribulationem, & occi-
17. dent vos: & eritis odio omnibus gentibus propter
Luc. 21. 12. nomen meum.

10 Et tunc ſcandalizabuntur multi, & inuicem
tradent, & odio habebunt inuicem.
11 Et multi pſeudoprophetæ ſurgent, & ſeducent
multos.
12 Et quoniam abundauit iniquitas, refrigeſcet
charitas multorum.
13 qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic
ſaluus erit.
14 Et prædicabitur hoc Euangelium regni in vni-
uerſo orbe, in teſtimonium omnibus gentibus: &
tunc veniet conſummatio.
15 ‖ Cùm ergo videritis abominationem deſola- ‖ Mar. 13. 14.
tionis, quæ dicta eſt à ‖ Daniele propheta, ſtantem Luc. 21. 20.
in loco ſancto: qui legit, intelligat: ‖ Dan. 9. 27.
16 tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes:
17 & qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid
de domo ſua:
18 & qui in agro, non reuertatur tollere tunicam
ſuam.
19 Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis
diebus.
20 Orate autem vt non fiat fuga veſtra in hieme,
vel ſabbato.
21 erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit
ab initio mundi vſque modò, neque fiet.
22 Et niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fieret ſalua
omnis caro: ſed propter electos breuiabuntur dies
illi.
23 ‖ Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hîc eſt Chri- ‖ Mar. 13. 21.
ſtus, aut illic: nolite credere. Luc. 17. 23.
24 Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophe-
tæ: & dabunt ſigna magna, & prodigia, ita vt in er-
rorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi.

25 Ecce prædixi vobis.
26 Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt, noli-
te exire; ecce in penetralibus, nolite credere.
27 Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret vſ-
que in Occidentem: ita erit & aduentus Filij ho-
minis.
28 ‖ Vbicumque fuerit corpus, illic congregabun-
tur & aquilæ.
29 ‖ Statim autem poſt tribulationem dierum il-
lorum, ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen
ſuum, & ſtellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum
commouebuntur:
30 & tunc parebit ſignum Filij hominis in cælo: &
tunc plangent omnes tribus terræ: & ‖ videbunt
Filium hominis venientem in nubibus cæli cum
virtute multa, & maieſtate.
31 ‖ Et mittet angelos ſuos cum tuba, & voce ma-
gna: & congregabunt electos eius à quattuor ven-
tis, à ſummis cælorum vſque ad terminos eorum.
32 Ab arbore autem fici diſcite parabolam: cùm
iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, ſcitis quia
propè eſt æſtas:
33 ita & vos cùm videritis hæc omnia, ſcitote quia
propè eſt in ianuis.
34 Amen dico vobis, quia non præteribit genera-
tio hæc, donec omnia hæc fiant.
35 ‖ Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea
non præteribunt.
36 De die autem illa & hora nemo ſcit, neque an-
geli cælorum, niſi ſolus pater.
37 ‖ Sicut autem in diebus Noé, ita erit & aduen-
tus Filij hominis.
38 ſicut enim erant in diebus ante diluuium come-

‖ Luc. 17. 37.
‖ Mar. 13. 24. Luc. 21. 25. Ezech. 32. 7. Iſa. 13. 10. Ioel. 3. 15.
‖ Apo. 1. 7.
‖ 1. Cor. 15. 52. 1. Theſ. 4. 15.
‖ Mar. 13. 31.
‖ Luc. 17. 26. Gen. 7. 7.

dentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes,
vſque ad eum diem, quo intrauit Noé in arcam,
39 & non cognouerunt donec venit diluuium, &
tulit omnes: ita erit & aduentus Filij hominis.
40 Tunc duo erunt in agro: vnus aſſumetur, &
vnus relinquetur.
41 duæ molentes in mola: vna aſſumetur, & vna
relinquetur.
42 Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora Dominus
veſter venturus ſit.
43 Illud autem ſcitote, ‖ quoniam ſi ſciret paterfa- ‖ Mar. 13. 32.
milias qua hora fur venturus eſſet, vigilaret vtique, Luc. 12.
& non ſineret perfodi domum ſuam. 39.
44 Ideò & vos eſtote parati: quia qua neſcitis ho-
ra Filius hominis venturus eſt.
45 Quis, putas, eſt fidelis ſeruus, & prudens, quem
conſtituit dominus ſuus ſuper familiam ſuam, vt
det illis cibum in tempore?
46 ‖ Beatus ille ſeruus, quem cùm venerit domi- ‖ Apocal. 16.
nus eius, inuenerit ſic facientem. 15.
47 amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona
ſua conſtituet eum.
48 Si autem dixerit malus ſeruus ille in corde ſuo:
Moram facit dominus meus venire:
49 & cœperit percutere conſeruos ſuos, mandu-
cet autem & bibat cum ebrioſis:
50 veniet dominus ſerui illius, in die qua non ſpe-
rat, & hora qua ignorat:
51 & diuidet eum, partémque eius ponet cum hy-
pocritis. ‖ illic erit fletus, & ſtridor dentium. ‖ Sup. 13. 42. Inf. 25. 30.

CAPVT XXV.

Parabolas proponit de decem virginibus, ac talentis distributis seruis; quorum dominus peregrè rediens singulos præmiat aut punit iuxta ipsorum merita: extremum iudicium ponit ob oculos, & causas præmiationis bonorum, ac punitionis malorum.

1 TVnc simile erit regnum cælorum decem
virginibus: quæ accipientes lampades suas,
exierunt obuiàm sponso & sponsæ.
2 Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque
prudentes:
3 sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non
sumpserunt oleum secum:
4 prudentes verò acceperunt oleum in vasis suis
cum lampadibus.
5 Moram autem faciente sponso, dormitauerunt
omnes & dormierunt.
6 Media autem nocte clamor factus est: Ecce
sponsus venit, exite obuiàm ei.
7 Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & orna-
uerunt lampades suas.
8 Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis
de oleo vestro: quia lampades nostræ extinguuntur.
9 Responderunt prudentes, dicentes: Ne fortè
non sufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad venden-
tes, & emite vobis.
10 Dum autem irent emere, venit sponsus: & quæ
paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias, &
clausa est ianua.
11 Nouissimè verò veniunt & reliquæ virgines,
dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.
12 At ille respõdens ait: Amẽ dico vobis, nescio vos.

13 ‖ Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque ho- ‖ Mar.
ram. 13. 33.
14 ‖ Sicut enim homo peregrè proficiscens, voca- ‖ Luc.
uit seruos suos, & tradidit illis bona sua. 19. 12.
15 Et vni dedit quinque talenta. alij autem duo, alij
verò vnum, vnicuique secundùm propriam virtu-
tem, & profectus est statim.
16 Abijt autem qui quinque talenta acceperat, &
operatus est in eis, & lucratus est alia quinque.
17 Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia
duo.
18 Qui autem vnum acceperat, abiens fodit in ter-
ram, & abscondit pecuniam domini sui.
19 Post multum verò temporis venit dominus
seruorum illorum, & posuit rationem cum eis.
20 Et accedens qui quinque talenta acceperat, ob-
tulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quin-
que talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque super-
lucratus sum.
21 Ait illi dominus eius: Euge serue bone, & fide-
lis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te
constituam, intra in gaudium domini tui.
22 Accessit autem & qui duo talenta acceperat, &
ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia
duo lucratus sum.
23 Ait illi dominus eius: Euge serue bone, & fide-
lis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te
constituam, intra in gaudium domini tui.
24 Accedens autem & qui vnum talentum acce-
perat, ait: Domine, scio quia homo durus es, metis
vbi non seminasti, & congregas vbi non sparsisti:
25 & timens abij, & abscondi talentum tuum in
terra: ecce habes quod tuum est.

26 Respondens autem dominus eius, dixit ei: Ser-
ue male, & piger, sciebas quia meto vbi non semi-
no, & congrego vbi non sparsi:
27 oportuit ergo te committere pecuniam meam
numulariis, & veniens ego recepissem vtique quod
meum est cum vsura.
28 Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui
habet decem talenta.
‖ Sup. 13. 12. Marc. 4. 25. Luc. 8. 18. 19. 26.
29 ‖ omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei
autem qui non habet, & quod videtur habere, au-
feretur ab eo.
30 Et inutilem seruum eijcite in tenebras exterio-
res: illic erit fletus, & stridor dentium.
31 Cùm autem venerit Filius hominis in maiestate
sua, & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super se-
dem maiestatis suæ:
32 & congregabuntur ante eum omnes gentes, &
separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oues
ab hœdis:
33 & statuet oues quidem à dextris suis, hœdos au-
tem à sinistris.
34 Tunc dicet rex his, qui à dextris eius erunt: Ve-
nite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis
regnum à constitutione mundi.
‖ Isai. 58. 7. Ezech. 18. 7.
35 ‖ esuriui enim, & dedistis mihi manducare: si-
tiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & colle-
gistis me:
‖ Eccli. 7. 39.
36 nudus, & cooperuistis me: ‖ infirmus, & visi-
tastis me: in carcere eram, & venistis ad me.
37 Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: Domi-
ne, quando te vidimus esurientem, & pauimus te?
sitientem, & dedimus tibi potum?
38 quando autem te vidimus hospitem, & colle-

gimus te: aut nudum, & cooperuimus te?
39 aut quando te vidimus infirmum, aut in carce-
re, & venimus ad te?
40 Et respondens rex, dicet illis: Amen dico vo-
bis, quamdiu fecistis vni ex his fratribus meis mini-
mis; mihi fecistis.
41 Tunc dicet & his, qui à sinistris erunt: ‖ Dis- ‖ Psal. 6. 9.
cedite à me maledicti in ignem æternum, qui para- Sup. 7. 23.
tus est diabolo, & angelis eius. Luc. 13. 27.
42 esuriui enim, & non dedistis mihi manducare:
sitiui, & non dedistis mihi potum:
43 hospes eram, & non collegistis me: nudus, &
non cooperuistis me: infirmus, & in carcere, &
non visitastis me.
44 Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes: Do-
mine, quando te vidimus esurientem, aut sitien-
tem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut
in carcere, & non ministrauimus tibi?
45 Tunc respondebit illis, dicens: Amen dico vo-
bis: Quamdiu non fecistis vni de minoribus his, nec
mihi fecistis.
46 ‖ Et ibunt hi in supplicium æternum; iusti au- ‖ Ioan. 5. 29.
tem in vitam æternam. Dan. 12. 2.

CAPVT XXVI.

Consultant principes sacerdotum de occidendo Iesu; qui vnguēto pretioso à muliere perfunditur, murmurantibus discipulis: venditur à Iuda; de cuius proditione discipulis in cœna loquitur, in qua panem in corpus suum, & vinum in sanguinem consecrata tradit discipulis: prædicit omnes scandalizandos, trinámque Petri negationem: & post trinam orationem capitur à Iudæis; quorum vni Petrus abscidit auriculam: discipulis fugientibus, corā Caipha à falsis testibus

accusatus, mortisque reus iudicatus, conspuitur ac cæditur, & ter à Petro negatur.

1 ET factum est: cùm consummasset Iesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis:
‖ Mar. 14. 1. Luc. 22. 2 ‖ Scitis quia post biduum Pascha fiet, & Filius
hominis tradetur vt crucifigatur.
3 Tunc congregati sunt principes sacerdotum, &
seniores populi, in atrium principis sacerdotum,
qui dicebatur Caiphas:
4 & consilium fecerunt vt Iesum dolo tenerent,
& occiderent.
5 Dicebant autem: Non in die festo, ne fortè tumultus
fieret in populo.
6 Cùm autem Iesus esset in Bethania in domo Simonis
leprosi,
7 accessit ad eum mulier habens alabastrum vnguenti
‖ Ioan. 11. 2. 12. 3. Marc. 14. 3. pretiosi, & ‖ effudit super caput ipsius recumbentis.
8 Videntes autem discipuli, indignati sunt dicentes:
Vt quid perditio hæc?
9 potuit enim istud vænumdari multo, & dari pauperibus.
10 Sciens autem Iesus, ait illis: Quid molesti estis
huic mulieri? opus enim bonum operata est in me.
11 nam semper pauperes habetis vobiscum: me
autem non semper habetis.
12 Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus
meum, ad sepeliendum me fecit.
13 Amen dico vobis, vbicumque prædicatum fuerit
hoc Euangelium in toto mundo, dicetur & quòd
hæc fecit in memoriam eius.
‖ Mar. 14. 10. Luc. 22. 4. 14 ‖ Tunc abijt vnus de duodecim, qui dicebatur
Iudas Iscariotes, ad principes sacerdotum;

15 &.

15 & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis
eum tradam? At illi constituerunt ei triginta ar-
genteos.
16 Et exinde quærebat opportunitatem vt eum
traderet.
17 ‖ Prima autem die azymorum accesserunt dis- ‖ Mar.
cipuli ad Iesum, dicentes: Vbi vis paremus tibi 14. 12.
comedere Pascha? Luc. 22. 7.
18 At Iesus dixit: Ite in ciuitatem ad quemdam, &
dicite ei: Magister dicit: Tempus meum prope est,
apud te facio Pascha cum discipulis meis.
19 Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesus,
& parauerunt Pascha.
20 ‖ Vespere autem facto, discumbebat cum duo- ‖ Mar.
decim discipulis suis. 14. 17.
21 Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, ‖ quia Luc. 22. 14.
vnus vestrûm me traditurus est. ‖ Ioan.
22 Et contristati valdè, cœperunt singuli dicere: 13. 21.
Numquid ego sum Domine?
23 At ipse respondens, ait: Qui intingit mecum
manum in paropside, hic me tradet.
24 Filius quidem hominis vadit, ‖ sicut scriptum ‖ Psal.
est de illo: væ autem homini illi, per quem Filius 40. 10.
hominis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuis-
set homo ille.
25 Respondens autem Iudas, qui tradidit eum,
dixit: Numquid ego sum Rabbi? Ait illi: Tu dixisti.
26 ‖ Cœnantibus autem eis, accepit Iesus panem, ‖ 1. Cor.
& benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & 11. 24.
ait: Accipite, & comedite: hoc est corpus meum.
27 Et accipiens calicem gratias egit: & dedit illis,
dicens: Bibite ex hoc omnes.
28 Hic est enim sanguis meus noui testamenti,

qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.
29 Dico autem vobis: non bibam amodò de hoc
genimine vitis, vsque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum nouum in regno Patris mei.
30 Et hymno dicto, exierunt in Montem oliueti.
‖ Mar. 14. 27. Ioā. 16. 32. 31 Tunc dicit illis Iesus: ‖ Omnes vos scandalum
patiemini in me, in ista nocte. Scriptum est enim:
‖ Percutiam pastorem, & dispergentur oues gregis.
‖ Zach. 13. 7. 32 Postquam autem resurrexero, ‖ præcedam vos
‖ Mar. 14. 28. 16, 7. in Galilæam.
33 Respondens autem Petrus, ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor.
34 Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis.
‖ Ioan. 13. 37. Mar. 14. 31. 35 Ait illi Petrus: ‖ Etiamsi oportuerit me mori
tecum, non te negabo. Similiter & omnes discipuli dixerunt.
Luc. 22. 33. 36 Tunc venit Iesus cum illis in villam, quæ dici-
tur Gethsemani, & dixit discipulis suis: Sedete hîc, donec vadam illuc, & orem.
37 Et assumpto Petro, & duobus filijs Zebedæi,
cœpit contristari & mœstus esse.
38 Tunc ait illis: Tristis est anima mea vsque ad
mortem: sustinete hîc, & vigilate mecum.
39 Et progressus pusillum, procidit in faciem
suam, orans, & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste. veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu.
40 Et venit ad discipulos suos, & inuenit eos dor-
mientes, & dicit Petro: Sic non potuistis vna hora vigilare mecum?

41 Vigilate, & orate vt non intretis in tentatio-
nem. Spiritus quidem promptus est, caro autem
infirma.
42 Iterùm secundò abijt, & orauit, dicens: Pater
mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum,
fiat voluntas tua.
43 Et venit iterùm, & inuenit eos dormientes:
erant enim oculi eorum grauati.
44 Et relictis illis, iterùm abijt, & orauit tertiò,
eundem sermonem dicens.
45 Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis: Dor-
mite iam, & requiescite: ecce appropinquauit hora,
& Filius hominis tradetur in manus peccatorum.
46 Surgite eamus: ecce appropinquauit qui me
tradet.
47 ‖ Adhuc eo loquente, ecce Iudas vnus de duo- ‖ Mar. 14. 43.
decim venit, & cum eo turba multa, cum gladijs Luc. 22. 47.
& fustibus, missi à principibus sacerdotum, & se- Ioann. 18. 3.
nioribus populi.
48 Qui autem tradidit eum, dedit illis signum,
dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est,
tenete eum.
49 Et confestim accedens ad Iesum, dixit: Aue
Rabbi. Et osculatus est eum.
50 Dixitque illi Iesus: Amice, ad quid venisti?
Tunc accesserunt, & manus iniecerunt in Iesum, &
tenuerunt eum.
51 Et ecce vnus ex his qui erant cum Iesu, exten-
dens manum, exemit gladium suum, & percutiens
seruum principis sacerdotũ amputauit auriculã eius.
52 Tunc ait illi Iesus: Conuerte gladium tuum in ‖ Gen. 9. 6.
locum suum. ‖ omnes enim, qui acceperint gla- Apoc. 13. 10.
dium, gladio peribunt.

53 An putas, quia non possum rogare patrem
meum, & exhibebit mihi modò plusquam duode-
cim legiones angelorum?
‖ Isa. 53. 10. 54 ‖ Quomodo ergo implebuntur Scripturæ,
quia sic oportet fieri?
55 In illa hora dixit Iesus turbis: Tanquam ad la-
tronem existis cum gladijs & fustibus comprehen-
dere me: quotidie apud vos sedebam docens in
templo, & non me tenuistis.
‖ Thren 4. 20. 56 Hoc autem totum factum est, ‖ vt adimple-
‖ Mar. 14. 50. rentur Scripturæ prophetarum. Tunc discipuli om-
nes, ‖ relicto eo, fugerunt.
‖ Luc. 22. 54. 57 At illi tenentes Iesum, ‖ duxerunt ad Caipham
Ioann. 18, 24. principem sacerdotum, vbi Scribæ & seniores con-
uenerant.
58 Petrus autem sequebatur eum à longè, vsque
in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intrò,
sedebat cum ministris, vt videret finem.
59 Principes autem sacerdotum, & omne conci-
lium, quærebant falsum testimonium contra Iesum,
vt eum morti traderent:
60 & non inuenerunt, cùm multi falsi testes ac-
cessissent. Nouissimè autem venerunt duo falsi te-
stes,
‖ Ioan. 2. 19. 61 & dixerunt: Hic dixit: ‖ Possum destruere tem-
plum Dei, & post triduum reædificare illud.
62 Et surgens princeps sacerdotum, ait illi: Nihil
respondes ad ea, quæ isti aduersum te testificantur?
63 Iesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum,
ait illi: Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis
si tu es Christus filius Dei.
64 Dicit illi Iesus. Tu dixisti: veruntamen dico vo-
‖ Sup. 16. 27. bis, ‖ amodò videbitis filium hominis sedentem à

dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cęli. Rom.
65 Tunc princeps ſacerdotum ſcidit veſtimenta 14. 10.
ſua, dicens: Blaſphemauit· quid adhuc egemus te- 1 Theſſ.
ſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiam: 4. 15.
66 quid vobis videtur? At illi reſpondentes dixerunt: Reus eſt mortis.
67 ‖ Tunc expuerunt in faciem eius, & colaphis ‖ Iſa.
eum ceciderunt, alij autem palmas in faciem eius 50. 6.
dederunt, Marc. 14. 65.
68 dicentes: Propheriza nobis Chriſte, quis eſt
qui te percuſſit?
69 ‖ Petrus verò ſedebat foris in atrio: & acceſſit ‖ Luc.
ad eum vna ancilla, dicens: Et tu cum Ieſu Gali- 22. 55.
læo eras. Ioann. 18. 25.
70 At ille negauit coram omnibus, dicens: Neſcio quid dicis.
71 Exeunte autem illo ianuam, vidit eum alia ancilla, & ait his qui erant ibi: Et hic erat cum Ieſu Nazareno.
72 Et iterùm negauit cum iuramento: Quia non noui hominem.
73 Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſtabant, & dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifeſtum te facit.
74 Tunc cœpit deteſtari & iurare quia non nouiſſet hominem. Et continuò gallus cantauit.
75 Et recordatus eſt Petrus verbi Ieſu, quod dixerat: Priùs quàm gallus cantet, ter me negabis. Et egreſſus foras, fleuit amarè.

CAPVT XXVII.

Iudas, relatis argenteis, laqueo se suspendit: Iesus coram Pilato accusatus, non respondet; vxor autem Pilati dicit ipsum iustum: praelegitur tamen Barabbas: Pilatus lotis manibus Iesum flagellatum tradit crucifigendum: qui à militibus multipliciter illusus, ducitur ad crucifigendum; & felleo vino potatus, inter latrones crucifigitur, diuisis ipsius vestimentis: & à varijs multa iactantur in ipsum blasphemia: suboriuntur tenebrae; & clamans Iesus Eli, acetóque potatus, cum clamore expirat, ac signa varia fiunt: corpus Iesu à Ioseph sepultum, custoditur à militibus.

1 MAnè autem facto, consilium inierunt omnes principes sacerdotum & seniores populi aduersus Iesum, vt eum morti traderent.

|| Mar. 15. 16. Luc. 23. 1. Ioann. 18. 28.

2 || Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præsidi.

3 Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quòd damnatus esset; pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus sacerdotum, & senioribus,

4 dicens: Peccaui, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris.

|| Act. 1. 18.

5 Et projectis argenteis in templo, recessit: || & abiens laqueo se suspendit.

6 Principes autem sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium sanguinis est.

7 Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum.

8 ‖ Propter hoc vocatus eſt ager ille, Haceldama, ‖ Act. 1. 19.
hoc eſt, ager ſanguinis, vſque in hodiernum diem.
9 Tunc impletum eſt quod dictum eſt per Iere-
miam prophetam, dicentem: ‖ Et acceperunt tri- ‖ Zach. 11. 12.
ginta argenteos pretium appretiati, quem appre-
tiauerunt à filijs Iſraël:
10 & dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit
mihi Dominus.
11 Ieſus autem ſtetit ante præſidem, ‖ & interro- ‖ Mar. 15. 2. Luc. 23. 3.
gauit eum præſes, dicens: Tu es Rex Iudæorum?
Dicit illi Ieſus: Tu dicis.
12 Et cùm accuſaretur à principibus ſacerdotum,
& ſenioribus, nihil reſpondit.
13 Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta ad-
uerſum te dicunt teſtimonia?
14 Et non reſpondit ei ad vllum verbum, ita vt
miraretur præſes vehementer.
15 Per diem autem ſolemnem conſueuerat præ-
ſes populo dimittere vnum vinctum, quem vo-
luiſſent.
16 habebat autem tunc vinctum inſignem, qui di-
cebatur Barabbas.
17 Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem
vultis dimittam vobis: Barabbam, an Ieſum, qui
dicitur Chriſtus?
18 Sciebat enim quòd per inuidiam tradidiſſent eũ.
19 Sedente autem illo pro tribunali, miſit ad eum
vxor eius, dicens: Nihil tibi, & iuſto illi. multa
enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum. ‖ Mar. 15. 11.
20 ‖ Principes autem ſacerdotum, & ſeniores Luc. 23. 18.
perſuaſerunt populis vt peterent Barabbam, Ieſum Ioann. 18. 40.
verò perderent. Act. 3.
21 Reſpondens autem præſes, ait illis: Quem vul- 14.

tis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Ba-
rabbam.
22 Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Iesu,
qui dicitur Christus?
23 Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis præses:
Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant di-
centes: Crucifigatur.
24 Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed
magis tumultus fieret: accepta aqua, lauit manus
coram populo, dicens: Innocens ego sum à sangui-
ne iusti huius: vos videritis.
25 Et respondens vniuersus populus, dixit: San-
guis eius super nos, & super filios nostros.
26 Tunc dimisit illis Barabbam: Iesum au-
tem flagellatum tradidit eis vt crucifigeretur.
27 Tunc milites præsidis suscipientes Iesum in
‖ Mar. 15. 16. Psal. 21 17. prætorium, ‖ congregauerunt ad eum vniuersam
cohortem:
28 & exuentes eum, chlamydem coccineam cir-
cumdederunt ei;
29 & plectentes coronam de spinis, posuerunt su-
per caput eius, & arundinem in dextera eius. Et ge-
nuflexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Aue rex
Iudæorum.
30 Et expuentes in eum, acceperunt arundinem,
& percutiebant caput eius.
31 Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chla-
myde, & induerunt eum vestimentis eius, & duxe-
‖ Mar. 15. 21. Luc. 23. 26. runt eum vt crucifigerent.
32 ‖ Exeuntes autem inuenerunt hominem Cyre-
‖ Mar. 15. 22. Luc. 23. 33. næum, nomine Simonem: hunc angariauerunt vt
tolleret crucem eius.
33 ‖ Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha,

quod eſt Caluariæ locus. Ioan. 19. 17.
34 Et dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum.
Et cùm guſtaſſet, noluit bibere.
35 Poſtquam autem crucifixerunt eum, ‖ diuiſe- ‖ Mar. 15. 24.
runt veſtimenta eius, ſortem mittentes: vt imple- Luc. 23.
retur quod dictum eſt per Prophetam dicentem: 34. Ioan.
‖ Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem 19. 23.
meam miſerunt ſortem. ‖ Pſal. 21. 19.
36 Et ſedentes ſeruabant eum.
37 Et impoſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius
ſcriptam: HIC EST IESVS REX IVDÆORVM.
38 Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones; vnus
à dextris, & vnus à ſiniſtris.
39 Prætereuntes autem blaſphemabant eum mo-
uentes capita ſua,
40 & dicentes: ‖ Vah qui deſtruis templum Dei, ‖ Ioan. 2. 19.
& in triduo illud reædificas: ſalua temetipſum: ſi fi-
lius Dei es, deſcende de cruce.
41 Similiter & principes ſacerdotum illudentes
cum Scribis & ſenioribus dicebant:
42 Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum
facere:. ‖ ſi rex Iſraël eſt, deſcendat nunc de cruce, ‖ Sap. 2. 18.
& credimus ei:
43 ‖ confidit in Deo: liberet nunc, ſi vult eum: di- ‖ Pſal. 21. 9.
xit enim: Quia filius Dei ſum.
44 Idipſum autem & latrones, qui crucifixi erant
cum eo, improperabant ei.
45 A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper
vniuerſam terram vſque ad horam nonam.
46 Et circa horam nonam clamauit Ieſus voce ma-
gna, dicens: ‖ Eli, Eli, lammaſabacthani? hoc eſt: ‖ Pſal. 21. 2.
Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti
me?

47 Quidam autem illic ſtantes, & audientes di-
cebant: Eliam vocat iſte.
48 Et continuò currens vnus ex eis acceptam
ſpongiam impleuit aceto, & impoſuit arundini, &
dabat ei bibere.
49 Ceteri verò dicebant: Sine videamus an ve-
niat Elias liberans eum.
50 Ieſus autem iterùm clamans voce magna, emi-
ſit ſpiritum.
‖ 2. Pa- 51 ‖ Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas par-
ral. 3. 14 tes à ſummo vſque deorſum. & terra mota eſt, &
petræ ſciſſæ ſunt,
52 & monumenta aperta ſunt: & multa corpora
ſanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt.
53 Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectio-
nem eius, venerunt in ſanctam ciuitatem, & appa-
ruerunt multis.
54 Centurio autem, & qui cum eo erant, cuſto-
dientes Ieſum, viſo terræ motu & his quæ fiebant,
timuerunt valdè, dicentes: Verè Filius Dei erat
iſte.
55 Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quæ
ſecutæ erant Ieſum à Galilæa, miniſtrantes ei:
56 inter quas erat Maria Magdalene, & Maria
Iacobi & Ioſeph mater, & mater filiorum Ze-
bedæi.
‖ Mar. 57 ‖ Cùm autem ſerò factum eſſet, venit quidam
15. 42. Luc. 23. homo diues ab Arimathæa, nomine Ioſeph, qui &
50. Ioann. ipſe diſcipulus erat Ieſu.
19. 38. 58 hic acceſſit ad Pilatum, & petijt corpus Ieſu.
Tunc Pilatus iuſſit reddi corpus.
59 Et accepto corpore, Ioſeph inuoluit illud in
ſindone munda.

60 Et posuit illud in monumento suo nouo, quod
exciderat in petra. Et aduoluit saxum magnum ad
ostium monumenti, & abijt.
61 Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Ma-
ria, sedentes contra sepulchrum.
62 Altera autem die, quæ est post parasceuen, con-
uenerunt principes sacerdotum & Pharisæi ad Pi-
latum,
63 dicentes: Domine, recordati sumus, quia se-
ductor ille dixit adhuc viuens: Post tres dies re-
surgam.
64 Iube ergo custodiri sepulchrum vsque in diem
tertium: ne fortè veniant discipuli eius, & furentur
eum, & dicant plebi: Surrexit à mortuis. & erit
nouissimus error pejor priore.
65 Ait illis Pilatus: Habetis custodiam, ite, custo-
dite sicut scitis.
66 Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum,
signantes lapidem, cum custodibus.

CAPVT. XXVIII.

Facto terræ motu, exterritísque custodibus, Angelus mulieribus narrat Christi resurrectionem; qui ipsis apparens iubet (sicut & Angelus iusserat) vt discipulis nuntient, quòd Dominum in Galilæa visuri sint; milites sepulchri custodes, pecunia corrupti, dicunt corpus Christi furto sublatum: discipuli videntes in Galilæa Dominum, iubentur ire ad docendas & baptizandas omnes gentes.

1 VEspere autem sabbati, quæ lucescit in pri- *Marc. 16. 1.*
ma sabbati, venit Maria Magdalene, & al- *Ioan.*
tera Maria, videre sepulchrum. *20. 1.*
2 Et ecce terræ motus factus est magnus. Ange-

lus enim Domini deſcendit de cælo: & accedens
reuoluit lapidem, & ſedebat ſuper eum:
3 erat autem aſpectus eius ſicut fulgur: & veſti-
mentum eius ſicut nix.
4 Præ timore autem eius exterriti ſunt cuſtodes,
& facti ſunt velut mortui.
5 Reſpondens autem angelus dixit mulieribus:
Nolite timere vos: ſcio enim, quòd Ieſum, qui cru-
cifixus eſt, quæritis:
6 non eſt hîc: ſurrexit enim, ſicut dixit. venite, &
videte locum, vbi poſitus erat Dominus.
7 Et citò euntes dicite diſcipulis eius quia ſurre-
xit: & ecce præcedit vos in Galilæam: ibi eum vi-
debitis. ecce prædixi vobis.
8 Et exierunt citò de monumento cum timore &
gaudio magno, currentes nuntiare diſcipulis eius.
9 Et ecce Ieſus occurrit illis, dicens: Auete. Illæ
autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius, & ado-
rauerunt eum.
10 Tunc ait illis Ieſus: Nolite timere: ite, nuntia-
te fratribus meis, vt eant in Galilæam, ibi me vide-
bunt.
11 Quæ cùm abiiſſent, ecce quidam de cuſtodibus
venerunt in ciuitatem, & nuntiauerunt principibus
ſacerdotum omnia quæ facta fuerant.
12 Et congregati cum ſenioribus, conſilio acce-
pto, pecuniam copioſam dederunt militibus,
13 dicentes: Dicite quia diſcipuli eius nocte vene-
runt, & furati ſunt eum, nobis dormientibus.
14 Et ſi hoc auditum fuerit à præſide, nos ſuadebi-
mus ei, & ſecuros vos faciemus.
15 At illi, accepta pecunia, fecerunt ſicut erant
edocti. Et diuulgatum eſt verbum iſtud apud Iu-

dæos, vſque in hodiernum diem.
16 Vndecim autem diſcipuli abierunt in Gali-
læam, in montem, vbi conſtituerat illis Ieſus.
17 Et videntes eum adorauerunt: quidam autem
dubitauerunt.
18 Et accedens Ieſus locutus eſt eis, dicens: Data
eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra.
19 ‖ euntes ergo docete omnes gentes, baptizan- ‖ Mar. 16. 15.
tes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti:
20 docentes eos ſeruare omnia quæcumque man-
daui vobis. Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus
diebus, vſque ad conſummationem ſæculi.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM secundùm Marcum.

CAPVT PRIMVM.

Ioannes in austeritate vitæ prædicat, ac baptizat aqua; Christus verò Spiritu sancto: qui à Ioanne baptizatus, cum bestijs agens in deserto, post ieiunium quadraginta dierum à satana tentatur, & Ioanne tradito prædicare incipit in Galilæa: vocatísque Simone & Andrea, Iacobo & Ioanne Zebedæi, accedit Capharnaum, & reliqua Galilææ loca; ibique prædicans curat socrum Simonis, & leprosum, quem mittit ad sacerdotes, plurimósque dæmoniacos ac malè habentes, cùm magna omnium admiratione.

1 NITIVM Euangelij Iesu
Christi, Filij Dei.
2 Sicut scriptum est in Isaia
|| Malach. 3. 1. propheta: || Ecce ego mitto
angelum meum ante faciem
|| Mat. 3. 3. tuam, qui præparabit viam
Isa. 40. 3. tuam ante te.
Luc. 3. 4. 3 || Vox clamantis in deserto: Parate viam Domi-
Ioan. 1. 23. ni, rectas facite semitas eius.
4 Fuit Ioannes in deserto baptizans, & prædi-

cans baptiſmum pœnitentiæ. in remiſſionem pec-
catorum.
5 ‖ Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, & ‖ Mat.
Ieroſolymitæ vniuerſi, & baptizabantur ab illo in 3. 5.
Iordanis flumine, confitentes peccata ſua.
6 ‖ Et erat Ioannes veſtitus pilis cameli, & zona ‖ Mat. 3. 4.
pellicea circa lumbos eius, & ‖ locuſtas & mel ſil- ‖ Lev.
ueſtre edebat. Et prædicabat dicens: 11. 22. ‖ Mat.
7 ‖ Venit fortior me poſt me: cuius non ſum di- 3. 11.
gnus procumbens ſoluere corrigiam calceamento- Luc. 3. 16.
rum eius. Ioan. 1.
8 ‖ Ego baptizaui vos aqua, ille verò baptizabit 27. ‖ Act.
vos Spiritu ſancto. 1. 5. 2.
9 Et factum eſt: in diebus illis venit Ieſus à Naza- 4. 11. 16
reth Galilææ: & baptizatus eſt à Ioanne in Ior- 19. 4.
dane.
10 Et ſtatim aſcendens de aqua, vidit cælos aper- ‖ Luc. 3. 22.
tos, ‖ & Spiritum tamquam columbam deſcenden- Ioan. 1.
tem, & manentem in ipſo. 32.
11 Et vox facta eſt de cælis: Tu es filius meus di-
lectus, in te complacui.
12 ‖ Et ſtatim Spiritus expulit eum in deſer- ‖ Mat. 4. 1.
tum. Luc. 4.
13 Et erat in deſerto quadraginta diebus, & qua- 1.
draginta noctibus: & tentabatur à ſatana: erátque
cum beſtijs, & angeli miniſtrabant illi.
14 ‖ Poſtquam autem traditus eſt Ioannes, venit ‖ Mat.
Ieſus in Galilæam, prædicans Euangelium regni 4. 12.
Dei, Luc. 4. 14.
15 & dicens: Quoniam impletum eſt tempus, & Ioann.
appropinquauit regnum Dei: pœnitemini, & cre- 4. 43.
dite Euangelio.
16 ‖ Et præteriens ſecus Mare Galilææ, vidit Simo- ‖ Mat. 4. 18.

Luc. 5. 8. nem, & Andream fratrem eius, mittentes retia in
mare (erant enim piſcatores)
17 & dixit eis Ieſus: Venite poſt me, & faciam vos
fieri piſcatores hominum.
18 Et protinus relictis retibus, ſecuti ſunt eum.
19 Et progreſſus inde puſillum, vidit Iacobum
Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, & ipſos com-
ponentes retia in naui:
20 & ſtatim vocauit illos. Et relicto patre ſuo Ze-
bedæo in naui cum mercenarijs, ſecuti ſunt eum.
‖ Mat. 4. 13. Luc. 4. 31. 21 ‖ Et ingrediuntur Capharnaum: & ſtatim ſab-
batis ingreſſus in ſynagogam, docebat eos.
‖ Mat. 7. 28. Luc. 4. 32. 22 ‖ Et ſtupebant ſuper doctrina eius: erat enim
docens eos, quaſi poteſtatem habens, & non ſi-
cut Scribæ.
23 Et erat in ſynagoga eorum homo in ſpiritu im-
mundo: & exclamauit,
24 dicens: Quid nobis, & tibi Ieſu Nazarene:
veniſti perdere nos? ſcio qui ſis, Sanctus Dei.
25 Et comminatus eſt ei Ieſus, dicens: Obmuteſce,
& exi de homine.
26 Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & ex-
clamans voce magna exiit ab eo.
27 Et mirati ſunt omnes, ita vt conquirerent in-
ter ſe dicentes: Quidnam eſt hoc? quænam doctri-
na hæc noua? quia in poteſtate etiam ſpiritibus im-
mundis imperat, & obediunt ei.
28 Et proceſſit rumor eius ſtatim in omnem re-
gionem Galilææ.
‖ Mat. 8. 14. 29 ‖ Et protinus egredientes de ſynagoga, vene-
runt in domum Simonis & Andreæ, cum Iacobo &
Ioanne.
30 Decumbebat autem ſocrus Simonis febrici-
tans:

tans: & ſtatim dicunt ei de illa.
31 Et accedens eleuauit eam, apprehenſa manu
eius: & continuò dimiſit eam febris, & miniſtrabat
eis.
32 Veſpere autem facto cùm occidiſſet ſol, afferebant ad eum omnes malè habentes, & dæmonia
habentes:
33 & erat omnis ciuitas congregata ad ianuam.
34 Et curauit multos, qui vexabantur variis languoribus, ‖ & dæmonia multa eijciebat, & non ſinebat ea loqui, quoniam ſciebant eum. ‖ Luc. 4. 41.
35 Et diluculo valdè ſurgens, egreſſus abiit in deſertum locum, ibíque orabat.
36 Et proſecutus eſt eum Simon, & qui cum illo
erant.
37 Et cùm inueniſſent eum, dixerunt ei: Quia omnes quærunt te.
38 Et ait illis: Eamus in proximos vicos, & ciuitates, vt & ibi prædicem: ad hoc enim veni.
39. Et erat prædicans in ſynagogis eorum, & in omni Galilæa, & dæmonia eijciens.
40 ‖ Et venit ad eum leproſus deprecans eum: & ‖ Matt. 8. 2.
genu flexo dixit ei: Si vis, potes me mundare. Luc. 5.
41 Ieſus autem miſertus eius, extendit manum 12.
ſuam: & tangens eum, ait illi: Volo: Mundare.
42 Et cùm dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, &
mundatus eſt.
43 Et comminatus eſt ei, ſtatímque eiecit illum:
44 & dicit ei: Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te principi ſacerdotum, & offer pro emundatione tua, ‖ quæ præcepit Moyſes in teſtimonium illis. ‖ Leu. 14. 2.
45 At ille egreſſus cœpit prædicare, & diffamare

sermonem, ita vt iàm non posset manifestè introire in ciuitatem, sed foris in desertis locis esset, & conueniebant ad eum vndique.

CAPVT II.

Murmurantibus Scribis quòd paralytico per tectum in grabato demisso, diceret remitti peccata, iubens ipsum ferre grabatum, sanat eum: apud Leuin, quem ad se sequendum vocauerat, discumbens cum pluribus publicanis, rationem dicit, murmurantibus Pharisæis, quare cum peccatoribus conuersetur, & cur ipsius discipuli non ieiunent; quos etiam spicas sabbato vellentes excusat.

Mat. 9. 1. Luc. 5. 18.
1 ET iterum intrauit Capharnaum post dies,
2 & auditum est quòd in domo esset, &
conuenerunt multi, ita vt non caperet neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum.
3 Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quattuor portabatur.
4 Et cùm non possent offerre eum illi præ turba, nudauerunt tectum vbi erat: & patefacientes submiserunt grabatum, in quo paralyticus iacebat.
5 Cùm autem vidisset Iesus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.
6 Erant autem illic quidam de Scribis sedentes, & cogitantes in cordibus suis:
Iob 14. 4. Isa. 43. 25.
7 Quid hic sic loquitur? blasphemat. ‖ Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?
8 Quo statim cognito Iesus spiritu suo quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris?

9 Quid est facilius, dicere paralytico: Dimittun-
tur tibi peccata; an dicere: Surge, tolle grabatum
tuum, & ambula?
10 Vt autem sciatis quia filius hominis habet po-
testatem in terra dimittendi peccata, (ait paraly-
tico)
11 tibi dico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade
in domum tuam.
12 Et statim surrexit ille: &, sublato grabato, abiit
coram omnibus, ita vt mirarentur omnes, & ho-
norificarent Deum, dicentes: Quia numquam sic
vidimus.
13 Et egressus est rursus ad mare: omnísque turba
veniebat ad eum, & docebat eos.
14 ‖ Et cùm præteriret, vidit Leui Alphæi seden- ‖ Mat.
tem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et surgens 9. 9. Luc. 5.
secutus est eum. 27.
15 Et factum est, cùm accumberet in domo illius,
multi publicani & peccatores simul discumbebant
cum Iesu, & discipulis eius: erant enim multi, qui
& sequebantur eum.
16 Et Scribæ & Pharisæi videntes quia manduca-
ret cum publicanis & peccatoribus, dicebant disci-
pulis eius: Quare cum publicanis & peccatoribus
manducat & bibit Magister vester?
17 Hoc audito Iesus ait illis: Non necesse habent
sani medico, sed qui malè habent: ‖ non enim veni ‖ 1. Ti.
vocare iustos, sed peccatores. 1. 15.
18 Et erant discipuli Ioannis & Pharisæi ieiunan-
tes: & veniunt, & dicunt illi: Quare discipuli Ioan-
nis & Pharisæorum ieiunant, tui autem discipuli
non ieiunant?
19 Et ait illis Iesus: Numquid possunt filij nuptia-

rum, quamdiu sponsus cum illis est, ieiunare? Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt ieiunare.

|| Mat. 9. 15. Luc. 5. 35.

20 || Venient autem dies cùm auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt in illis diebus.

21 Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri: alioquin aufert supplementum nouum à veteri, & maior scissura fit.

22 Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioquin dirumpet vinum vtres, & vinum effundetur, & vtres peribunt: sed vinum nouum in vtres nouos mitti debet.

|| Mat. 12. 1. Luc. 6. 1.

23 || Et factum est iterùm cùm Dominus sabbatis ambularet per sata, & discipuli eius cœperunt progredi, & vellere spicas.

24 Pharisæi autem dicebant ei: Ecce, quid faciunt sabbatis quod non licet?

|| 1 Reg 21. 6.

25 Et ait illis: || Numquam legistis quid fecerit Dauid, quando necessitatem habuit, & esuriit ipse, & qui cum eo erant?

26 quomodo introiuit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum, & panes propositionis manducauit, quos non licebat manducare, || nisi sacerdotibus, & dedit eis qui cum eo erant?

|| Leu. 24. 9.

27 Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum est, & non homo propter sabbatum.

28 Itaque Dominus est filius hominis, etiam sabbati.

CAPVT III.

Postquam manum aridam curauerat, Pharisæorum cedens machinationi secedit, turbis vndique ad ipsum confluentibus, quarum infirmos curat: duodecim à se electos (qui hîc recensentur) mittit ad præ-

dicandum, data ipsis potestate super infirmitates ac dæmonia: Scribas blasphemantes ipsum in Beelzebub eycere dæmonia conuincit falsitatis, dicens blasphemiam in Spiritum sanctum irremissibilem, & quæ sint mater & fratres eius.

1 ET introiuit iterùm in synagogam: & erat ibi homo habens manum aridam. *Matth. 12 9. Luc. 6. 6.*
2 Et obseruabant eum, si sabbatis curaret, vt accusarent illum.
3 Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium.
4 Et dicit eis: Licet sabbatis benefacere, an malè? animam saluam facere, an perdere? At illi tacebant.
5 Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est manus illi.
6 ‖ Exeuntes autem Pharisæi, statim cum Herodianis consilium faciebant aduersus eum, quomodo eum perderent. ‖ *Mat. 12. 14.*
7 Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: & multa turba à Galilæa & Iudæa secuta est eum,
8 & ab Ierosolymis, & ab Idumæa, & trans Iordanem: & qui circa Tyrum & Sidonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum.
9 Et dixit discipulis suis vt nauicula sibi deseruiret propter turbam, ne comprimerent eum.
10 multos enim sanabat, ita vt irruerent in eum vt illum tangerent quotquot habebant plagas.
11 Et spiritus immundi, cùm illum videbant, procidebant ei: & clamabant dicentes:

12 Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum.
‖ Mat. 10. 1. Luc. 6. 13. 13 ‖ Et ascendens in montem vocauit ad se quos voluit ipse: & venerunt ad eum.
14 Et fecit vt essent duodecim cum illo: & vt mitteret eos prædicare.
15 Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eijciendi dæmonia.
16 Et imposuit Simoni nomen Petrus:
17 & Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem Iacobi, & imposuit eis nomina Boanerges, quod est, Filij tonitrui:
18 & Andream, & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam, & Iacobum Alphæi, & Thaddæum, & Simonem Cananæum,
19 & Iudam Iscariotem, qui & tradidit illum.
20 Et veniunt ad domum: & conuenit iterùm turba, ita vt non possent neque panem manducare.
21 Et cùm audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim: Quoniam in furorem versus est.
22 Et Scribæ, qui ab Ierosolymis descenderant, dicebant: ‖ Quoniam Beelzebub habet, & quia in
‖ Mat. 9. 34. principe dæmoniorum eijcit dæmonia.
23 Et conuocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quomodo potest satanas satanam eijcere?
24 Et si regnum in se diuidatur, non potest regnum illud stare.
25 Et si domus super semetipsam dispertiatur, non potest domus illa stare.
26 Et si satanas consurrexerit in semetipsum, dispertitus est, & non poterit stare, sed finem habet.
27 Nemo potest vasa fortis ingressus in domum di-

ripere, nisi priùs fortem alliget, & tunc domum eius
diripiet.
28 ‖ Amen dico vobis, quoniam omnia dimitten- ‖ Mat. 12. 31. Luc. 12. 10. 1. Ioan. 5. 16.
tur filiis hominum peccata, & blasphemiæ quibus
blasphemauerint:
29 qui autem blasphemauerit in Spiritum san-
ctum, non habebit remissionem in æternum, sed
reus erit æterni delicti.
30 Quoniam dicebant: Spiritum immundum ha-
bet.
31 ‖ Et veniunt mater eius & fratres: & foris stan- ‖ Mat. 12. 46. Luc. 8. 19.
tes miserunt ad eum vocantes eum,
32 & sedebat circa eum turba: & dicunt ei: Ecce
mater tua & fratres tui foris quærunt te.
33 Et respondens eis, ait: Quæ est mater mea, &
fratres mei?
34 Et circumspiciens eos, qui in circuitu eius se-
debant, ait: Ecce mater mea, & fratres mei.
35 Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater
meus, & soror mea, & mater est.

CAPVT IV.

Parabolam proponit seminatoris, quam discipulis declarat: lucernam dicit super candelabrum ponendam; addens parabolas de semine in terram iacto, quod excrescit dormiente eo qui seminauit, & de grano sinapis: discipulis autem seorsim omnia interpretatur: in naui à somno excitatus; tempestatem maris sedeat.

1 ET iterùm cœpit docere ad mare: & congre- Matth. 13. 1. Luc. 8. 4.
gata est ad eum turba multa, ita vt nauim
ascendens sederet in mari, & omnis turba circa ma-
re super terram erat:

2 & docebat eos in parabolis multa, & dicebat il-
lis in doctrina ſua:
3 Audite: ecce exiit ſeminans ad ſeminandum.
4 Et dum ſeminat, aliud cecidit circa viam, & ve-
nerunt volucres cæli, & comederunt illud.
5 Aliud verò cecidit ſuper petroſa, vbi non habuit
terram multam: & ſtatim exortum eſt, quoniam
non habebat altitudinem terræ:
6 & quando exortus eſt ſol, exæſtuauit: & eò
quòd non habebat radicem, exaruit.
7 Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcenderunt ſpinæ,
& ſuffocauerunt illud, & fructum non dedit.
8 Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fru-
ctum aſcendentem, & creſcentem; & afferebat
vnum triginta, vnum ſexaginta, & vnum cen-
tum.
9 Et dicebat: Qui habet aures audiendi, au-
diat.
10 Et cùm eſſet ſingularis, interrogauerunt eum
hi qui cum eo erant duodecim, parabolam.
11 Et dicebat eis: Vobis datum eſt noſſe myſte-
rium regni Dei: illis autem, qui foris ſunt, in para-
bolis omnia fiunt:
‖ Iſai. 6. 9. Matth. 13. 14. Ioan. 12. 40. Act. 28. 26. Rom. 11. 8.
12 ‖ vt videntes videant, & non videant: & au-
dientes audiant, & non intelligant: nequando con-
uertantur, & dimittantur eis peccata.
13 Et ait illis: Neſcitis parabolam hanc? & quo-
modo omnes parabolas cognoſcetis?
14 Qui ſeminat, verbum ſeminat.
15 Hi autem ſunt, qui circa viam, vbi ſeminatur
verbum, & cùm audierint, confeſtim venit ſatanas,
& aufert verbum, quod ſeminatum eſt in cordibus
eorum.

16 Et hi ſunt ſimiliter, qui ſuper petroſa ſeminan-
tur: qui cùm audierint verbum, ſtatim cum gaudio
accipiunt illud:
17 & non habent radicem in ſe, ſed temporales
ſunt: deinde orta tribulatione & perſecutione pro-
pter verbum, confeſtim ſcandalizantur.
18 Et alij ſunt qui in ſpinis ſeminantur: hi ſunt qui
verbum audiunt,
19 & ærumnæ ſæculi, & ‖ deceptio diuitiarum, & ‖ 1.Ti.
circa reliqua concupiſcentiæ introeüntes ſuffocant 6.17.
verbum, & ſine fructu efficitur.
20 Et hi ſunt, qui ſuper terram bonam ſeminati
ſunt, qui audiunt verbum, & ſuſcipiunt & fructi-
ficant, vnum triginta, vnum ſexaginta, & vnum
centum.
21 ‖ Et dicebat illis: Numquid venit lucerna vt ſub ‖ Mat.
modio ponatur, aut ſub lecto? nónne vt ſuper can- 5.15.
delabrum ponatur? Luc. 8. 16. 11.
22 ‖ Non eſt enim aliquid abſconditum, quod non 33.
manifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed vt in ‖ Mat. 10. 26.
palàm veniat. Luc. 8.
23 Si quis habet aures audiendi, audiat. 17.
24 Et dicebat illis: Videte quid audiatis. ‖ In qua ‖ Mat.
menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adij- 7.2. Luc. 6.
cietur vobis. 38.
25 ‖ Qui enim habet, dabitur illi: & qui non ha- ‖ Matt 13. 12.
bet, etiam quod habet auferetur ab eo. 25. 29.
26 Et dicebat: Sic eſt regnum Dei, quemadmo- Luc. 8. 18. 19.
dum ſi homo iaciat ſementem in terram, 26.
27 & dormiat, & exurgat nocte & die, & ſemen
germinet, & increſcat dum neſcit ille.
28 Vltrò enim terra fructificat, primùm herbam,
deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica.

29 Et cùm produxerit fructus, statim mittit fal-
cem, quoniam adest messis.
30 Et dicebat: Cui assimilabimus regnum Dei?
aut cui parabolæ comparabimus illud?
‖ Mat. 13. 31. 31 ‖ Sicut granum sinapis, quod cùm seminatum
fuerit in terra, minus est omnibus seminibus, quæ
sunt in terra:
32 & cùm seminatum fuerit, ascendit, & fit maius
omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita vt
possint sub vmbra eius aues cæli habitare.
33 Et talibus multis parabolis loquebatur eis ver-
bum, prout poterant audire:
34 sine parabola autem non loquebatur eis. seor-
sum autem discipulis suis disserebat omnia.
35 Et ait illis in illa die, cùm serò esset factum:
Transeamus contrà.
‖ Mat. 8. 23. Luc. 8. 22. 36 ‖ Et dimittentes turbam, assumunt eum ita vt
erat in naui: & aliæ naues erant cum illo.
37 Et facta est procella magna venti, & fluctus
mittebat in nauim, ita vt impleretur nauis.
38 Et erat ipse in puppi super ceruical dormiens: &
excitant eum, & dicunt illi: Magister, non ad te
pertinet, quia perimus?
39 Et exurgens comminatus est vento, & dixit ma-
ri: Tace, obmutesce. Et cessauit ventus: & facta
est tranquillitas magna.
40 Et ait illis: Quid timidi estis? necdum habetis
fidem? Et timuerunt timore magno, & dicebant ad
alterutrum: Quis, putas, est iste, quia & ventus &
mare obediunt ei?

Capvt V.

In regione Gerasenorum dæmoniacum curat ferocissimum à legione dæmonum; quibus permittit vt in porcos ingrediantur, nec sinit vt ipsum sequatur is qui liberatus erat: curata muliere à profluuio sanguinis, venit ad domum Iairi, eiusque filiam resuscitat.

1 ET venerunt trans fretum maris in regionem Mat 8. 28.
Gerasenorum. Luc. 8. 26.
2 Et exeunti ei de naui, statim occurrit de monu-
mentis homo in spiritu immundo,
3 qui domicilium habebat in monumentis, & ne-
que catenis iam quisquam poterat eum ligare:
4 quoniam sæpè compedibus & catenis vinctus,
dirupisset catenas, & compedes comminuisset, &
nemo poterat eum domare.
5 & semper die ac nocte in monumentis & in
montibus erat, clamans, & concidens se lapidibus.
6 Videns autem Iesum à longè, cucurrit, & ado-
rauit eum:
7 & clamans voce magna dixit: Quid mihi, & ti-
bi, Iesu fili Dei altissimi? adiuro te per Deum, ne
me torqueas.
8 Dicebat enim illi: Exi spiritus immunde ab ho-
mine.
9 Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et
dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi su-
mus.
10 Et deprecabatur eum multum, ne se expelle-
ret extra regionem.
11 Erat autem ibi circa montem grex porcorum
magnus, pascens.

12 Et deprecabantur eum ſpiritus, dicentes: Mitte
nos in porcos vt in eos introeamus.
13 Et conceſſit eis ſtatim Ieſus. Et exeuntes ſpiritus
immundi introierunt in porcos: & magno impe-
tu grex præcipitatus eſt in mare ad duo millia, &
ſuffocati ſunt in mari.
14 Qui autem paſcebant eos, fugerunt, & nuntia-
uerunt in ciuitatem, & in agros. Et egreſſi ſunt vi-
dere quid eſſet factum:
15 & veniunt ad Ieſum: & vident illum, qui à dæ-
monio vexabatur, ſedentem, veſtitum, & ſanæ
mentis, & timuerunt.
16 Et narrauerunt illis, qui viderant, qualiter fa-
ctum eſſet ei qui dæmonium habuerat, & de porcis.
17 Et rogare cœperunt eum vt diſcederet de fini-
bus eorum.
18 Cúmque aſcenderet nauim, cœpit illum depre-
cari, qui à dæmonio vexatus fuerat, vt eſſet cũ illo:
19 & non admiſit eum, ſed ait illi: Vade in domum
tuam ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Domi-
nus fecerit, & miſertus ſit tui.
20 Et abijt, & cœpit prædicare in Decapoli, quan-
ta ſibi feciſſet Ieſus: & omnes mirabantur.
21 Et cùm tranſcendiſſet Ieſus in naui rurſum trans
fretum, conuenit turba multa ad eum, & erat cir-
ca mare.
‖ Mat. 9. 18. Luc. 8. 41. 22 ‖ Et venit quidam de archiſynagogis nomine
Iairus: & videns eum, procidit ad pedes eius,
23 & deprecabatur eum multum, dicens: Quo-
niam filia mea in extremis eſt, Veni, impone ma-
num ſuper eam, vt ſalua ſit, & viuat.
24 Et abijt cum illo, & ſequebatur eum turba
multa, & comprimebant eum.

25 Et mulier, quæ erat in profluuio ſanguinis an-
nis duodecim,
26 & fuerat multa perpeſſa à compluribus medi-
cis: & erogauerat omnia ſua, nec quidquam pro-
fecerat, ſed magis deteriùs habebat:
27 cùm audiſſet de Ieſu, venit in turba retrò, &
tetigit veſtimentum eius:
28 dicebat enim: Quia ſi vel veſtimentum eius te-
tigero, ſalua ero.
29 Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis eius: &
ſenſit corpore quia ſanata eſſet à plaga.
30 Et ſtatim Ieſus in ſemetipſo cognoſcens virtu-
tem, quæ exierat de illo, conuerſus ad turbam, aie-
bat: Quis tetigit veſtimenta mea?
31 Et dicebant ei diſcipuli ſui: Vides turbam com-
primentem te, & dicis: Quis me tetigit?
32 Et circumſpiciebat videre eam, quæ hoc fece-
rat.
33 Mulier verò timens & tremens, ſciens quod
factum eſſet in ſe, venit & procidit ante eum, &
dixit ei omnem veritatem.
34 Ille autem dixit ei: ‖ Filia, fides tua te ſaluam ‖ *Luc. 7. 50. & 41.*
fecit: vade in pace, & eſto ſana à plaga tua.
35 Adhuc eo loquente, veniunt ab archiſynago-
go, dicentes: Quia filia tua mortua eſt: quid vltrà
vexas Magiſtrum?
36 Ieſus autem audito verbo, quod dicebatur, ait
archiſynagogo: Noli timere: tantummodò crede.
37 Et non admiſit quemquam ſe ſequi, niſi Pe-
trum, & Iacobum, & Ioannem fratrem Iacobi.
38 Et veniunt in domum archiſynagogi, & videt
tumultum, & flentes, & eiulantes multùm.
39 Et ingreſſus, ait illis: Quid turbamini, & plo-

ratis? puella non est mortua, sed dormit.
40 Et irridebant eum. Ipse verò, eiectis omnibus, assumit patrem & matrem puellæ, & qui secum erant, & ingreditur vbi puella erat iacens.
41 Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi, quod est interpretatum: Puella (tibi dico) surge.
42 & confestim surrexit puella, & ambulabat: erat autem annorum duodecim: & obstupuerunt stupore magno.
43 Et præcepit illis vehementer vt nemo id sciret: & dixit dari illi manducare.

Cap. VI.

Christi doctrinam in ipsius patria admirantur; vbi tamen propter illorum incredulitatem pauca edidit miracula: Apostolos mittens ad prædicandum, instruit quid obseruare debeant: Herodes, audita Christi fama, dicit Ioannem Baptistam resurrexisse; cuius caput postulanti Herodiadis filia saltatrici propter iusiurandum tradiderat: in deserto quinque panibus & duobus piscibus quinque millia virorum satiat: super mare ambulans, tempestatem sedat: in terra Genezareth plurimos tactu fimbriæ vestimenti sanat.

Matt. 13. 54. Luc. 4. 16. 1 ET egressus inde, abijt in patriam suam: & sequebantur eum discipuli sui:
2 & facto sabbato cœpit in synagoga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes: Vnde huic hæc omnia? & quæ est sapientia, quæ data est illi; & virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur?
Ioan. 6. 42. 3 ‖ Nónne hic est faber, filius Mariæ, frater Iacobi,

& Ioſeph, & Iudæ, & Simonis? nónne & ſorores
eius hîc nobiſcum ſunt? Et ſcandalizabantur in illo.
4 Et dicebat illis Ieſus: ‖ Quia non eſt propheta ‖ Mat.
ſine honore niſi in patria ſua, & in domo ſua, & in 13.57.
cognatione ſua. Luc. 4. 24.
5 Et non poterat ibi virtutem vllam facere, niſi Ioan. 4. 44.
paucos infirmos impoſitis manibus curauit:
6 Et mirabatur propter incredulitatem eorum, &
circuibat caſtella in circuitu docens.
7 ‖ Et vocauit duodecim: & cœpit eos mittere bi- ‖ Mat.
nos, & dabat illis poteſtatem ſpirituum immundo- 10.1.
rum. Sup. 3. 14.
8 Et præcepit eis ne quid tollerent in via, niſi vir- Luc. 9. 1.
gam tantùm; non peram, non panem, neque in
zona æs,
9 ‖ ſed calceatos ſandalis, & ne induerentur dua- ‖ Act.
bus tunicis. 12.8.
10 & dicebat eis: Quocumque introieritis in do-
mum, illic manete donec exeatis inde:
11 & quicumque non receperint vos, nec audie-
rint vos, ‖ exeuntes inde, excutite puluerem de pe- ‖ Mat.
dibus veſtris in teſtimonium illis. 10. 14.
12 Et exeuntes prædicabant vt pœnitentiam age- Luc. 9. 5.
rent: Act 13. 51. &
13 & dæmonia multa eiiciebant, ‖ & vngebant 18. 6.
oleo multos ægros, & ſanabant. ‖ Iac. 5. 14.
14 ‖ Et audiuit rex Herodes, (manifeſtum enim ‖ Mat.
factum eſt nomen eius) & dicebat: Quia Ioannes 14. 1.
Baptiſta reſurrexit à mortuis: & propterea virtutes Luc. 9. 7.
operantur in illo.
15 Alij autem dicebant: Quia Elias eſt. Alij verò
dicebant: Quia propheta eſt, quaſi vnus ex pro-
phetis.

16 Quo audito Herodes ait: Quem ego decollaui
Ioannem, hic à mortuis resurrexit.
‖ Luc. 3. 19. 17 ‖ Ipse enim Herodes misit, ac tenuit Ioannem,
& vinxit eum in carcere, propter Herodiadem vxo-
rem Philippi fratris sui, quia duxerat eam.
‖ Leu. 18. 16. 18 Dicebat enim Ioannes Herodi: ‖ Non licet ti-
bi habere vxorem fratris tui.
19 Herodias autem insidiabatur illi: & volebat oc-
cidere eum, nec poterat.
20 Herodes enim metuebat Ioannem, sciens eum
virum iustum & sanctum: & custodiebat eum, &
audito eo multa faciebat, & libenter eum audie-
bat.
21 Et cùm dies opportunus accidisset, Herodes na-
talis sui cœnam fecit principibus, & tribunis, & pri-
mis Galilææ.
22 cúmque introisset filia ipsius Herodiadis, & sal-
tasset, & placuisset Herodi, simulque recumben-
tibus; rex ait puellæ: Pete à me quod vis, & dabo
tibi:
23 & iurauit illi: Quia quidquid petieris dabo tibi,
licet dimidium regni mei.
24 Quæ cùm exisset, dixit matri suæ: Quid petam?
At illa dixit: Caput Ioannis Baptistæ.
25 Cúmque introisset statim cum festinatione ad
regem, petiuit dicens: Volo vt protinus des mihi
in disco caput Ioannis Baptistæ.
26 Et contristatus est rex: propter iusiurandum, &
propter simul discumbentes, noluit eam cōtristare:
27 sed misso spiculatore pręcepit afferri caput eius
in disco. Et decollauit eum in carcere,
28 & attulit caput eius in disco: & dedit illud puel-
læ, & puella dedit matri suæ.

29 Quo

29 Quo audito, discipuli eius venerunt, & tulerunt
corpus eius: & posuerunt illud in monumento.
30 Et conuenientes Apostoli ad Iesum, renuntia-
uerunt ei omnia, quæ egerant, & docuerant.
31 Et ait illis: Venite seorsum in desertum locũ, &
requiescite pusillũ. Erãt enim qui veniebãt & redi-
bant multi: & nec spatium manducandi habebant.
32 ‖ Et ascendentes in nauim, abierunt in deser- ‖ Matt. 14. 13.
tum locum seorsum. Luc. 9. 10.
33 Et viderunt eos abeuntes, & cognouerunt mul- Ioan. 6. 1.
ti: & pedestres de omnibus ciuitatibus concurre-
runt illuc, præuenerunt eos.
34 ‖ Et exiens vidit turbam multam Iesus: & mi- ‖ Matt.
sertus est super eos, quia erant sicut oues non ha- 9. 36.
bentes pastorem, & cœpit illos docere multa. 14. 14.
35 Et cùm iam hora multa fieret, accesserunt disci-
puli eius, dicentes: Desertus est locus hic, & iam
hora præterijt:
36 ‖ dimitte illos, vt euntes in proximas villas & ‖ Luc.
vicos, emant sibi cibos, quos manducent. 9. 12.
37 Et respondens ait illis: Date illis vos manduca-
re. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis dena-
rijs panes, & dabimus illis manducare.
38 Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, & videte. Et
cùm cognouissent, dicunt: Quinque, & duos pisces.
39 Et præcepit illis, vt accumbere facerent omnes
secundùm contubernia super viride fœnum.
40 Et discubuerunt in partes, per centenos &
quinquagenos.
41 Et acceptis quinque panibus, & duobus pisci-
bus, intuens in cœlum, benedixit, & fregit pa-
nes, & dedit discipulis suis, vt ponerent ante eos: &
duos pisces diuisit omnibus.

42 Et manducauerunt omnes, & saturati sunt.
43 Et sustulerunt reliquias, fragmentorum duo-
decim cophinos plenos, & de piscibus.
44 Erant autem qui manducauerunt quinque
millia virorum.
45 Et statim coëgit discipulos suos ascendere na-
uim, vt præcederent eum trans fretum ad Bethsai-
dam, dum ipse dimitteret populum.
46 Et cùm dimisisset eos, abijt in montem orare.
47 Et cùm serò esset, erat nauis in medio mari, &
ipse solus in terra.
‖ Mat. 14. 25. 48 ‖ Et videns eos laborantes in remigando (erat
enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigi-
liam noctis venit ad eos ambulans supra mare: &
volebat præterire eos.
49 At illi vt viderunt eum ambulantem supra ma-
re, putauerunt phantasma esse, & exclamauerunt.
50 Omnes enim viderunt eum, & conturbati
sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis: Con-
fidite, ego sum, nolite timere.
51 Et ascendit ad illos in nauim, cessauit ventus.
Et plus magis intra se stupebant:
52 non enim intellexerunt de panibus: erat enim
cor eorum obcæcatum.
‖ Mat. 14. 34. 53 ‖ Et cùm transfretassent, venerunt in terram
Genesareth, & applicuerunt.
54 Cúmque egressi essent de naui, continuò co-
gnouerunt eum:
55 & percurrentes vniuersam regionem illam, cœ-
perunt in grabatis eos, qui se malè habebant, cir-
cumferre, vbi audiebant eum esse.
56 Et quocumque introibat, in vicos, vel in villas,
aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & depre-

cabantur eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent: & quotquot tangebant eum, salui fiebant.

CAPVT. VII.

Pharisæos redarguit, Christi arguentes discipulos, quòd non lotis ederent manibus, cùm ipsi Dei mandata ob suas traditiones transgrederentur; declarans quænam possint hominem coinquinare, nempe quæ de corde exeunt: Syrophœnissæ filiam, ad perseuerantem illius supplicationem, à dæmonio liberat; & surdum ac mutum sanat.

1 ET conueniunt ad eum Pharisæi, & quidam de Scribis, venientes ab Ierosolymis.
2 ‖ Et cùm vidissent quosdam ex discipulis eius, ‖ Mat. 15. 2.
communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperauerunt.
3 Pharisæi enim, & omnes Iudæi, nisi crebrò lauerint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum:
4 & à foro nisi baptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum, & vrceorum, & æramentorum, & lectorum:
5 & interrogabant eum Pharisæi, & Scribæ: Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?
6 At ille respondens, dixit eis: Benè prophetauit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est: ‖ Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum ‖ Isa. 29. 13.
longè est à me.
7 in vanum autem me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominum.

8 Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptiſmata vrceorum, & calicum: & alia ſimilia his facitis multa.
9 Et dicebat illis: Benè irritum facitis præceptum Dei, vt traditionem veſtram ſeruetis.
‖ Exod. 20. 12. Deut. 5. 16. Ephes. 6. 2. 10 Moyſes enim dixit: ‖ Honora patrem tuum, & matrem tuam. Et: ‖ Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.
‖ Exod. 21. 17. Leuit. 20. 9. Prou. 20. 20. 11 Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban (quod eſt donum) quodcumque ex me, tibi profuerit:
12 & vltra non dimittitis eum quidquam facere patri ſuo, aut matri,
13 reſcindentes verbũ Dei per traditionem veſtrã, quã tradidiſtis: & ſimilia huiuſmodi multa facitis.
‖ Matt. 15. 10. 14 ‖ Et aduocans iterùm turbam, dicebat illis: Audite me omnes, & intelligite.
15 Nihil eſt extra hominem introiens in eum, quod poſſit eum coinquinare, ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ communicant hominem.
16 Si quis habet aures audiendi, audiat.
17 Et cùm introiſſent in domum à turba, interrogabant eum diſcipuli eius parabolam.
18 Et ait illis: Sic & vos imprudentes eſtis? Non intelligitis, quia omne extrinſecus introiens in hominem, non poteſt eum communicare:
19 quia non intrat in cor eius, ſed in ventrem vadit, & in ſeceſſum exit, purgans omnes eſcas?
20 Dicebat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.
‖ Gen. 6. 5. 21 Abintus enim de corde hominũ malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia,
22 furta, auaritiæ, nequitiæ, dolus, impudici-

tiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia.
23 Omnia hæc mala abintus procedunt, & communicant hominem.
24 ‖ Et inde ſurgens abijt in fines Tyri & Sidonis: ‖ Matt.
& ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non 15. 21.
potuit latere.
25 Mulier enim ſtatim vt audiuit de eo, cuius filia
habebat ſpiritum immundum, intrauit, & procidit
ad pedes eius.
26 Erat enim mulier Gentilis, Syrophœniſſa genere.
Et rogabat eum vt dæmoniũ eijceret de filia eius.
27 Qui dixit illi: Sine priùs ſaturari filios: non eſt
enim bonum ſumere panem filiorum, & mittere
canibus.
28 At illa reſpondit, & dixit illi: Vtique Domine,
nam & catelli comedunt ſub menſa de micis
puerorum.
29 Et ait illi: Propter hunc ſermonem vade, exijt
dæmonium à filia tua.
30 Et cùm abijſſet domum ſuam, inuenit puellam
iacentem ſupra lectum, & dæmonium exijſſe.
31 Et iterùm exiẽs de finibus Tyri, venit per Sidonẽ
ad Mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.
32 ‖ Et adducunt ei ſurdum & mutum, & deprecabantur ‖ Matt
eum, vt imponat illi manum. 9. 32.
33 Et apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit
digitos ſuos in auriculas eius: & expuens, tetigit linguam eius:
34 & ſuſpiciens in cælum, ingemuit, & ait illi:
Ephphetha, quod eſt adaperire.
35 Et ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt
vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.
36 Et præcepit illis ne cui dicerent. Quantò autem

eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabant:
37 & eo ampliùs admirabantur, dicentes: Benè
omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui.

CAPVT. VIII.

Septem panibus paucísque pisciculis satiat quattuor hominum millia: discipulos à fermento Pharisæorum cauere iubet: cæcum sensim curat: interrogatis Apostolis quem Iesum esse dicerent, Petrus confitetur ipsum esse Christum: & paulò pòst satanas ab eo dicitur, quòd increparet illum dum suam prædiceret passionem: de tollenda cruce, & quòd anima nihil debet esse charius.

Matt. 15.32. 1 IN diebus illis iterùm cùm turba multa esset,
nec haberent, quod manducarent, conuocatis
discipulis, ait illis:
2 Misereor super turbam: quia ecce iam triduo
sustinent me, nec habent quod manducent:
3 & si dimisero eos ieiunos in domum suam, de-
ficient in via: quidam enim ex eis de longè venerũt.
4 Et responderunt ei discipuli sui: Vnde illos quis
poterit hîc saturare panibus in solitudine?
5 Et interrogauit eos: Quot panes habetis? Qui
dixerunt: Septem.
6 Et præcepit turbæ discumbere super terram.
Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, &
dabat discipulis suis vt apponerent, & appo-
suerunt turbæ.
7 Et habebant pisciculos paucos: & ipsos bene-
dixit, & iussit apponi.
8 Et manducauerunt, & saturati sunt, & sustu-
lerunt quod superauerat de fragmentis, septem
sportas.

9 Erant autem qui manducauerant, quaſi quattuor millia: & dimiſit eos.
10 Et ſtatim aſcendens nauim cum diſcipulis ſuis, venit in partes Dalmanutha.
11 ‖ Et exierunt Phariſæi, & cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo ſignum de cælo, tentantes eum. ‖ Mat. 16. 1. Luc. 11. 54.
12 Et ingemiſcens ſpiritu, ait: Quid generatio iſta ſignum quærit? Amen dico vobis, ſi dabitur generationi iſti ſignum. F
13 Et dimittens eos, aſcendit iterùm nauim, & abijt trans fretum.
14 ‖ Et obliti ſunt panes ſumere: & niſi vnum panem non habebant ſecum in naui. ‖ Mat. 16. 5.
15 Et præcipiebat eis, dicens: Videte, & cauete à fermento Phariſæorum, & fermento Herodis.
16 Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non habemus.
17 Quo cognito, ait illis Ieſus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoſcitis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor veſtrum?
18 oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? ‖ Nec recordamini, ‖ Sup. 6. 41. Ioan. 6. 11.
19 quando quinque panes fregi in quinque millia: quot cophinos fragmentorum plenos ſuſtuliſtis? Dicunt ei: Duodecim.
20 Quando & ſeptẽ panes in quattuor millia: quot ſportas fragmentorũ tuliſtis? Et dicunt ei: Septem.
21 Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis?
22 Et veniunt Bethſaidam, & adducunt ei cæcum, & rogabant eum vt illum tangeret.
23 Et apprehenſa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuens in oculos eius impoſitis

manibus suis, interrogauit eum si quid videret.
24 Et aspiciens, ait: Video homines velut arbores
ambulantes.
25 Deinde iterùm imposuit manus super oculos
eius: & cœpit videre. & restitutus est ita vt clarè
videret omnia.
26 Et misit illum in domum suam, dicens: Vade in
domum tuam: & si in vicum introieris, nemini
dixeris.
‖ Mat. 16. 13. 27 ‖ Et egressus est Iesus, & discipuli eius, in ca-
stella Cæsareæ Philippi: & in via interrogabat di-
‖ Luc. 9. 18. scipulos suos, dicens eis: ‖ Quem me dicunt esse
homines?
28 Qui responderunt illi, dicentes: Ioannem Ba-
ptistam, alij Eliam, alij verò quasi vnũ de prophetis.
29 Tunc dicit illis: Vos vero quem me esse dicitis?
Respondens Petrus, ait ei: Tu es Christus.
30 Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo.
31 Et cœpit docere eos, quoniam oportet filium
hominis pati multa, & reprobari à senioribus, &
à summis sacerdotibus, & scribis, & occidi; & post
tres dies resurgere.
32 Et palàm verbum loquebatur. Et apprehen-
dens eum Petrus, cœpit increpare eum.
33 Qui conuersus, & videns discipulos suos, com-
minatus est Petro, dicens: Vade retro me satana,
‖ Mat 10. 38. 16. 24. Luc. 9. 23. 14. 27. quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt ho-
minum.
34 Et conuocata turba cum discipulis suis, dixit
eis: ‖ Si quis vult me sequi, deneget semetipsum:
‖ Luc. 17. 33. Ioan. 12. 25. & tollat crucem suam, & sequatur me.
35 ‖ Qui enim voluerit animã suam saluam facere,
perdet eam: qui autem perdiderit animam suam

propter me & Euangelium, ſaluam faciet eam.
36 Quid enim proderit homini, ſi lucretur mundum totum: & detrimentum animæ ſuæ faciat?
37 Aut quid dabit homo commutationis pro anima ſua?
38 ‖ Qui enim me confuſus fuerit, & verba mea, in generatione iſta adultera & peccatrice: & filius hominis confundetur eum, cùm venerit in gloria patris ſui cum angelis ſanctis. ‖ Mat. 10. 33. Luc. 9. 26. 12. 9.
39 Et dicebat illis: ‖ Amen dico vobis, quia ſunt quidam de hîc ſtantibus, qui nòn guſtabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute. ‖ Mat. 16. 28. Luc. 9. 27.

CAPVT. IX.

Transfigurato Ieſu iunguntur Moyſes & Elias: dicit Eliam, dum venerit, omnia reſtituturum; imò iam veniſſe, nec fuiſſe ſuſceptum: ſurdum ac mutum ſpiritum eijcit: ſuam paſſionem prædicit: diſputantes diſcipulos docet quis eorum ſit major: de eijciente dæmonium qui non ſequebatur Ieſum: de amputando manus, pedis, vel oculi ſcandalo.

1 ET poſt dies ſex aſſumit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem: & ducit illos in montem excelſum ſeorſum ſolos, & transfiguratus eſt coram ipſis. Matth. 17. 1. Luc. 9. 28.
2 Et veſtimenta eius facta ſunt ſplendentia, & candida nimis velut nix, qualia fullo non poteſt ſuper terram candida facere.
3 Et apparuit illis Elias cum Moyſe: & erant loquentes cum Ieſu.
4 Et reſpondens Petrus, ait Ieſu: Rabbi, bonum eſt nos hîc eſſe: & faciamus tria tabernacula, Tibi vnum, & Moyſi vnum, & Eliæ vnum.

5 Non enim ſciebat quid diceret: erant enim timore exterriti.
6 Et facta eſt nubes obumbrans eos: & venit vox
de nube, dicens: Hic eſt filius meus chariſſimus:
audite illum.
7 Et ſtatim circumſpicientes, neminem ampliùs
viderunt, niſi Ieſum tantùm ſecum.
‖ Mat. 17. 9. 8 ‖ Et deſcendentibus illis de monte, præcepit illis
ne cuiquam quæ vidiſſent, narrarent: niſi cùm Filius hominis à mortuis reſurrexerit.
9 Et verbum continuerunt apud ſe, conquirentes
quid eſſet: Cùm à mortuis reſurrexerit.
‖ Mal. 4. 5. 10 Et interrogabant eum, dicentes: ‖ quid ergo
dicunt Phariſæi & Scribæ, quia Eliam oportet venire primùm?
11 Qui reſpondens, ait illis: Elias, cùm venerit
‖ Iſa. 53. 3. 4. primò, reſtituet omnia: & quomodo ‖ ſcriptum
eſt in Filium hominis, vt multa patiatur & contemnatur.
‖ Mat. 17. 12. 12 Sed dico vobis quia & ‖ Elias venit (& fecerunt illi quæcumque voluerunt) ſicut ſcriptum eſt
de eo.
13 Et veniens ad diſcipulos ſuos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.
14 Et confeſtim omnis populus videns Ieſum,
ſtupefactus eſt, & expauerunt, & accurrentes ſalutabant eum.
15 Et interrogauit eos: Quid inter vos conquiritis?
16 ‖ Et reſpondens vnus de turba, dixit: Magi-
‖ Luc. 9. 38. ſter, attuli filium meum ad te habentem ſpiritum
mutum:
17 qui vbicúmq; eum apprehenderit, allidit illũ,

& spumat, & stridet dentibus, & arescit: & dixi discipulis tuis vt eijcerent illum, &non potuerunt.
18 Qui respondens eis, dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? afferte illum ad me.
19 Et attulerunt eum. Et cùm vidisset eum, statim spiritus conturbauit illum: & elisus in terram, volutabatur spumans.
20 Et interrogauit patrem eius: Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia:
21 & frequenter eum in ignem, & in aquas misit, vt eum perderet. sed si quid potes, adiuua nos, misertus nostri.
22 Iesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti.
23 Et continuò exclamans pater pueri, cum lacrymis aiebat: Credo, Domine: adiuua incredulitatem meam.
24 Et cùm videret Iesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & ampliùs ne introeas in eum.
25 Et exclamans, & multùm discerpens eum, exijt ab eo, & factus est sicut mortuus, ita vt multi dicerent: Quia mortuus est.
26 Iesus autem tenens manum eius, eleuauit eum, & surrexit.
27 Et cùm introisset in domum, discipuli eius secretò interrogabant eum: Quare nos non potuimus eijcere eum?
28 Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione, & ieiunio.

29 Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam:
nec volebat quemquam scire.
‖ Mat. 17. 22. Luc. 9. 22. 30 ‖ Docebat autem discipulos suos, & dicebat il-
lis: Quoniam filius hominis tradetur in manus ho-
minũ, & occidẽt eum, & occisus tertia die resurget.
31 At illi ignorabant verbum: & timebant inter-
rogare eum.
32 Et venerunt Capharnaum. Qui cùm domi es-
sent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis?
33 At illi tacebant. siquidem in via inter se dispu-
‖ Mat. 18. 1. Luc. 9. 46. tauerant, ‖ quis eorum major esset.
34 Et residens vocauit duodecim, & ait illis: Si
quis vult primus esse, erit omnium nouissimus, &
omnium minister.
35 Et accipiens puerum, statuit eum in medio eo-
rum: quem cùm complexus esset, ait illis:
36 Quisquis vnum ex huiusmodi pueris receperit
in nomine meo, me recipit: & quicumque me su-
sceperit, non me suscipit, sed eum, qui misit me.
‖ Luc. 9. 49. 37 ‖ Respondit illi Ioannes, dicens: Magister, vi-
dimus quemdam in nomine tuo eijcientem dæmo-
nia, qui non sequitur nos, & prohibuimus eum.
‖ 1. Cor. 12. 3. 38 Iesus autem ait: Nolite prohibere eum. ‖ ne-
mo est enim qui faciat virtutem in nomine meo, &
possit citò malè loqui de me.
39 qui enim non est aduersum vos, pro vobis est.
‖ Mat. 10. 42. 40 ‖ Quisquis enim potum dederit vobis calicem
aquæ in nomine meo, quia Christi estis: Amen di-
co vobis, non perdet mercedem suam.
‖ Mat. 18. 6. Luc. 17. 2. 41 ‖ Et quisquis scandalizauerit vnum ex his pu-
sillis credentibus in me: bonum est ei magis si cir-
cumdaretur mola asinaria collo eius, & in mare
mitteretur.

42 ‖ Et si scandalizauerit te manus tua, abscide il- ‖ Mat. 5. 30. 18. 8.
lam: bonum est tibi debilem introire in vitam,
quàm duas manus habentem ire in gehennam, in
ignem inextinguibilem:
43 vbi vermis eorum non moritur, & ignis non
extinguitur.
44 Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum: bo-
num est tibi claudum introire in vitam æternam,
quàm duos pedes habentem mitti in gehennam
ignis inextinguibilis:
45 ‖ vbi vermis eorum non moritur, & ignis non ‖ Isa. 66. 24.
extinguitur.
46 Quòd si oculus tuus scandalizat te, eijce eum:
bonum est tibi luscum introire in regnum Dei,
quàm duos oculos habentem mitti in gehennam
ignis:
47 vbi vermis eorum non moritur, & ignis non
extinguitur.
48 ‖ Omnis enim igne salietur, & omnis victima ‖ Lev. 2. 13.
sale salietur.
49 ‖ Bonum est sal: quòd si sal insulsum fuerit: ‖ Mat. 5. 13. Luc. 14. 34.
in quo illud condietis? Habete in vobis sal, & pa-
cem habete inter vos.

Capvt X.

Nullo modo dimittendam vxorem astruit aliam ducendo: paruulos complexus, benedicit eis: diues qui præcepta à iuuentute obseruarat, non amplectitur Christi consilium de omnibus diuendendis: quid referent præmij qui omnia relinquunt: rursum suam prædicit passionem: occasione ambitionis filiorum Zebedæi docet discipulos quòd non ostensione dominij, sed officio ministerij debeant esse majores: Bartimæum cæcum sanat.

Matth. 19. 1. 1 ET inde exurgens venit in fines Iudææ vltra
Iordanem: & conueniunt iterùm turbæ ad
eum: ſicut conſueuerat, iterùm docebat illos.
2 Et accedentes Phariſæi interrogabant eum: Si
licet viro vxorem dimittere: tentantes eum.
3 At ille reſpondens, dixit eis: Quid vobis præce-
pit Moyſes?
|| Deut. 24. 1. 4 Qui dixerunt: || Moyſes permiſit libellum re-
pudij ſcribere, & dimittere.
5 Quibus reſpondens Ieſus, ait: Ad duritiam cor-
dis veſtri ſcripſit vobis præceptum iſtud.
|| Gen. 1. 27. 6 ab initio autem creaturæ, || maſculum & femi-
nam fecit eos Deus.
|| Gen. 2. 24. 7 Propter hoc relinquet homo patrem ſuum
Matth. 19. 5. & matrem, & adhærebit ad vxorem ſuam:
Epheſ. 5. 31. 8 & || erunt duo in carne vna. Itaque iam non ſunt
duo, ſed vna caro.
1. Cor. 7. 10. 9 Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſe-
|| 1 Cor. 6. 16. paret.
10 Et in domo iterùm diſcipuli eius de eodem in-
terrogauerunt eum.
11 Et ait illis: Quicumque dimiſerit vxorem
ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſu-
per eam.
12 Et ſi, vxor dimiſerit virum ſuum, & alij nupſe-
rit, mœchatur.
13 Et offerebant illi paruulos vt tangeret illos.
Diſcipuli autem comminabantur offerentibus.
14 Quos cùm videret Ieſus, indignè tulit, & ait
illis: Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibue-
ritis eos: talium enim eſt regnum Dei.
15 Amen dico vobis: Quiſquis non receperit re-
gnum Dei velut paruulus, non intrabit in illud.

16 Et complexans eos, & imponens manus ſuper
illos, benedicebat eos.
17 Et cùm egreſſus eſſet in viam, procurrens
quidam genu flexo ante eum, rogabat eum:
‖ Magiſter bone, quid faciam vt vitam æternã ‖ Mat. 19. 16.
percipiam? Luc. 18. 18.
18 Ieſus autem dixit ei: Quid me dicis bonum?
Nemo bonus, niſi vnus Deus.
19 ‖ Præcepta noſti: Ne adulteres, Ne occidas, ‖ Exod. 20. 13.
Ne fureris, Ne falſum teſtimonium dixeris, Ne
fraudem feceris, Honora patrem tuum & matrem.
20 At ille reſpondens, ait illi: Magiſter, hæc om-
nia obſeruaui à iuuentute mea.
21 Ieſus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit
ei: Vnum tibi deeſt: vade, quæcumque habes ven-
de, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cæ-
lo: & veni, ſequere me.
22 Qui contriſtatus in verbo, abijt mœrens: erat
enim habens multas poſſeſſiones.
23 Et circumſpiciens Ieſus, ait diſcipulis ſuis:
Quàm difficilè qui pecunias habent, in regnum
Dei introibunt!
24 Diſcipuli autem obſtupeſcebant in verbis eius.
At Ieſus rurſus reſpondens ait illis: Filioli, quàm
difficile eſt, confidentes in pecunijs, in regnum
Dei introire!
25 Facilius eſt, camelum per foramen acus tran-
ſire, quàm diuitem intrare in regnum Dei.
26 Qui magis admirabantur, dicentes ad ſemetip-
ſos: Et quis poteſt ſaluus fieri?
27 Et intuens illos Ieſus, ait: Apud homines im-
poſſibile eſt, ſed non apud Deum: omnia enim
poſſibilia ſunt apud Deum.

39 At illi dixerunt ei: Possumus. Iesus autem ait
eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis; &
baptismo, quo ego baptizor, baptizabimini:
40 sedere autem ad dexteram meam, vel ad sini-
stram, non est meum dare vobis, sed quibus para-
tum est.
41 Et audientes decem, cœperunt indignari de
Iacobo & Ioanne.
42 Iesus autem vocans eos, ait illis: ‖ Scitis quia ‖ Luc. 22. 25.
hi, qui videntur principari gentibus, dominantur
eis: & principes eorũ potestatem habent ipsorum.
43 Non ita est autem in vobis, sed quicumque vo-
luerit fieri maior, erit vester minister:
44 & quicumque voluerit in vobis primus esse,
erit omnium seruus.
45 Nam & Filius hominis non venit vt ministra-
retur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam
redemptionem pro multis.
46 ‖ Et veniunt Iericho, & proficiscente eo de Ie- ‖ Mat. 20. 29.
richo, & discipulis eius, & plurima multitudine, Luc. 18. 35.
filius Timæi Bartimæus cæcus, sedebat iuxta viam
mendicans.
47 Qui cùm audisset quia Iesus Nazarenus est,
cœpit clamare, & dicere: Iesu fili Dauid, misere-
re mei.
48 Et comminabantur ei multi vt taceret. At ille
multò magis clamabat: Fili Dauid miserere mei.
49 Et stans Iesus præcepit illum vocari. Et vocant
cæcũ dicentes ei: Animæquior esto: surge, vocat te.
50 Qui proiecto vestimento suo exiliens, venit ad
eum.
51 Et respondens Iesus dixit illi: Quid tibi vis fa-
ciam? Cæcus autem dixit ei: Rabboni, vt videam.

52 Iesus autem ait illi: Vade, fides tua te saluum fe-
cit. Et confestim vidit, & sequebatur eum in via.

CAP. XI.

Super pullum asinæ cum honore Ierusalem ingreditur: ficum maledicendo arefacit: ementes ac vendentes de templo eijcit: efficaciam fiduciæ in Deum ostendit, dicens fratri remittenda quæ in nos commisit: Scribis non dicit qua potestate hæc faciat, eò quòd nec illi responderent ad propositam de Ioannis baptismo quæstionem.

Matt. 21. 1. Luc. 19. 29. 1 ET cùm appropinquarent Ierosolymæ & Be-
thaniæ ad montem oliuarum, mittit duos ex
discipulis suis,
2 & ait illis: Ite in castellum, quod contra vos est,
& statim introëuntes illuc, inuenietis pullum liga-
tum, super quem nemo adhuc hominum sedit: sol-
uite illum, & adducite.
3 Et si quis vobis dixerit: Quid facitis? dicite, quia
Dño necessarius est: & cõtinuò illum dimittet huc.
4 Et abeuntes inuenerunt pullum ligatum ante
ianuam foris in biuio: & soluunt eum.
5 Et quidam de illic stantibus dicebant illis: Quid
facitis soluentes pullum?
6 Qui dixerunt eis sicut præceperat illis Iesus, &
dimiserunt eis.
‖ Ioan. 12. 14. 7 ‖ Et duxerunt pullum ad Iesum: & imponunt
illi vestimenta sua, & sedit super eum.
8 Multi autem vestimenta sua strauerunt in via:
alij autem frondes cædebant de arboribus, & ster-
nebant in via.
9 Et qui præibant, & qui sequebantur, clama-
‖ Mat. 21. 9. bant, dicentes: ‖ Hosanna:

10 Benedictus qui venit in nomine Domini: Be- Luc.19.
nedictum quod venit regnum patris nostri Dauid: 38. Ps.117.
Hosanna in excelsis. 26.
11 ‖ Et introiuit Ierosolymam in templum: & cir- ‖ Mar.
cumspectis omnibus, cùm iam vespera esset hora, 21.10.
exijt in Bethaniam cum duodecim.
12 Et alia die cùm exirent à Bethania, esurijt.
13 ‖ Cúmque vidisset à longè ficum habentem fo- ‖ Mat.
lia, venit si quid fortè inueniret in ea. & cùm ve- 21.19.
nisset ad eam, nihil inuenit præter folia: non enim
erat tempus ficorum.
14 Et respondens dixit ei: Iam non ampliùs in
æternum ex te fructum quisquam manducet. Et
audiebant discipuli eius.
15 Et veniunt Ierosolymam. Et cùm introisset in
templum, cœpit eijcere vendentes & ementes in
templo: & mensas numulariorum, & cathedras
vendentium columbas euertit.
16 & non sinebat vt quisquam transferret vas per
templum:
17 & docebat, dicens eis: Nónne scriptum est:
‖ Quia domus mea, domus orationis vocabitur ‖ Isa.
omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam spelun- 56.7.
cam latronum. Ier.7. 11.
18 Quo audito, principes sacerdotum & Scribæ
quærebant quomodo eum perderent: timebant
enim eum, quoniam vniuersa turba admirabatur
super doctrina eius.
19 Et cũ vespera facta esset, egrediebatur de ciuitate.
20 Et cùm manè transirent, viderunt ficum ari-
dam factam à radicibus.
21 Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce fi-
cus, cui maledixisti, aruit.

‖ Mat. 21.21. 22 Et respondens Iesus ait illis: ‖ Habete fidem
Dei.
23 amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic
monti: Tollere, & mittere in mare; & non hæsita-
uerit in corde suo, sed crediderit, quia quodcum-
que dixerit, fiat, fiet ei.
24 Propterea dico vobis, omnia quæcumque oran-
tes petitis, credite quia accipietis, & euenient
vobis.
‖ Mat. 6. 14. 18. 35. Luc. 11. 9. 25 ‖ Et cùm stabitis ad orandum, dimittite si quid
habetis aduersus aliquem: vt & Pater vester qui in
cælis est, dimittat vobis peccata vestra.
26 Quòd si vos non dimiseritis: nec Pater vester,
qui in cælis est, dimittet vobis peccata vestra.
27 Et veniunt rursus Ierosolymam. Et cùm ambu-
laret in templo, accedunt ad eum summi sacerdo-
tes, & Scribæ, & seniores:
‖ Luc. 20. 2. 28 & dicunt ei: ‖ In qua potestate hæc facis? &
quis dedit tibi hanc potestatem vt ista facias?
29 Iesus autem respondens, ait illis: Interrogabo
vos & ego vnum verbum, & respondete mihi: &
dicam vobis in qua potestate hæc faciam.
30 Baptismus Ioannis, de cælo erat, an ex homi-
nibus? Respondete mihi.
31 At illi cogitabant secum, dicentes: Si dixeri-
mus, De cælo, dicet: Quare ergo non credidistis
ei?
32 Si dixerimus, Ex hominibus, timemus popu-
lum. omnes enim habebant Ioannem quia verè
propheta esset.
33 Et respondentes dicunt Iesu: Nescimus. Et re-
spondens Iesus ait illis: Neque ego dico vobis in
qua potestate hæc faciam.

CAP. XII.

Parabolam narrat de vinea agricolis elocata, qui seruos ac filium patris-familias occiderunt: tentatur à Pharisæis de censu Cæsari soluendo, & à Sadducæis de resurrectione: interrogatur à Scriba de primo mandato: ipse verò rogat quo modo Scribæ dicant Christum filium esse Dauid, docens ab ipsis cauendum: viduam laudat ob duo minuta in gazophylacium missa.

1 ET cœpit illis in parabolis loqui: Vineam pa- *Matt.*
stinauit homo, & circumdedit sepem, & fo- *21.33.* *Luc.20.*
dit lacum, & ædificauit turrim, & locauit eam agri- *9.* *Isa.5.1.*
colis, & peregrè profectus est. *Ier 2.*
2 Et misit ad agricolas in tempore seruum, vt ab *21.*
agricolis acciperet de fructu vineæ.
3 Qui apprehensum eum ceciderunt, & dimiserunt vacuum.
4 Et iterùm misit ad illos alium seruum: & illum in capite vulnerauerunt, & contumelijs affecerunt.
5 Et rursum alium misit, & illum occiderunt: & plures alios: quosdam cædentes, alios verò occidentes.
6 Adhuc ergo vnum habens filium charissimum: & illum misit ad eos nouissimum, dicens: Quia reuerebuntur filium meum.
7 Coloni autem dixerunt ad inuicem: Hic est heres: venite, occidamus eum: & nostra erit hereditas.
8 Et apprehendentes eum, occciderunt: & eiecerunt extra vineam.
9 Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, &

perdet colonos : & dabit vineam aliis.
‖ Psal. 10 Nec ſcripturam hanc legiſtis: ‖ Lapidem quem
117. 22. reprobrauerunt ædificantes, hic factus eſt in ca-
Iſa. 28. 16. put anguli:
Math. 21. 42. 11 A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in
Act. 4. 11. oculis noſtris?
Rom. 9. 12 Et quærebant eum tenere : & timuerunt tur-
33. bam. cognouerunt enim quoniam ad eos parabo-
1 Pet. 2. 7. lam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.
‖ Mat. 13 ‖ Et mittunt ad eum quoſdam ex Phariſæis, &
22. 15. Luc. 20. Herodianis, vt eum caperent in verbo.
20. 14 Qui venientes dicunt ei : Magiſter, ſcimus
quia verax es, & non curas quemquam : nec enim
vides in faciem hominum, ſed in veritate viam
Dei doces. licet dari tributum Cæſari, an non da-
bimus?
15 Qui ſciens verſutiam illorum, ait illis : Quid
me tentatis? afferte mihi denarium vt videam.
16 At illi attulerunt ei. Et ait illis : Cuius eſt ima-
go hæc, & inſcriptio? Dicunt ei : Cæſaris.
‖ Rom. 17 Reſpondens autem Ieſus dixit illis : ‖ Reddite
13. 7. igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæſari : & quæ ſunt Dei,
Deo. Et mirabantur ſuper eo.
‖ Mat. 18 ‖ Et venerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt
22. 23. Luc. 20. reſurrectionem non eſſe : & interrogabant eum
27. dicentes:
‖ Deut 19 Magiſter, Moyſes nobis ſcripſit, ‖ vt ſi cuius
25. 5. frater mortuus fuerit, & dimiſerit vxorem, &
filios non reliquerit, accipiat frater eius vxo-
rem ipſius, & reſuſcitet ſemen fratri ſuo.
20 Septem ergo fratres erant : & primus ac-
cepit vxorem, & mortuus eſt non relicto ſe-
mine.

21 Et ſecundus accepit eam, & mortuus eſt: &
nec iſte reliquit ſemen. Et tertius ſimiliter.
22 Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem: & non re-
liquerunt ſemen. Nouiſſima omnium defuncta eſt
& mulier.
23 In reſurrectione ergo cùm reſurrexerint, cuius
de his erit vxor? ſeptem enim habuerunt eam vxo-
rem.
24 Et reſpondens Ieſus, ait illis: Nónne ideò erra-
tis, non ſcientes Scripturas, neque virtutem Dei?
25 Cùm enim à mortuis reſurrexerint, neque nu-
bent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut angeli in
cælis.
26 De mortuis autem quòd reſurgant, non legiſtis
in libro Moyſi, ſuper rubum quomodo dixerit illi
Deus, inquiens: ‖ Ego ſum Deus Abraham, & ‖ Exo.
Deus Iſaac, & Deus Iacob? 3. 6. Matth.
27 Non eſt Deus mortuorum, ſed viuorum. Vos 22. 32.
ergo multùm erratis.
28 Et acceſſit vnus de Scribis, qui audierat illos ‖ Mat.
conquirentes, & videns quoniam benè illis reſpon- 22. 35.
derit, interrogauit eum quod eſſet primum om-
nium mandatum.
29 Ieſus autem reſpondit ei: Quia primum om- ‖ Deut
nium mandatum eſt: ‖ Audi Iſraël, Dominus 6. 4.
Deus tuus, Deus vnus eſt:
30 & diliges Dominum Deum tuum ex toto cor-
de tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua,
& ex tota virtute tua. Hoc eſt primum manda-
tum.
31 ‖ Secundum autem ſimile eſt illi: Diliges pro- ‖ Leu.
ximum tuum tamquam teipſum. Majus horum 19. 18. Matth.
aliud mandatum non eſt. 22. 39.

Rom. 32 Et ait illi Scriba : Benè Magister, in veritate
13 9. dixisti, quia vnus est Deus, & non est alius præter
Galat. eum.
5 14. 33 Et vt diligatur ex toto corde, & ex toto intelle-
Iac 2.8. ctu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine : & di-
ligere proximum tamquam seipsum, majus est om-
nibus holocautomatibus, & sacrificijs.
34 Iesus autem videns quòd sapienter respondis-
set, dixit illi : Non es longè à regno Dei. Et nemo
iam audebat eum interrogare.
35 Et respondens Iesus dicebat, docens in tem-
plo : Quomodo dicunt Scribæ Christum filium esse
Dauid ?
‖ Mat. 36 Ipse enim Dauid dicit in Spiritu sancto : ‖ Dixit
22. 44 Dominus Domino meo, sede à dextris meis, do-
Luc. 20. nec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuo-
42. rum.
Ps 109. 1.
37 Ipse ergo Dauid dicit eum Dominum, & vnde
est filius eius ? Et multa turba eum libenter audi-
uit.
38 Et dicebat eis in doctrina sua : Cauete à Scri-
‖ Mat. bis, ‖ qui volunt in stolis ambulare, & salutari in
23 5 foro,
Luc 11. 39 & in primis cathedris sedere in synagogis, &
43. 20. primos discubitus in cœnis :
46.
40 qui deuorant domos viduarum sub obtentu
prolixæ orationis : hi accipient prolixius iudi-
cium.
‖ Luc. 41 ‖ Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspi-
21. 1. ciebat quomodo turba iactaret æs in gazophyla-
cium, & multi diuites iactabant multa.
42 Cùm venisset autem vidua vna pauper, misit
duo minuta, quod est quadrans,

43 & conuocans discipulos suos, ait illis: Amen
dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus
misit, qui miserunt in gazophylacium.
44 Omnes enim ex eo, quod abundabat illis,
miserunt: hæc verò de penuria sua omnia quæ habuit
misit totum victum suum.

CAP. XIII.

Templum dicit euertendum, prædicitque bella & varias afflictiones ac persecutiones, abominationemque desolationis: de pseudochristis & pseudoprophetis: post signa in corporibus cælestibus veniet cum gloria filius hominis, & huius signum dat à ficu: quia autem nemo tempus nouit, iubet omnes vigilare.

1 ET cùm egrederetur de templo, ait illi vnus Matth. 24. 1.
ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides,
& quales structuræ.
2 Et respondens Iesus, ait illi: Vides has omnes
magnas ædificationes? ‖ Non relinquetur lapis su- ‖ Luc. 19. 44.
per lapidem, qui non destruatur. 21. 6.
3 Et cùm sederet in Monte oliuarum contra
templum, interrogabant eum separatim Petrus,
& Iacobus, & Ioannes, & Andreas:
4 Dic nobis, quando ista fient? & quod signum
erit, quando hæc omnia incipient consummari?
5 Et respondens Iesus cœpit dicere illis: ‖ Videte ‖ Eph. 5. 6.
ne quis vos seducat: 2. Thes.
6 multi enim venient in nomine meo dicentes, 2. 3.
quia ego sum: & multos seducent.

7 Cùm audieritis autem bella, & opiniones bel-
lorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: sed
nondum finis.
8 Exurget enim gens contra gentem, & regnum
ſuper regnum, & erunt terræ motus per loca, & fa-
mes. Initium dolorum hæc.
9 Videte autem voſmetipſos. Tradent enim vos in
conciliis, & in ſynagogis vapulabitis, & ante præſi-
des & reges ſtabitis propter me, in teſtimonium il-
lis.
10 Et in omnes gentes primùm oportet prædicari
Euangelium.
‖ Mat. 10. 19. 11 ‖ Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præco-
Luc. 12. gitare quid loquamini: ſed quod datum vobis fue-
11. 21. rit in illa hora, id loquimini. non enim vos eſtis lo-
14. quentes, ſed Spiritus ſanctus.
12 Tradet autem frater fratrem in mortem, & pa-
ter filium: & conſurgent filij in parentes, & morte
afficient eos.
13 Et eritis odio omnibus propter nomen meum.
Qui autem ſuſtinuerit in finem, hic ſaluus erit.
‖ Dan. 14 ‖ Cùm autem videritis abominationem deſola-
9. 27. Matth. tionis, ſtantem vbi non debet: qui legit, intelligat:
24. 15. ‖ tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant in montes:
‖ Luc. 21. 21. 15 & qui ſuper tectum, ne deſcendat in domum,
nec introëat vt tollat quid de domo ſua:
16 & qui in agro erit, non reuertatur retrò tollere
veſtimentum ſuum.
17 Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis
diebus.
18 Orate verò vt hieme non fiant.
19 Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales
non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit

Deus, vſque nunc, neque fient.
20 Et niſi breuiaſſet Dominus dies, non fuiſſet ſal-
ua omnis caro: ſed propter electos, quos elegit,
breuiauit dies.
21 ‖ Et tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hîc eſt Chri- ‖ Mat.
ſtus, ecce illic, ne credideritis. 24. 23. Luc 21. 8.
22 Exurgent enim pſeudochriſti, & pſeudopro-
phetæ, & dabunt ſigna & portenta ad ſeducendos,
ſi fieri poteſt, etiam electos.
23 Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia.
24 ‖ Sed in illis diebus, poſt tribulationem illam, ‖ Iſai.
ſol contenebrabitur, & luna non dabit ſplendorem 13. 10.
ſuum: Ezech. 32. 7.
25 & ſtellæ cæli erunt decidentes, & virtutes, quæ Ioel. 2.
in cælis ſunt, mouebuntur. 10.
26 Et tunc videbunt filium hominis venientem in
nubibus cum virtute multa, & gloria.
27 ‖ Et tunc mittet angelos ſuos, & congregabit ‖ Mat.
electos ſuos à quattuor ventis, à ſummo terræ, vſ- 24. 31.
que ad ſummum cæli.
28 A ficu autem diſcite parabolam. Cùm iam ra-
mus eius tener fuerit, & nata fuerint folia, cogno-
ſcitis quia in proximo ſit æſtas:
29 ſic & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote quòd
in proximo ſit oſtiis.
30 Amen dico vobis, quoniam non tranſibit gene-
ratio hæc, donec omnia iſta fiant.
31 Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea
non tranſibunt.
32 De die autem illo vel hora nemo ſcit, neque an-
geli in cælo, neque Filius, niſi Pater.
33 ‖ Videte, vigilate, & orate: neſcitis enim quan- ‖ Mat.
do tempus ſit. 24. 42.

34 Sicut homo, qui peregrè profectus reliquit domum suam, & dedit seruis suis potestatem cuiusque operis, & ianitori præcepit vt vigilet.
35 Vigilate ergo, (nescitis enim quando dominus domus veniat: serò, an media nocte, an galli cantu, an manè)
36 ne cũ venerit repentè, inueniat vos dormientes.
37 Quod autẽ vobis dico: omnibus dico: Vigilate.

CAPVT XIV.

Consultant principes sacerdotum de occidendo Iesu; qui vnguento pretioso à muliere perfunditur murmurantibus discipulis: venditur à Iuda; de cuius proditione discipulis loquitur in cœna, in qua panem in corpus suum & vinum in sanguinem consecrata tradit discipulis: prædicit omnes scandalizandos, & trinam Petri negationem: ac post trinam orationem capitur à Iudæis; quorum vni Petrus abscidit auriculam: & discipulis fugientibus, coràm Caipha à falsis testibus accusatus, mortisq; reus iudicatus, cõspuitur ac cæditur, & ter à Petro negatur.

Matth. 26. 2. Luc. 22. 1. 1 ERat autem Pascha & Azyma post biduum & quærebant summi sacerdotes, & Scribæ, quomodo eum dolo tenerent, & occiderent.
2 Dicebant autem: Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo.
‖ Mat. 26. 6. Ioan. 12. 1. 3 ‖Et cùm esset Bethanię in domo Simonis leprosi, & recumberet: venit mulier habens alabastrum vnguenti nardi spicati pretiosi, & fracto alabastro, effudit super caput eius.
4 Erant autem quidam indignè ferentes intra semetipsos, & dicentes: Vt quid perditio ista vnguenti facta est?

5 Poterat enim vnguentum iſtud vænumdari plus
quàm trecentis denariis, & dari pauperibus. Et fre-
mebant in eam.
6 Ieſus autem dixit: Sinite eam, quid illi moleſti
eſtis? Bonum opus operata eſt in me.
7 ſemper enim pauperes habetis vobiſcum; &
cùm volueritis, poteſtis illis benefacere: me autem
non ſemper habetis.
8 Quod habuit hæc, fecit: præuenit vngere corpus
meum in ſepulturam.
9 Amen dico vobis: Vbicumque prædicatum fue-
rit Euangelium iſtud in vniuerſo mundo, & quod
fecit hæc, narrabitur in memoriam eius.
10 ‖ Et Iudas Iſcariotes vnus de duodecim, abijt ad ‖ Mat. 26. 14.
ſummos ſacerdotes, vt proderet eum illis.
11 Qui audientes gauiſi ſunt: & promiſerunt ei
pecuniam ſe daturos. Et quærebat quomodo illum
opportunè traderet.
12 ‖ Et primo die Azymorum quando Paſcha im- ‖ Mat. 26. 17.
molabant, dicunt ei diſcipuli: Quò vis eamus, & Luc. 22. 8.
paremus tibi vt manduces Paſcha?
13 Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis: Ite
in ciuitatem: & occurret vobis homo lagenam aquę
bajulans, ſequimini eum:
14 & quocumque introierit, dicite domino do-
mus, quia magiſter dicit: Vbi eſt refectio mea, vbi
Paſcha cum diſcipulis meis manducem?
15 Et ipſe vobis demonſtrabit cœnaculum grande,
ſtratum: & illic parate nobis.
16 Et abierunt diſcipuli eius, & venerunt in ciuita-
tem: & inuenerunt ſicut dixerat illis, & parauerunt
Paſcha.
17 ‖ Veſpere autem facto, venit cum duodecim. ‖ Mat. 26. 20.

Luc.22. 18 Et discumbentibus eis, & manducantibus, ait
14. Iesus: Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet
Ioan. 13. 21. me, qui manducat mecum.
19 At illi cœperunt contristari, & dicere ei singulatim: Numquid ego?
20 Qui ait illis: Vnus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.
‖ Psal. 40. 10. 21 Et filius quidem hominis vadit, ‖ sicut scriptum
Act. 1. est de eo: væ autem homini illi, per quem Filius ho-
16. minis tradetur. bonum erat ei, si non esset natus homo ille.
‖ Mat. 26 24. 22 ‖ Et manducantibus illis, accepit Iesus panem:
1. Cor. & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite,
11. 23. hoc est corpus meum.
23 Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes.
24 Et ait illis: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur.
25 Amen dico vobis, quia iam non bibam de hoc genimine vitis, vsque in diem illum, cùm illud bibam nouum in regno Dei.
26 Et hymno dicto exierunt in Montem oliuarum.
‖ Ioan. 27 Et ait eis Iesus: ‖ Omnes scandalizabimini in
16. 42. me in nocte ista: quia scriptum est: ‖ Percutiam
‖ Zac. 13. 7. pastorem, & dispergentur oues.
28 Sed postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam.
29 Petrus autem ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego.
30 Et ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.
31 At ille amplius loquebatur: Et si oportuerit me

ſimul commori tibi, non te negabo. Similiter au-
tem & omnes dicebant.
32 ‖ Et veniunt in prædium, cui nomen Gethſe- ‖ Mat.
mani. Et ait diſcipulis ſuis: Sedete hîc donec orem. 26. 36.
33 Et aſſumit Petrum, & Iacobum, & Ioannem ſe- Luc. 22.
cum: & cœpit pauere, & tædere. 40.
34 Et ait illis: Triſtis eſt anima mea vſque ad mor-
tem: ſuſtinete hîc, & vigilate.
35 Et cùm proceſſiſſet paululùm, procidit ſuper ter-
ram: & orabat, vt ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora:
36 & dixit: Abba pater, omnia tibi poſſibilia ſunt,
transfer calicem hunc à me, ſed non quod ego vo-
lo, ſed quod tu:
37 Et venit, & inuenit eos dormientes. Et ait Petro:
Simon, dormis? non potuiſti vna hora vigilare?
38 Vigilate, & orate vt non intretis in tentationem.
Spiritus quidem promptus eſt, caro verò infirma.
39 Et iterùm abiens orauit, eumdem ſermonem
dicens.
40 Et reuerſus, denuò inuenit eos dormientes,
(erant enim oculi eorum grauati) & ignorabant
quid reſponderent ei.
41 Et venit tertiò, & ait illis: Dormite iam, & re-
quieſcite. Sufficit: venit hora: ecce Filius hominis
tradetur in manus peccatorum.
42 Surgite, eamus. ecce qui me tradet, propè eſt.
43 Et, adhuc eo loquente, venit Iudas Iſcariotes
vnus de duodecim, & ‖ cum eo turba multa, cum ‖ Mat.
gladiis & lignis, à ſummis ſacerdotibus, & Scribis, 26. 47.
& ſenioribus. Luc 22.
44 Dederat autem traditor eius ſignum eis, di- 47.
cens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, te- Ioan.
nete eum, & ducite cautè. 18 3.

45 Et cùm venisset, statim accedens ad eum, ait:
Aue Rabbi: & osculatus est eum.
46 At illi manus iniecerunt in eum, & tenuerunt
eum.
47 Vnus autem quidam de circumstantibus edu-
cens gladium, percussit seruum summi sacerdotis:
& amputauit illi auriculam.
48 Et respondens Iesus, ait illis: Tamquam ad la-
tronem existis cum gladiis & lignis comprehende-
re me?
49 quotidie eram apud vos in templo docens, &
non me tenuistis. Sed vt impleantur Scripturæ.
‖ Mat. 26. 56. 50 ‖ Tunc discipuli eius relinquentes eum, omnes
fugerunt.
51 Adolescens autem quidam sequebatur eum
amictus sindone super nudo: & tenuerunt eum.
52 At ille reiecta sindone, nudus profugit ab eis.
‖ Mat. 26. 57. Luc. 22. 54. Ioan. 18. 13. 53 ‖ Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdo-
tem: & conuenerunt omnes sacerdotes, & Scribæ,
& seniores.
54 Petrus autem à longè secutus est eum, vsque
intrò in atrium summi sacerdotis: & sedebat cum
ministris ad ignem, & calefaciebat se.
‖ Mat. 26. 59. 55 ‖ Summi verò sacerdotes, & omne concilium,
quærebant aduersus Iesum testimonium, vt eum
morti traderent, nec inueniebant.
56 Multi enim testimonium falsum dicebant ad-
uersus eum: & conuenientia testimonia non erant.
57 Et quidam surgentes, falsum testimonium fe-
rebant aduersus eum, dicentes:
58 Quoniam nos audiuimus eum, dicentem:
‖ Ioan. 2. 19. ‖ Ego dissoluam templum hoc manu factum, &
per triduum aliud non manu factum ædificabo.
59 Et

59 Et non erat conueniens testimonium illo-
rum.
60 Et exurgens summus sacerdos in medium, in-
terrogauit Iesum, dicens: Non respondes quid-
quam ad ea, quæ tibi obijciuntur ab his?
61 Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursum
summus sacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu
es Christus filius Dei benedicti?
62 Iesus autem dixit illi: Ego sum: ‖ & videbitis ‖ Mat. 24. 30. 26. 64.
Filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, &
venientem cum nubibus cæli.
63 Summus autem sacerdos scindens vestimenta
sua, ait: Quid adhuc desideramus testes?
64 Audistis blasphemiam: quid vobis videtur? Qui
omnes condemnauerunt eum esse reum mortis.
65 Et cœperunt quidam conspuere eum, & velare
faciem eius, & colaphis eum cædere, & dicere ei:
Prophetiza: & ministri alapis eum cædebant.
66 ‖ Et cùm esset Petrus in atrio deorsum, venit ‖ Mat. 26. 69.
vna ex ancillis summi sacerdotis: Luc. 22. 56.
67 & cùm vidisset Petrum calefacientem se, aspi- Ioan. 18. 17.
ciens illum, ait: Et tu cum Iesu Nazareno eras.
68 At ille negauit, dicens: Neque scio, neque no-
ui quid dicas. Et exijt foras ante atrium, & gallus
cantauit.
69 ‖ Rursus autem cùm vidisset illum ancilla, cœ- ‖ Mat. 26. 71.
pit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est.
70 At ille iterùm negauit. ‖ Et post pusillum rur- ‖ Luc. 22. 59.
sus qui astabant, dicebant Petro: Verè ex illis es: Ioan. 18. 25.
nam & Galilæus es.
71 Ille autem cœpit anathematizare, & iurare:
Quia nescio hominem istum, quem dicitis.
72 Et statim gallus iterùm cantauit. ‖ Et recorda- ‖ Mat. 26. 75.

Ioan. 18. 18. tus est Petrus verbi, quod dixerat ei Iesus: Priùs
quã gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

CAPVT XV.

Iesus coram Pilato accusatus, nihil respondet: praeligitur Barabbas, & Iesus traditur crucifigendus; qui multis modis illusus à militibus, ducitur ad crucifigendum: & diuisis ipsius vestimentis, inter latrones crucifixus, audit variorum iactatas in se blasphemias: suboriuntur tenebræ: & clamans Iesus Eli, acetóque potatus, cum clamore valido expirat; cuius corpus à Ioseph sepelitur.

Matth. 27. 1. Luc. 22. 66. Ioan. 18. 28.

1 ET confestim manè consilium facientes summi sacerdotes, cum senioribus, & Scribis, & vniuerso concilio, vincientes Iesum, duxerunt, & tradiderunt Pilato.

2 Et interrogauit eum Pilatus: Tu es Rex Iudæorum? At ille respondens, ait illi: Tu dicis.

|| Mat. 27. 12. Luc. 23. 5. Ioan. 18. 33.

3 || Et accusabant eũ summi sacerdotes in multis.

4 Pilatus autem rursum interrogauit eum, dicens: Non respondes quidquam? vide in quantis te accusant.

5 Iesus autem ampliùs nihil respondit, ita vt miraretur Pilatus.

6 Per diem autem festum solebat dimittere illis vnum ex vinctis, quemcumque petissent.

7 Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerat homicidium.

8 Et cùm ascendisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis.

9 Pilatus autem respondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis regem Iudæorum?

10 Sciebat enim quòd per inuidiam tradidissent
eum summi sacerdotes.
11 Pontifices autem concitauerunt turbam, vt ma-
gis Barabbam dimitteret eis.
12 ‖ Pilatus autem iterùm respondens, ait illis: ‖ Mat.
Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum? 27. 22.
13 ‖ At illi iterùm clamauerunt: Crucifige eum. Luc. 23. 14
14 Pilatus verò dicebat illis: Quid enim mali fe- ‖ Ioan.
cit? At illi magis clamabant: Crucifige eum. 18. 40.
15 Pilatus autem volens populo satisfacere, dimi-
sit illis Barabbam, & tradidit Iesum flagellis cæsum,
vt crucifigeretur.
16 ‖ Milites autem duxerunt eum in atrium præ- ‖ Mat.
torij, & conuocant totam cohortem, 27. 28. Ioan.
17 & induunt eum purpura, & imponunt ei ple- 19. 2.
ctentes spineam coronam.
18 Et cœperunt salutare eum: Aue rex Iudæo-
rum.
19 Et percutiebant caput eius arundine: & con-
spuebant eum, & ponentes genua, adorabant eum.
20 Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum pur-
pura, & induerunt eum vestimentis suis: & educunt
illum vt crucifigerent eum.
21 ‖ Et angariauerunt prætereuntem quempiam, ‖ Mat.
Simonem Cyrenæum, venientem de villa, patrem 27. 32. Luc. 23.
Alexandri & Rufi, vt tolleret crucem eius. 26.
22 Et perducunt illum in Golgotha locum: quod
est interpretatum Caluariæ locus.
23 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non
accepit. ‖ Mat.
24 ‖ Et crucifigentes eum, diuiserunt vestimenta 27. 35.
eius, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret. Luc. 23. 34.
25 Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum. Ioan. 19. 23.

26 Et erat titulus causæ eius inscriptus: REX IV-
DÆORVM.
27 Et cum eo crucifigunt duos latrones; vnum à
dextris, & alium à sinistris eius.
‖ Isai. 53. 12. 28 ‖ Et impleta est scriptura, quæ dicit: Et cum ini-
quis reputatus est.
29 Et prætereuntes blasphemabant eum, mouen-
‖ Ioan. 2. 19. tes capita sua: & dicentes: ‖ Vah qui destruis tem-
plum Dei, & in tribus diebus reædificas:
30 saluum fac temetipsum descendens de cruce.
31 Similiter & summi sacerdotes illudentes, ad al-
terutrum cum Scribis dicebant: Alios saluos fecit,
seipsum non potest saluum facere.
32 Christus rex Israël descendat nunc de cruce, vt
videamus, & credamus. Et qui cum eo crucifixi
erant, conuitiabantur ei.
33 Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per to-
tam terram vsque in horam nonam.
34 Et hora nona exclamauit Iesus voce magna, di-
‖ Psal. 21. 1. Matth. 27. 46. cens: ‖ Eloi, eloi, lamma sabacthani? quod est inter-
pretatum: Deus meus, Deus meus, vt quid dereli-
quisti me?
35 Et quidam de circumstantibus audientes, dice-
bant: Ecce Eliam vocat.
36 Currens autẽ vnus, & implens spongiam aceto,
circumponénsq; calamo, potum dabat ei, dicens: Si-
nite, videamus si veniat Elias ad deponendum eum.
37 Iesus autem emissa voce magna expirauit.
38 Et velum templi scissum est in duo, à summo
vsque deorsum.
39 Videns autem Centurio, qui ex aduerso stabat,
quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo Fi-
lius Dei erat.

40 ‖ Erant autem & mulieres de longè aſpicien- ‖ Mat. 27. 55.
tes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Ia-
cobi minoris & Ioſeph mater, & Salome:
41 & cùm eſſet in Galilæa, ſequebantur eum, ‖ & ‖ Luc. 8. 2.
miniſtrabant ei, & aliæ multæ, quæ ſimul cum eo
aſcenderant Ieroſolymam.
42 ‖ Et cùm iam ſerò eſſet factum (quia erat paraſ- ‖ Mat. 27. 57. Luc. 23. 50. Ioan. 19. 38.
ceue, quod eſt ante ſabbatum)
43 venit Ioſeph ab Arimathæa nobilis decurio, qui
& ipſe erat expectans regnum Dei, & audacter in-
troiuit ad Pilatum, & petijt corpus Ieſu.
44 Pilatus autem mirabatur ſi iam obijſſet. Et ac-
cerſito Centurione, interrogauit eum ſi iam mor-
tuus eſſet.
45 Et cùm cognouiſſet à Centurione, donauit cor-
pus Ioſeph.
46 Ioſeph autem mercatus ſindonem, & depo-
nens eum inuoluit ſindone, & poſuit eum in mo-
numento, quod erat exciſum de petra, & aduoluit
lapidem ad oſtium monumenti.
47 Maria autem Magdalene, & Maria Ioſeph, aſ-
piciebant vbi poneretur.

CAPVT XVI.

Mulieribus ad Christi monumentum obſtupeſcentibus, Angelus reſurrectionem ipſius annuntiat; qui primùm Mariæ Magdalene apparet, deinde duobus diſcipulis in alia effigie: demum vndecim recumbentibus apparens, exprobrata incredulitate, mittit eos vt in vniuerſo mundo prædicent ac baptizent, ſubiunctis ſignis quæ ſequantur credentes, ac ita in cælum aſcendit.

1 ET cùm tranſiſſet ſabbatum, Maria Magda- Matth. 28. 1.
lene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt Luc. 24. 1.

Ioan. aromata vt venientes vngerent Iesum.
20. 1. 2 Et valdè manè vna sabbatorum, veniunt ad mo-
numentum, orto iam sole.
3 Et dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis
lapidem ab ostio monumenti?
4 Et respicientes viderunt reuolutum lapidem.
Erat quippe magnus valdè.
‖ Mat. 5 ‖ Et introeuntes in monumentum viderunt iu-
28. 5. uenem sedentem in dextris, coopertum stola can-
Luc. 24. 5. dida, & obstupuerunt.
Ioan. 20. 12. 6 Qui dicit illis: Nolite expauescere: Iesum quæ-
ritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hîc,
ecce locus vbi posuerunt eum.
7 Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro, quia præ-
‖ Sup. cedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, ‖ sicut di-
14. 28. xit vobis.
8 At illæ exeuntes, fugerunt de monumento: in-
uaserat enim eas tremor & pauor: & nemini quid-
quam dixerunt: timebant enim.
‖ Ioan. 9 Surgens autem manè, ‖ prima sabbati, apparuit
20. 16. primò Mariæ Magdalene, de qua eiecerat septem
dæmonia.
10 Illa vadens nuntiauit his, qui cum eo fuerant,
lugentibus & flentibus.
11 Et illi audientes quia viueret, & visus esset ab
ea, non crediderunt.
‖ Luc. 12 ‖ Post hæc autem duobus ex his ambulantibus
24. 13. ostensus est in alia effigie, euntibus in villam:
13 & illi euntes nuntiauerunt ceteris: nec illis cre-
diderunt.
14 Nouissimè recumbentibus illis vndecim appa-
ruit: & exprobrauit incredulitatem eorum & duri-
tiam cordis; quia ijs, qui viderant eum resurrexisse,

non crediderunt.
15 Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum præ-
dicate Euangelium omni creaturæ.
16 Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit:
qui verò non crediderit, condemnabitur.
17 Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequen-
tur: ‖ In nomine meo dæmonia eijcient: ‖ linguis ‖ Act. 16. 18.
loquentur nouis: ‖ Act. 2. 4. 10. 46.
18 ‖ serpentes tollent: & si mortiferum quid bibe-
rint, non eis nocebit: ‖ super ægros manus impo- ‖ Act. 28. 5.
nent, & benè habebunt. ‖ Act. 28. 8.
19 Et Dominus quidem Iesus postquam locutus
est eis, ‖ assumptus est in cælum, & sedet à dextris ‖ Luc. 24. 51.
Dei.
20 Illi autem profecti prædicauerunt vbique, Do-
mino cooperante, & sermonem confirmante, se-
quentibus signis.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM secundùm Lucam.

CAPVT PRIMVM.

Zachariæ sacerdoti annuntiat Gabriel Ioannis conceptum ex Elisabeth sterili; qui Angelo non credens, mutus efficitur: idémque Gabriel Mariæ annuntiat conceptum Iesu filij Dei de Spiritu sancto: ad Mariæ salutationem Ioannes exultat in vtero, & Elisabeth prophetat, ipsáque Maria canticum gratiarum actionis Domino decantat: in nati Ioannis circumcisione, Zacharias pater, recepta loquela, canticum gratiarum actionis edit.

1 QVONIAM quidem multi conati sunt ordinare narrationem, quæ in nobis cōpletæ sunt, rerū:
2 sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis:
3 visum est & mihi, assecuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi scribere, optime Theophile,
4 vt cognoscas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.
5 Fuit in diebus Herodis, regis Iudææ, sacerdos quidam nomine Zacharias, ‖ de vice Abia; & vxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Elisabeth.

‖ 1. Paral. 24. 19.

6 Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes
in omnibus mandatis & iustificationibus Domini
sine querela,
7 & non erat illis filius, eò quòd esset Elisabeth
sterilis, & ambo processissent in diebus suis.
8 Factum est autem, cùm sacerdotio fungeretur
in ordine vicis suæ ante Deum,
9 secundùm consuetudinem sacerdotij, sorte exijt
vt incensum poneret, ingressus in templũ Domini:
10 & ‖ omnis multitudo populi erat orans foris ‖ Exod 30.7. Leuit. 16. 17.
hora incensi.
11 Apparuit autem illi Angelus Domini, stans à
dextris altaris incensi.
12 Et Zacharias turbatus est videns, & timor irruit super eum.
13 Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua: & vxor
tua Elisabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen
eius Ioannem:
14 & erit gaudium tibi, & exultatio, & multi in
natiuitate eius gaudebunt:
15 erit enim magnus coram Domino: & vinum &
siceram non bibet, & Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ:
16 & multos filiorum Israël conuertet ad Dominum Deum ipsorum:
17 & ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute
Eliæ: ‖ vt conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino ‖ Mal. 4.6. Matth. 11. 14.
plebem perfectam.
18 Et dixit Zacharias ad Angelum: Vnde hoc sciam?
ego enim sum senex, & vxor mea processit in diebus suis.

19 Et respondens Angelus dixit ei: Ego sum Ga-
briel, qui asto ante Deum: & missus sum loqui ad
te, & hæc tibi euangelizare.
20 Et ecce eris tacens, & non poteris loqui, vsque
in diem quo hæc fiant, pro eo quòd non credidisti
verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo.
21 Et erat plebs expectans Zachariam: & mira-
bantur quòd tardaret ipse in templo.
22 Egressus autem non poterat loqui ad illos, &
cognouerunt quòd visionem vidisset in templo. Et
ipse erat innuens illis, & permansit mutus.
23 Et factum est, vt impleti sunt dies officij eius,
abijt in domum suam:
24 post hos autem dies concepit Elisabeth vxor
eius, & occultabat se mensibus quinque, dicens:
25 Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus
respexit auferre opprobrium meum inter homines.
26 In mense autem sexto, missus est Angelus Ga-
briel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Na-
zareth,
27 ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat
Ioseph, de domo Dauid, & nomen virginis Maria.
28 Et ingressus Angelus ad eam dixit: Aue gratia
plena: Dominus tecū: Benedicta tu in mulieribus.
29 Quæ cùm audisset, turbata est in sermone eius,
& cogitabat qualis esset ista salutatio.
30 Et Ait Angelus ei: Ne timeas Maria, inuenisti
enim gratiam apud Deum:
‖ Isai. 7.14. 31 ‖ ecce concipies in vtero, & paries filium, ‖ &
‖ Inf. 2.21. vocabis nomen eius IESVM.
32 hic erit magnus, & Filius Altissimi vocabitur,
& dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris
‖ Dan. 7.14.27 eius: ‖ & regnabit in domo Iacob in æternum,

33 & regni eius non erit finis. Mich. 4.7.
34 Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo
fiet istud, quoniam virum non cognosco?
35 Et respondens Angelus dixit ei: Spiritus sanctus
superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit
tibi. Ideóque & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.
36 Et ecce Elisabeth cognata tua, & ipsa concepit
filium in senectute sua: & hic mensis sextus est illi,
quæ vocatur sterilis:
37 quia non erit impossibile apud Deum omne
verbum.
38 Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat
mihi secundùm verbum tuum. Et discessit ab illa
Angelus.
39 Exurgens autem Maria in diebus illis abijt in
montana cum festinatione, in ciuitatem Iuda:
40 Et intrauit in domum Zachariæ, & salutauit
Elizabeth.
41 Et factum est, vt audiuit salutationem Mariæ
Elisabeth, exultauit infans in vtero eius: & repleta
est Spiritu sancto Elisabeth:
42 & exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta
tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.
43 Et vnde hoc mihi vt veniat mater Domini mei
ad me?
44 Ecce enim vt facta est vox salutationis tuæ in
auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero
meo.
45 & beata, quæ credidisti, quoniam perficientur
ea, quæ dicta sunt tibi à Domino.
46 Et ait Maria: Magnificat anima mea Dñm:
47 & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.

48 Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce
enim ex hoc beatam me dicent omnes generatio-
nes.
49 Quia fecit mihi magna qui potens est, & san-
ctum nomen eius.
50 Et misericordia eius à progenie in progenies
timentibus eum.
‖ Isai. 51 Fecit potentiam in ‖ brachio suo: dispersit su-
51. 9. Psal. perbos mente cordis sui.
32. 10. 52 Deposuit potentes de sede, & exaltauit humi-
les.
‖ Psal. 53 ‖ Esurientes impleuit bonis: & diuites dimisit
33. 11. 1. Reg. inanes.
2. 5. 54 Suscepit Israël puerum suum, recordatus mi-
sericordiæ suæ.
‖ Isai. 55 Sicut locutus est ad patres nostros, ‖ Abraham,
41. 8. Ps. 131. & semini eius in sæcula.
11. 56 Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus
Gen. 17. 9. tribus: & reuersa est in domum suam.
22. 16. 57 Elisabeth autem impletum est tempus parien-
di, & peperit filium.
58 Et audierunt vicini & cognati eius, quia ma-
gnificauit Dominus misericordiam suam cum illa,
& congratulabantur ei.
59 Et factum est in die octauo, venerunt circum-
cidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui
Zachariam.
60 Et respondens mater eius, dixit: Nequaquam,
sed vocabitur Ioannes.
61 Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cogna-
tione tua, qui vocetur hoc nomine.
62 Innuebant autem patri eius, quem vellet vo-
cari eum.

63 Et poſtulans pugillarem ſcripſit, ‖ dicens: Ioan- ‖ ſup.
nes eſt nomen eius. Et mirati ſunt vniuerſi. 13.
64 Apertum eſt autem illicò os eius, & lingua
eius, & loquebatur benedicens Deum.
65 Et factus eſt timor ſuper omnes vicinos eorum:
& ſuper omnia montana Iudææ diuulgabantur om-
nia verba hæc:
66 & poſuerunt omnes qui audierant in corde
ſuo, dicentes: Quis, putas, puer iſte erit? Etenim
manus Domini erat cum illo.
67 Et Zacharias pater eius repletus eſt Spiritu ſan-
cto: & prophetauit, dicens:
68 Benedictus Dominus Deus Iſraël, quia viſita-
uit, & fecit redemptionem plebis ſuæ:
69 ‖ Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo Dauid ‖ Pſal.
pueri ſui. 75. 12.
70 ‖ Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui à ſæ- 131. 17. ‖ Ier.
culo ſunt, prophetarum eius: 23. 6.
71 Salutem ex inimicis noſtris, & de manu om- 30. 10.
nium qui oderunt nos:
72 Ad faciendam miſericordiam cum patribus
noſtris: & memorari teſtamenti ſui ſancti.
73 ‖ Iuſiurandum, quod iurauit ad Abraham pa- ‖ Gen.
trem noſtrum, daturum ſe nobis: 22 16.
Ier. 31.
74 Vt ſine timore, de manu inimicorum noſtro- 33.
rum liberati, ſeruiamus illi; Heb.6.
75 In ſanctitate & iuſtitia coram ipſo, omnibus 13. 17.
diebus noſtris.
76 Et tu puer, propheta Altiſſimi vocaberis:
præibis enim ante faciem Domini parare vias
eius:
77 ‖ Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius, in re- ‖ Mal.
miſſionem peccatorum eorum: 4. 5.
[illegible] 17.

78 Per viscera misericordiæ Dei nostri: in quibus
‖ Zach. visitauit nos, ‖ oriens ex alto:
3. 9. 6. 79 Illuminare his, qui in tenebris, & in vmbra
12. Mal. 4. mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam
2. pacis.
80 Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu: & erat in desertis vsque in diem ostensionis suæ ad Israël.

CAP. II.

Ex Augusti decreto Ioseph cum Maria ascendit in Bethlehem; vbi illa peperit Saluatorem, cuius natiuitate ab Angelo audita, pastores festini veniunt illum visuri: puer circumcisus vocatur Iesus; quem post dies purificationis in Ierusalem delatum vt Domino sisteretur, Simeon senex benedicit, ac de matris in passione doloribus prophetat, Annáque prophetissa vetula Domino confitetur: Iesus duodecim annorum plenus sapientia & gratia, perditus à parentibus, in medio doctorum inuenitur; descenditque Nazareth factus illis subditus.

1 FActum est autem in diebus illis, exijt edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis.
2 Hæc descriptio prima, facta est à præside Syriæ Cyrino:
3 & ibant omnes vt profiterentur singuli in suam ciuitatem.
4 Ascendit autem & Ioseph à Galilæa de ciuitate Nazareth, in Iudæam in ciuitatem Dauid, quæ vo-
‖ Mic. 5. 2. catur ‖ Bethlehem: eò quòd esset de domo & fa-
Mat. 2. 6. milia Dauid,

5 vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxo-
re prægnante.
6 Factum est autem, cùm essent ibi, impleti sunt
dies vt pareret.
7 Et peperit filium suum primogenitum, & pannis
eum inuoluit, & reclinauit eum in præsepio: quia
non erat eis locus in diuersorio.
8 Et pastores erant in regione eadem vigilantes, &
custodientes vigilias noctis super gregem suum.
9 Et ecce angelus Domini stetit iuxta illos, & cla-
ritas Dei circumfulsit illos, & timuerunt timore
magno.
10 Et dixit illis Angelus: Nolite timere: ecce enim
euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit om-
ni populo:
11 quia natus est vobis hodie Christus Dominus,
in ciuitate Dauid.
12 Et hoc vobis signum: Inuenietis infantem pan-
nis inuolutum, & positum in præsepio.
13 Et subitò facta est cum angelo multitudo mili-
tiæ cælestis, laudantium Deum, & dicentium:
14 Gloria in altissimis Deo, & in terra pax homi-
nibus bonæ voluntatis.
15 Et factum est, vt discesserunt ab eis Angeli in
cælum: pastores loquebantur ad inuicem: Trans-
eamus vsque Bethlehem, & videamus hoc ver-
bum, quod factum est, quod Dn̄s ostendit nobis.
16 Et venerunt festinantes: & inuenerunt Ma-
riam, & Ioseph, & infantem positum in præsepio.
17 Videntes autem cognouerunt de verbo, quod
dictum erat illis de puero hoc.
18 Et omnes, qui audierunt, mirati sunt: & de
his, quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos.

19 Maria autem conſeruabat omnia verba hæc,
conferens in corde ſuo.
20 Et reuerſi ſunt paſtores glorificantes & laudan-
tes Deum, in omnibus quæ audierant & viderant,
ſicut dictum eſt ad illos.
‖ Gen. 17. 12. Leu. 12. 3. 21 ‖ Et poſtquam conſummati ſunt dies octo vt
circumcideretur puer: vocatum eſt nomen eius
‖ Sup. 1 31. Mat. 1. 21. ‖ Ieſus, quod vocatum eſt ab Angelo priùs quàm
in vtero conciperetur.
22 Et poſtquam impleti ſunt dies purgationis eius
‖ Leu. 12. 6. ‖ ſecundùm legem Moyſi, tulerunt illum in Ieru-
ſalem, vt ſiſterent eum Domino,
‖ Exod 13. 2. Num. 8. 16. 23 ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: ‖ Quia om-
ne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Do-
mino vocabitur.
24 & vt darent hoſtiam ſecundùm quod dictum
‖ Leu. 12. 8. eſt ‖ in lege Domini, par turturum, aut duos pul-
los columbarum.
25 Et ecce homo erat in Ieruſalem, cui nomen Si-
meon, & homo iſte iuſtus, & timoratus, expectans
conſolationem Iſraël, & Spiritus ſanctus erat in eo.
26 Et reſponſum acceperat à Spiritu ſancto, non
viſurum ſe mortem, niſi priùs videret Chriſtum
Domini.
27 Et venit in ſpiritu in templum. Et cùm induce-
rent puerum Ieſum parentes eius, vt facerent ſe-
cundùm conſuetudinem legis pro eo:
28 & ipſe accepit eum in vlnas ſuas, & benedixit
Deum, & dixit:
29 Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecun-
dùm verbum tuum in pace:
30 Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum,
31 Quod paraſti ante faciem omnium populorum;
32 Lumen

32 Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam
plebis tuæ Iraël.
33 Et erat pater eius & mater mirantes super his,
quæ dicebantur de illo.
34 Et benedixit illis Simeon, & dixit ad Mariam
matrem eius: ‖ Ecce positus est hic in ruinam, & ‖ Isai.
in resurrectionem multorum in Israël; & in si- 8. 14.
gnum, cui contradicetur: Rom 9. 33.
35 & tuam ipsius animam pertransibit gladius, vt 1. Per.
reuelentur ex multis cordibus cogitationes. 2. 7.
36 Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de
tribu Aser: hæc processerat in diebus multis,
& vixerat cum viro suo annis septem à virgini-
tate sua.
37 Et hæc vidua vsque ad annos octoginta quat-
tuor: quæ non discedebat de templo, ieiunijs &
obsecrationibus seruiens nocte ac die.
38 Et hæc, ipsa hora superueniens, confitebatur
Domino: & loquebatur de illo omnibus, qui ex-
spectabant redemptionem Israël.
39 Et vt perfecerunt omnia secundùm legem Do-
mini, reuersi sunt in Galilæam in ciuitatem suam
Nazareth.
40 Puer autem crescebat, & confortabatur, ple-
nus sapientia: & gratia Dei erat in illo.
41 Et ibant parentes eius per omnes annos in Ie-
rusalem, ‖ in die solemni Paschæ. ‖ Exod.
42 Et cùm factus esset annorum duodecim, ascen- 23. 15.
dentibus illis Ierosolymam secundùm consuetudi- 34 18.
nem diei festi, Deut. 16. 1.
43 consummatísque diebus, cùm redirent, re-
mansit puer Iesus in Ierusalem, & non cognoue-
runt parentes eius.

44 Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos.
45 Et non inuenientes, regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum.
46 Et factum est, post triduum inuenerunt illum in templo, sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos.
47 Stupebant autem omnes, qui eum audiebant, super prudentia & responsis eius.
48 Et videntes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.
49 Et ait ad illos: Quid est quòd me quærebatis? nesciebatis quia in his, quæ patris mei sunt, oportet me esse?
50 Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos.
51 Et descendit cum eis, & venit Nazareth: & erat subditus illis. Et mater eius conseruabat omnia verba hæc in corde suo.
52 Et Iesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum & homines.

CAPVT. III.

Ioannes mittitur à Domino impleturus sua prædicatione Isaiæ vaticinium: & turbis, publicanis, ac militibus dat consilium; dicit quid singulos facere oporteat, testatúrque Christi excellentiam & baptismi ipsius, super quem ab ipso baptizatum descendit columba, ac vox Patris auditur: texitúrque eius genealogia à Ioseph vsque ad Adam ascendens.

1 ANno autem quintodecimo imperij Tiberij
Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudęam,
tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo au-
tem fratre eius tetrarcha Iturææ, & Trachonitidis
regionis, & Lysania Abilinæ tetrarcha,
2 ‖ sub principibus sacerdotum Anna & Caipha: ‖ Act. 4. 6.
factum est verbum Domini super Ioannem, Za-
chariæ filium, in deserto.
3 ‖ Et venit in omnem regionem Iordanis, præ- ‖ Matt. 3. 1.
dicans baptismum pœnitentiæ in remissionem pec- Mar. 1.
catorum, 4.
4 sicut scriptum est in Libro sermonum Isaiæ pro-
phetæ: ‖ Vox clamantis in deserto: Parate viam ‖ Isai.
Domini: rectas facite semitas eius: 40. 3.
5 omnis vallis implebitur: & omnis mons, & col- Ioann. 1. 23.
lis humiliabitur: & erunt praua in directa, & aspe-
ra in vias planas:
6 & videbit omnis caro salutare Dei.
7 Dicebat ergo ad turbas quæ exibant vt bapti-
zarentur ab ipso: ‖ Genimina viperarum, quis ‖ Matth. 3. 7. 33.
ostendit vobis fugere a ventura ira? 33.
8 Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne
cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Di-
co enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus
istis suscitare filios Abrahæ.
9 Iam enim securis ad radicem arborum posita
est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bo-
num, excidetur, & in ignem mittetur.
10 Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid
ergo faciemus?
11 Respondens autem dicebat illis: ‖ Qui habet ‖ Iac. 2.
duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, 15. 1. Ioan.
similiter faciat. 3. 17.

12 Venerunt autem & publicani vt baptizarentur,
& dixerunt ad illum: Magister, quid faciemus?
13 At ille dixit ad eos: Nihil amplius, quam quod
constitutum est vobis, faciatis.
14 Interrogabant autem eum & milites, dicentes:
Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminem concutiatis,
neque calumniam faciatis: & contenti
estote stipendijs vestris.
15 Existimante autem populo, & cogitantibus
omnibus in cordibus suis de Ioanne, ne fortè ipse
esset Christus:
‖ *Mat.* 16 respondit Ioannes, dicens omnibus: ‖ Ego qui-
3.11. dem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me,
Mar.1.8. cuius non sum dignus soluere corigiam calcea-
Ioan.1. mentorum eius: ‖ ipse vos baptizabit in Spiritu
26. ‖ *Mat.* sancto, & igni.
3.12. 17 cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit
Act.1.5. aream suam, & congregabit triticum in horreum
11.16.19.4. suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.
18 Multa quidem & alia exhortans euangelizabat
populo.
‖ *Mat.* 19 ‖ Herodes autem tetrarcha, cùm corriperetur
14.4. *Mar.6.* ab illo de Herodiade vxore fratris sui, & de omni-
17. bus malis quæ fecit Herodes,
20 adiecit & hoc super omnia, & inclusit Ioannem
in carcere.
‖ *Mat.* 21 ‖ Factum est autem cùm baptizaretur omnis
3.16. *Mar.1.* populus, & Iesu baptizato, & orante, apertum est
10. cælum:
Ioan.1.32. 22 & descendit Spiritus sanctus corporali spe-
cie sicut columba in ipsum: & vox de cælo fa-
‖ *Mat.* cta est: ‖ Tu es filius meus dilectus, in te com-
3.17.17.5. placui mihi.

23 Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum tri- *Infr. 9. 55. 2. Pet. 1. 17.*
ginta, vt putabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli; qui
fuit Mathat,
24 qui fuit Leui, qui fuit Melchi, qui fuit Ianne,
qui fuit Ioseph,
25 qui fuit Mathathiæ, qui fuit Amos, qui fuit
Nahum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge,
26 qui fuit Mahath, qui fuit Mathathiæ, qui
fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda,
27 qui fuit Ioanna, qui fuit Resa, qui fuit Zoro-
babel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,
28 qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan,
qui fuit Elmadan, qui fuit Her,
29 qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim,
qui fuit Mathat, qui fuit Leui,
30 qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph,
qui fuit Iona, qui fuit Eliakim,
31 qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit Ma-
thatha, qui fuit Nathan, qui fuit Dauid,
32 qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz,
qui fuit Salomon, qui fuit Naasson,
33 qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Es-
ron, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ,
34 qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahæ,
qui fuit Thare, qui fuit Nachor,
35 qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Pha-
leg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,
36 qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit
Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech,
37 qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, qui fuit
Iared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan,
38 qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam,
qui fuit Dei.

CAPVT. IV.

Iesus post ieiunium quadraginta dierum, ac deuictas satanæ tentationes, in synagoga Nazareth legit factam de se Isaiæ prophetiam; dicitque prophetam non esse acceptum in patria propria, quapropter volunt eum de monte præcipitare: eijcit in Capharnaum dæmonium, sanátque socrum Simonis, & plures alios à varijs languoribus, ac dæmonia eijcit.

Matt.4.1. Mar.1.12. 1 IEsus autem plenus Spiritu sancto regressus est à Iordane: & agebatur à Spiritu in desertum
2 diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo. Et nihil manducauit in diebus illis: & consummatis illis esurijt.
3 Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, dic lapidi huic, vt panis fiat.
‖ Deut. 8. 3. Matth 4. 4. 4 Et respondit ad illum Iesus: Scriptum est: ‖ Quia non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo Dei.
5 Et duxit illum diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis,
6 & ait illi: Tibi dabo potestatem hanc vniuersam, & gloriam illorum: quia mihi tradita sunt; & cui volo do illa.
7 Tu ergo si adoraueris coram me, erunt tua omnia.
‖ Deut. 6. 13. 10. 20. 8 Et respondens Iesus, dixit illi: ‖ Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.
9 Et duxit illum in Ierusalem, & statuit eum super

pinnam templi, & dixit illi: Si filius Dei es, mitte
te hinc deorſum.
10 ‖ Scriptum eſt enim quòd Angelis ſuis man- ‖ Pſal.
dauit de te, vt conſeruent te: 90. 11.
11 & quia in manibus tollent te, ne fortè offen-
das ad lapidem pedem tuum.
12 Et reſpondens Ieſus, ait illi: Dictum eſt: ‖ Non ‖ Deut.
tentabis Dominum Deum tuum. 6. 16.
13 Et conſummata omni tentatione, diabolus re-
ceſſit ab illo, vſque ad tempus.
14 Et regreſſus eſt Ieſus in virtute Spiritus in ‖ Ga- ‖ Mat.
lilæam, & fama exijt per vniuerſam regionem de 4. 12.
illo. Mar. 1. 14
15 Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, & magni- ‖ Matt.
ficabatur ab omnibus. 13. 54. Mar 6. 1.
16 ‖ Et venit Nazareth, vbi erat nutritus, & in- Ioann.
trauit ſecundùm conſuetudinem ſuam die ſabbati 4. 45.
in ſynagogam, & ſurrexit legere.
17 Et traditus eſt illi Liber Iſaiæ prophetæ. Et vt
reuoluit librum, inuenit locum vbi ſcriptum erat.
18 ‖ Spiritus Domini ſuper me: propter quod ‖ Iſai.
vnxit me, euangelizare pauperibus miſit me, ſana- 61. 1.
re contritos corde,
19 prædicare captiuis remiſſionem, & cæcis vi-
ſum, dimittere confractos in remiſſionem, præ-
dicare annum Domini acceptum, & diem retri-
butionis.
20 Et cùm plicuiſſet librum, reddidit miniſtro, &
ſedit. Et omnium in ſynagoga oculi erant inten-
dentes in eum.
21 Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie im-
pleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris.
22 Et omnes teſtimonium illi dabant: & mira-

bantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ip-
ſius, & dicebant: Nónne hic eſt filius Ioſeph?
23 Et ait illis: Vtique dicetis mihi hanc ſimilitudi-
nem: Medice cura teipſum: quanta audiuimus fa-
cta in Capharnaum, fac & hîc in patria tua.
24 Ait autem: Amen dico vobis, quia nemo pro-
pheta acceptus eſt in patria ſua.
‖ 3. Reg. 25 In veritate dico vobis, ‖ multæ viduæ erant in
17. 1. diebus Eliæ in Iſraël, quando clauſum eſt cælum
annis tribus & menſibus ſex, cùm facta eſſet fames
magna in omni terra:
26 & ad nullam illarum miſſus eſt Elias, niſi in Sa-
repta Sidoniæ, ad mulierem viduam.
‖ 4. Reg. 27 ‖ Et multi leproſi erant in Iſraël ſub Eliſæo pro-
5. 14. pheta: & nemo eorum mundatus eſt niſi Naaman
Syrus.
28 Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira, hæc au-
dientes.
29 Et ſurrexerunt, & eiecerunt illum extra ciuita-
tem: & duxerunt illum vſque ad ſupercilium mon-
tis, ſuper quem ciuitas illorum erat ædificata, vt
præcipitarent eum.
30 Ipſe autem tranſiens per medium illorum,
ibat.
‖ Mat. 31 ‖ Et deſcendit in Capharnaum ciuitatem Gali-
4. 13. Mar. 1. læc, ibíque docebat illos ſabbatis.
21. 32 Et ſtupebant in doctrina eius, quia in poteſtate
Mat. 7. 28. erat ſermo ipſius.
‖ Mar. 33 ‖ Et in ſynagoga erat homo habens dæmonium
1. 23. immundum, & exclamauit voce magna,
34 dicens: Sine, quid nobis, & tibi Ieſu Naza-
rene? veniſti perdere nos? ſcio te quis ſis, Sanctus
Dei.

35 Et increpauit illum Iesus, dicens: Obmutesce,
& exi ab eo. Et cùm proiecisset illum dæmonium
in medium, exijt ab illo, nihílque illum nocuit.
36 Et factus est pauor in omnibus, & colloque-
bantur ad inuicem, dicentes: Quod est hoc ver-
bum, quia in potestate & virtute imperat immũn-
dis spiritibus, & exeunt?
37 Et diuulgabatur fama de illo in omnem locum
regionis.
38 Surgens autem Iesus de synagoga, introiuit in
domum Simonis. ‖ Socrus autem Simonis teneba- ‖ *Mat. 8. 14.*
tur magnis febribus: & rogauerunt illum pro ea. *Mar. 1. 30.*
39 Et stans super illam, imperauit febri: & dimisit
illam. Et continuò surgens ministrabat illis.
40 Cùm autem sol occidisset, omnes qui habe-
bant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad
eum. At ille singulis manus imponens, curabat
eos.
41 ‖ Exibant autem dæmonia à multis, claman- ‖ *Mar. 1. 34.*
tia & dicentia: Quia tu es filius Dei: & increpans
non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse
Christum.
42 Facta autem die egressus ibat in desertum
locum, & turbæ requirebant eum, & venerunt
vsque ad ipsum: & detinebant illum ne discede-
ret ab eis.
43 Quibus ille ait: Quia & alijs ciuitatibus opor-
tet me euangelizare regnum Dei: quia ideò mis-
sus sum.
44 Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

CAPVT V.

Vbi de nauicula Petri docuisset, ille laxato ipsius iussu rete conclusit copiosam piscium multitudinem: curatum leprosum mittit ad sacerdotes: paralytico, remissis primùm peccatis, iubet vt lectum suum tollat: discumbens cum Leui, quem ex telonio vocauerat, causam dat murmurantibus Pharisæis, quare cum peccatoribus conuersetur, & cur ipsius discipuli non ieiunent.

1 FActum est autem, cùm turbæ irruerent in
eum, vt audirent verbum Dei, & ipse stabat
secus stagnum Genesareth.

‖ Mat. 4. 18. Mar. 1. 16. 2 ‖ Et vidit duas naues stantes secus stagnum: pi-
scatores autem descenderant, & lauabant retia.
3 Ascendens autem in vnam nauim, quæ erat Si-
monis, rogauit eum à terra reducere pusillum. Et
sedens docebat de nauicula turbas.
4 Vt cessauit autem loqui, dixit ad Simonem:
Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.
5 Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per
totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo
autem tuo laxabo rete.
6 Et cùm hoc fecissent, concluserunt piscium
multitudinem copiosam, rumpebatur autem rete
eorum.
7 Et annuerunt socijs, qui erant in alia naui, vt
venirent, & adiuuarent eos. Et venerunt, & im-
pleuerunt ambas nauiculas, ita vt pænè merge-
rentur.
8 Quod cùm videret Simon Petrus, procidit ad
genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo pecca-
tor sum, Domine.

9 Stupor enim circumdederat eum, & omnes qui
cum illo erant, in captura piscium, quam cepe-
rant:
10 Similiter autem Iacobum & Ioannem, filios
Zebedæi, qui erant socij Simonis. Et ait ad Simo-
nem Iesus: Noli timere: ex hoc iam homines eris
capiens.
11 Et subductis ad terram nauibus, relictis omni-
bus secuti sunt eum.
12 ‖ Et factum est, cùm esset in vna ciuitatum, & ‖ Matt. 8. 2. Mar. 1. 40.
ecce vir plenus lepra, & videns Iesum, & procidens
in faciem, rogauit eum, dicens: Domine, si vis,
potes me mundare.
13 Et extendens manum, tetigit eum dicens: Volo:
Mundare. Et confestim lepra discessit ab illo.
14 & ipse præcepit illi vt nemini diceret: sed, Va-
de, ostende te sacerdoti, & offer pro emundatio-
ne tua, ‖ sicut præcepit Moyses, in testimonium ‖ Leu. 14. 4.
illis.
15 Perambulabat autem magis sermo de illo: &
conueniebant turbæ multæ vt audirent, & curaren-
tur ab infirmitatibus suis.
16 Ipse autem secedebat in desertum, & orabat.
17 Et factum est in vna dierum, & ipse sedebat do-
cens. Et erant Pharisæi sedentes, & legis doctores,
qui venerant ex omni castello Galilææ, & Iudææ,
& Ierusalem: & virtus Domini erat ad sanandum
eos.
18 ‖ Et ecce viri portantes in lecto hominem, qui ‖ Matt. 9. 2. Mar. 2. 3.
erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & po-
nere ante eum.
19 Et non inuenientes qua parte illum inferrent
præ turba, ascenderunt supra tectum, & per tegu-

las summiserunt eum cum lecto in medium ante
Iesum.
20 Quorum fidem vt vidit, dixit: Homo remit-
tuntur tibi peccata tua.
21 Et cœperunt cogitare Scribæ, & Pharisæi, di-
centes: Quis est hic, qui loquitur blasphemias?
Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?
22 Vt cognouit autem Iesus cogitationes eorum,
respondens, dixit ad illos: Quid cogitatis in cordi-
bus vestris?
23 Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi pec-
cata; an dicere: Surge, & ambula?
24 Vt autem sciatis quia filius hominis habet po-
testatem in terra dimittendi peccata, (ait paralitico)
Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, & vade in do-
mum tuam.
25 Et confestim consurgens coram illis, tulit le-
ctum, in quo iacebat: & abijt in domum suam, ma-
gnificans Deum.
26 Et stupor apprehendit omnes, & magnifi-
cabant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes:
Quia vidimus mirabilia hodie.
‖ Mat. 9. 9. Mar. 2. 14. 27 ‖ Et post hæc exijt, & vidit publicanum no-
mine Leui, sedentem ad Telonium, & ait illi:
Sequere me.
28 Et relictis omnibus, surgens secutus est eum.
29 Et fecit ei conuiuium magnum Leui in domo
sua: & erat turba multa publicanorum, & alio-
rum, qui cum illis erant discumbentes.
‖ Mar. 2. 16. 30 ‖ Et murmurabant Pharisæi & Scribæ eorum,
dicentes ad discipulos eius: Quare cum pu-
blicanis & peccatoribus manducatis & bibi-
tis?

31 Et reſpondens Ieſus, dixit ad illos: Non egent
qui ſani ſunt medico, ſed qui malè habent.
32 Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœ-
nitentiam.
33 At illi dixerunt ad eum: Quare diſcipuli Ioan-
nis ieiunant frequenter, & obſecrationes faciunt,
ſimiliter & Phariſæorum: tui autem edunt & bi-
bunt?
34 Quibus ipſe ait: Numquid poteſtis filios
ſponſi, dum cum illis eſt ſponſus, facere ieiu-
nare?
35 Venient autem dies: cùm ablatus fuerit ab illis
ſponſus, tunc ieiunabunt in illis diebus.
36 Dicebat autem & ſimilitudinem ad illos:
Quia nemo commiſſuram à nouo veſtimento
immittit in veſtimentum vetus: alioquin & no-
uum rumpit, & veteri non conuenit commiſſu-
ra à nouo.
37 Et nemo mittit vinum nouum in vtres vete-
res: alioquin rumpet vinum nouum vtres, &
ipſum effundetur, & vtres peribunt.
38 ſed vinum nouum in vtres nouos mittendum
eſt, & vtraque conſeruantur.
39 Et nemo bibens vetus, ſtatim vult nouum, dicit
enim: Vetus melius eſt.

Capvt. VI.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, aliòque ſabbato manum curat aridam: electos duodecim nominat Apoſtolos, & cum illis ac multitudine copioſa ſtans in loco campeſtri docet beatitudines, aliáque conſilia ac præcepta euangelica: de feſtuca in oculo fratris, & arbore bona ac mala ex fructu dignoſcen-

da: audiens Christi verba cui comparetur si ea opere compleat, & cui si non compleat.

Matth. 12. 1. Mar. 2. 23. 1 FActum est autem in sabbato secundo, primo, cùm transiret per sata, vellebant discipuli eius spicas, & manducabant confricantes manibus.

2 Quidam autem Pharisæorum, dicebant illis: Quid facitis quod non licet in sabbatis?

3 Et respondens Iesus ad eos, dixit: Nec hoc legistis quod fecit Dauid, cùm esurisset ipse, & qui cum illo erant:

‖1. Reg 21. 6. 4 ‖ quomodo intrauit in domum Dei, & panes propositionis sumpsit, & manducauit, & dedit his qui cum ipso erant: quos non licet manducare

‖ Leu. 24. 9. Exod. 29. 32. ‖ nisi tantùm sacerdotibus?

5 Et dicebat illis: Quia Dominus est Filius hominis, etiam sabbati.

6 Factum est autem & in alio sabbato, vt intraret

‖ Matt. 12. 10. Mar. 3. 1. in synagogam, & doceret. ‖ Et erat ibi homo, & manus eius dextra erat arida.

7 Obseruabant autem Scribæ, & Pharisæi, si in sabbato curaret: vt inuenirent vnde accusarent eum.

8 Ipse verò sciebat cogitationes eorum: & ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, & sta in medium. Et surgens stetit.

9 Ait autem ad illos Iesus: Interrogo vos, si licet sabbatis benefacere, an malè; animam saluam facere, an perdere?

10 Et circumspectis omnibus dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est manus eius.

11 Ipsi autem repleti sunt insipientia, & collo-

quebantur ad inuicem, quidnam facerent Iesu.
12 Factum est autem in illis diebus, exijt in mon-
tem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.
13 ‖ Et cùm dies factus esset, vocauit discipulos ‖ Matt. 10. 1. Mar. 3. 13.
suos: & elegit duodecim ex ipsis (quos & Aposto-
los nominauit)
14 Simonem, quem cognominauit Petrum, &
Andream fratrem eius, Iacobum, & Ioannem, Phi-
lippum, & Bartholomæum,
15 Matthæum, & Thomam, Iacobum Alphæi, &
Simonem, qui vocatur Zelotes,
16 & Iudam Iacobi, & Iudam Iscariotem, qui fuit
proditor.
17 Et descendens cum illis, stetit in loco campe-
stri, & turba discipulorum eius, & multitudo
copiosa plebis ab omni Iudæa, & Ierusalem, & ma-
ritima, & Tyri, & Sidonis,
18 qui venerant vt audirent eum, & sanarentur à
languoribus suis. Et qui vexabantur à spiritibus im-
mundis, curabantur.
19 Et omnis turba quærebat eum tangere: quia
virtus de illo exibat, & sanabat omnes.
20 ‖ Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos, di- ‖ Matt. 5. 2.
cebat: Beati pauperes: quia vestrum est regnum
Dei.
21 Beati, qui nunc esuritis: quia saturabimini.
Beati, qui nunc fletis: quia ridebitis.
22 ‖ Beati eritis cùm vos oderint homines, & cùm ‖ Matt. 5. 11.
separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint
nomen vestrum tanquam malum, propter Filium
hominis.
23 Gaudete in illa die, & exultate: ecce e-
nim merces vestra multa est in cælo: secundùm

hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.
‖ Amos. 6. 1. 24 Veruntamen ‖ væ vobis diuitibus, quia habe-
tis consolationem vestram.
Eccli. 31. 8. ‖ Isai. 65. 13. 25 ‖ Væ vobis, qui saturati estis: quia esurietis.
Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis & fle-
bitis.
26 Væ cùm benedixerint vobis hòmines: secun-
dùm hæc enim faciebant pseudoprophetis patres
eorum.
‖ Mat. 5. 44. 27 Sed vobis dico, qui auditis: ‖ Diligite inimicos
vestros, benefacite his qui oderunt vos.
28 Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro
calumniantibus vos.
‖ 1. Cor. 6. 7. 29 ‖ Et qui te percutit in maxillam, præbe & al-
teram. Et ab eo, qui aufert tibi vestimentum,
etiam tunicam noli prohibere.
30 Omni autem petenti te, tribue: & qui aufert
quæ tua sunt, ne repetas.
‖ Mat. 7. 12. Tob. 4. 16. 31 ‖ Et prout vultis vt faciant vobis homines, &
vos facite illis similiter.
‖ Matt. 5. 46. 32 ‖ Et si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis
est gratia? nam & peccatores diligentes se dili-
gunt.
33 Et si benefeceritis his, qui vobis benefaciunt;
quæ vobis est gratia? siquidem & peccatores
hoc faciunt.
‖ Matt. 5. 42. Deut. 15. 8. 34 ‖ Et si mutuum dederitis his, à quibus speratis
recipere; quæ gratia est vobis? nam & peccato-
res peccatoribus fœnerantur, vt recipiant æqualia.
35 Veruntamen diligite inimicos vestros: benefa-
cite, & mutuum date, nihil inde sperantes: & erit
merces vestra multa, & eritis filij Altissimi, quia
ipse benignus est super ingratos & malos.
36 Estote

36 Estote ergo misericordes, sicut & Pater vester
misericors est.
37 Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite
condemnare, & non condemnabimini. Dimittite,
& dimittemini.
38 Date, & dabitur vobis: mensuram bonam, &
confertam, & coagitatam, & supereffluentem da-
bunt in sinum vestrum. ‖ Eadem quippe mensura, ‖ Mat. 7. 2.
qua mensi fueritis, remetietur vobis. Mar 4. 24.
39 Dicebat autem illis & similitudinem: Num-
quid potest cæcus cæcum ducere? nónne ambo in
foueam cadunt?
40 ‖ Non est discipulus super magistrum: perfe- ‖ Mat. 10. 24.
ctus autem omnis erit, si sit sicut magister eius. Ioan. 13 16.
41 ‖ Quid autem vides festucam in oculo fratris
tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non con- ‖ Mat. 7. 3.
sideras?
42 Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater,
sine eiiciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo
tuo trabem non videns? Hypocrita, eijce primùm
trabem de oculo tuo: & tunc perspicies vt educas
festucam de oculo fratris tui.
43 ‖ Non est enim arbor bona, quæ facit fructus ‖ Mat. 7. 18.
malos: neque arbor mala, faciens fructum bonum. 12. 33.
44 Vnaquæque enim arbor de fructu suo cogno-
scitur. Neque enim de spinis colligunt ficus: ne-
que de rubo vindemiant vuam.
45 Bonus homo de bono thesauro cordis sui pro-
fert bonum: & malus homo de malo thesauro pro-
fert malum. Ex abundantia enim cordis ós loqui-
tur.
46 Quid autem vocatis me ‖ Domine, Domine: ‖ Mat. 7. 21.
& non facitis quæ dico? Rom. 2. 13.

Iac. 1. 22. 47 Omnis qui venit ad me, & audit sermones
meos, & facit eos: ostendam vobis cui similis sit:
48 similis est homini ædificanti domum, qui fodit
in altum, & posuit fundamentum super petram.
inundatione autem facta, illisum est flumen domui
illi, & non potuit eam mouere: fundata enim erat
super petram.
49 Qui autem audit, & non facit: similis est ho-
mini ædificanti domum suam super terram sine
fundamento: in quam illisus est fluuius, & conti-
nuò cecidit: & facta est ruina domus illius magna.

CAP. VII.

Admiratus Centurionis fidem, absens sanat illius seruum: iuxta portam ciuitatis Naïm filium vnicum viduæ resuscitat: coram discipulis Ioannis Baptistæ per eos interrogantis an esset qui venturus erat, multa edit signa: illisque abeuntibus Ioannem plurimùm extollit: Iudæis nec Ioannis nec Christi vita placuit, quos pueris inuicem in foro acclamantibus assimilat: à peccatrice muliere pedes inunctus, respondet Simoni ob hoc murmuranti, proposita ad hoc parabola duorum debitorum, & remissis mulieri peccatis.

1 CVm autem implesset omnia verba sua in
aures plebis, intrauit Capharnaum.
2 Centurionis autem cuiusdam seruus malè ha-
bens, erat moriturus: qui illi erat pretiosus.
3 Et cùm audisset de Iesu, misit ad eum seniores
Iudæorum, rogans eum vt veniret, & saluaret ser-
uum eius.
4 At illi cùm venissent ad Iesum, rogabant eum
sollicitè, dicẽtes ei: Quia dignus est vt hoc illi pręstes.

5 diligit enim gentem nostram: & synagogam ipse ædificauit nobis.
6 Iesus autem ibat cum illis. Et cùm iam non longè esset à domo, misit ad eum Centurio amicos,
dicens: || Domine noli vexari: Non enim sum di- || Ma.
gnus vt sub tectum meum intres. 8. 8.
7 propter quod & meipsum non sum dignum arbitratus vt venirem ad te: sed dic verbo, & sanabitur puer meus.
8 nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic vade, & vadit; & alij veni, & venit; & seruo meo, fac hoc, & facit.
9 Quo audito Iesus miratus est: & conuersus sequentibus se turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Israël tantam fidem inueni.
10 Et reuersi, qui missi fuerant, domum, inuenerunt seruum, qui languerat, sanum.
11 Et factum est: deinceps ibat in ciuitatem, quæ vocatur Naim: & ibant cum eo discipuli eius, & turba copiosa.
12 Cùm autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ: & hæc vidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa.
13 Quam cùm vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere.
14 Et accessit, & tetigit loculum. (Hi autem, qui portabant, steterunt.) Et ait: Adolescens, tibi dico, surge.
15 Et resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ.
16 Accepit autem omnes timor: & magnificabant

‖ Infr. 24. 19. Ioan. 4. 19. Deum, dicentes: ‖ Quia propheta magnus surre-
xit in nobis: & quia Deus visitauit plebem suam.
17 Et exijt hic sermo in vniuersam Iudæam de eo,
& in omnem circà regionem.
18 Et nuntiauerunt Ioanni discipuli eius de omni-
bus his.
‖ Mat. 11. 2. 19 ‖ Et conuocauit duos de discipulis suis Ioannes,
& misit ad Iesum, dicens: Tu es qui venturus es,
an alium expectamus?
20 Cùm autem venissent ad eum viri, dixerunt:
Ioannes Baptista misit nos ad te dicens: Tu es, qui
venturus es, an alium expectamus?
21 (in ipsa autem hora multos curauit à languori-
bus, & plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis
donauit visum.)
22 Et respondens, dixit illis: Euntes renuntiate
‖ Isai. 35. 5. Ioanni quæ audistis, & vidistis: ‖ Quia cæci vident,
claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi au-
diunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizan-
tur:
23 & beatus est quicumque non fuerit scandaliza-
tus in me.
24 Et cùm discessissent nuntij Ioannis, cœpit de
Ioanne dicere ad turbas: Quid existis in desertum
videre? arundinem vento agitatam?
25 Sed quid existis videre? hominem mollibus ve-
stimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt
& delicijs, in domibus regum sunt.
26 Sed quid existis videre? prophetam? Vtique
dico vobis, & plusquam Prophetam:
‖ Mal. 3. 1. Matt. 11. 10. 27 ‖ hic est, de quo scriptum est: Ecce mitto an-
gelum meum ante faciem tuam, qui præparabit
viam tuam ante te.

28 Dico enim vobis: Major inter natos mulierum Mat.1.
propheta Ioanne Baptiſta nemo eſt. qui autem mi- 2.
nor eſt in regno Dei, major eſt illo.
29 Et omnis populus audiens & publicani, iuſtifi-
cauerunt Deum, baptizati baptiſmo Ioannis.
30 Pharisæi autem, & legis periti conſilium Dei
ſpreuerunt in ſemetipſos, non baptizati ab eo.
31 Ait autem Dominus: ‖ Cui ergo ſimiles dicam ‖ Mat.
homines generationis huius? & cui ſimiles ſunt? 11.16.
32 Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, & lo-
quentibus ad inuicem, & dicentibus: Cantaui-
mus vobis tibiis, & non ſaltaſtis: lamentauimus,
& non ploraſtis.
33 ‖ Venit enim Ioannes Baptiſta, neque mandu- ‖ Mat.
cans panem, neque bibens vinum, & dicitis: Dæ- 3.4. Mar.1.
monium habet. 6.
34 Venit filius hominis manducans, & bibens, &
dicitis: Ecce homo deuorator, & bibens vinum,
amicus publicanorum, & peccatorum.
35 Et iuſtificata eſt ſapientia ab omnibus filiis ſuis.
36 Rogabat autem illum quidam de Phariſæis vt
manducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phari-
ſæi diſcubuit.
37 ‖ Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, ‖ Mat.
vt cognouit quòd accubuiſſet in domo Phariſæi, at- 26.7. Mar.
tulit alabaſtrum vnguenti: 14.3.
38 & ſtans retro ſecus pedes eius, lacrymis cœpit Ioan. 12.3.
rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, &
oſculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.
39 Videns autem Phariſæus, qui vocauerat eum,
ait intra ſe dicens: Hic ſi eſſet propheta, ſciret vti-
que, quæ, & qualis eſt mulier, quæ tangit eum: quia
peccatrix eſt.

40 Et respondens Iesus, dixit ad illum: Simon,
habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic.
41 Duo debitores erant cuidam fœneratori: vnus
debebat denarios quingentos, & alius quinqua-
ginta.
42 Non habentibus illis vnde redderent, donauit
vtrisque. Quis ergo eum plus diligit?
43 Respondens Simon dixit: Æstimo quia is, cui
plus donauit. At ille dixit ei: Rectè iudicasti.
44 Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni: Vi-
des hanc mulierem? Intraui in domum tuã, aquam
pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrymis ri-
gauit pedes meos, & capillis suis tersit.
45 Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo
intrauit, non cessauit osculari pedes meos.
46 Oleo caput meum non vnxisti: hæc autem vn-
guento vnxit pedes meos.
47 Propter quod dico tibi: Remittuntur ei pecca-
ta multa, quoniam dilexit multùm. Cui autem mi-
nus dimittitur, minùs diligit.
‖ Mat. 9. 2. 48 Dixit autem ad illam: ‖ Remittuntur tibi pec-
cata.
49 Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere
intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit?
50 Dixit autem ad mulierem: Fides tua te saluam
fecit: vade in pace.

CAP. VIII.

Parabolam de seminante proponit, ac discipulis interpretatur: nihil occultum quod non manifestetur: quos dicat suam esse matrem, suosque fratres: in mari à somno excitatus, ventum increpat: dæmoniacum ferocissimum à dæmonum legione liberat, permittens dæmonibus vt in porcos intreẽant: tacta

fimbria veſtimenti eius mulier à fluxu ſanguinis curatur, & filia Iairi archiſynagogi verbo ipſius reſuſcitatur.

1 ET factum eſt deinceps, & ipſe iter faciebat
per ciuitates & caſtella, prædicans & euan-
gelizans regnum Dei: & duodecim cum illo,
2 & mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à ſpiriti-
bus malignis, & infirmitatibus: ‖ Maria, quæ ‖ *Mar. 16. 9.*
vocatur Magdalene, de qua ſeptem dæmonia
exierant,
3 & Ioanna vxor Chuſæ procuratoris Herodis, &
Suſanna, & aliæ multæ, quæ miniſtrabant ei de fa-
cultatibus ſuis.
4 Cùm autem turba plurima conuenirent, & de
ciuitatibus properarent ad eum, dixit per ſimilitu-
dinem:
5 ‖ Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum: & ‖ *Mat. 13. 3. Mar. 4. 3.*
dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & concul-
catum eſt, & volucres cæli comederunt illud.
6 Et aliud cecidit ſupra petram: & natum aruit,
quia non habebat humorem.
7 Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpi-
næ ſuffocauerunt illud.
8 Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum fecit
fructum centuplum. Hæc dicens clamabat: Qui
habet aures audiendi, audiat.
9 Interrogabant autem eum diſcipuli eius, quæ eſ-
ſet hæc parabola.
10 Quibus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſſe my-
ſterium regni Dei, ceteris autem in parabolis: ‖ vt ‖ *Iſai. 6. 9. Matt. 13. 14.*
videntes non videant, & audientes non intelli-
gant.

Mar.4. 11 Est autem hæc parabola: Semen est verbũ Dei.
12. Ioan. 12 Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt;
12.40. deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde
Act. 28 26. eorum, ne credentes salui fiant.
Rom. 13 Nam qui supra petram: qui cùm audierint,
11.8. cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non
habent: qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

14 Quod autem in spinas cecidit: hi sunt, qui audierunt, & à solicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus vitæ, euntes suffocantur, & non referunt fructum.

15 Quod autem in bonam terram: hi sunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

‖ Mat. 5.15. Marc. 4.21. 16 ‖ Nemo autẽ lucernam accendens, operit eam vase, aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit, vt intrantes videant lumen.

‖ Mat. 10.26. Mar. 4.22. 17 ‖ Non est enim occultum, quod non manifestetur: nec absconditum, quod non cognoscatur, & in palam veniat.

‖ Mat. 13.12. 25.29. 18 Videte ergo quomodo audiatis. ‖ Qui enim habet, dabitur illi: & quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.

‖ Mat. 12.46. Mar.3. 32. 19 ‖ Venerunt autem ad illum mater & fratres eius, & non poterant adire eum præ turba.

20 Et nunciatum est illi: Mater tua, & fratres tui stant foris, volentes te videre.

21 Qui respondens, dixit ad eos: Mater mea, & fratres mei hi sunt, qui verbum Dei audiunt, & faciunt.

‖ Mat. 8.23. Mar.4. 36. 22 ‖ Factum est autem in vna dierum: & ipse ascendit in nauiculam, & discipuli eius, & ait ad illos:

Transfretemus trans ſtagnum. Et aſcenderunt.
23 Et nauigantibus illis, obdormiuit, & deſcendit
procella venti in ſtagnum, & complebantur,& pe-
riclitabantur.
24 Accedentes autem ſuſcitauerunt eum, dicen-
tes: Præceptor, perimus. At ille ſurgens, increpa-
uit ventum, & tempeſtatem aquæ, & ceſſauit: &
facta eſt tranquillitas.
25 Dixit autem illis: Vbi eſt fides veſtra? Qui ti-
mentes, mirati ſunt ad inuicem, dicentes: Quis pu-
tas hic eſt, quia & ventis & mari imperat, & obe-
diunt ei?
26 Et nauigauerunt ad regionem Geraſenorum,
quæ eſt contra Galilæam.
27 Et cùm egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir
quidam, qui habebat dæmonium iam temporibus
multis, & veſtimento non induebatur, neque in
domo manebat, ſed in monumentis.
28 Is, vt vidit Ieſum, procidit ante illum: & ex-
clamans voce magna, dixit: Quid mihi, & tibi eſt
Ieſu Fili Dei Altiſſimi? obſecro te, ne me torqueas.
29 Præcipiebat enim ſpiritui immundo vt exiret
ab homine. Multis enim temporibus arripiebat il-
lum, & vinciebatur catenis & compedibus cuſto-
ditus. & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in de-
ſerta.
30 Interrogauit autem illum Ieſus, dicens: Quod
tibi nomen eſt? At ille dixit: Legio: quia intraue-
rant dæmonia multa in eum.
31 Et rogabant illum ne imperaret illis vt in abyſ-
ſum irent.
32 Erat autem ibi grex porcorum multorum paſ-
centium in monte: & rogabant eum, vt permitte-

ret eis in illos ingredi. Et permisit illis.
33 Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraue-
runt in porcos: & impetu abijt grex per præceps in
stagnum, & suffocatus est.
34 Quod vt viderunt factum qui pascebant, fuge-
runt, & nuntiauerunt in ciuitatem, & in villas.
35 Exierunt autem videre quod factum est, & ve-
nerunt ad Iesum: & inuenerunt hominem seden-
tem, à quo dæmonia exierant, vestitum, ac sana
mente, ad pedes eius, & timuerunt.
36 Nuntiauerunt autem illis & qui viderant, quo-
modo sanus factus esset à legione:
37 & rogauerunt illum omnis multitudo regionis
Gerasenorum vt discederet ab ipsis: quia magno ti-
more tenebantur. Ipse autem ascendens nauim, re-
uersus est.
38 Et rogabat illum vir, à quo dæmonia exierant,
vt cum eo esset. Dimisit autem eum Iesus, dicens:
39 Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit
Deus. Et abijt per vniuersam ciuitatem, prædicans
quanta illi fecisset Iesus.
40 Factum est autem cùm redijsset Iesus, excepit
illum turba. erant enim omnes expectantes eum.
t Mat. 9. 18. Mar. 5. 22. 41 ‖ Et ecce venit vir, cui nomen Iairus, & ipse prin-
ceps synagogæ erat: & cecidit ad pedes Iesu, ro-
gans eum vt intraret in domum eius,
42 quia vnica filia erat ei ferè annorum duodecim,
& hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, à turbis
comprimebatur.
43 Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab an-
nis duodecim, quæ in medicos erogauerat omnem
substantiam suam, nec ab vllo potuit curari:
44 accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti

eius: & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis eius.
45 Et ait Ieſus: Quis eſt, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis: Quis me tetigit?
46 Et dixit Ieſus: Tetigit me aliquis. nam ego noui virtutem de me exijſſe.
47 Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes eius: & ob quam cauſam tetigerit eum, indicauit coram omni populo: & quemadmodum confeſtim ſanata ſit.
48 At ipſe dixit ei: Filia, fides tua ſaluâm te fecit: vade in pace.
49 Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem ſynagogæ, dicens ei: Quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum.
50 Ieſus autem, audito hoc verbo, reſpondit patri puellæ: Noli timere, crede tantùm, & ſalua erit.
51 Et cùm veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum quemquam, niſi Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & patrem & matrem puellæ.
52 Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non eſt mortua puella, ſed dormit.
53 Et deridebant eum, ſcientes quòd mortua eſſet.
54 Ipſe autem tenens manum eius clamauit, dicens: Puella, ſurge.
55 Et reuerſus eſt ſpiritus eius, & ſurrexit continuò. Et iuſſit illi dari manducare.
56 Et ſtupuerunt parentes eius, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.

CAPVT IX.

Diſcipulos ad prædicandum mittens, ſeruanda tradit eis præcepta: Herodes audita Chriſti fama cupit eum videre: ex quinque panibus & duobus piſcibus ſatiat Ieſus quinque virorum millia: Petrus illum confitetur Chriſtum Dei, ſuam prædicit paſſionem, & de propria cruce tollenda: transfigurato iunguntur Moyſes & Elias in maieſtate: ad preces patris dæmonium à filio eiicit: contentio oritur inter Apoſtolos de primatu: filij Zebedæi volunt igne cæleſti conſumi Samaritanos nolentes Ieſum ſuſcipere: volentem ſequi non ſuſcipit; alterum autem vocat, nec permittit vt primùm ſepeliat patrem.

Matth. 10. 1. Marc. 3. 13. 1 CONuocatis autem duodecim Apoſtolis,
dedit illis virtutem & poteſtatem ſuper
omnia dæmonia, & vt languores curarent.

2 Et miſit illos prædicare regnum Dei, & ſanare
infirmos.

Mat. 10. 9. Marc. 6. 8. 3 ‖ Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.

4 Et in quamcumque domum intraueritis, ibi manete, & inde ne exeatis.

Act. 13. 51. 5 Et quicumque non receperint vos: ‖ exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem pedum veſtrorum excutite in teſtimonium ſupra illos.

6 Egreſſi autem circuibant per caſtella, euangelizantes & curantes vbique.

Mat. 14. 1. Mar. 6. 14. 7 ‖ Audiuit autem Herodes tetrarcha omnia quæ
fiebant ab eo, & hæſitabat eò quòd diceretur
8 à quibuſdam: Quia Ioannes ſurrexit à mortuis:

à quibuſdam verò: Quia Elias apparuit: ab aliis au-
tem: Quia propheta vnus de antiquis ſurrexit.
9 Et ait Herodes: Ioannem ego decollaui: Quis
eſt autem iſte, de quo ego talia audio? Et quærebat
videre eum.
10 Et reuerſi Apoſtoli, narrauerunt illi quæcum-
que fecerunt: & aſſumptis illis receſſit ſeorſum in
locum deſertum, qui eſt Bethſaidæ.
11 Quod cùm cognouiſſent turbæ, ſecutæ ſunt il-
lum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno
Dei, & eos, qui cura indigebant, ſanabat.
12 Dies autem cœperat declinare. Et accedentes
duodecim dixerunt illi: ‖ Dimitte turbas, vt euntes ‖ Mat.
in caſtella villáſque quæ circa ſunt, diuertant, & in- 14.15.
ueniant eſcas: quia hîc in loco deſerto ſumus. Marc. 6.36.
13 Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At
illi dixerunt: ‖ Non ſunt nobis plus quàm quinque ‖ Ioan.
panes, & duo piſces: niſi fortè nos eamus, & ema- 6.9.
mus in omnem hanc turbam eſcas.
14 Erant autem ferè viri quinque millia. Ait au-
tem ad diſcipulos ſuos: Facite illos diſcumbere per
conuiuia quinquagenos.
15 Et ita fecerunt. Et diſcumbere fecerunt omnes.
16 Acceptis autem quinque panibus, & duobus
piſcibus, reſpexit in cælum, & benedixit illis: & fre-
git, & diſtribuit diſcipulis ſuis, vt ponerent ante
turbas.
17 Et manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt. Et
ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, fragmentorum
cophini duodecim.
18 Et factum eſt, cùm ſolus eſſet orans, erant cum
illo & diſcipuli: & interrogauit illos, dicens:
‖ Quem me dicunt eſſe turbæ? ‖ Mat. 16.13.

Mar. 8. 19 At illi responderunt, & dixerunt: Ioannem Ba-
27. ptistam, alij autem Eliam, alij verò quia vnus pro-
pheta de prioribus surrexit.
20 Dixit autem illis: Vos autem quem me esse di-
citis? Respondens Simon Petrus dixit: Christum
Dei.
21 At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent
hoc,
‖ Mat. 22 dicens: ‖ Quia oportet filium hominis multa
17. 21. Mar. 8. pati, & reprobari à senioribus, & principibus Sa-
31. cerdotum, & scribis, & occidi, & tertia die resurgere.
‖ Mat. 23 ‖ Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me
10. 38. 16. 24. venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam
Mar. 8. quotidie, & sequatur me.
34. Inf. 14. 24 ‖ Qui enim voluerit animam suam saluam fa-
27. cere, perdet illam: nam qui perdiderit animam suam
‖ Infr. 17. 33. propter me, saluam faciet illam.
Ioan. 25 quid enim proficit homo, si lucretur vniuersum
12. 25. ‖ Mat. mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum
10. 33. sui faciat?
Mar. 8. 26 ‖ Nam qui me erubuerit, & meos sermones:
2. Tim. hunc Filius hominis erubescet, cùm venerit in ma-
2. 12. ‖ Mat. iestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum.
16. 28. 27 ‖ Dico autem vobis verè sunt aliqui hîc stantes,
Mar. 8. 39. qui non gustabunt mortem donec videant regnum
‖ Mat. Dei.
17. 1. Mar. 9. 28 ‖ Factum est autem post hæc verba ferè dies
1. octo, & assumpsit Petrum, & Iacobum, & Ioan-
nem, & ascendit in montem vt oraret.
29 Et facta est, dum oraret, species vultus eius al-
tera: & vestitus eius albus & refulgens.
30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant
autem Moyses & Elias,

31 visi in maiestate : & dicebant excessum eius,
quem completurus erat in Ierusalem.
32 Petrus verò, & qui cum illo erant, grauati erant
somno. Et euigilantes viderunt maiestatem eius, &
duos viros, qui stabant cum illo.
33 Et factum est cùm discederent ab illo, ait Petrus
ad Iesum : Præceptor, bonum est nos hîc esse: & fa-
ciamus tria tabernacula, vnum Tibi, & vnum Moy-
si, & vnum Eliæ : nesciens quid diceret.
34 Hæc autem illo loquente, facta est nubes, &
obumbrauit eos : & timuerunt, intrantibus illis in
nubem.
35 Et vox facta est de nube, dicens : ‖ Hic est filius ‖ 2.Pet. 1. 17.
meus dilectus, ipsum audite.
36 Et dum fieret vox, inuentus est Iesus solus. Et
ipsi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus
quidquam ex his quæ viderant.
37 Factum est autem in sequenti die, descendenti-
bus illis de monte, occurrit illis turba multa.
38 Et ecce vir de turba exclamauit, dicens : ‖ Ma- ‖ Mat. 17. 14. Mar 9. 16.
gister, obsecro te, respice in filium meum, quia vni-
cus est mihi :
39 & ecce spiritus apprehendit eum, & subitò cla-
mat, & elidit, & dissipat eum cum spuma, & vix dis-
cedit dilanians eum :
40 & rogaui discipulos tuos vt eijcerent illum, &
non potuerunt.
41 Respondens autem Iesus, dixit : O generatio
infidelis, & peruersa, vsquequò ero apud vos, &
patiar vos? Adduc huc filium tuum.
42 Et cùm accederet, elisit illum dæmonium, &
dissipauit.
43 . Et increpauit Iesus spiritum immundum, &

ſanauit puerum, & reddidit illum patri eius.
44 Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibúſque mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos: Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos: Filius enim hominis futurum eſt vt tradatur in manus hominum.
45 At illi ignorabant verbum iſtud, & erat velatum ante eos vt non ſentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.
¶ Mat. 18. 1. Mar. 9. 33. 46 ‖ Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum major eſſet.
47 At Ieſus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſecus ſe,
48 & ait illis: Quicumque ſuſceperit puerum iſtum in nomine meo, me recipit: & quicumque me receperit, recipit eum, qui me miſit. Nam qui minor eſt inter vos omnes, hic major eſt.
49 Reſpondens autem Ioannes, dixit: Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo eijcientem dæmonia, & prohibuimus eum: quia non ſequitur nobiſcum.
50 Et ait ad illum Ieſus: Nolite prohibere: qui enim non eſt aduerſum vos, pro vobis eſt.
51 Factum eſt autem dum complerentur dies aſſumptionis eius, & ipſe faciem ſuam firmauit vt iret in Ieruſalem.
52 Et miſit nuntios ante conſpectum ſuum: & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum vt pararent illi.
53 Et non receperunt eum, quia facies eius erat euntis in Ieruſalem.
54 Cùm vidiſſent autem diſcipuli eius Iacobus & Ioannes, dixerunt: Domine, vis dicimus vt ignis
deſcendat

descendat de cælo, & consumat illos?
55 Et conuersus increpauit illos, dicens: Nescitis
cuius spiritus estis:
56 ‖ Filius hominis non venit animas perdere, sed ‖ Ioan. 3.17.12.47.
saluare. Et abierunt in aliud castellum.
57 Factum est autem: ambulantibus illis in via,
dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ie-
ris,
58 Dixit illi Iesus: ‖ Vulpes foueas habent, & vo- ‖ Mat. 8.20.
lucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet
vbi caput reclinet.
59 Ait autem ad alterum: Sequere me. ille autem
dixit: Domine permitte mihi primùm ire, & sepe-
lire patrem meum.
60 Dixitque ei Iesus: Sine vt mortui sepeliant
mortuos suos: tu autem vade, & annuntia regnum
Dei.
61 Et ait alter: Sequar te Domine, sed permitte
mihi primùm renuntiare his quæ domi sunt.
62 Ait ad illum Iesus: Nemo mittens manum suam
ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno
Dei.

CAPVT X.

Septuaginta duos præmittens ad singulas ciuitates, tradit præcepta quæ in prædicando obseruent; & gaudentibus de subiectis sibi dæmonibus, dicit non esse ob hoc potissimum gaudendum: comminatur ciuitatibus obstinatis in quibus factæ erant plurimæ virtutes, & exultans in spiritu confitetur Patri: tentanti legisperito, post recitatum præceptum de dilectione Dei & proximi, ostendit quis sit proximus per parabolam hominis à Ierusalem des-

cendentis: Marthæ ministranti, & de sorore Maria conquerenti, dicit Mariam elegisse optimam partem.

1 POst hæc autem designauit Dominus & alios
septuaginta duos: & misit illos binos ante
faciem suam, in omnem ciuitatem & locum, quò
erat ipse venturus.
‖ Mat. 9.17. 2 Et dicebat illis: ‖ Messis quidem multa, operarij
autem pauci. Rogate ergo dominum messis, vt mit-
tat operarios in messem suam.
3 Ite: ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.
‖ Mat. 10. 10. Mar. 6. 8. 4 ‖ Nolite portare sacculum, neque peram, neque
calceamenta, ‖ & neminem per viam salutaueritis.
‖ 4. Reg 4. 29. 5 In quamcumque domum intraueritis, primùm
dicite: Pax huic domui:
6 & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum
pax vestra; sin autem, ad vos reuertetur.
7 In eadem autem domo manete, edentes & bi-
‖ Mat. 10. 10. Deut. 24. 14. 1. Tim. 5. 18. bentes quæ apud illos sunt: ‡ dignus est enim ope-
rarius mercede sua. Nolite transire de domo in do-
mum.
8 Et in quamcumque ciuitatem intraueritis, &
susceperint vos, manducate quæ apponuntur vo-
bis:
9 & curate infirmos, qui in illa sunt, & dicite illis:
Appropinquauit in vos regnum Dei.
10 In quamcumque autem ciuitatem intraueritis,
& non susceperint vos, exeuntes in plateas eius, di-
cite:
‖ Act. 13. 51. 11 ‖ Etiam puluerem, qui adhæsit nobis de ciuitate
vestra, extergimus in vos: tamen hoc scitote, quia
appropinquauit regnum Dei.
12 Dico vobis, quia Sodomis in die illa remis-

ſiùs erit, quàm illi ciuitati.
13 ‖ Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida: quia ſi in ‖ Mat. 11. 21.
Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ
ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere ſedentes pœ-
niterent.
14 Verumtamen Tyro & Sidoni remiſſiùs erit in
iudicio, quàm vobis.
15 Et tu Capharnaum vſque ad cælum exaltata,
vſque ad infernum demergêris.
16 ‖ Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ‖ Mat. 10. 40.
ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum, qui Ioan. 13. 20.
miſit me.
17 Reuerſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum gau-
dio, dicentes: Domine, etiam dæmonia ſubijciun-
tur nobis in nomine tuo.
18 Et ait illis: Videbam ſatanam ſicut fulgur de cæ-
lo cadentem.
19 Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſer-
pentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem
inimici: & nihil vobis nocebit.
20 Verumtamen in hoc nolite gaudere quia ſpiri-
tus vobis ſubijciuntur: gaudete autem, quòd no-
mina veſtra ſcripta ſunt in cælis.
21 ‖ In ipſa hora exultauit Spiritu ſancto, & dixit: ‖ Mat. 11. 25.
Confiteor tibi pater, Domine cæli & terræ, quòd
abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, &
reuelaſti ea paruulis. Etiam Pater: quoniam ſic pla-
cuit ante te.
22 Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et nemo
ſcit quis ſit Filius, niſi Pater; & quis ſit Pater, niſi
Filius, & cui voluerit Filius reuelare.
23 Et conuerſus ad diſcipulos ſuos, dixit: ‖ Beati ‖ Mat. 13. 16.
oculi, qui vident quæ vos videtis.

24 Dico enim vobis, quòd multi prophetæ & re-
ges voluerunt videre quæ vos videtis, & non vide-
runt; & audire quæ auditis, & non audierunt.
‖ Mat. 22. 35. Marc. 12. 28. 25 ‖ Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit tentans
illum, & dicens: Magiſter quid faciendo vitam æ-
ternam poſſidebo?
26 At ille dixit ad eum: In lege quid ſcriptum eſt?
quomodo legis?
‖ Deut. 6. 5. 27 Ille reſpondens dixit: ‖ Diliges Dominum
Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima
tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente
tua: & proximum tuum ſicut teipſum.
28 Dixitque illi: Rectè reſpondiſti: hoc fac & vi-
ues.
29 Ille autem volens iuſtificare ſeipſum, dixit ad
Ieſum: Et quis eſt meus proximus?
30 Suſcipiens autem Ieſus, dixit: Homo quidam
deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in
latrones, qui etiam deſpoliauerunt eum: & plagis
impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto.
31 Accidit autem vt ſacerdos quidam deſcenderet
eadem via: & viſo illo præteriuit.
32 Similiter & Leuita, cùm eſſet ſecus locum, &
videret eum, pertranſijt.
33 Samaritanus autem quidam iter faciens, venit
ſecus eum: & videns eum, miſericordia motus
eſt.
34 Et appropians alligauit vulnera eius, infundens
oleum, & vinum: & imponens illum in iumentum
ſuum, duxit in ſtabulum, & curam eius egit.
35 Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſta-
bulario, & ait: Curam illius habe: & quodcumque
ſupererogaueris, ego cùm rediero reddam tibi.

36 Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse
illi, qui incidit in latrones?
37 At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum.
Et ait illi Iesus: Vade, & tu fac similiter.
38 Factum est autem, dum irent, & ipse intrauit in
quoddam castellum: & mulier quædam Martha
nomine, excepit illum in domum suam:
39 & huic erat soror nomine Maria, quæ etiam se-
dens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.
40 Martha autem satagebat circa frequens mini-
sterium: quæ stetit, & ait: Domine, non est tibi cu-
ræ, quòd soror mea reliquit me solam ministrare?
dic ergo illi, vt me adiuuet.
41 Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Mar-
tha, sollicita es, & turbaris erga plurima.
42 Porrò vnum est necessarium. Maria optimam
partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

CAPVT XI.

Docet discipulos orare, ostendens perseueranti oratione omnia impetrari: eiecto dæmonio muto, confutat dicentes quòd in Beelzebub eyceret dæmonia: mulier quædam dicit beata vbera quæ Iesus suxerat: de signo Ionæ, de regina Austri, & Niniuitis, oculóque simplici & nequam: Pharisæum qui ipsum inuitauerat reprehendit, murmurantem quòd illotis pranderet manibus: taxat hypocrisim Pharisæorum & Scribarum, dicens quòd ab hac generatione exquiretur sanguis omnium Prophetarum.

1 ET factum est: cùm esset in quodam loco
orans, vt cessauit, dixit vnus ex discipulis
eius ad eum: Domine, doce nos orare, sicut docuit
& Ioannes discipulos suos.

‖ Mat. 2 Et ait illis: Cùm oratis, dicite: ‖ Pater, sanctifi-
6. 9. cetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum.
3 Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.
4 Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem & ip-
si dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos indu-
cas in tentationem.
5 Et ait ad illos: Quis vestrûm habebit amicum,
& ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice,
commoda mihi tres panes,
6 quoniam amicus meus venit de via ad me, &
non habeo quod ponam ante illum,
7 & ille deintus respondens dicat: Noli mihi mo-
lestus esse, iam ostium clausum est, & pueri mei me-
cum sunt in cubili, non possum surgere, & dare tibi.
8 Et si ille perseuerauerit pulsans: dico vobis, &
si non dabit illi surgens eò quòd amicus eius sit,
propter improbitatem tamen eius surget, & dabit
illi quotquot habet necessarios.
‖ Mat. 9 ‖ Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis:
7. 7. 21. quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.
22. Marc. 10 Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit,
11. 24. inuenit: & pulsanti aperietur.
Ioan. 14. 13. 11 ‖ Quis autem ex vobis patrem petit panem,
Iac. 1. numquid lapidem dabit illi? Aut piscem: numquid
5. ‖ Mat. pro pisce serpentem dabit illi?
7. 9. 12 Aut si petierit ouum: numquid porriget illi
scorpionem?
13 Si ergo vos cùm sitis mali, nostis bona data da-
re filiis vestris: quantò magis Pater vester de cælo
dabit spiritum bonum petentibus se?
‖ Mat. 14 ‖ Et erat eijciens dæmonium, & illud erat mu-
9. 32. tum. Et cùm eiecisset dæmonium, locutus est mu-
12. 22. tus, & admiratæ sunt turbæ.

15 Quidam autem ex eis dixerunt: ‖ In Beelzebub ‖ Mar. 3.22.
principe dæmoniorum eijcit dæmonia.
16 Et alij tentantes, signum de cælo quærebant ab
eo.
17 Ipse autem vt vidit cogitationes eorum, dixit
eis: Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur,
& domus supra domum cadet.
18 Si autem & Satanas in seipsum diuisus est, quomodo
stabit regnum eius? quia dicitis in Beelzebub
me eijcere dæmonia.
19 Si autem ego in Beelzebub eijcio dæmonia: filij
vestri in quo eijciunt? Ideò ipsi iudices vestri
erunt.
20 Porrò si in digito Dei eijcio dæmonia: profectò
peruenit in vos regnum Dei.
21 Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in
pace sunt ea quæ possidet.
22 Si autem fortior eo superueniens vicerit eum,
vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat, &
spolia eius distribuet.
23 Qui non est mecum, contra me est: & qui non
colligit mecum, dispergit.
24 Cùm immundus spiritus exierit de homine,
ambulat per loca inaquosa, quærens requiem: &
non inueniens dicit: Reuertar in domum meam
vnde exiui.
25 Et cùm venerit, inuenit eam scopis mundatam,
& ornatam.
26 Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum,
nequiores se, & ingressi habitant ibi. Et fiunt
nouissima hominis illius peiora prioribus.
27 Factum est autem, cùm hæc diceret: extollens
vocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus

venter, qui te portauit; & vbera, quæ ſuxiſti.
28 At ille dixit: Quinimmò beati, qui audiunt ver-
bum Dei, & cuſtodiunt illud.
29 Turbis autem concurrentibus cœpit dicere:
‖ Mat. 12. 39. ‖ Generatio hæc, generatio nequam eſt: ſignum
quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ
prophetæ.
‖ Ion. 2. 1. 30 ‖ Nam ſicut fuit Ionas ſignum Niniuitis: ita
erit & Filius hominis generationi iſti.
‖ 3. Reg. 10. 1. 31 ‖ Regina Auſtri ſurget in iudicio cum viris ge-
2. Par. 9. 1. nerationis huius, & condemnabit illos: quia venit
à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis: & ec-
ce plus quàm Salomon hic.
32 Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatio-
‖ Ion. 3. 5. ne hac, & condemnabunt illam: ‖ quia pœniten-
tiam egerunt ad prædicationem Ionæ, & ecce plus
quàm Ionas hic.
‖ Mat. 5. 15. 33 ‖ Nemo lucernam accendit, & in abſcondito
Mar. 4. 21. ponit, neque ſub modio: ſed ſupra candelabrum,
vt qui ingrediuntur, lumen videant.
‖ Mat. 6. 22. 34 ‖ Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus. Si ocu-
lus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum luci-
dum erit: ſi autem nequam fuerit, etiam corpus
tuum tenebroſum erit.
35 Vide ergo ne lumen, quod in te eſt, tenebræ ſint.
36 Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non
habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum
totum, & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te.
37 Et cùm loqueretur, rogauit illum quidam Pha-
riſæus vt pranderet apud ſe. Et ingreſſus recu-
buit.
38 Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans dice-
re, quare non baptizatus eſſet ante prandium.

39 Et ait Dominus ad illum: ‖ Nunc vos Pharisæi, ‖ Mat. 23.25.
quod déforis est calicis & catini, mundatis: quod
autem intus est vestrûm, plenum est rapina, & ini-
quitate.
40 Stulti, nónne qui fecit quod déforis est, etiam
id, quod deintus est, fecit?
41 Verumtamen quod superest, date eleemosy-
nam: & ecce omnia munda sunt vobis.
42 Sed væ vobis Pharisæis, quia decimatis men-
tham, & rutam, & omne olus, & præteritis iudi-
cium & charitatem Dei: hæc autem oportuit face-
re, & illa non omittere.
43 ‖ Væ vobis Pharisæis, quia diligitis primas ca- ‖ Inf. 20. 46.
thedras in synagogis, & salutationes in foro. Mar.
44 Væ vobis, quia estis vt monumenta quæ non 12. 39. Matt.
apparent, & homines ambulantes suprà, nesciunt. 23. 6.
45 Respondens autem quidam ex Legisperitis, ait
illi: Magister, hæc dicens etiam contumeliam no-
bis facis.
46 At ille ait: Et vobis Legisperitis væ: ‖ quia one- ‖ Mat.
ratis homines oneribus, quæ portare non possunt, 23. 4.
& ipsi vno digito vestro non tangitis sarcinas.
47 Væ vobis, qui ædificatis monumenta Prophe-
tarum: patres autem vestri occiderunt illos.
48 Profectò testificamini quòd consentitis operi-
bus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos
occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulchra.
49 Propterea & sapientia Dei dixit: Mittam ad il-
los Prophetas, & Apostolos, & ex illis occident,
& persequentur.
50 vt inquiratur sanguis omnium Prophetarum,
qui effusus est à constitutione mundi à genera-
tione ista,

‖ Gen. 4. 8. ‖ 2. Paral. 24. 22. 51 ‖ à sanguine Abel, vsque ad sanguinem ‖ Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione.
52 Væ vobis Legisperitis, quia tulistis clauem scientiæ, ipsi non introistis, & eos, qui introibant, prohibuistis.
53 Cùm autem hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisæi & Legisperiti grauiter insistere, & os eius opprimere de multis.
54 insidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore eius, vt accusarent eum.

CAP. XII.

Cauendum docet à fermento Pharisæorum, & quòd omne occultum detegetur: quis etiam timendus sit. de blasphemia in Spiritum sanctum: roborat Apostolos aduersus persecutiones: non vult se immiscere in diuidenda fratrum hereditate: per parabolam diuitis reuocat ab auaritia, vetans sollicitum esse de victu & vestitu; hortaturq; vt lumbi præcingantur: & quis sit fidelis aut infidelis dispensator: venit vt mittat ignem in terram & separationem: reprehendit quòd tempus gratiæ non diiudicent: monet vt quisque conetur ab aduersariis se liberare.

1 MVltis autem turbis circumstantibus, ita vt se inuicem conculcarent, cœpit dicere
‖ Mat. 16. 6. Mar. 8. 15. ad discipulos suos: ‖ Attendite à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis.
‖ Mat. 10. 26. Mar. 4. 22. 2 ‖ Nihil autem opertum est, quod non reueletur: neque absconditum, quod non sciatur.
3 Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis.

4 Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini
ab his qui occidunt corpus, & post hæc non ha-
bent amplius quid faciant.
5 Ostendam autem vobis quem timeatis: timete
eum, qui, postquam occiderit, habet potestatem
mittere in gehennam. ita dico vobis, hunc ti-
mete.
6 Nonne quinque passeres væneunt dipondio, &
vnus ex illis non est in obliuione coram Deo?
7 Sed & capilli capitis vestri omnes numerati
sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus pluris
estis vos.
8 Dico autem vobis. ‖ Omnis quicumque con- ‖ Mat. 10. 32.
fessus fuerit me coram hominibus, & Filius homi- Mar. 8.
nis confitebitur illum coram Angelis Dei: 38. 2. Tim.
9 qui autem negauerit me coram hominibus, ne- 2. 12.
gabitur coram Angelis Dei.
10 ‖ Et omnis qui dicit verbum in Filium homi- ‖ Mat. 12. 32.
nis, remittetur illi: ei autem, qui in Spiritum san- Mar. 3.
ctum blasphemauerit, non remittetur. 29.
11 Cùm autem inducent vos in synagogas, &
ad magistratus & potestates, nolite solliciti esse
qualiter aut quid respondeatis, aut quid dica-
tis.
12 Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora,
quid oporteat vos dicere.
13 Ait autem ei quidam de turba: Magister, dic
fratri meo vt diuidat mecum hereditatem.
14 At ille dixit illi: Homo, quis me constituit iu-
dicem aut diuisorem super vos?
15 Dixitque ad illos: Videte, & cauete ab omni
auaritia: quia non in abundantia cuiusquam vita
eius est, ex his quæ possidet.

16 Dixit autem similitudinem ad illos, dicens:
|| Eccl. 11. 19. || Hominis cuiusdam diuitis vberes fructus ager attulit:
17 & cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia
non habeo quò congregem fructus meos?
18 Et dixit: Hoc faciam: Destruam horrea mea,
& maiora faciam: & illuc congregabo omnia quæ
nata sunt mihi, & bona mea,
19 & dicam animæ meæ: Anima, habes multa
bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare.
20 Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem parasti, cuius
erunt?
21 Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum
diues.
22 Dixitque ad discipulos suos: Ideò dico vobis:
|| Psal. 54. 23. Matt. 6. 25. 1. Pet. 5. 7. || Nolite solliciti esse animæ vestræ quid manducetis, neque corpori quid induamini.
23 Anima plus est quàm esca, & corpus plus quàm
vestimentum.
24 Considerate coruos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum, & Deus pascit illos. Quantò magis vos pluris estis illis?
25 Quis autem vestrûm cogitando potest adiicere
ad staturam suam cubitum vnum?
26 Si ergo neque quod minimum est potestis, quid
de ceteris solliciti estis?
27 Considerate lilia quomodo crescunt: non laborant, neque nent: dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut vnum ex
istis.

28 Si autem fœnum, quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quantò magis vos puſillæ fidei?
29 Et vos nolite quærere quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in ſublime tolli:
30 hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem veſter ſcit quoniam his indigetis.
31 Verumtamen quærite primùm regnum Dei, & iuſtitiam eius: & hæc omnia adiicientur vobis.
32 Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum.
33 ‖ Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynam. ‖ Mat. 19. 21.
Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, ‖ the- ‖ Mat. 6. 20.
ſaurum non deficientem in cælis: quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit.
34 Vbi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrum erit.
35 Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris,
36 & vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum quando reuertatur à nuptiis: vt, cùm venerit, & pulſauerit, confeſtim aperiant ei.
37 Beati ſerui illi, quos cùm venerit dominus, inuenerit vigilantes: amen dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.
38 Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi.
39 ‖ Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfa- ‖ Mat. 24. 43.
milias, qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non ſineret perfodi domum ſuam.
40 Et vos eſtote parati: quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet.

41 Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc
parabolam, an & ad omnes?
42 Dixit autem Dominus: Quis, putas, est fidelis
dispensator, & prudens, quem constituit Domi-
nus supra familiam suam, vt det illis in tempore
tritici mensuram?
‖ Apo. 16. 15. 43 ‖ Beatus ille seruus, quem cùm venerit domi-
nus, inuenerit ita facientem.
44 Verè dico vobis, quoniam supra omnia quæ
possidet, constituet illum.
45 Quòd si dixerit seruus ille in corde suo: Moram
facit dominus meus venire: & cœperit percutere
seruos & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari:
46 veniet dominus serui illius, in die qua non spe-
rat, & hora qua nescit, & diuidet eum, partémque
eius cum infidelibus ponet.
47 Ille autem seruus, qui cognouit voluntatem
domini sui, & non præparauit, & non fecit secun-
dùm voluntatem eius, vapulabit multis:
48 qui autem non cognouit, & fecit digna plagis,
vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum
est, multum quæretur ab eo: & cui commendaue-
runt multum, plus petent ab eo.
49 Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi
vt accendatur?
50 Baptismo autem habeo baptizari: & quomo-
do coarctor vsquedum perficiatur?
‖ Mat. 10. 34. 51 ‖ Putatis quia pacem veni dare in terram? Non,
dico vobis, sed separationem:
52 erunt enim ex hoc quinque in domo vna diui-
si, tres in duos, & duo in tres
53 diuidentur: pater in filium, & filius in patrem
suum, mater in filiam, & filia in matrem, socrus

in nurum suam, & nurus in socrum suam.
54 ‖ Dicebat autem & ad turbas: Cùm videritis ‖ Mat. 16. 2.
nubem orientem ab occasu, statim dicitis: Nimbus venit: & ita fit.
55 & cùm austrum flantem, dicitis: Quia æstus
erit: & fit.
56 Hypocritæ, faciem cæli & terræ nostis probare: hoc autem tempus quo modo non probatis?
57 Quid autem & à vobis ipsis non iudicatis quod
iustum est?
58 ‖ Cùm autem vadis cum aduersario tuo ad ‖ Mat. 5. 25.
principem, in via da operam liberari ab illo, ne
fortè trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem.
59 Dico tibi, non exies inde, donec etiam nouissimum minutum reddas.

Cap. XIII.

Occasione Galilæorum in suis sacrificijs interemptorum, & eorum qui in Siloë corruerant, hortatur ad pœnitentiam, alioqui exterminandos instar ficus infructuosæ: archisynagogum redarguit, indignantem quòd sabbato curasset mulierem à spiritu infirmitatis: comparat regnum cælorum grano sinapis ac fermento: de angusta porta, & quòd quidam clauso ostio frustrà pulsabunt: Herodem dicit vulpem, & Ierusalem ob crudelitatem suam deserendam.

1 Aderant autem quidam ipso in tempore,
nuntiantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum.
2 Et respondens dixit illis: Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia
talia passi sunt?

3 Non, dico vobis: ſed niſi pœnitentiam habue-
ritis, omnes ſimiliter peribitis.
4 Sicut illi decem & octo, ſupra quos cecidit tur-
ris in Siloë, & occidit eos: putatis quia & ipſi de-
bitores fuerint præter omnes homines habitantes
in Ieruſalem?
5 Non, dico vobis: ſed ſi pœnitentiam non egeri-
tis, omnes ſimilitér peribitis.
6 Dicebat autem & hanc ſimilitudinem: Arbo-
rem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, &
venit quærens fructum in illa, & non inuenit.
7 Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres
ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac,
& non inuenio: ſuccide ergo illam: vt quid etiam
terram occupat?
8 At ille reſpondens, dicit illi: Domine dimitte
illam & hoc anno, vſque dum fodiam circa illam,
& mittam ſtercora:
9 &, ſiquidem fecerit fructum: ſin autem, in fu-
turum ſuccides eam.
10 Erat autem docens in ſynagoga eorũ ſabbatis.
11 Et ecce muliér, quæ habebat ſpiritum infirmi-
tatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec om-
nino poterat ſurſum reſpicere.
12 Quam cùm videret Ieſus, vocauit eam ad ſe, &
ait illi: Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua.
13 Et impoſuit illi manus, & confeſtim erecta eſt,
& glorificabat Deum.
14 Reſpondens autem archiſynagogus, indignans
quia ſabbato curaſſet Ieſus, dicebat turbæ: Sex dies
ſunt, in quibus oportet operari: in his ergo venite,
& curàmini, & non in die ſabbati.
15 Reſpondens autem ad illum Dominus dixit:
Hypocritæ,

Hypocritæ, vnusquisque vestrûm sabbato non sol-
uit bouem suum aut asinum à præsepio, & ducit
adaquare?
16 Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligauit sa-
tanas, ecce decem & octo annis, non oportuit solui
à vinculo isto die sabbati?
17 Et cùm hæc diceret, erubescebant omnes ad-
uersarij eius: & omnis populus gaudebat in vniuer-
sis, quæ gloriosè fiebant ab eo.
18 Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei, &
cui simile æstimabo illud?
19 ‖ Simile est grano sinapis, quod acceptum ho- ‖ Matt. 13. 31. Mar. 4. 3.
mo misit in hortum suum, & creuit, & factum est
in arborem magnam: & volucres cæli requieue-
runt in ramis eius.
20 Et iterùm dixit: Cui simile æstimabo regnum
Dei?
21 ‖ Simile est fermento, quod acceptum mulier ‖ Matt. 13. 33.
abscondit in farinæ sata tria, donec fermentaretur
totum.
22 Et ibat per ciuitates & castella, docens, & iter
faciens in Ierusalem.
23 Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt,
qui saluantur? Ipse autem dixit ad illos:
24 ‖ Contẽdite intrare per angustam portam: quia ‖ Matt. 7. 13.
multi, dico vobis, quærent intrare, & non pote-
runt.
25 ‖ Cùm autem intrauerit paterfamilias, & clau- ‖ Matt. 25. 10.
serit ostium, incipietis foris stare, & pulsare ostium,
dicentes: Domine, aperi nobis: & respondens di-
cet vobis: Nescio vos vnde sitis:
26 tunc incipietis dicere: Manducauimus coram
te, & bibimus, & in plateis nostris docuisti.

‖ Matt. 7. 23. ‖ Matt. 25. 41. Psal. 6. 9.

27 Et dicet vobis: ‖ Neſcio vos vnde ſitis: ‖ diſce-
dite à me omnes operarij iniquitatis.
28 Ibi erit fletus, & ſtridor dentium: cùm videri-
tis Abraham, & Iſaac, & Iacob, & omnes Pro-
phetas in regno Dei, vos autem expelli foras.
29 Et venient ab Oriente, & Occidente, & Aqui-
lone, & Auſtro, & accumbent in regno Dei.

‖ Matt. 19. 30. 20. 16. Marc. 10. 31.

30 ‖ Et ecce ſunt nouiſſimi qui erunt primi, &
ſunt primi qui erunt nouiſſimi.
31 In ipſa die acceſſerunt quidam Phariſæorum,
dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Herodes vult
te occidere.
32 Et ait illis: Ite, & dicite vulpi illi: Ecce eijcio
dæmonia, & ſanitates perficio hodie & cras, & ter-
tia die conſummor.
33 Veruntamen oportet me hodie & cras & ſe-
quenti die ambulare: quia non capit prophetam
perire extra Ieruſalem.

‖ Matt. 23. 37.

34 ‖ Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occidis Prophe-
tas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties vo-
lui congregare filios tuos, quemadmodum auis ni-
dum ſuum ſub pennis, & noluiſti?
35 Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.
Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec
veniat cùm dicetis: Benedictus, qui venit in nomi-
ne Domini.

CAPVT. XIV.

In domo principis Phariſæorum hydropicum ſabbato curat, oſtendens Legiſperitis ac Phariſæis hoc licere; & horum notans ambitionem, docet inuitatum in nouiſſimo loco recumbere: parabola de inuitatis ad cœnam qui ſe excuſarunt: ſequens Chriſtum debet omnibus renuntiare, ſublata cru-

ce sua, vsque ad odium animæ propriæ: volens turrim ædificare computat primùm sumptus: commendatio salis.

1 ET factum est cùm intraret Iesus in domum
cuiusdam principis Pharisæorum sabbato
manducare panem, & ipsi obseruabant eum.
2 Et ecce homo quidam hydropicus erat ante
illum.
3 Et respondens Iesus dixit ad Legisperitos, &
Pharisæos, dicens: Si licet sabbato curare?
4 At illi tacuerunt. Ipse verò apprehensum sa-
nauit eum, ac dimisit.
5 Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrûm asi-
nus aut bos in puteum cadet, & non continuò
extrahet illum die sabbati?
6 Et non poterant ad hæc respondere illi.
7 Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, in-
tendens quomodo primos accubitus eligerent, di-
cens ad illos:
8 Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non discum-
bas in primo loco, ne fortè honoratior te sit inuita-
tus ab illo;
9 & veniens is, qui te & illum vocauit, dicat ti-
bi: Da huic locum: & tunc incipias cum rubore
nouissimum locum tenere.
10 sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in
nouissimo loco: vt, cùm venerit qui te inui- ‖ Prou.
tauit, dicat tibi: ‖ Amice, ascende superiùs. 25. 7.
Tunc erit tibi gloria coram simul discumben- ‖ Matt. 23. 12.
tibus: Infrà. 18. 14.
11 ‖ quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & ‖ Tob.
qui se humiliat, exaltabitur. 4. 7.
12 Dicebat autem & ei, qui se inuitauerat: ‖ Cùm Prou. 3. 9.

facis prandium, aut cœnam, noli vocare amicos
tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque
vicinos diuites: ne fortè te & ipsi reinuitent, & fiat
tibi retributio.
13 sed cùm facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos:
14 & beatus eris, quia non habent retribuere
tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.
15 Hæc cùm audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus, qui manducabit panem in
regno Dei.
‖ Matt. 22. 2. Apoc. 19. 9.
16 At ipse dixit ei: ‖ Homo quidam fecit cœnam
magnam, & vocauit multos.
17 Et misit seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia.
18 Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre
illam: rogo te habe me excusatum.
19 Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo
probare illa: rogo te habe me excusatum.
20 Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideò non possum venire.
21 Et reuersus seruus nuntiauit hæc domino suo.
Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi citò
in plateas & vicos ciuitatis: & pauperes, ac debiles,
& cæcos, & claudos introduc huc.
22 Et ait seruus: Domine, factum est vt imperasti,
& adhuc locus est.
23 Et ait dominus seruo: Exi in vias, & sepes: &
compelle intrare, vt impleatur domus mea.
24 Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.

25 Ibant autem turbæ multæ cum eo: & conuersus dixit ad illos:
26 ‖ Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, ‖ Matt. 10. 37.
& matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.
27 ‖ Et qui non bajulat crucem suam, & venit post ‖ Matt. 10. 38. 16. 24. Marc. 8. 34.
me, non potest meus esse discipulus.
28 Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non priùs sedens computat sumptus, qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum;
29 ne, posteaquàm posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei,
30 dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare?
31 Aut quis rex iturus committere bellum aduersus alium regem, non sedens priùs cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se?
32 alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis sunt.
33 Sic ergo omnis ex vobis, qui non rènuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.
34 ‖ Bonum est sal. Si autem sal euanuerit, in quo condietur? ‖ Matt. 5. 13. Mar. 9. 49.
35 Neque in terram, neque in sterquilinium vtile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

CAPVT XV.

Scribis & Pharisæis murmurantibus quòd peccatores reciperet, parabolas proponit de oue & drachma perditis ac inuentis, & de filio prodigo ad patrem reuerso, benignèque ab ipso suscepto, seniore filio indignè hoc ferente: & quantum sit in cælo gaudium super peccatore pœnitentiam agente.

1 ERant autem appropinquantes ei publicani,
& peccatores, vt audirent illum.
2 Et murmurabant Pharisæi, & Scribæ, dicentes:
Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.
3 Et ait ad illos parabolam istam dicens:
¶ Mat 18. 12. 4 ‖ Quis ex vobis homo, qui habet centum oues:
& si perdiderit vnam ex illis, nónne dimittit nonagintanouem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inueniat eam?
5 Et cùm inuenerit eam, imponit in humeros suos
gaudens:
6 & veniens domum conuocat amicos & vicinos,
dicens illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quæ perierat?
7 Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cælo super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonagintanouem iustis, qui non indigent pœnitentia.
8 Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam vnam, nónne accendit lucernam, & euerrit domum, & quærit diligenter, donec inueniat?
9 Et cùm inuenerit, conuocat amicas & vicinas,
dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam, quam perdideram?

10 Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis
Dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente.
11 Ait autem: Homo quidam habuit duos
filios:
12 & dixit adoleſcentior ex illis patri: Pater, da
mihi portionem ſubſtantiæ quæ me contingit. Et
diuiſit illis ſubſtantiam.
13 Et non poſt multos dies congregatis omnibus,
adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regio-
nem longinquam, & ibi diſſipauit ſubſtantiam
ſuam viuendo luxurioſè.
14 Et poſtquam omnia conſummaſſet, facta eſt
fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere.
15 Et abijt, & adhæſit vni ciuium regionis illius.
Et miſit illum in villam ſuam, vt paſceret por-
cos.
16 Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis,
quas porci manducabant: & nemo illi dabat.
17 In ſe autem reuerſus, dixit: Quanti mercenarij
in domo patris mei abundant panibus, ego autem
hîc fame pereo!
18 Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei:
Pater, peccaui in cælum, & coram te:
19 iam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me
ſicut vnum de mercenarijs tuis.
20 Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Cùm autem
adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſe-
ricordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper col-
lum eius, & oſculatus eſt eum.
21 Dixítque ei filius: Pater, peccaui in cælum,
& coram te, iam non ſum dignus vocari filius
tuus.
22 Dixit autem pater ad ſeruos ſuos: Citò profer-

te ſtolam primam, & induite illum, & date an-
nulum in manum eius, & calceamenta in pedes
eius:
23 & adducite vitulum ſaginatum, & occidite, &
manducemus, & epulemur:
24 quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit;
perierat, & inuentus eſt. Et cœperunt epulari.
25 Erat autem filius eius ſenior in agro: & cùm
veniret, & appropinquaret domui, audiuit ſympho-
niam & chorum:
26 & vocauit vnum de ſeruis, & interrogauit quid
hæc eſſent,
27 Iſque dixit illi: Frater tuus venit, & occidit pa-
ter tuus vitulum ſaginatum, quia ſaluum illum
recepit.
28 Indignatus eſt autem, & nolebat introire. Pa-
ter ergo illius egreſſus, cœpit rogare illum.
29 At ille reſpondens, dixit patri ſuo: Ecce tot an-
nis ſeruio tibi, & numquam mandatum tuum præ-
teriui, & numquam dediſti mihi hœdum vt cum
amicis meis epularer:
30 ſed poſtquam filius tuus hic, qui deuorauit
ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, venit, occi-
diſti illi vitulum ſaginatum.
31 At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper mecum es, &
omnia mea tua ſunt:
32 epulari autem & gaudere oportebat, quia fra-
ter tuus hic, mortuus erat, & reuixit; perierat, &
inuentus eſt.

CAPVT. XVI.

Per parabolam de villico iniquitatis hortatur ad faciendas eleemoſynas, docens quid mereatur fidelis aut infidelis mammona diſpenſator, quód-

que nemo seruire potest Deo & mammonæ: Legem ac Prophetas vsque ad Ioannem fuisse dicit, & nihil de Lege periturum; nec dimittendam vllo modo vxorem vt alia ducatur: de diuite epulone, & Lazaro mendico.

1 DIcebat autem ad discipulos suos: Homo quidam erat diues, qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius.

2 Et vocauit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare.

3 Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubesco.

4 Scio quid faciam, vt, cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas.

5 Conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?

6 At ille dixit: Centum cados olei. Dixítque illi: Accipe cautionem tuam: & sede citò, scribe quinquaginta.

7 Deinde alij dixit; Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, & scribe octoginta.

8 Et laudauit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filij huius sæculi prudentiores filij lucis in generatione sua sunt.

9 Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt, cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

10 Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est,

&qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est.
11 Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis: quod verum est, quis credet vobis?
12 Et si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis?
‖ Matt. 6. 24. 13 ‖ Nemo seruus potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odiet, & alterum diliget: aut vni adhærebit, & alterum contemnet: non potestis Deo seruire & mammonæ.
14 Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant auari: & deridebant illum.
15 Et ait illis: Vos estis, qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.
‖ Mat. 11. 13. 16 ‖ Lex & Prophetæ, vsque ad Ioannem: ex eo regnum Dei euangelizatur, & omnis in illud vim facit.
‖ Matt. 5. 18. 17 ‖ Facilius est autem cælum & terram præterire, quàm de Lege vnum apicem cadere.
‖ Matt. 5. 32. Marc. 10. 11. 1. Cor 7. 10. 11. 18 ‖ Omnis qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.
19 Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & bysso: & epulabatur quotidie splendidè.
20 Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, vlceribus plenus,
21 cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat: sed & canes veniebant, & lingebant v[illegible] eius.
22 Factum est autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno.

23 Eleuans autem oculos suos, cùm esset in tor-
mentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in si-
nu eius:
24 & ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere
mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum di-
giti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia
crucior in hac flamma.
25 Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia rece-
pisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala:
nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.
26 & in his omnibus, inter nos & vos chaos ma-
gnum firmatum est: vt hi, qui volunt hinc transi-
re ad vos, non possint; neque inde huc transmeare.
27 Et ait: Rogo te pater vt mittas eum in domum
patris mei.
28 habeo enim quinque fratres, vt testetur illis,
ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.
29 Et ait illi Abraham: Habent Moysen, & Pro-
phetas: audiant illos.
30 At ille dixit: Non, pater Abraham: sed si quis
ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.
31 Ait autem illi: Si Moysen & Prophetas non au-
diunt; neq; si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

CAPVT XVII.

Væ scandalizanti pusillos: frater in nos peccans increpandus est, eique pœnitenti ignoscendum: Apostolos docet fidei efficaciam; quódque dum omnia ipsis præcepta fecerint, se seruos dicant inutiles: decem leprosi mundantur, vni[illegible]qui Samaritanus erat ad agendas gratias reu[illegible]e: dicit aduentum filij Dei non occultum fore, sed illustrem, & inexpectatò superuenturum, sicut diluuium mundo & Sodomis subuersio superuenit.

Matth. 18. 7. Mar 9. 41.

1 ET ait ad discipulos suos: Impossibile est vt
non veniant scandala: væ autem illi, per
quem veniunt.
2 Vtilius est illi, si lapis molaris imponatur circa
collum eius, & proijciatur in mare, quàm vt scan-
dalizet vnum de pusillis istis.

‖ Mat. 18. 21. Leuit. 19. 17. Eccli. 19. 13.

3 Attendite vobis: ‖ Si peccauerit in te frater tuus,
increpa illum: & si pœnitentiam egerit, dimitte
illi.
4 Et si septies in die peccauerit in te, & septies in
die conuersus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me: di-
mitte illi.
5 Et dixerunt Apostoli Domino: Adauge nobis
fidem.

‖ Matt. 17. 19.

6 ‖ Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem,
sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro:
Eradicare, & transplantare in mare: & obediet
vobis.
7 Quis autem vestrûm habens seruum arantem
aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi: Sta-
tim transi, recumbe:
8 & non dicat ei: Para quod cœnem, & præcinge
te, & ministra mihi donec manducem & bibam,
& post hæc tu manducabis & bibes?
9 Numquid gratiam habet seruo illi, quia fecit
quæ ei imperauerat?
10 Non puto. Sic & vos, cùm feceritis omnia quæ
præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus:
quod debuimus facere, fecimus.
11 Et factum est, dum iret in Ierusalem, transibat
per mediam Samariam in Galilæam.
12 Et cùm ingrederetur quoddã castellum, occur-
rerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè:

13 & leuauerunt vocem, dicentes: Iesu præce-
ptor, miserere nostri.
14 Quos vt vidit, dixit ‖ Ite, ostendite vos sacerdo- ‖ Leuit.
tibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt. 14. 2.
15 Vnus autem ex illis, vt vidit quia mundatus
est, regressus est, cum magna voce magnificans
Deum,
16 & cecidit in faciem ante pedes eius, gratias
agens: & hic erat Samaritanus.
17 Respondens autem Iesus, dixit: Nónne decem
mundati sunt? & nouem vbi sunt?
18 Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam
Deo, nisi hic alienigena.
19 Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua te saluum
fecit.
20 Interrogatus autem à Pharisæis: Quando venit
regnum Dei? respondens eis, dixit: Non venit re-
gnum Dei cum obseruatione:
21 neque dicent: Ecce hîc, aut ecce illic. Ecce
enim regnum Dei intra vos est.
22 Et ait ad discipulos suos: Venient dies quando
desideretis videre vnum diem Filij hominis, & non
videbitis.
23 ‖ Et dicent vobis: Ecce hîc, & ecce illic. Nolite ‖ Matt.
ire, neque sectemini. 24. 23.
24 nam, sicut fulgur coruscans de sub cælo, in ea Mar. 13
quæ sub cælo sunt, fulget: ita erit Filius hominis in 21.
die sua.
25 Primùm autem oportet illum multa pati, &
reprobari a generatione hac.
26 ‖ Et sicut factum est in diebus Noë, ita erit & ‖ Matt.
in diebus Filij hominis. 24. 37.
27 Edebant, & bibebant: vxores ducebant, & da- Genes. 7. 7.

bantur ad nuptias, vsque in diem, qua intrauit
Noë in arcã: & venit diluuium, & perdidit omnes.
28 ‖ Similiter sicut factum est in diebus Lot: Ede-
‖ Gen. 19. 25. bant, & bibebant: emebant, & vendebant: planta-
bant, & ædificabant:
29 qua die autem exijt Lot à Sodomis, pluit ignem
& sulphur de cælo, & omnes perdidit:
30 secundùm hæc erit qua die Filius hominis re-
uelabitur.
31 In illa hora, qui fuerit in tecto, & vasa eius in
domo, ne descendat tollere illa; & qui in agro, si-
militer non redeat retrò.
32 Memores estote vxoris Lot.
‖ Sup. 9. 24. Matth 10. 39. Mar. 8. 35. Ioann. 12. 25. 33 ‖ Quicumque quæsierit animam suam saluam
facere, perdet illam: & quicumque perdiderit il-
lam, viuificabit eam.
34 Dico vobis: ‖ in illa nocte erunt duo in lecto
vno; vnus assumetur, & alter relinquetur:
‖ Matt. 24. 40. 1. Thess. 4. 16. 35 duæ erunt molentes in vnum; vna assumetur,
& altera relinquetur: duo in agro; vnus assume-
tur, & alter relinquetur.
36 Respondentes dicunt illi: Vbi Domine?
37 Qui dixit illis: Vbicumque fuerit corpus, illuc
congregabuntur & aquilæ.

CAPVT XVIII.

Per parabolam de iudice iniquitatis & vidua impor-tuna docet semper orandum; per parabolam verò de Pharisæo & Publicano, quomodo sit orandum: pue-ros à se repelli vetat: diues qui à iuuentute omnia se seruasse præcepta dicebat, audito Christi consilio de omnibus relinquendis abijt tristis: & quid erit præ-mij omnia propter Christũ relinquentibus: prædicit suam passionem, & prope Iericho cæcum illuminat.

1 DIcebat autem & parabolam ad illos, quo-
niam oportet ſemper orare & non defi-
cere, Eccli. 18. 22. 1.Theſſ. 5.17.
2 dicens: Iudex quidam erat in quadam ciuitate,
qui Deum non timebat, & hominem non reuere-
batur.
3 Vidua autem quædam erat in ciuitate illa, & ve-
niebat ad eum, dicens: Vindica me de aduerſario
meo.
4 Et nolebat per multum tempus. Poſt hæc au-
tem dixit intra ſe: Etſi Deum non timeo, nec ho-
minem reuereor:
5 tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vindi-
cabo illam, ne in nouiſſimo veniens ſuggillet me.
6 Ait autem Dominus: Audite quid iudex iniqui-
tatis dicit:
7 Deus autem non faciet vindictam electorum
ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte, & patien-
tiam habebit in illis?
8 Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum.
Veruntamen Filius hominis veniens, putas, inue-
niet fidem in terra?
9 Dixit autem & ad quoſdam, qui in ſe confide-
bant tanquam iuſti, & aſpernabantur ceteros, pa-
rabolam iſtam:
10 Duo homines aſcenderunt in templum vt ora-
rent: vnus Phariſæus, & alter publicanus.
11 Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gra-
tias ago tibi quia non ſum ſicut ceteri hominum:
raptores, iniuſti, adulteri: velut etiam hic publi-
canus.
12 ieiuno bis in ſabbato: decimas do omnium quæ
poſſideo.

13 Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec ocu-
los ad cælum leuare: ſed percutiebat pectus ſuum,
dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori.
14 Dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in do-
‖ Sup. mum ſuam ab illo: ‖ quia omnis qui ſe exaltat, hu-
14.11. miliabitur: & qui ſe humiliat exaltabitur.
Matth. 15 ‖ Afferebant autem ad illum & infantes, vt eos
23.12. ‖ Matt. tangeret. Quod cùm viderent diſcipuli, increpa-
19.13. bant illos.
Marc. 16 Ieſus autem conuocans illos, dixit: Sinite pue-
10.13. ros venire ad me, & nolite vetare eos, talium eſt
enim regnum Dei.
17 Amen dico vobis: Quicumque non accepe-
rit regnum Dei ſicut puer, non intrabit in illud.
‖ Matt. 18 ‖ Et interrogauit eum quidam princeps, dicens:
19.16. Magiſter bone, quid faciens vitam æternam poſſi-
debo?
19 Dixit autem ei Ieſus: Quid me dicis bonum?
nemo bonus niſi ſolus Deus.
‖ Exod. 20 Mandata noſti: ‖ Non occides: Non mœcha-
20.13. beris: Non furtum facies: Non falſum teſtimo-
nium dices: Honora patrem tuum & matrem.
21 Qui ait: Hæc omnia cuſtodiui à iuuentute
mea.
22 Quo audito, Ieſus ait ei: Adhuc vnum tibi
deeſt: omnia quæcumque habes vende, & da pau-
peribus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſe-
quere me.
23 His ille auditis, contriſtatus eſt: quia diues erat
valdè.
24 Videns autem Ieſus illum triſtem factum, dixit:
Quàm difficilè, qui pecunias habent, in regnum
Dei intrabunt.

25 Facilius

25 Facilius eſt enim camelum per foramen acus
tranſire, quàm diuitem intrare in regnum Dei.
26 Et dixerunt qui audiebant: Et quis poteſt ſaluus
fieri?
27 Ait illi: Quæ impoſſibilia ſunt apud homines,
poſſibilia ſunt apud Deum.
28 Ait autem Petrus: Ecce nos dimiſimus omnia,
& ſecuti ſumus te.
29 Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo eſt, qui
reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut vxo-
rem, aut filios, propter regnum Dei,
30 & non recipiat multò plura in hoc tempore, &
in ſæculo venturo vitam æternam.
31 ‖ Aſſumpſit autem Ieſus duodecim, & ait illis: ‖ Mat.
Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & conſummabun- 20. 17. Mar.
tur omnia, quæ ſcripta ſunt per prophetas de Filio 10. 32.
hominis.
32 tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagel-
labitur, & conſpuetur:
33 & poſtquam flagellauerint, occident eum, &
tertia die reſurget.
34 Et ipſi nihil horum intellexerunt, & erat ver-
bum iſtud abſconditum ab eis, & non intelligebant
quæ dicebantur.
35 ‖ Factum eſt autem, cùm appropinquaret Ieri- ‖ Mat.
cho, cæcus quidam ſedebat ſecus viam, mendicans. 20. 29. Mar.
36 Et cùm audiret turbam prætereuntem, inter- 10. 46.
rogabat quid hoc eſſet.
37 Dixerunt autem ei, quòd Ieſus Nazarenus
tranſiret.
38 Et clamauit, dicens: Ieſu fili Dauid miſerere mei.
39 Et qui præibant, increpabant eum vt taceret. Ipſe
verò multò magis clamabat: Fili Dauid miſerere mei.

40 Stans autem Iesus iussit illum adduci ad se. Et
cùm appropinquasset, interrogauit illum,
41 dicens: Quid tibi vis faciam. At ille dixit: Domine,
vt videam.
42 Et Iesus dixit illi: Respice, fides tua te saluũ fecit.
43 Et confestim vidit, & sequebatur illum magni-
ficans Deum. Et omnis plebs vt vidit, dedit laudem
Deo.

CAPVT XIX.

Ad Zachæum plurimis murmurantibus diuertit: parabolam refert de homine nobili, qui abiens ad regnum accipiendum tradidit decem seruis decem mnas, quem ciues super se regnare nolebant: super pullum asinæ intrans cum honore Ierosolymam, flet super illam, prædicitque euertendam, & ingressus eiicit ementes ac vendentes.

1 ET ingressus perambulabat Iericho.
2 Et ecce vir nomine Zachæus: & hic prin-
ceps erat publicanorum, & ipse diues:
3 & quærebat videre Iesum, quis esset: & non po-
terat præ turba, quia statura pusillus erat.
4 Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum
vt videret eum: quia inde erat transiturus.
5 Et cùm venisset ad locum, suspiciens Iesus vidit
illum, & dixit ad eum: Zachæe festinans descende:
quia hodie in domo tua oportet me manere.
6 Et festinans descendit, & excepit illum gaudens.
7 Et cùm viderent omnes, murmurabant, dicen-
tes quòd ad hominem peccatorem diuertisset.
8 Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce
dimidium bonorum meorum, Dñe, do pauperibus:
& si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.

9 Ait Iesus ad eum: Quia hodie salus domui huic
facta est: eò quòd & ipse filius sit Abrahæ.
10 ‖ Venit enim Filius hominis quærere & saluum ‖ Matt. 18. 11.
facere quod perierat.
11 Hæc illis audientibus, adiiciens dixit parabolam, eò quòd esset prope Ierusalem: & quia existimarent quòd confestim regnum Dei manifestaretur.
12 Dixit ergo: ‖ Homo quidam nobilis abiit in re- ‖ Matt. 25. 13.
gionem longinquam accipere sibi regnum, & reuerti.
13 Vocatis autem decem seruis suis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini dum venio.
14 Ciues autem eius oderant eum: & miserunt legationem post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos.
15 Et factum est vt rediret accepto regno: & iussit vocari seruos, quibus dedit pecuniam, vt sciret quantum quisque negotiatus esset.
16 Venit autem primus dicens: Domine, mna tua decem mnas acquisiuit.
17 Et ait illi: Euge bone serue, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem ciuitates.
18 Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas.
19 Et huic ait: Et tu esto super quinque ciuitates.
20 Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repositam in sudario:
21 timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti.
22 Dicit ei: De ore tuo te iudico serue nequam. Sciebas quòd ego homo austerus sum, tollens quod

non posui, & metens quod non seminaui:
23 & quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, vt ego veniens cum vsuris vtique exegissem illam?
24 Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet.
25 Et dixerunt ei: Domine, habet decem mnas.
‖ Sup. 8. 18. Matt. 13. 12. 25. 29. Mar. 4. 25.
26 ‖ Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo.
27 Veruntamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me.
28 Et his dictis, pręcedebat ascẽdens Ierosolymam.
‖ Mat. 21. 1. Mar. 11. 1.
29 Et factum est, ‖ cùm appropinquasset ad Bethphage, & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliueti, misit duos discipulos suos,
30 dicens: Ite in castellum, quod contrà est: in quo introeuntes, inuenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo vmquam hominum sedit: soluite illum, & adducite.
31 Et si quis vos interrogauerit: Quare soluitis? sic dicetis ei: Quia Dominus operam eius desiderat.
32 Abierunt autem qui missi erant: & inuenerunt, sicut dixit illis, stantem pullum.
33 Soluentibus autem illis pullum, dixerunt domini eius ad illos: Quid soluitis pullum?
34 At illi dixerunt: Quia Dominus eum necessarium habet.
‖ Ioan. 12. 14.
35 ‖ Et duxerunt illum ad Iesum. Et iactantes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt Iesum.
36 Eunte autem illo, substernebant vestimenta sua in via.

37 Et cùm appropinquaret iam ad deſcenſum
Montis oliueti, cœperunt omnes turbæ diſcipulo-
rum gaudentes laudare Deum voce magna ſuper
omnibus, quas viderant, virtutibus,
38 dicentes: Benedictus, qui venit rex in nomine
Domini, pax in cælo, & gloria in excelſis.
39 Et quidam Phariſæorum de turbis, dixerunt ad
illum: Magiſter, increpa diſcipulos tuos.
40 Quibus ipſe ait: Dico vobis, quia ſi hi tacue-
rint, lapides clamabunt.
41 Et vt appropinquauit, videns ciuitatem fleuit
ſuper illam, dicens:
42 Quia ſi cognouiſſes & tu, & quidem in hac die
tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita
ſunt ab occulis tuis.
43 Quia venient dies in te: & circumdabunt te
inimici tui vallo, & circumdabunt te: & coangu-
ſtabunt te vndique:
44 & ad terram proſternent te, & filios tuos, qui ‖ Mat. 24. 2.
in te ſunt, ‖ & non relinquent in te lapidem ſuper Mar.
lapidem: eò quòd non cognoueris tempus viſita- 13. 2.
tionis tuæ. Inf. 21. 6.
45 ‖ Et ingreſſus in templum, cœpit eijcere ven- ‖ Mat. 21 11.
dentes in illo, & ementes, Mar.
46 dicens illis: Scriptum eſt: ‖ Quia domus mea 11. 15.
domus orationis eſt. Vos autem feciſtis illam ſpe- ‖ Iſa. 56. 7.
luncam latronum. Ierem.
47 Et erat docens quotidie in templo. Principes 7. 11.
autem ſacerdotum, & Scribæ, & Principes plebis
quærebant illum perdere:
48 & non inueniebant quid facerent illi. Omnis
enim populus ſuſpenſus erat, audiens illum.

CAPVT XX.

Non dicit sacerdotibus ac Scribis qua potestate hæc faciat, quia nec illi respondebant ad propositam de Ioannis baptismo quæstionem: parabolam refert de vinitoribus, qui cæsis domini seruis etiam filium eius occiderunt: tentatur Iesus de tributo Cæsari dando, & à Sadducæis de resurrectione: quomodo dicunt Christum filium esse Dauid: cauendum à Scribis ambitiosis.

Matt. 21, 23. Mar. 11, 27.

1 ET factum est in vna dierum, docente illo po-
pulum in templo, & euangelizante, conue-
nerunt principes sacerdotum, & Scribæ cum se-
nioribus,
2 & aiunt dicentes ad illum: Dic nobis, in qua
potestate hæc facis? aut: Quis est, qui dedit tibi
hanc potestatem?
3 Respondens autem Iesus, dixit ad illos: Inter-
rogabo vos & ego vnum verbum. Respōdete mihi:
4 Baptismus Ioãnis de cælo erat, an ex hominibus?
5 At illi cogitabant intra se, dicentes: Quia si di-
xerimus, De cælo, dicet, Quare ergo non credidi-
stis illi?
6 Si autem dixerimus, Ex hominibus, plebs vni-
uersa lapidabit nos: certi sunt enim, Ioannem pro-
phetam esse.
7 Et responderunt se nescire vnde esset.
8 Et Iesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua
potestate hæc facio.
9 Cœpit autem dicere ad plebem parabolam
hanc: ‖ Homo plantauit vineam, & locauit eam
colonis: & ipse peregrè fuit multis temporibus.
10 Et in tempore misit ad cultores seruum, vt de

‖ Mat. 21, 33. Mar. 12, 1.

fructu vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt Isa.5.1. Ierem. 2.21.
eum inanem.
11 Et dedit alterum seruum mittere. Illi autem
hunc quoque cædentes, & afficientes contumelia,
dimiserunt inanem:
12 Et addidit tertium mittere: qui & illum vulne-
rantes eiecerunt.
13 Dixit autem dominus vineæ: Quid faciam? mit-
tam filium meum dilectum: forsitan, cùm hunc
viderint, verebuntur.
14 Quem cùm vidissent coloni, cogitauerunt in-
tra se, dicentes: Hic est heres, occidamus illum, vt
nostra fiat hereditas.
15 Et eiectum illum extra vineam, occiderunt.
Quid ergo faciet illis dominus vineæ?
16 veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineam
aliis. Quo audito, dixerunt illi: Absit.
17 Ille autem aspiciens eos, ait: Quid est ergo hoc,
quod scriptum est: ‖ Lapidem quem reprobaue- ‖ Psal.
runt ædificantes, hic factus est in caput anguli? 117.22. Isa.28.
18 Omnis qui ceciderit super illum lapidem, con- 16.
quassabitur: super quem autem ceciderit, commi- Act.4.
nuet illum. 11. Rom 9.
19 Et quærebant principes sacerdotum, & Scribæ, 33. 1. Pet.
mittere in illum manus illa hora: & timuerunt po- 2.8.
pulum: cognouerunt enim quòd ad ipsos dixerit
similitudinem hanc.
20 ‖ Et obseruantes miserunt insidiatores, qui se ‖ Mat.
iustos simularent, vt caperent eum in sermone, vt 22.15. Mar.
traderent illum principatui & potestati præsidis. 12.13.
21 Et interrogauerunt eum, dicentes: Magister,
scimus quia rectè dicis & doces: & non accipis per-
sonam, sed viam Dei in veritate doces:

22 licet nobis tributum dare Cæsari, an non?
23 Considerans autem dolum illorum, dixit ad
eos: Quid me tentatis?
24 Ostendite mihi denarium. Cuius habet ima-
ginem, & inscriptionem? Respondentes dixerunt
ei: Cæsaris.
‖ Rom. 13. 7. 25 Et ait illis: ‖ Reddite ergo quæ sunt Cæsaris,
Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.
26 Et non potuerunt verbum eius reprehendere
coram plebe: & mirati in responso eius, tacuerunt.
‖ Mat. 22. 23. Mar. 12. 18. 27 ‖ Accesserunt autē quidam Sadducæorum, qui
negant esse resurrectionē, & interrogauerunt eum,
28 dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis: ‖ Si
‖ Deut 25. 5. frater alicuius mortuus fuerit habens vxorem, &
hic sine liberis fuerit, vt accipiat eam frater eius
vxorem, & suscitet semen fratri suo.
29 Septem ergo fratres erant: & primus accepit
vxorem, & mortuus est sine filiis.
30 Et sequens accepit illam, & ipse mortuus est
sine filio.
31 Et tertius accepit illam. Similiter & omnes se-
ptem, & non reliquerunt semen, & mortui sunt.
32 Nouissimè omnium mortua est & mulier.
33 In resurrectione ergo, cuius eorum erit vxor? si-
quidem septem habuerunt eam vxorem.
34 Et ait illis Iesus: Filij huius sæculi nubunt, &
traduntur ad nuptias:
35 Illi verò, qui digni habebuntur sæculo illo, &
resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque du-
cent vxores:
36 neque enim vltrà mori poterunt: æquales enim
Angelis sunt, & filij sunt Dei, cùm sint filij resurre-
ctionis.

37 Quia verò resurgant mortui, & Moyses ostendit
secus rubum, ‖ sicut dicit Dominum, Deum Abra- ‖ Exo. 3.6.
ham, & Deum Isaac, & Deum Iacob.
38 Deus autem non est mortuorum, sed viuo-
rum: omnes enim viuunt ei.
39 Respondentes autem quidam Scribarum, di-
xerunt ei: Magister, benè dixisti.
40 Et ampliùs non audebant eum quidquam in-
terrogare.
41 Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Chri-
stum, filium esse Dauid? ‖ Mat.
42 & ipse Dauid dicit in libro Psalmorum: ‖ Di- 22.44. Marc.
xit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, 12.36.
43 donec ponam inimicos tuos, scabellum pe- Psalm. 109.1.
dum tuorum?
44 Dauid ergo Dominum illum vocat: & quo-
modo filius eius est?
45 Audiente autem omni populo, dixit discipulis
suis: ‖ Mat.
46 ‖ Attendite à Scribis, qui volunt ambulare in 23.6. Marc.
stolis, & amant salutationes in foro, & primas ca- 12.38.
thedras in synagogis, & primos discubitus in con- Sup.11. 43.
uiuiis:
47 qui deuorant domos viduarum, simulantes
longam orationem. Hi accipient damnationem
majorem.

CAPVT XXI.

Viduam duo minuta offerentem præfert diuitibus multa offerentibus: subuersionem templi prædicit, variáque prælia, afflictiones & persecutiones; aduersus quæ roborat Apostolos: prædicit quoque subuersionem Ierusalem, & Iudæorum captiuitatem ac dispersionem: de signis præcessuris iudicium: ca-

uendum à crapula, ebrietate curísque huius vitæ, & vigilandum ac orandum.

Matt. 12. 41. 1 RESpiciens autem, vidit eos, qui mittebant munera sua in gazophylacium, diuites.
2 Vidit autem & quamdam viduam pauperculam
mittentem æra minuta duo.
3 Et dixit: Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper,
plus quàm omnes misit.
4 Nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in
munera Dei: hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum quem habuit, misit.
5 Et quibusdam dicentibus de templo, quòd bonis
lapidibus & donis ornatum esset, dixit:
‖ Mat. 24. 2. Marc. 13. 2. Sup. 19. 44. 6 Hæc quæ videtis, ‖ venient dies, in quibus non
relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur.
7 Interrogauerunt autem illum, dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, & quod signum cùm fieri
incipient?
8 Qui dixit: Videte ne seducamini: multi enim
venient in nomine meo dicentes quia ego sum: &
tempus appropinquauit: nolite ergo ire post eos.
9 Cùm autem audieritis prælia, & seditiones, nolite terreri: oportet primùm hæc fieri, sed nondum
statim finis.
10 Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem,
& regnum aduersus regnum.
11 Et terræ motus magni erunt per loca, & pestilentiæ, & fames, terroresque de cælo, & signa magna erunt.
12 Sed ante hæc omnia inijcient vobis manus suas,
& persequentur, tradentes in synagogas & custodias, trahentes ad reges & præsides, propter nomen
meum:

13 continget autem vobis in testimonium.
14 Ponite ergo in cordibus vestris, non præmeditari quemadmodum respondeatis.
15 ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri.
16 Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis:
17 & eritis odio omnibus propter nomen meum:
18 & capillus de capite vestro non peribit.
19 In patientia vestra possidebitis animas vestras.
20 ‖ Cùm autem videritis circumdari ab exercitu ‖ Mat.
Ierusalem, tunc scitote quia appropinquauit deso- 24. 15. Marc.
latio eius: 13. 14.
21 tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & Dan. 9.
qui in medio eius, discedant: & qui in regionibus, 27.
non intrent in eam.
22 quia dies vltionis hi sunt, vt impleantur omnia quæ scripta sunt.
23 Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. erit enim pressura magna super terram, & ira populo huic.
24 Et cadent in ore gladij: & captiui ducentur in omnes Gentes, & Ierusalem calcabitur à Gentibus: donec impleantur tempora nationum.
25 ‖ Et erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in ‖ Mat.
terris pressura Gentium præ confusione sonitus 24. 19. Marc.
maris, & fluctuum: 13. 24.
26 arescentibus hominibus præ timore, & expe- Isai. 13.
ctatione, quæ superuenient vniuerso orbi. nam vir- 10. Ezech.
tutes cælorum mouebuntur: 32. 7. Ioel. 2.
27 & tunc videbunt filium hominis venientem in 15.
nube cum potestate magna, & maiestate.

28 His autem fieri incipientibus, respicite, & leuate capita vestra: ‖ quoniam appropinquat redemptio vestra.
‖ Rom. 8. 23.
29 Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores:
30 cùm producunt iam ex se fructum, scitis quoniam propè est æstas.
31 Ita & vos cùm videritis hæc fieri, scitote quoniam propè est regnum Dei.
32 Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.
33 Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.
34 Attendite autem vobis, ne fortè grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ: & superueniat in vos repentina dies illa:
35 tamquam laqueus enim superueniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ.
36 Vigilate itaque, omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis.
37 Erat autem diebus docens in templo: noctibus verò exiens, morabatur in monte, qui vocatur Olineti.
38 Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

CAPVT XXII.

Cogitant principes sacerdotum de occidendo Iesu, quem vendit Iudas: iubet parari pascha: panem in corpus suum & vinum in sanguinem consecrata tradit discipulis, præcipiens vt idem faciant: contentio discipulorum quis eorum sit major: prædicit

trinam Petri negationem, iubens vendi tunicam & emi gladium: post prolixam in agonia orationem, & sudorem instar sanguinis in terram decurrentis, capitur à Iudæis, quorum vni Petrus abscidit auriculam: conqueritur quòd ad eum quasi ad latronem capiendum exierint: in domo principis sacerdotum ter à Petro negatur, & à Iudæis cæditur ac illuditur, & manè in concilio interrogatus fatetur se Dei filium.

1 APpropinquabat autem dies festus Azy- Matth. 26. 2.
morum, qui dicitur Pascha: Marc.
2 & quærebant principes sacerdotum, & Scribæ, 14. 1.
quomodo Iesum interficerēt: timebant verò plebē.
3 ‖ Intrauit autem satanas in Iudam, qui cognomi- ‖ Mat.
natur Iscariotes, vnum de duodecim. 26. 14.
4 & abiit, & locutus est cum principibus sacerdo- Marc. 14. 10.
tum, & magistratibus, quemadmodum illum tra-
deret eis.
5 Et gauisi sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare.
6 Et spopondit. Et quærebat opportunitatem vt
traderet illum sine turbis.
7 Venit autem dies Azymorum, in qua necesse
erat occidi pascha.
8 Et misit Petrum & Ioannem, dicens: Euntes pa-
rate nobis pascha, vt manducemus.
9 At illi dixerunt: Vbi vis paremus?
10 Et dixit ad eos: Ecce introeūntibus vobis in ci-
uitatem, occurret vobis homo quidam amphoram
aquæ portans: sequimini eum in domum, in quam
intrat,
11 & dicetis patrifamilias domus: dicit tibi Magi-
ster: Vbi est diuersorium, vbi pascha cum discipulis
meis manducem?

12 Et ipse ostendet vobis cœnaculum magnum
stratum, & ibi parate.
13 Euntes autem, inuenerunt sicut dixit illis, & pa-
rauerunt pascha.
‖ Mat. 26. 20. Marc. 14. 17. 14 ‖ Et cùm facta esset hora, discubuit, & duode-
cim Apostoli cum eo.
15 & ait illis: Desiderio desideraui hoc pascha
manducare vobiscum, antequam patiar.
16 Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo
illud, donec impleatur in regno Dei.
17 Et accepto calice gratias egit, & dixit: Accipite,
& diuidite inter vos.
18 dico enim vobis quòd non bibam de generatio-
ne vitis, donec regnum Dei veniat.
‖ 1. Cor. 11. 24. 19 ‖ Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit
eis, dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis
datur: hoc facite in meam commemorationem.
20 Similiter & calicem, postquam cœnauit, di-
cens: Hic est calix nouum testamentum in sangui-
ne meo, qui pro vobis fundetur.
‖ Mat. 26. 21. Marc. 14. 20. Ioan. 13. 18. ‖ Psal. 40. 9. 21 ‖ Verumtamen ecce manus tradentis me, me-
cum est in mensa.
22 Et quidem Filius hominis, ‖ secundùm quod
definitum est, vadit: verumtamen væ homini illi,
per quem tradetur.
23 Et ipsi cœperunt quærere inter se, quis esset ex
eis, qui hoc facturus esset.
24 Facta est autem & contentio inter eos, quis eo-
rum videretur esse major.
‖ Mat. 20. 25. Marc. 10. 42. 25 Dixit autem eis: ‖ Reges Gentium dominantur
eorum: & qui potestatem habent super eos, bene-
fici vocantur.
26 Vos autem non sic: sed qui major est in vobis,

fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut mini-
strator.
27 Nam quis major est, qui recumbit, an qui mi-
nistrat? nónne qui recumbit? Ego autem in medio
vestrûm sum, sicut qui ministrat.
28 Vos autem estis, qui permansistis mecum in
tentationibus meis:
29 Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater
meus regnum,
30 vt edatis & bibatis super mensam in regno
meo: & sedeatis super thronos iudicantes duode-
cim tribus Israel.
31 Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce sa-
tanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum:
32 Ego autem rogaui pro te vt non deficiat fides
tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres
tuos.
33 Qui dixit ei: Domine, tecum paratus sum & in
carcerem & in mortem ire.
34 ‖ At ille dixit: Dico tibi Petre, non cantabit ho- ‖ Mat. 26. 34.
die gallus, donec ter abneges nosse me. Et dixit eis: Marc.
35 Quando misi vos sine sacculo, & pera, & cal- 14. 30.
ceamentis, numquid aliquid defuit vobis?
36 At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc
‖ qui habet sacculum, tollat; similiter & peram: & ‖ Mat.
qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gla- 10. 9.
dium.
37 Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod
scriptum est, oportet impleri in me: ‖ Et cum ini- ‖ Isai.
quis deputatus est. Etenim ea, quæ sunt de me, finem 53. 12.
habent.
38 At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladij hîc.
At ille dixit eis: Satis est.

‖ Mat. 26. 36. Marc. 14. 32. Ioan. 18. 1.

39 ‖ Et egressus ibat secundùm consuetudinem in
Montem oliuarum. Secuti sunt autem illum & discipuli.
40 Et cùm peruenisset ad locum, dixit illis: Orate
ne intretis in tentationem.

‖ Mat. 26. 39 Marc. 14. 35.

41 ‖ Et ipse auulsus est ab eis quantum iactus est
lapidis: & positis genibus orabat,
42 dicens: Pater si vis, transfer calicem istum à me:
Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat.
43 Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum. Et factus in agonia, prolixiùs orabat.
44 Et factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis
decurrentis in terram.
45 Et cùm surrexisset ab oratione, & venisset ad
discipulos suos, inuenit eos dormientes præ tristitia.
46 Et ait illis: Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in tentationem.

‖ Mat. 26. 47. Marc. 14. 43. Ioan. 18. 3.

47 ‖ Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui vocabatur Iudas, vnus de duodecim, antecedebat eos: &
appropinquauit Iesu vt oscularetur eum.
48 Iesus autem dixit illi: Iuda, osculo Filium hominis tradis?
49 Videntes autem hi, qui circa ipsum erant, quod
futurum erat, dixerunt ei: Domine, si percutimus
in gladio?
50 Et percussit vnus ex illis seruum principis sacerdotum, & amputauit auriculam eius dexteram.
51 Respondens autem Iesus, ait: Sinite vsque huc.
Et cùm tetigisset auriculam eius, sanauit eum.
52 Dixit autem Iesus ad eos, qui venerant ad se,
principes sacerdotum, & magistratus templi, & seniores: Quasi ad latronem existis cùm gladiis & fustibus?

53 Cùm

53 Cùm quotidie vobiſcum fuerim in templo, non
extendiſtis manus in me: ſed hæc eſt hora veſtra, &
poteſtas tenebrarum.
54 ‖ Comprehendentes autem eum, duxerunt ad ‖ Mat. 26. 57.
domum principis ſacerdotum: Petrus verò ſeque- Marc.
batur à longè. 14. 53.
55 ‖ Accenſo autem igne in medio atrij, & circum- Ioan.
ſedentibus illis, erat Petrus in medio eorum. 18. 24.
56 Quem cùm vidiſſet ancilla quædam ſedentem ‖ Mat. 26. 69.
ad lumen, & eum fuiſſet intuita, dixit: Et hic cum Marc. 14. 66.
illo erat. Ioan.
57 At ille negauit eum, dicens: Mulier non noui 18. 25.
illum.
58 Et poſt puſillum alius videns eum, dixit: Et tu
de illis es. Petrus verò ait: O homo non ſum.
59 ‖ Et interuallo facto quaſi horæ vnius, alius ‖ Ioan.
quidam affirmabat, dicens: Verè & hic cum illo 18. 26.
erat: nam & Galilæus eſt.
60 Et ait Petrus: Homo, neſcio quid dicis. Et con-
tinuò adhuc illo loquente cantauit gallus.
61 Et conuerſus Dominus reſpexit Petrum. Et re-
cordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat:
‖ Quia priùs quàm gallus cantet, ter me negabis: ‖ Mat.
62 Et egreſſus foras Petrus fleuit amarè. 26. 34.
63 Et viri qui tenebant illũ, illudebant ei, cædentes. Marc. 14. 30.
64 Et velauerunt eum, & percutiebant faciem Ioan.
eius: & interrogabant eum, dicentes: Propheriza, 13. 38.
quis eſt, qui te percuſſit?
65 Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum.
66 ‖ Et vt factus eſt dies, conuenerunt ſeniores ple- ‖ Mat.
bis, & principes ſacerdotum, & Scribæ, & duxe- 27. 1.
runt illum in concilium ſuum, dicentes: Si tu es Marc. 15. 1.
Chriſtus, dic nobis. Ioan. 18. 28.

67 Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi:
68 si autem & interrogauero, non respondebitis
mihi, neque dimittetis.
69 Ex hoc autem erit Filius hominis sedens à dextris virtutis Dei.
70 Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei?
Qui ait: Vos dicitis, quia ego sum.
71 At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audiuimus de ore eius.

CAPVT XXIII.

Accusatus coram Pilato mittitur ad Herodem, qui illum spretum illusit: Pilatus conatur ipsum dimittere, proposito Barabba homicida, & promissa castigatione: Iudaeis tamen instantibus morti adiudicatur; ductúsque ad supplicium, vetat mulieres super se flere: cum latronibus crucifixus, Patrem orat pro crucifigentibus: irridetur à principibus & à militibus acetum offerentibus: posita superscriptione blasphematur ab vno latronum, alteri verò promittit sui in paradiso consortium: post tenebras aliáque signa clamans exspirat; quem Centurio iustum praedicat, & corpus eius sepelit.

1 ET surgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum.
2 Cœperunt autem illum accusare, dicentes: Hunc
Mat. 22. 21. Marc. 12. 17. inuenimus subuertentem gentem nostram, ‖ &
prohibentem tributa dare Caesari, & dicentem se
Christum regem esse.
Mat. 27. 11. Marc. 15. 2. Ioan. 18. 33. 3 ‖ Pilatus autem interrogauit eum, dicens: Tu es
rex Iudaeorum? At ille respondens ait: Tu dicis.
4 Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum, &
turbas: Nihil inuenio causae in hoc homine.

5 At illi inualescebant, dicentes: Commouet populum, docens per vniuersam Iudæam, incipiens à Galilæa vsque huc.
6 Pilatus autem audiens Galilæam, interrogauit si homo Galilæus esset.
7 Et vt cognouit quòd de Herodis potestate esset; remisit eum ad Herodem, qui & ipse Ierosolymis erat illis diebus.
8 Herodes autem viso Iesu, gauisus est valdè. erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eò quòd audierat multa de eo, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.
9 Interrogabat autem eum multis sermonibus: At ipse nihil illi respondebat.
10 Stabant autem principes sacerdotum & Scribæ constanter accusantes eum.
11 Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo: & illusit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum.
12 Et facti sunt amici Herodes & Pilatus in ipsa die: nam anteà inimici erant ad inuicem.
13 Pilatus autem conuocatis principibus sacerdotum, & magistratibus, & plebe,
14 dixit ad illos: Obtulistis mihi hunc hominem quasi auertentem populum, & ecce egò coram vobis interrogans, ‖ nullam causam inueni in homine ‖ *Ioan. 18.38. 19.4.*
isto ex his, in quibus eum accusatis.
15 Sed neque Herodes: nam remisi vos ad illum; & ecce nihil dignum morte actum est ei.
16 Emendatum ergo illum dimittam.
17 Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum, vnum.
18 Exclamauit autem simul vniuersa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam.

19 qui erat propter seditionem quamdam factam
in ciuitate & homicidium, missus in carcerem.
20 Iterùm autem Pilatus locutus est ad eos, vo-
lens dimittere Iesum.
21 At illi succlamabant, dicentes: Crucifige, cru-
cifige eum.
‖ Mat. 27. 23. Marc. 15. 14. 22 Ille autem tertiò dixit ad illos:‖ Quid enim ma-
li fecit iste? nullam causam mortis inuenio in eo:
corripiam ergo illum, & dimittam.
23 At illi instabant vocibus magnis postulantes vt
crucifigeretur: & inualescebant voces eorum.
24 Et Pilatus adiudicauit fieri petitionem eorum.
25 Dimisit autem illis eum, qui propter homici-
dium & seditionẽ missus fuerat in carcerem, quem
petebant: Iesum verò tradidit voluntati eorum.
‖ Mat. 27. 32. Marc. 15. 21. 26 Et cùm ducerent eum, apprehenderunt ‖ Si-
monem quemdam Cyrenensem, venientem de vil-
la: & imposuerunt illi crucem portare post Iesum.
27 Sequebatur autem illum multa turba populi,
& mulierum: quæ plangebant, & lamentabantur
eum.
28 Conuersus autem ad illas Iesus, dixit: Filiæ Ie-
rusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas
flete, & super filios vestros.
29 Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent:
Beatæ steriles, & ventres qui non genuerunt, &
vbera quæ non lactauerunt.
‖ Isai. 2. 19. Osee 10. 8. Apoc. 6. 16. 30 Tunc incipient dicere montibus: ‖ Cadite su-
per nos; & collibus: Operite nos.
31 Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid
fiet?
32 Ducebantur autem & alij duo nequam cum
eo, vt interficerentur.

33 ‖ Et postquam venerunt in locum, qui vocatur ‖ Mat. 27. 33.
Caluariæ, ibi crucifixerunt eum; & latrones, vnum Marc. 15. 22.
à dextris, & alterum à sinistris. Ioan. 19. 17.
34 Iesus autem dicebat: Pater, dimitte illis: non
enim sciunt quid faciunt. Diuidentes verò vesti-
menta eius, miserunt sortes.
35 Et stabat populus spectans, & deridebant eum
principes cum eis, dicentes: Alios saluos fecit, se
saluum faciat, si hic est Christus Dei electus.
36 Illudebant autem ei & milites accedentes, &
acetum offerentes ei,
37 & dicentes: Si tu es rex Iudæorum, saluum te
fac.
38 Erat autem & superscriptio scripta super eum
litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic est rex
Iudæorum.
39 Vnus autem de his, qui pendebant, latronibus,
blasphemabat eum dicens: Si tu es Christus, sal-
uum fac temetipsum, & nos.
40 Respondens autem alter increpabat eum, di-
cens: Neque tu times Deum, quòd in eadem dam-
natione es.
41 Et nos quidem iustè, nam digna factis recipi-
mus: hic verò nihil mali gessit.
42 Et dicebat ad Iesum: Domine, memento mei,
cùm veneris in regnum tuum.
43 Et dixit illi Iesus: Amen dico tibi: Hodie me-
cum eris in paradiso.
44 Erat autem ferè hora sexta, & tenebræ factæ
sunt in vniuersam terram vsque in horam nonam.
45 Et obscuratus est sol: & velum templi scissum
est medium.
46 Et clamans voce magna Iesus ait: ‖ Pater, in ‖ Psal. 30. 6.

manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc di-
cens, expirauit.
47 Videns autem Centurio quod factum fuerat,
glorificauit Deum, dicẽs: Verè hic homo iustus erat.
48 Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad
spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percu-
tientes pectora sua reuertebantur.
49 Stabant autem omnes noti eius à longè, & mu-
lieres quæ secutæ eum erãt à Galilæa, hæc videntes.
‖ Mat. 27. 57. Marc. 15. 43. Ioan. 19. 38. 50 ‖ Et ecce vir nomine Ioseph, qui erat decurio,
vir bonus & iustus:
51 hic non consenserat consilio & actibus eorum,
ab Arimathæa ciuitate Iudææ, qui expectabat & ip-
se regnum Dei.
52 hic accessit ad Pilatum, & petijt corpus Iesu:
53 & depositum inuoluit sindone, & posuit eum
in monumento exciso, in quo nondum quisquam
positus fuerat.
54 Et dies erat parasceues, & sabbatũ illucescebat.
55 Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo vene-
rant de Galilæa, viderunt monumentum, & quem-
admodum positum erat corpus eius.
56 Et reuertentes parauerunt aromata, & vnguen-
ta: & sabbato quidem siluerunt secundùm man-
datum.

CAPVT XXIV.

Mulieribus ad Christi monumentum consternatis quòd eius corpus non inuenirent, Angeli ipsum resurrexisse nuntiant, & illæ Apostolis, qui id tamquam deliramentum accipiunt: Petrus ad monumentum currens & ipse admiratur quòd corpus non inuenerit: duobus in Emmaus euntibus, Iesus Scripturas interpretatur, & in fractione panis ab eis agnosci-

tur: congregatis discipulis palpandum se præbet, & cum eis edens aperit sensum vt Scripturas intelligant, ac promisso Spiritu sancto in cælum ascendit.

1 VNa autem sabbati valdè diluculo vene- Matth. 28.1.
runt ad monumentum, portantes, quæ pa- Marc. 16.2.
rauerant, aromata: Ioan. 20.1.
2 & inuenerunt lapidem reuolutum à monu-
mento.
3 Et ingressę non inuenerunt corpus Domini Iesu.
4 Et factum est, dum mente consternatæ essent de
isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste ful-
genti.
5 Cùm timerent autem, & declinarent vultum in
terram, dixerunt ad illas: Quid quæritis viuentem
cum mortuis?
6 non est hîc, sed surrexit: recordamini qualiter
locutus est vobis, cùm adhuc in Galilæa esset,
7 dicens: ‖ Quia oportet filium hominis tradi in ‖ Mat. 16. 21.
manus hominum peccatorum, & crucifigi, & die 17. 21.
tertia resurgere. Marc. 9. 30.
8 Et recordatæ sunt verborum eius. Sup. 9.
9 Et regressæ à monumento nuntiauerunt hæc 22.
omnia illis vndecim, & ceteris omnibus.
10 Erat autem Maria Magdalene, & Ioanna, &
Maria Iacobi, & cæteræ quæ cum eis erant, quæ di-
cebant ad Apostolos hæc.
11 Et visa sunt ante illos, sicut deliramentum, ver-
ba ista: & non crediderunt illis.
12 Petrus autem surgens cucurrit ad monumen-
tum: & procumbens vidit linteamina sola posita,
& abijt secum mirans quod factum fuerat.
13 ‖ Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum, ‖ Mar. 16. 12.

quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Ieruſa-
lem, nomine Emmaus.
14 Et ipſi loquebantur ad inuicem de his omnibus
quæ acciderant.
15 Et factum eſt, dum fabularentur, & ſecum
quærerent: & ipſe Ieſus appropinquans ibat cum
illis:
16 oculi autem illorum tenebantur ne eum agno-
ſcerent.
17 Et ait ad illos: Qui ſunt hi ſermones, quos con-
fertis ad inuicem ambulantes, & eſtis triſtes?
18 Et reſpondens vnus, cui nomen Cleophas, dixit
ei: Tu ſolus peregrinus es in Ieruſalem, & non co-
gnouiſti quæ facta ſunt in illa his diebus?
19 Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Ieſu
Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere &
ſermone, coram Deo & omni populo:
20 Et quomodo eum tradiderunt ſummi ſacerdo-
tes & principes noſtri in damnationem mortis, &
crucifixerunt eum.
21 nos autem ſperabamus quia ipſe eſſet redem-
pturus Iſrael: & nunc ſuper hæc omnia, tertia dies
eſt hodie quòd hæc facta ſunt.
22 Sed & mulieres quædam ex noſtris terruerunt
nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum,
23 & non inuento corpore eius, venerunt, dicentes
ſe etiam viſionem angelorum vidiſſe, qui dicunt
eum viuere.
24 Et abierunt quidam ex noſtris ad monumen-
tum: &, ita inuenerunt ſicut mulieres dixerunt, ip-
ſum verò non inuenerunt.
25 Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi corde ad
credendum, in omnibus quæ locuti ſunt Prophetę!

26 Nónne hæc oportuit pati Christum, & ita in-
trare in gloriam suam?
27 Et incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis,
interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de
ipso erant.
28 Et appropinquauerunt castello quò ibant: &
ipse se finxit longiùs ire.
29 Et coëgerunt illum, dicentes: Mane nobis-
cum, quoniam aduesperascit, & inclinata est iam
dies. Et intrauit cum illis.
30 Et factum est, dum recumberet cum eis, acce-
pit panē, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.
31 Et aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt
eum: & ipse euanuit ex oculis eorum.
32 Et dixerunt ad inuicem: Nónne cor nostrum
ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & ape-
riret nobis Scripturas?
33 Et surgentes eadem hora regressi sunt in Ieru-
salem: & inuenerunt congregatos vndecim, &
eos qui cum illis erant,
34 dicentes: Quòd surrexit Dominus verè, & ap-
paruit Simoni.
35 Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via: & quo-
modo cognouerunt eum in fractione panis.
36 ‖ Dum autem hæc loquuntur, stetit Iesus in ‖ *Mar. 16. 14.*
medio eorum, & dicit eis: Pax vobis: ego sum, *Ioan. 20. 19.*
nolite timere.
37 Conturbati verò, & conterriti, existimabant
se spiritum videre.
38 Et dixit eis: Quid turbati estis, & cogitationes
ascendunt in corda vestra?
39 Videte manus meas, & pedes, quia ego ipse
sum: palpate, & videte: quia spiritus carnem

& ossa non habet, sicut me videtis habere.
40 Et cùm hoc dixisset, ostẽdit eis manus, & pedes.
41 Adhuc autem illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hîc aliquid, quod manducetur?
42 At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & fauum mellis.
43 Et cùm manducasset coram eis, sumens reliquias dedit eis.
44 Et dixit ad eos: Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me.
45 Tunc aperuit illis sensum vt intelligerent Scripturas.
‖ Psal. 21.6. 46 & dixit eis: ‖ Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die:
47 & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ierosolyma.
‖ Act. 1.8. 48 ‖ Vos autem testes estis horum.
‖ Ioan 14.26. 49 ‖ Et ego mitto promissum Patris mei in vos: vos autem sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto.
50 Eduxit autem eos foras in Bethaniam: & eleuatis manibus suis benedixit eis.
‖ Act. 1.9. Mar. 16.19. 51 ‖ Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum.
52 Et ipsi adorantes, regressi sunt in Ierusalem cum gaudio magno:
53 & erant semper in templo, laudantes & benedicentes Deum. Amen.

SANCTVM
IESV CHRISTI
EVANGELIVM
secundùm Ioannem.

CAPVT PRIMVM.

Verbum est Deus, vita, & lux omnem hominem illuminans, per quod omnia facta sunt, & quod homo factum est, cui testimonium perhibet Ioannes, dicens se vocem, & indignum qui illius soluat corrigiam calceamenti, eumque esse agnum Dei qui tollit peccatum mundi: Andreas alter duorum Ioannis discipulorum qui Iesum secuti sunt, adducit ad illum etiam Simonem fratrem suum: Philippus quoque à Iesu vocatus, adducit ad eum Nathanaël.

1 IN principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.
2 Hoc erat in principio apud Deum.
3 Omnia per ipsum facta sunt:
& sine ipso factum est nihil, quod factum est,
4 in ipso vita erat, & vita erat lux hominum:
5 & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non
comprehenderunt.
6 ‖ Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat ‖ Mat. 3. 2. Mar. 1. 4.
Ioannes.
7 Hic venit in testimonium, vt testimonium per-
hiberet de lumine, vt omnes crederent per illum.

8 non erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet
de lumine.
‖ Infr. 3.19. 9 ‖ Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem
nem venientem in hunc mundum.
‖ Heb 11.3. 10 In mundo erat, ‖ & mundus per ipsum factus
est, & mundus eum non cognouit.
11 In propria venit, & sui eum non receperunt.
12 Quotquot autem receperunt eum, dedit eis
potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in no-
mine eius:
13 qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate
carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.
‖ Mat. 1.16. 14 ‖ Et verbum caro factum est, & habitauit in
Luc. 2.7. nobis: & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vni-
geniti à patre, plenum gratiæ & veritatis.
15 Ioannes testimonium perhibet de ipso, & cla-
mat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui post me ven-
turus est, ante me factus est: quia prior me erat.
‖ 1.Ti. 6.17. 16 ‖ Et de plenitudine eius nos omnes accepimus,
& gratiam pro gratia.
17 quia lex per Moysen data est, gratia & veritas
per Iesum Christum facta est.
‖ 1.Ioã. 4.12. 18 ‖ Deum nemo vidit vmquam: vnigenitus fi-
1 Tim. lius, qui est in sinu patris, ipse enarrauit.
6.16. 19 Et hoc est testimonium Ioannis, quando mise-
runt Iudæi ab Ierosolymis sacerdotes & Leuitas ad
eum, vt interrogarent eum: Tu quis es?
20 Et confessus est, & non negauit: & confessus
est: Quia non sum ego Christus.
21 Et interrogauerunt eum: Quid ergo? Elias es
tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respon-
dit: Non.
22 Dixerunt ergo ei: Quis es, vt responsum de-

mus his, qui miserunt nos? quid dicis de teipso?
23 Ait: ‖ Ego vox clamantis in deserto: Dirigite ‖ Isai.
viam Domini, sicut dixit Isaias propheta. 40 3. Mat 3.
24 Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis. 1.
25 Et interrogauerunt eum, & dixerunt ei: Quid Mar. 1.
ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, 3. Luc. 3.
neque Propheta? 4.
26 Respondit eis Ioannes, dicens: ‖ Ego baptizo ‖ Mat.
in aqua: medius autem vestrûm stetit, quem vos 3. 11.
nescitis.
27 ‖ Ipse est, qui post me venturus est, qui ante ‖ Mar.
me factus est: cuius ego non sum dignus vt soluam 1. 7. Luc. 3.
eius corigiam calceamenti. 16.
28 Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem, vbi Act. 1.
erat Ioannes baptizans. 5. 11. 16. 19.
29 Altera die vidit Ioannes Iesum venientem ad 4.
se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit pecca-
tum mundi.
30 Hic est, de quo dixi: Post me venit vir, qui ante
me factus est: quia prior me erat.
31 & ego nesciebam eum, sed vt manifestetur in
Israel, propterea veni ego in aqua baptizans.
32 Et testimonium perhibuit Ioannes, dicens:
‖ Quia vidi Spiritum descendentem quasi colum- ‖ Mat.
bam de cælo, & mansit super eum. 3. 16.
33 Et ego nesciebam eum: sed qui misit me bapti- Mar. 1. 10.
zare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Luc. 3.
Spiritum descendentem, & manentem super eum, 22.
hic est, qui baptizat in Spiritu sancto.
34 Et ego vidi: & testimonium perhibui quia hic
est Filius Dei.
35 Altera die iterùm stabat Ioannes, & ex discipu-
lis eius duo.

36 Et respiciens Iesum ambulantem, dicit: Ecce
agnus Dei.
37 Et audierunt eum duo discipuli loquentem, &
secuti sunt Iesum.
38 Conuersus autem Iesus, & videns eos sequen-
tes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei:
Rabbi, (quod dicitur interpretatum Magister) vbi
habitas?
39 Dicit eis: Venite, & videte. Venerunt, & vi-
derunt vbi maneret, & apud eum manserunt die
illo: hora autem erat quasi decima.
40 Erat autem Andreas frater Simonis Petri vnus
ex duobus, qui audierant à Ioanne, & secuti fue-
rant eum.
41 Inuenit hic primum fratrem suum Simonem,
& dicit ei: Inuenimus Messiam. (quod est inter-
pretatum Christus.)
42 Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum
Iesus, dixit: Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis
Cephas. (quod interpretatur Petrus.)
43 In crastinum voluit exire in Galilæam, & in-
uenit Philippum. Et dicit ei Iesus: Sequere me.
44 Erat autem Philippus à Bethsaida, ciuitate An-
dreæ & Petri.
45 Inuenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem
‖ Gen. scripsit ‖ Moyses in lege, & ‖ Prophetæ, inueni-
49. 10. mus Iesum filium Ioseph à Nazareth.
Deut. 46 Et dixit ei Nathanael: A Nazareth potest ali-
18. 18. ‖ Isai. quid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni, & vide.
40. 10. 45. 8. 47 Vidit Iesus Nathanael venientem ad se, & dicit
Ierem. de eo: Ecce verè Israelita, in quo dolus non est.
23. 5. Ezec. 48 Dicit ei Nathanael: Vnde me nosti? Res-
34. 23. 37. 24. pondit Iesus, & dixit ei: Priusquam te Philippus

vocaret, cùm esses sub ficu, vidi te. Dan. 9.
49 Respondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es 24. 25.
Filius Dei, tu es Rex Israel.
50 Respondit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi: Vidi te sub ficu, credis: maius his videbis.
51 Et dicit ei: Amen, amen dico vobis, videbitis
cælum apertum, & Angelos Dei ascendentes, &
descendentes supra Filium hominis.

CAPVT II.

Iesus ad nuptias inuitatus, aquam in vinum conuertit; & à Capharnaum veniens Ierosolymam, eijcit de templo negotiatores; ac signo à Iudæis petito, dicit, Soluite templum hoc, &c. multi propter signa crediderunt in nomine Iesu, quibus ipse non se credebat.

1 ET die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ: & erat mater Iesu ibi.
2 Vocatus est autem & Iesus, & discipuli eius, ad
nuptias.
3 Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.
4 Et dicit ei Iesus: Quid mihi, & tibi est mulier?
nondum venit hora mea.
5 Dicit mater eius ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite.
6 Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundùm purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas.
7 Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vsque ad summum.
8 Et dicit eis Iesus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.

9 Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum
factam, & non sciebat vnde esset, ministri autem
sciebant, qui hauserant aquam: vocat sponsum ar-
chitriclinus,
10 & dicit ei: Omnis homo primùm bonum vi-
num ponit: & cùm inebriati fuerint, tunc id, quod
deterius est: Tu autem seruasti bonum vinum vs-
que adhuc.
11 Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Ga-
lilææ: & manifestauit gloriam suam, & credide-
runt in eum discipuli eius.
12 Post hoc descendit Capharnaum ipse, & ma-
ter eius, & fratres eius, & discipuli eius: & ibi man-
serunt non multis diebus.
13 Et propè erat Pascha Iudæorum, & ascendit Ie-
sus Ierosolymam:
14 & inuenit in templo vendentes, boues, & oues,
& columbas, & numularios sedentes.
15 Et cùm fecisset quasi flagellum de funiculis,
omnes eiecit de templo, oues quoque, & boues,
& numulariorum effudit æs, & mensas subuertit.
16 Et his, qui columbas vendebant, dixit: Aufer-
te ista hinc, & nolite facere domum patris mei,
domum negotiationis.
17 Recordati sunt verò discipuli eius quia scri-
‖ Psal. ptum est: ‖ Zelus domus tuæ comedit me.
68. 10. 18 Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Quod
‖ Mat.
26. 61. signum ostendis nobis quia hæc facis?
27. 40. 19 Respondit Iesus, & dixit eis: ‖ Soluite templum
Mar.
14. 58. hoc, & in tribus diebus excitabo illud.
15. 29. 20 Dixerunt ergo Iudæi: Quadraginta & sex an-
nis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus die-
bus excitabis illud?

21 Ille

21 Ille autem dicebat de templo corporis sui.
22 Cùm ergo resurrexisset à mortuis, recordâti
sunt discipuli eius, quia hoc dicebat, & ‖ credide- ‖ Psal.
runt scripturæ, & sermoni quem dixit Iesus. 3.6.16.
23 Cùm autem esset Ierosolymis in pascha in die 9.
festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes
signa eius, quæ faciebat.
24 Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis,
eò quòd ipse nosset omnes,
25 & quia opus ei non erat vt quis testimonium
perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset
in homine.

CAPVT III.

Nicodemũ nocte edocet de renascendo ex aqua & Spiritu, ac de sui instar ænei serpẽtis exaltatione, quódque Deus Filium suum misit ad saluandum mundum: facta quæstione de purificatione. Ioannes suis discipulis de Christo murmurantibus, laudat ipsum dicens illum crescere oportere, se autem minui, & quòd pater omnia dederit in manu eius; vt qui in eum credit, habeat vitam æternam; qui verò non credit, maneat ira Dei super eum.

1 ERat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus
nomine, princeps Iudæorum.
2 Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei: Rabbi,
scimus quia à Deo venisti magister: nemo enim
potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit
Deus cum eo.
3 Respondit Iesus, & dixit ei: Amen, amen dico
tibi, nisi quis renatus fuerit denuò, non potest vi-
dere regnum Dei.
4 Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest

homo nasci, cùm sit senex? numquid potest in
ventrem matris suæ iteratò introire, & renasci?
5 Respondit Iesus: Amen, amen dico tibi, nisi
quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non
potest introire in regnum Dei.
6 Quod natum est ex carne, caro est: & quod na-
tum est ex spiritu, spiritus est.
7 Non mireris quia dixi tibi: oportet vos nasci
denuò.
8 Spiritus vbi vult spirat: & vocem eius audis,
‖ Psal. 134. 7. ‖ sed nescis vnde veniat, aut quò vadat: sic est om-
nis, qui natus est ex spiritu.
9 Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo
possunt hæc fieri?
10 Respondit Iesus, & dixit ei: Tu es magister in
Israël, & hæc ignoras?
11 Amen, amen dico tibi, quia quod scimus lo-
quimur, & quod vidimus testamur, & testimo-
nium nostrum non accipitis.
12 Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo,
si dixero vobis cælestia, credetis?
13 Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de
cælo, Filius hominis, qui est in cælo.
‖ Num. 21. 9. 14 ‖ Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deser-
to; ita exaltari oportet Filium hominis:
15 vt omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed
habeat vitam æternam.
‖ 1. Ioa. 4. 9. 16 ‖ Sic enim Deus dilexit mundum, vt Filium
suum vnigenitum daret: vt omnis, qui credit in
eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.
17 Non enim misit Deus Filium suum in mun-
dum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus
per ipsum.

18 Qui credit in eum, non iudicatur: qui autem
non credit, iam iudicatus est: quia non credit in no-
mine vnigeniti Filij Dei.
19 Hoc est autem iudicium: ‖ quia lux venit in ‖ Sap. 1. 9.
mundum, & dilexerunt homines magis tenebras,
quam lucem: erant enim eorum mala opera.
20 Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non
venit ad lucem, vt non arguantur opera eius:
21 qui autem facit veritatem, venit ad lucem;
vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt
facta.
22 Post hæc venit Iesus, & discipuli eius, in ter-
ram Iudæam: & illic demorabatur cum eis, ‖ & ba- ‖ Infr. 4. 1.
ptizabat.
23 Erat autem & Ioannes baptizans in Aennon,
iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & ve-
niebant, & baptizabantur.
24 Nondum enim missus fuerat Ioannes in car-
cerem.
25 Facta est autem quæstio ex discipulis Ioannis
cum Iudæis de Purificatione.
26 Et venerunt ad Ioannem, & dixerunt ei: Rabbi,
qui erat tecum trans Iordanem, ‖ cui tu testimo- ‖ Sup. 1. 19.
nium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes ve-
niunt ad eum.
27 Respondit Ioannes, & dixit: Non potest ho-
mo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de
cælo.
28 Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, ‖ quòd ‖ Sup. 1. 20.
dixerim: Non sum ego Christus: sed quia missus
sum ante illum.
29 Qui habet sponsam, sponsus est: amicus au-
tem sponsi, qui stat, & audit eum, gaudio gaudet

propter vocem ſponſi. Hoc ergo gaudium meum
impletum eſt.
30 Illum oportet creſcere, me autem minui.
31 Qui deſurſum venit, ſuper omnes eſt. Qui eſt
de terra, de terra eſt, & de terra loquitur. Qui de
cœlo venit, ſuper omnes eſt.
32 Et quòd vidit, & audiuit, hoc teſtatur: & teſti-
monium eius nemo accipit.
33 Qui accepit eius teſtimonium, ſignauit quia
‖ Rom. 3.4. ‖ Deus verax eſt.
34 Quem enim miſit Deus, verba Dei loquitur:
non enim ad menſuram dat Deus Spiritum.
35 Pater diligit Filium: & omnia dedit in manu
eius.
36 ‖ Qui credit in Filium, habet vitam æternam:
‖ 1 Ioã. 5. 10. qui autem incredulus eſt Filio, non videbit vitam,
ſed ira Dei manet ſuper eum.

CAPVT IV.

Ieſus cum muliere Samaritana loquitur de aqua viua, & adorando Deo in ſpiritu, manifeſtans ei ſe eſſe Meſſiam promiſſum: & diſcipulis dicit ſe cibum habere quem illi neſciunt, nempe Patris obedientiam: de meſſe & metente ac ſeminante: multi Samaritanorum credunt in eum: filium reguli ſanitati reſtituit.

1 VT ergo cognouit Ieſus, quia audierunt Pha-
‖ Sup. 3. 22. riſæi quòd Ieſus plures diſcipulos facit, ‖ &
baptizat, quàm Ioannes·
2 (quamquam Ieſus non baptizaret, ſed diſcipu-
li eius)
3 reliquit Iudæam, & abijt iterùm in Gali-
læam.

4 oportebat autem eum transire per Samariam.
5 Venit ergo in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur
Sichar: iuxta prædium, ‖ quod dedit Iacob Ioseph ‖ Gen.
filio suo. 33. 19.
6 Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatiga- 48. 22. Ios.
tus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Hora erat 24. 32.
quasi sexta.
7 Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit
ei Iesus: Da mihi bibere.
8 (Discipuli enim eius abierant in ciuitatem vt
cibos emerent.)
9 Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomo-
do tu Iudæus cùm sis, bibere à me poscis, quæ sum
mulier Samaritana? non enim coütuntur Iudæi
Samaritanis.
10 Respondit Iesus, & dixit ei: Si scires donum
Dei, & quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere:
tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam
viuam.
11 Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias
habes, & puteus altus est: vnde ergo habes aquam
viuam?
12 Numquid tu major es patre nostro Iacob, qui
dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, & filij eius,
& pecora eius?
13 Respondit Iesus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex
aqua hac, sitiet iterùm: qui autem biberit ex aqua,
quam ego dabo ei, non sitiet in æternum:
14 sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons a-
quæ salientis in vitam æternam.
15 Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc a-
quam, vt non sitiam, neque veniam huc haurire.
16 Dicit ei Iesus: Vade, voca virũ tuũ, & veni huc.

17 Respondit mulier, & dixit: Non habeo virum.
Dicit ei Iesus: Benè dixisti, quia non habeo virum:
18 quinque enim viros habuisti; & nunc quem
habes, non est tuus vir: hoc verè dixisti.
19 Dicit enim mulier: Domine, video quia Pro-
pheta es tu.
20 Patres nostri in monte hoc adorauerunt, &
|| Deut. vos dicitis, || quia Ierosolymis est locus, vbi ad-
12. 6. orare oportet.
21 Dicit ei Iesus: Mulier crede mihi, quia venit
hora, quando neque in monte hoc, neque in Iero-
solimis adorabitis Patrem.
|| 4. Reg 22 || Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus
17. 41. quod scimus, quia salus ex Iudæis est.
23 Sed venit hora, & nunc est, quando veri adora-
tores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Nam
& Pater tales quærit, qui adorent eum.
|| 1. Cor. 24 || Spiritus est Deus: & eos, qui adorant eum, in
3. 17. spiritu & veritate oportet adorare.
25 Dicit ei mulier: Scio quia Messias venit (qui
dicitur Christus) cùm ergo venerit ille, nobis an-
nuntiabit omnia.
26 Dicit ei Iesus: Ego sum, qui loquor tecum.
27 Et continuò venerunt discipuli eius: & mi-
rabantur quia cum muliere loquebatur. Ne-
mo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris
cum ea?
28 Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abijt in
ciuitatem, & dicit illis hominibus:
29 Venite, & videte hominem, qui dixit mihi om-
nia quæcumque feci: numquid ipse est Christus?
30 Exierunt ergo de ciuitate, & veniebant ad
eum.

31 Intereà rogabant eum discipuli, dicentes: Rabbi, manduca.
32 Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.
33 Dicebant ergo discipuli ad inuicem: Numquid aliquis attulit ei manducare?
34 Dicit eis Iesus: Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me, vt perficiam opus eius.
35 Nonne vos dicitis, quòd adhuc quattuor menses sunt, & messis venit? Ecce dico vobis: Leuate
oculos vestros, & videte regiones, ‖ quia albæ sunt ‖ Matt. 9. 37.
iam ad messem. Luc.
36 Et qui metit, mercedem accipit, & congregat 10. 2.
fructum in vitam æternam: vt, & qui seminat, simul gaudeat, & qui metit.
37 In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat, & alius est qui metit.
38 Ego misi vos metere quod vos non laborastis: alij laborauerũt, & vos in labores eorum introistis.
39 Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæcumque feci.
40 Cùm venissent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum vt ibi maneret. Et mansit ibi duos dies.
41 Et multò plures crediderunt in eum propter sermonem eius.
42 Et mulieri dicebant: Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiuimus, & scimus, quia hic est verè Saluator mundi.
43 Post duos autem dies exijt inde: & abijt in Galilæam.

‖ Matt. 44 ‖ Ipſe enim Ieſus teſtimonium perhibuit, quia
13. 57. Propheta in ſua patria honorem non habet.
Marc. 6. 4. 45 ‖ Cùm ergo veniſſet in Galilæam, exceperunt
Luc. 4. eum Galilæi, cùm omnia vidiſſent quæ fecerat Ie-
24. ‖ Matt. roſolymis in die feſto: & ipſi enim venerant ad
4. 12. diem feſtum.
Mar. 1. 46 Venit ergo iterùm in Cana Galilææ, ‖ vbi fecit
14. Luc. 4. aquam vinum. Et erat quidam regulus, cuius filius
14. ‖ Sup. infirmabatur Capharnaum.
2. 9. 47 Hic cùm audiſſet quia Ieſus adueniret à Iudæa
in Galilæam, abijt ad eum, & rogabat eum vt de-
ſcenderet, & ſanaret filium eius: incipiebat enim
mori.
48 Dixit ergo Ieſus ad eum: Niſi ſigna & prodigia
videritis, non creditis.
49 Dicit ad eum regulus: Domine, deſcende
priùs quàm moriatur filius meus.
50 Dicit ei Ieſus: Vade, filius tuus viuit. Credi-
dit homo ſermoni, quem dixit ei Ieſus, & ibat.
51 Iam autem eo deſcendente, ſerui occurre-
runt ei, & nuntiauerunt dicentes, quia filius eius
viueret.
52 Interrogabat ergo horam ab eis, in qua meliùs
habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora ſeptima re-
liquit eum febris.
53 Cognouit ergo pater, quia illa hora erat, in qua
dixit ei Ieſus: Filius tuus viuit: & credidit ipſe, &
domus eius tota.
54 Hoc iterùm ſecundum ſignum fecit Ieſus,
cùm veniſſet à Iudæa in Galilæam.

Capvt V.

Iesus ad piscinam sanato ægroto qui 38. annis languerat, iubet sabbato tollere grabatum; & Iudæis id calumniantibus respondet se omnia sua simul cum Patre operari, mortuósque viuificare, ac iudicem ab illo constitutum esse omnium, cui & Ioannes & propria opera ac Pater, imò & Moyses ipse, testimonium perhibent.

1 POst hæc erat dies festus Iudæorum, & ascen- *Leuit.*
dit Iesus Ierosolymam. *23. 5. Deut.*
2 Est autem Ierosolymis Probatica piscina, quæ *16. 1.*
cognominatur Hebraicè Bethsaida, quinque porticus habens.
3 In his iacebat multitudo magna languentium,
cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.
4 Angelus autem Domini descendebat secundùm tempus in piscinam: & mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat à quacumque detinebatur infirmitate.
5 Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate sua.
6 Hunc cùm vidisset Iesus iacentem, & cognouisset quia iam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri?
7 Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, vt cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit.
8 Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

9 Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit
grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo.
10 Dicebant ergo Iudæi illi qui sanatus fuerat:
‖ Exod. 20. 11. Ier. 17. 24. ‖ Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatũ tuum.
11 Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi
dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula.
12 Interrogauerunt ergo eum: Quis est ille homo, qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula?
13 Is autem, qui sanus fuerat effectus, nesciebat
quis esset. Iesus enim declinauit à turba constituta
in loco.
14 Posteà inuenit eum Iesus in templo, & dixit illi: Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne deteriùs tibi aliquid contingat.
15 Abijt ille homo, & nuntiauit Iudæis, quia
Iesus esset, qui fecit eum sanum.
16 Propterea persequebantur Iudæi Iesum, quia
hæc faciebat in sabbato.
17 Iesus autem respondit eis: Pater meus vsque
modo operatur, & ego operor.
18 Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi
interficere: quia non solùm soluebat sabbatum, sed
& patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens
Deo. Respondit itaque Iesus, & dixit eis:
19 Amen, amen dico vobis: non potest Filius à se
facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem: quæcumque enim ille fecerit, hæc & Filius
similiter facit.
20 Pater enim diligit Filium, & omnia demonstrat ei, quæ ipse facit: & majora demonstrabit ei
opera, vt vos miremini.

21 Sicut enim Pater suscitat mortuos, & viuificat:
sic & Filius, quos vult, viuificat.
22 Neque enim Pater iudicat quemquam: sed
omne iudicium dedit Filio,
23 vt omnes honorificent Filium, sicut honorifi-
cant Patrem. qui non honorificat Filium, non ho-
norificat Patrem, qui misit illum.
24 Amen, amen dico vobis, quia qui verbum
meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam
æternam, & in iudicium non venit, sed transijt à
morte in vitam.
25 Amen, amen dico vobis, quia venit hora, &
nunc est, quando mortui audient vocem Filij Dei:
& qui audierint, viuent.
26 Sicut enim Pater habet vitam in semetipso: sic
dedit & Filio habere vitam in semetipso:
27 & potestatem dedit ei iudicium facere, quia
Filius hominis est.
28 Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua om-
nes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filij
Dei:
29 ‖ & procedent qui bona fecerunt, in resurre- ‖ Mat. 25. 46.
ctionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurre-
ctionem iudicij.
30 Non possum ego à meipso facere quidquam.
Sicut audio, iudico: & iudicium meum iustum
est: quia non quæro voluntatem meam, sed volun-
tatem eius, qui misit me.
31 Si ego testimonium perhibeo de meipso, testi-
monium meum non est verum.
32 ‖ Alius est qui testimonium perhibet de me; ‖ Matt. 3. 17. Sup. 1. 15.
& scio quia verum est testimonium, quod perhi-
bet de me.

33 Vos misistis ad Ioannem: & testimonium per-
hibuit veritati.
34 Ego autem non ab homine testimonium acci-
pio: sed hæc dico vt vos salui sitis.
35 Ille erat lucerna ardens, & lucens. Vos autem
voluistis ad horam exultare in luce eius.
36 Ego autem habeo testimonium majus Ioanne.
Opera enim, quæ dedit mihi Pater vt perficiam ea;
ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent
de me, quia Pater misit me:
‖ Matt. 3. 17. 17. 5. 37 & qui misit me Pater, ‖ ipse testimonium per-
hibuit de me: neque vocem eius vmquam audistis,
‖ Deut. 4. 12. ‖ neque speciem eius vidistis.
38 & verbum eius non habetis in vobis manens:
quia quem misit ille, huic vos non creditis.
39 Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis
vitam æternam habere: & illæ sunt, quæ testimo-
nium perhibent de me:
40 & non vultis venire ad me vt vitam habeatis.
41 Claritatem ab hominibus non accipio.
42 Sed cognoui vos, quia dilectionem Dei non
habetis in vobis.
43 Ego veni in nomine Patris mei, & non accipi-
tis me: si alius venerit in nomine suo, illum acci-
pietis.
44 Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab
‖ 1. Cor. 4. 5. inuicem accipitis;‖ & gloriam, quæ à solo Deo est,
non quæritis?
45 Nolite putare quia ego accusaturus sim vos
‖ Gen. 3. 15. 22. 18. 49. 10. apud Patrem: est qui accusat vos Moyses, in quo
vos speratis.
46 Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan
Deut. 18. 15. & mihi: ‖ de me enim ille scripsit.

47 Si autem illius litteris non creditis: quomodo
verbis meis credetis?

CAPVT VI.

Quinque panibus & duobus piscibus satiat quinque virorum millia: fugit volentes ipsum facere regem: super mare ad discipulos vento agitatos ambulat: de pane cælesti docet, quódque ipse sit panis vitæ, & caro eius cibus quem oporteat manducare, sanguisque eius potus quem oporteat bibere: quidam discipuli offensi eius sermone deserunt ipsum, Apostoli autem cum eo permanent; quorum tamen vnum dicit esse diabolum.

1 POst hæc abijt Iesus trans mare Galilææ, quod *Matth.*
est Tiberiadis: *14. 13.*
2 & sequebatur eum multitudo magna, quia vide- *Marc. 6. 32.*
bant signa, quæ faciebat super his qui infirma- *Luc. 9.*
bantur. *10.*
3 Subijt ergo in montem Iesus: & ibi sedebat cum
discipulis suis.
4 Erat autem proximum Pascha, dies festus Iu-
dæorum.
5 Cùm subleuasset ergo oculos Iesus, & vidisset
quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad
Philippũ: Vnde ememus panes, vt manducent hi?
6 Hoc autem dicebat tentans eum: ipse enim scie-
bat quid esset facturus.
7 Respondit ei Philippus: Ducentorum denario-
rum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque modi-
cum quid accipiat.
8 Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas frater
Simonis Petri:
9 Est puer vnus hîc, qui habet quinque panes

hordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter
tantos?
10 Dixit ergo Iesus: Facite homines discumbere.
Erat autem fœnum multum in loco. Discubuerunt
ergo viri, numero quasi quinque millia.
11 Accepit ergo Iesus panes: & cùm gratias egisset,
distribuit discumbentibus: similiter & ex piscibus
quantum volebant.
12 Vt autem impleti sunt, dixit discipulis suis:
Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant.
13 Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim
cophinos fragmentorum, ex quinque panibus hordeaceis,
quæ superfuerunt his qui manducauerãt.
14 Illi ergo homines cùm vidissent quòd Iesus fecerat
signum, dicebant: Quia hic est verè propheta,
qui venturus est in mundum.
15 Iesus ergo cùm cognouisset, quia venturi essent
B Matt. 14. 23. Mar. 6 46. vt raperent eum, & facerent eum regem, ‖ fugit
iterùm in montem ipse solus.
16 Vt autem serò factum est, descenderunt discipuli
eius ad mare.
17 Et cùm ascendissent nauim, venerunt trans
mare in Capharnaum: & tenebræ iam factæ erant:
& non venerat ad eos Iesus.
18 Mare autem, vento magno flante, exsurgebat.
19 Cùm remigassent ergo quasi stadia viginti
quinque aut triginta, vident Iesum ambulantem
supra mare, & proximum naui fieri, & timuerunt.
20 Ille autem dicit eis: Ego sum, nolite timere.

21 Voluerunt ergo accipere eum in nauim: & statim nauis fuit ad terram, in quam ibant.
22 Altera die, turba quæ stabat trans mare, vidit quia nauicula alia non erat ibi nisi vna, & quia non introisset cum discipulis suis Iesus in nauim, sed soli discipuli eius abijssent:
23 aliæ verò superuenerunt naues à Tiberiade, iuxta locum vbi manducauerant panem, gratias agente Domino.
24 Cùm ergo vidisset turba quia Iesus non esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in nauiculas, & venerunt Capharnaum quærentes Iesum.
25 Et cùm inuenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc venisti?
26 Respondit ei Iesus, & dixit: Amen, amen dico vobis: quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.
27 Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. ‖ Hunc enim Pater signauit Deus. ‖ Sup. 1. 32.
28 Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus vt operemur opera Dei? Matth. 3. 17. 17. 5.
29 Respondit Iesus, & dixit eis: ‖ Hoc est opus Dei, vt credatis in eum quem misit ille. ‖ 1. Ioã. 3. 23.
30 Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum vt videamus, & credamus tibi? quid operaris?
31 Patres nostri manducauerunt manna in deserto, sicut scriptum est: ‖ Panem de cælo dedit eis manducare. ‖ Exod. 16. 14. Num.
32 Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis: Non Moyses dedit vobis panem de cælo, sed Pater meus dat vobis panem de cælo verum. 11. 7. Psalm. 77. 24. Sap. 16. 20.

33 Panis enim Dei eſt, qui de cælo deſcendit, &
dat vitam mundo.
34 Dixerunt ergo ad eum: Domine, ſemper da
nobis panem hunc.
Eccli. 24. 29. 35 Dixit autem eis Ieſus: Ego ſum panis vitæ: ‖ qui
venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non
ſitiet vmquam.
36 Sed dixi vobis, quia & vidiſtis me, & non cre-
ditis.
37 Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet: &
eum, qui venit ad me, non eijciam foras:
38 quia deſcendi de cælo, non vt faciam volunta-
tem meam, ſed voluntatem eius, qui miſit me.
39 Hæc eſt autem voluntas eius, qui miſit me, Pa-
tris: vt omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo,
ſed reſuſcitem illud in nouiſſimo die.
40 Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit
me: vt omnis, qui videt Filium, & credit in eum,
habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in
nouiſſimo die.
41 Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixiſſet:
Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi,
Matt. 13. 55. 42 & dicebat: ‖ Nónne hic eſt Ieſus filius Io-
ſeph, cuius nos nouimus patrem, & matrem?
Quomodo ergo dicit hic: Quia de cælo deſcendi?
43 Reſpondit ergo Ieſus, & dixit eis: Nolite mur-
murare in inuicem:
44 nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui mi-
ſit me, traxerit eum: & ego reſuſcitabo eum in
nouiſſimo die.
Iſai. 54. 13. 45 Eſt ſcriptum in Prophetis: ‖ Et erunt omnes
docibiles Dei. Omnis, qui audiuit à Patre, & didi-
cit, venit ad me.

46 Non

46 Non quia Patrem vidit quiſquam ; ‖ niſi is, qui ‖ Mat. 11. 27.
eſt à Dêo, hic vidit Patrem.
47 Amen, amen dico vobis : Qui credit in me,
habet vitam æternam.
48 Ego ſum panis vitæ.
49 ‖ Patres veſtri manducauerunt manna in de- ‖ Ex. 16. 13.
ſerto, & mortui ſunt.
50 Hic eſt panis de cælo deſcendens : vt ſi quis ex
ipſo manducauerit, non moriatur.
51 Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi.
52 Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æter-
num : & panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro
mundi vita.
53 Litigabant ergo Iudæi ad inuicem, dicentes :
Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad
manducandum ?
54 Dixit ergo eis Ieſus : Amen, amen dico vobis :
Niſi manducaueritis carnem Filij hominis, & bibe-
ritis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.
55 Qui manducat meam carnem, & bibit meum
ſanguinem, habet vitam æternam : & ego reſuſci-
tabo eum in nouiſſimo die.
56 ‖ Caro enim mea, verè eſt cibus : & ſanguis ‖ 1 Cor. 11. 27.
meus, verè eſt potus.
57 qui manducat meam carnem, & bibit meum
ſanguinem, in me manet, & ego in illo.
58 Sicut miſit me viuens Pater, & ego viuo pro-
pter Patrem: & qui manducat me, & ipſe viuet pro-
pter me.
59 Hic eſt panis, qui de cælo deſcendit. Non ſicut
manducauerũt patres veſtri manna, & mortui ſunt.
Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.
60 Hæc dixit in ſynagoga docens, in Capharnaum,

61 Multi ergo audientes ex discipulis eius, dixe-
runt: Durus est hic sermo, & quis potest eum au-
dire?
62 Sciens autem Iesus apud semetipsum, quia
murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis: Hoc
vos scandalizat?
|| Sup. 3.13. 63 Si ergo videritis || Filium hominis ascendentem
vbi erat priùs?
64 Spiritus est, qui viuificat: caro non prodest
quidquam. verba, quæ ego locutus sum vobis, spi-
ritus & vita sunt.
65 Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt.
Sciebat enim ab initio Iesus qui essent non creden-
tes, & quis traditurus esset eum.
66 Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo
potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre
meo.
67 Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retrò:
& iam non cum illo ambulabant.
68 Dixit ergo Iesus ad duodecim: Numquid &
vos vultis abire?
69 Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad
quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.
|| Mat. 16.16. Mar. 8. 29. Luc. 9. 20. 70 || & nos credidimus, & cognouimus, quia tu
es Christus Filius Dei.
71 Respondit eis Iesus: Nónne ego vos duodecim
elegi: & ex vobis vnus diabolus est?
72 Dicebat autem Iudam Simonis Iscariotem: hic
enim erat traditurus eum, cùm esset vnus ex duo-
decim.

Capvt VII.

Ad Scenopegiæ festum quasi in occulto ascendens conuincit de ipsius doctrina Iudæos, quod ipsum iniustè calumniarentur de curato homine sabbato: sitientes ad se vocat, & de ipso turba variè loquitur: ministri qui ad eum apprehendendum missi erant, audita eius prædicatione collaudant ipsum, sed & Nicodemus ipsum defendens, malè audit à Pontificibus & Pharisæis.

1 POst hæc autem ambulabat Iesus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere.
2 Erat autem in proximo dies festus Iudæorum, Scenopegia.
3 Dixerunt autem ad eum fratres eius: Transi hinc, & vade in Iudæam, vt & discipuli tui videant opera tua, quæ facis.
4 Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in palàm esse: si hæc facis, manifesta teipsum mundo.
5 Neque enim fratres eius credebant in eum.
6 Dicit ergo eis Iesus: Tempus meum nondum aduenit: tempus autem vestrum semper est paratum.
7 Non potest mundus odisse vos: me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo, quòd opera eius mala sunt.
8 Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum: quia meum tempus nondum impletum est.
9 Hæc cùm dixisset, ipse mansit in Galilæa.
10 Vt autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse

ascendit ad diem festum non manifestè, sed quasi
in occulto.
11 Iudæi ergo quærebant eum in die festo, & dice-
bant: Vbi est ille?
12 Et murmur multum erat in turba de eo. Qui-
dam enim dicebant: Quia bonus est. Alij autem
dicebant: Non, sed seducit turbas.
13 Nemo tamen palàm loquebatur de illo, pro-
pter metum Iudæorum.
14 Iam autem die festo mediante, ascendit Iesus
in templum, & docebat.
15 Et mirabantur Iudæi, dicentes: Quomodo hic
litteras scit, cùm non didicerit?
16 Respondit eis Iesus, & dixit: Mea doctrina
non est mea, sed eius, qui misit me.
17 Si quis voluerit voluntatem eius facere: co-
gnoscet de doctrina, vtrùm ex Deo sit, an ego à
meipso loquar.
18 Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam
quærit: qui autem quærit gloriam eius, qui misit
eum, hic verax est, & iniustitia in illo non est.
‖ Ex. 24. 3. 19 ‖ Nónne Moyses dedit vobis legem: & nemo
ex vobis facit legem?
‖ Sup. 5. 18. 20 ‖ Quid me quæritis interficere? Respondit tur-
ba, & dixit: Dæmonium habes: quis te quærit in-
terficere?
21 Respondit Iesus, & dixit eis: Vnum opus fe-
ci, & omnes miramini.
‖ Lev. 12. 3. ‖ Gen. 17. 10. 22 Propterea ‖ Moyses dedit vobis circumcisió-
nem: (non quia ex Moyse est, ‖ sed ex patribus) &
in sabbato cricumciditis hominem.
23 Si circumcisionem accipit homo in sabbato, vt
non soluatur lex Moysi: mihi indignamini quia

totum hominem ſanum feci in ſabbato?
24 ‖ Nolite iudicare ſecundùm faciem, ſed iuſtum iudicium iudicate. ‖ Deut 1, 16.
25 Dicebant ergo quidam ex Ieroſolymis: Nónne
hic eſt, quem quærunt interficere?
26 Et ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt.
Numquid verè cognouerunt principes quia hic eſt
Chriſtus?
27 Sed hunc ſcimus vnde ſit: Chriſtus autem cùm
venerit, nemo ſcit vnde ſit.
28 Clamabat ergo Ieſus in templo docens, & dicens: Et me ſcitis, & vnde ſim ſcitis: & à me ipſo non
veni, ſed eſt verus, quì miſit me, quem vos neſcitis.
29 Ego ſcio eum: quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit.
30 Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo
miſit in illũ manus, quia nondum venerat hora eius.
31 De turba autem multi crediderunt in eum, &
dicebant: Chriſtus cùm venerit, numquid plura
ſigna faciet quàm quæ hic facit?
32 Audierunt Phariſæi turbam murmurantem de
illo hæc: & miſerunt Principes & Phariſæi miniſtros, vt apprehenderent eum.
33 Dixit ergo eis Ieſus: Adhuc modicum tempus
vobiſcum ſum: & vado ad eum qui me miſit.
34 Quæretis me, & non inuenietis: & vbi ego
ſum, vos non poteſtis venire.
35 Dixerunt ergo Iudæi ad ſemetipſos: Quò hic
iturus eſt, quia non inueniemus eum? numquid
in diſperſionem Gentium iturus eſt, & docturus
Gentes?
36 Quis eſt hic ſermo, quem dixit: Quæretis me,
& non inuenietis: & vbi ſum ego, vos non poteſtis venire?

‖ Leu. 37 In nouissimo autem ‖ die magno festiuitatis,
23. 37. stabat Iesus, & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.
‖ Deut 38 ‖ Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumi-
18. 15. na de ventre eius fluent aquæ viuæ.
‖ Ioel. 39 Hoc autem dixit de ‖ Spiritu, quem accepturi
2. 28. erant credentes in eum: nondum enim erat Spiri-
Act. 2. 17. tus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus.
40 Ex illa ergo turba cùm audissent hos sermones eius, dicebant: Hic est verè propheta.
41 Alij dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Numquid à Galilæa venit Christus?
‖ Mic. 42 ‖ Nonne Scriptura dicit: Quia ex semine Da-
5. 2. uid, & de Bethlehem castello, vbi erat Dauid, ve-
Mat. 2. 6. nit Christus?
43 Dissensio itaque facta est in turba propter eum.
44 Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum: sed nemo misit super eum manus.
45 Venerunt ergo ministri ad Pontifices, & Pharisæos. Et dixerũt eis illi: Quare non adduxistis illum?
46 Responderunt ministri: Numquam sic locutus est homo, sicut hic homo.
47 Responderunt ergo eis Pharisæi: Numquid & vos seducti estis?
48 Numquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Pharisæis?
49 sed turba hæc, quæ non nouit legem, maledicti sunt.
‖ Sup. 50 Dixit Nicodemus ad eos, ‖ ille qui venit ad eum
3. 2. nocte, qui vnus erat ex ipsis:
51 Numquid lex nostra iudicat hominem, nisi
‖ Deut prius audierit ab ipso, ‖ & cognouerit quid faciat?
17. 8. 19. 15. 52 Responderunt, & dixerunt ei: Numquid & tu

Galilæus es? Scrutare Scripturas, & vide quia à
Galilæa propheta non ſurgit.
53 Et reuerſi ſunt vnuſquiſque in domum ſuam.

CAPVT VIII.

Mulierem in adulterio deprehenſam, ſcribens in terra abſoluit ab accuſatoribus: dicit ſe lucem mundi, & Phariſæos in peccato ſuo morituros: qui etiam verè ſint eius diſcipuli, qui ve ſerui aut liberi: dicit illos neque ex Deo neque ex Abraham, ſed ex patre diabolo eſſe, qui veritatem dicenti non crederent: blaſphemantibus dicit ſe dæmonium non habere, ſed Patrem honorificare, & antequam Abraham fieret, ſe eſſe; volentibuſque eum lapidare, auferens ſui proſpectum exit de templo.

1 IEſus autem perrexit in montem Oliueti:
2 & diluculo iterùm venit in templum, &
omnis populus venit ad eum, & ſedens docebat
eos.
3 Adducunt autem Scribæ, & Phariſæi, mulierem
in adulterio deprehenſam: & ſtatuerunt eam in
medio,
4 & dixerunt ei: Magiſter, hæc mulier modò deprehenſa
eſt in adulterio.
5 ‖ In lege autem Moyſes mandauit nobis huiuſmodi
lapidare. Tu ergo quid dicis? ‖ *Leu. 20.10.*
6 Hoc autem dicebant tentantes eum, vt poſſent
accuſare eum. Ieſus autem inclinans ſe deorſum,
digito ſcribebat in terra.
7 Cùm ergo perſeuerarent interrogantes eum, erexit
ſe, & dixit eis: ‖ Qui ſine peccato eſt veſtrûm, ‖ *Deut 17.7.*
primus in illam lapidem mittat.
8 Et iterùm ſe inclinans, ſcribebat in terra.

9 Audientes autem vnus poſt vnum exibant, inci-
pientes à ſenioribus : & remanſit ſolus Ieſus, &
mulier in medio ſtans.
10 Erigens autem ſe Ieſus, dixit ei: Mulier, vbi ſunt,
qui te accuſabant? nemo te condemnauit?
11 Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Ie-
ſus: Nec ego te condemnabo; Vade, & iam am-
pliùs noli peccare.
‖1.Ioā. 12 Iterùm ergo locutus eſt eis Ieſus, dicens: ‖ Ego
1.5. ſum lux mundi: qui ſequitur me, non ambulat in
tenebris, ſed habebit lumen vitæ.
13 Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de te ipſo teſtimo-
nium perhibes: teſtimonium tuum non eſt verum.
14 Reſpondit Ieſus, & dixit eis: Et ſi ego teſtimo-
nium perhibeo de meipſo, verum eſt teſtimonium
meum: quia ſcio vnde veni, & quò vado: vos au-
tem neſcitis vnde venio, aut quò vado.
15 Vos ſecundùm carnem iudicatis; ego non iu-
dico quemquam:
16 & ſi iudico ego, iudicium meum verum eſt, quia
ſolus non ſum: ſed ego, & qui miſit me, Pater.
‖ Deut 17 Et in lege veſtra ſcriptum eſt, ‖ quia duorum
17.6.19. hominum teſtimonium verum eſt.
15. Matt. 18 Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de me ip-
18.16. 2.Cor. ſo: & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me,
13.1. Pater.
Heb. 10.28. 19 Dicebant ergo ei: Vbi eſt Pater tuus? Reſpon-
dit Ieſus: Neque me ſcitis, neque Patrem meum:
ſi me ſciretis, forſitan & Patrem meum ſciretis.
20 Hæc verba locutus eſt Ieſus in gazophylacio,
docens in templo: & nemo apprehendit eum, quia
necdum venerat hora eius.
21 Dixit ergo iterùm eis Ieſus; Ego vado, & quæ-

retis me, & in peccato vestro moriemini. Quò ego
vado, vos non potestis venire.
22 Dicebant ergo Iudæi: Numquid interficiet semetipsum, quia dixit: Quò ego vado, vos non potestis venire?
23 Et dicebat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo.
24 Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis vestris: si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.
25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Iesus: Principium, qui & loquor vobis.
26 Multa habeo de vobis loqui, & iudicare. sed qui me misit, verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo.
27 Et non cognouerunt quia Patrem eius dicebat Deum.
28 Dixit ergo eis Iesus: Cùm exaltaueritis Filium
hominis, tūc cognoscetis quia ego sum, & à meipso
facio nihil, ‖ sed sicut docuit me Pater, hæc loquor: ‖ Rom. 1. 4.
29 & qui me misit, mecum est, & non reliquit me
solum: quia ego, quæ placita sunt ei, facio semper.
30 Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.
31 Dicebat ergo Iesus ad eos, qui crediderunt ei,
Iudæos: Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis:
32 & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.
33 Responderunt ei: Semen Abrahæ sumus, & nemini seruiuimus vmquam: quomodo tu dicis: Liberi eritis?
34 Respondit eis Iesus: Amen, amen dico vobis:
‖ quia omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. ‖ Rom. 6. 5. 16.

2 Per. 2.19. 35 seruus autem non manet in domo in æternum:
filius autem manet in æternum.
36 si ergo vos filius liberauerit, verè liberi eritis.
37 Scio quia filij Abrahæ estis: sed quæritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis.
38 Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor: & vos quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis.
39 Responderunt, & dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus: Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.
40 Nunc autem quæritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quam audiui à Deo: hoc Abraham non fecit.
41 Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati: vnum patrem habemus Deum.
42 Dixit ergo eis Iesus: Si Deus pater vester esset: diligeretis vtique me. ego enim ex Deo processi, & veni: neque enim à me ipso veni, sed ille me misit.
43 Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.
1. Ioã. 3.8. 44 ‖ Vos ex patre diabolo estis: & desideria patris vestri vultis facere. ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius.
45 Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi.
46 Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?
1. Ioã. 4.6. 47 ‖ Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.
48 Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei:

Nónne benè dicimus nos, quia Samaritanus es tu,
& dæmonium habes?
49 Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo:
sed honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis
me.
50 Ego autem non quæro gloriam meam: est qui
quærat, & iudicet.
51 Amen, amen dico vobis: si quis sermonem
meum seruauerit, mortem non videbit in æternum.
52 Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia
dæmonium habes. Abraham mortuus est, & Prophetæ:
& tu dicis: Si quis sermonem meum seruauerit,
non gustabit mortem in æternum.
53 Numquid tu major es patre nostro Abraham,
qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem
te ipsum facis?
54 Respondit Iesus: Si ego glorifico me ipsum,
gloria mea nihil est: est Pater meus, qui glorificat
me, quem vos dicitis quia Deus vester est,
55 & non cognouistis eum: ego autem noui eum:
Et si dixero quia non scio eum, ero similis vobis,
mendax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo.
56 Abraham pater vester exultauit vt videret diem
meum: vidit, & gauisus est.
57 Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta
annos nondum habes, & Abraham vidisti?
58 Dixit eis Iesus: Amen, amen dico vobis, antequam
Abraham fieret, ego sum.
59 Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum: Iesus
autem abscondit se, & exiuit de templo.

CAPVT IX.

Cæcum à natiuitate sabbato illuminat; cuius miraculi gloriam Pharisæi multis technis laborant Christo detrahere: & quia is qui cæcus fuerat Christum tuetur, extra synagogam eijcitur; sed à Christo edoctus credit, & adorat ipsum, qui in iudicium se in mundum venisse ait.

1 ET præteriens Iesus vidit hominem cæcum à
natiuitate:
2 & interrogauerunt eum discipuli eius: Rabbi,
quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus nasceretur?
3 Respondit Iesus: Neque hic peccauit, neque
parentes eius: sed vt manifestētur opera Dei in illo.
4 Me oportet operari opera eius, qui misit me,
donec dies est: venit nox, quando nemo potest operari.
5 quamdiu sum in mundo, lux sum mundi.
6 Hæc cùm dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum super oculos eius,
7 & dixit ei: Vade, laua in natatoria Siloë (quod
interpretatur Missus.) Abijt ergo, & lauit, & venit
videns.
8 Itaque vicini, & qui viderant eum priùs quia
mendicus erat, dicebant: Nónne hic est, qui sedebat, & mendicabat? Alij dicebant: Quia hic est.
9 Alij autem: Nequaquam, sed similis est ei. Ille
verò dicebat: Quia ego sum.
10 Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi
oculi?
11 Respondit: Ille homo, qui dicitur Iesus, lutum
fecit: & vnxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad

natatoria Siloë, & laua. Et abij, & laui, & video.
12 Et dixerunt ei: Vbi est ille? Ait: Nescio.
13 Adducunt eum ad Pharisæos, qui cæcus fuerat.
14 Erat autem sabbatum, quando lutum fecit Ie-
sus, & aperuit oculos eius.
15 Iterùm ergo interrogabant eum Pharisæi quo-
modo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi po-
suit super oculos, & laui, & video.
16 Dicebant ergo ex Pharisæis quidam: Non est
hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit. Alij
autem dicebant: Quomodo potest homo peccator
hæc signa facere? Et schisma erat inter eos.
17 Dicunt ergo cæco iterùm: Tu quid dicis de illo,
qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia pro-
pheta est.
18 Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus
fuisset, & vidisset, donec vocauerunt parentes eius,
qui viderat:
19 & interrogauerunt eos, dicentes: Hic est filius
vester, quem vos dicitis quia cæcus natus est? Quo-
modo ergo nunc videt?
20 Responderunt eis parentes eius, & dixerunt:
Scimus quia hic est filius noster, & quia cæcus na-
tus est:
21 quomodo autem nunc videat, nescimus: aut
quis eius aperuit oculos, nos nescimus: ipsum in-
terrogate: ætatem habet, ipse de se loquatur.
22 Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant
Iudæos: iam enim conspirauerant Iudæi, vt si quis
eum confiteretur esse Christum, extra synagogam
fieret.
23 Propterea parentes eius dixerunt: Quia ætatem
habet, ipsum interrogate.

24 Vocauerunt ergo rursum hominem, qui fuerat
cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo. nos scimus
quia hic homo peccator est.
25 Dixit ergo eis ille: Si peccator est, nescio: vnum
scio, quia cæcus cùm essem, modò video.
26 Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo
aperuit tibi oculos?
27 Respondit eis: Dixi vobis iam, & audistis: quid
iterùm vultis audire? numquid & vos vultis discipu-
li eius fieri?
28 Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu discipu-
lus illius sis: nos autem Moysi discipuli sumus.
29 Nos scimus quia Moysi locutus est Deus: hunc
autem nescimus vnde sit.
30 Respondit ille homo, & dixit eis: In hoc enim
mirabile est, quia vos nescitis vnde sit, & aperuit
meos oculos:
31 scimus autem quia peccatores Deus non audit:
sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit,
hunc exaudit.
32 A sæculo non est auditum, quia quis aperuit
oculos cæci nati.
33 Nisi esset hic à Deo, non poterat facere quidquã.
34 Responderunt, & dixerunt ei: In peccatis natus
es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras.
35 Audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cùm
inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei?
36 Respondit ille, & dixit: Quis est, Domine, vt
credam in eum?
37 Et dixit ei Iesus: Et vidisti eum, & qui loquitur
tecum, ipse est.
38 At ille ait: Credo Domine. Et procidens ado-
rauit eum.

39 Et dixit Iesus: In iudicium ego in hunc mundum veni: vt qui non vident videant, & qui vident cæci fiant.
40 Et audierunt quidam ex Pharisæis, qui cum ipso erant, & dixerunt ei: Numquid & nos cæci sumus?
41 Dixit eis Iesus: Si cæci essetis, non haberetis peccatum. nunc verò dicitis: Quia videmus. Peccatum vestrum manet.

CAPVT X.

Christus verum describens pastorem & mercenarium; dicit se ostium ouium & bonum pastorem; qui & alias habeat oues ad idem ouile adducendas: animam suam ponit, vt iterùm sumat eam: Iudæi lapidare ipsum volunt, quia se ad opera sua referens, dicebat vnum esse cum Patre, & Filium Dei; quod tamen ostendit non esse blasphemiam.

1 AMen, amen dico vobis: qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est, & latro.
2 Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium.
3 Huic ostiarius aperit, & oues vocem eius audiunt, & proprias oues vocat nominatim, & educit eas.
4 Et cùm proprias oues emiserit, ante eas vadit: & oues illum sequuntur, quia sciunt vocem eius.
5 Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non nouerunt vocem alienorum.
6 Hoc prouerbium dixit eis Iesus. Illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis.
7 Dixit ergo eis iterùm Iesus: Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostium ouium.

8 Omnes quotquot venerunt, fures sunt, & la-
trones, & non audierunt eos oues.
9 Ego sum ostium. Per me si quis introierit, salua-
bitur: & ingredietur, & egredietur, & pascua in-
ueniet.
10 Fur non venit nisi vt furetur, & mactet, & per-
dat. Ego veni vt vitam habeant, & abundantiùs ha-
beant.
‖ *Isai. 40. 11. Ezech. 34. 23. 37. 24.* 11 Ego sum pastor bonus. ‖ Bonus pastor animam
suam dat pro ouibus suis.
12 Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius
non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, &
dimittit oues, & fugit: & lupus rapit, & dispergit
oues:
13 mercenarius autem fugit, quia mercenarius est,
& non pertinet ad eum de ouibus.
14 Ego sum pastor bonus: & cognosco meas, &
cognoscunt me meæ.
‖ *Mat. 11. 27. Luc. 10. 22.* 15 ‖ Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem:
& animam meam pono pro ouibus meis.
16 Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili:
& illas oportet me adducere, & vocem meam au-
dient, & fiet vnum ouile, & vnus pastor.
‖ *Isai. 53. 7.* 17 Propterea me diligit Pater: ‖ quia ego pono
animam meam, vt iterùm sumam eam.
18 Nemo tollit eam à me: sed ego pono eam à me-
ipso, & potestatem habeo ponendi eam: & potesta-
tem habeo iterùm sumendi eam: Hoc mandatum
accepi à Patre meo.
19 Dissensio iterùm facta est inter Iudæos propter
sermones hos.
20 Dicebant autem multi ex ipsis: Dæmonium
habet, & insanit: quid eum auditis?

21 Alij

21 Alij dicebant: Hæc verba non ſunt dæmonium
habentis: numquid dæmonium poteſt cæcorum
oculos aperire?
22 ‖ Facta ſunt autem Encænia in Ieroſolymis: & ‖ 1. Ma-
hiems erat. chab. 4.
23 Et ambulabat Ieſus in templo, in porticu Salo- 56. 59.
monis.
24 Circumdederunt ergo eum Iudæi, & dicebant
ei: Quouſque animam noſtram tollis? ſi tu es Chri-
ſtus, dic nobis palàm.
25 Reſpondit eis Ieſus: Loquor vobis, & non cre-
ditis. opera, quæ ego facio in nomine Patris mei,
hæc teſtimonium perhibent de me:
26 ſed vos non creditis, quia non eſtis ex ouibus
meis.
27 Oues meæ vocem meam audiunt: & ego co-
gnoſco eas, & ſequuntur me:
28 & ego vitam æternam do eis: & non peribunt in
æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea.
29 Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus
eſt: & nemo poteſt rapere de manu Patris mei.
30 Ego & Pater vnum ſumus.
31 Suſtulerunt ergo lapides Iudæi, vt lapidarent
eum.
32 Reſpondit eis Ieſus: Multa bona opera oſtendi
vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me
lapidatis?
33 Reſponderunt ei Iudæi: De bono opere non
lapidamus te, ſed de blaſphemia: & quia tu homo
cùm ſis, facis teipſum Deum.
34 Reſpondit eis Ieſus: Nónne ſcriptum eſt in le-
ge veſtra: ‖ quia Ego dixi, dij eſtis? ‖ Pſal.
35 Si illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus 81. 6.
T

eſt, & non poteſt ſolui Scriptura:
36 quem Pater ſanctificauit, & miſit in mundum,
vos dicitis: Quia blaſphemas: quia dixi, Filius Dei
ſum?
37 Si non facio opera Patris mei, nolite credere
mihi.
38 Si autem facio: & ſi mihi non vultis credere,
operibus credite, vt cognoſcatis, & credatis quia
Pater in me eſt, & ego in Patre.
39 Quærebant ergo eum apprehendere: & exiuit
de manibus eorum.
40 Et abijt iterùm trans Iordanem, in eum locum,
vbi erat Ioannes baptizans primùm: & manſit illic.
41 Et multi venerunt ad eum, & dicebant: Quia
Ioannes quidem ſignum fecit nullum.
42 Omnia autem quæcumque dixit Ioannes de
hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

CAPVT XI.

Ieſus Lazarum quattuor diebus mortuum reſuſcitat, præfatus multa cum diſcipulis & cum Martha: quapropter dum propter hoc miraculum multi in Chriſtum crederent, Pontifices & Phariſæi inito conſilio ſtatuerunt eum occidere, Caipha pontifice prophetante oportere Ieſum mori, ne totus populus periret: Ieſus autem ſecedit in ciuitatem Ephrem.

1 ERat autem quidam languens Lazarus à Be-
thania, de caſtello Mariæ, & Marthæ ſoro-
ris eius.
‖ Mat. 26. 7. Inf. 12. 3. Luc. 7. 37. 2 (Maria autem erat, ‖ quæ vnxit Dominum vn-
guento, & exterſit pedes eius capillis ſuis: cuius fra-
ter Lazarus infirmabatur.)
3 Miſerunt ergo ſorores eius ad eum dicentes:

Domine, ecce quem amas infirmatur.
4 Audiens autem Iesus dixit eis: Infirmitas hæc
non est ad mortem, sed pro gloria Dei, vt glorifi-
cetur Filius Dei per eam.
5 Diligebat autem Iesus Martham, & sororem
eius Mariam, & Lazarum.
6 Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidem
mansit in eodem loco duobus diebus.
7 deinde post hæc dixit discipulis suis: Eamus in
Iudæam iterum.
8 Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc quærebant te
Iudæi lapidare, & iterùm vadis illuc?
9 Respondit Iesus: Nónne duodecim sunt horæ
diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit, quia
lucem huius mundi videt:
10 si autem ambulauerit in nocte, offendit, quia
lux non est in eo.
11 Hæc ait, & post hæc dixit eis: Lazarus amicus
noster dormit: sed vado vt à somno excitem eum.
12 Dixerunt ergo discipuli eius: Domine, si dor-
mit, saluus erit.
13 Dixerat autem Iesus de morte eius: illi autem
putauerunt quia de dormitione somni diceret.
14 Tunc ergo Iesus dixit eis manifestè: Lazarus
mortuus est:
15 & gaudeo propter vos, vt credatis, quoniam
non eram ibi. sed eamus ad eum.
16 Dixit ergo Thomas, qui dicitur Dydimus, ad
condiscipulos: Eamus & nos, vt moriamur cum eo.
17 Venit itaque Iesus: & inuenit eum quattuor
dies iam in monumento habentem.
18 (Erat autem Bethania iuxta Ierosolymam quasi
stadijs quindecim.)

19 Multi autem ex Iudæis venerant ad Martham
& Mariam, vt conſolarentur eas de fratre ſuo.
20 Martha ergo vt audiuit quia Ieſus venit, occur-
rit illi : Maria autem domi ſedebat.
21 Dixit ergo Martha ad Ieſum: Domine, ſi fuiſſes
hîc, frater meus non fuiſſet mortuus :
22 Sed & nunc ſcio, quia quæcumque popoſceris
à Deo, dabit tibi Deus.
23 Dicit illi Ieſus : Reſurget frater tuus.
‖ Sup. 5. 29. 24 Dicit ei Martha : Scio quia reſurget ‖ in reſur-
Luc. 14 rectione in nouiſſimo die.
14. 25 Dixit ei Ieſus : Ego ſum reſurrectio, & vita :
‖ Sup. ‖ qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, viuet :
6. 40. 26 & omnis, qui viuit, & credit in me, non morie-
tur in æternum. Credis hoc?
27 Ait illi: Vtique Domine, ego credidi, quia tu es
Chriſtus filius Dei viui, qui in hunc mundũ veniſti.
28 Et cùm hæc dixiſſet, abijt, & vocauit Mariam
ſororem ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt, &
vocat te.
29 Illa vt audiuit, ſurgit citò, & venit ad eum :
30 nondum enim venerat Ieſus in caſtellum : ſed
erat adhuc in illo loco, vbi occurrerat ei Martha.
31 Iudæi ergo, qui erant cum ea in domo, & con-
ſolabantur eam, cùm vidiſſent Mariam quia citò
ſurrexit & exijt, ſecuti ſunt eam dicentes : Quia va-
dit ad monumentum, vt ploret ibi.
32 Maria ergo, cùm veniſſet vbi erat Ieſus, videns
eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei : Domine, ſi
fuiſſes hîc, non eſſet mortuus frater meus.
33 Ieſus ergo, vt vidit eam plorantem, & Iudæos
qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu,
& turbauit ſeipſum,

34 & dixit: Vbi posuistis eum? Dicunt ei: Domi-
ne, veni, & vide.
35 Et lacrymatus est Iesus.
36 Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat
eum.
37 Quidam autem ex ipsis dixerunt: ‖ Non pote- ‖ Sup. 9.6.
rat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt hic
non moreretur?
38 Iesus ergo rursum fremens in semetipso, venit
ad monumentum. erat autem spelunca: & lapis
superpositus erat ei.
39 Ait Iesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha, so-
ror eius qui mortuus fuerat: Domine, iam fœtet,
quatriduanus est enim.
40 Dicit ei Iesus: Nónne dixi tibi, quoniam si cre-
dideris, videbis gloriam Dei?
41 Tulerunt ergo lapidem: Iesus autem eleuatis
sursum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi quoniam
audisti me.
42 ego autem sciebam quia semper me audis, sed
propter populum, qui circumstat, dixi: vt credant
quia tu me misisti.
43 Hæc cùm dixisset, voce magna clamauit: Laza-
re veni foras.
44 Et statim prodijt qui fuerat mortuus, ligatus
pedes & manus institis, & facies illius sudario erat
ligata. Dixit eis Iesus: Soluite eum, & sinite ab-
ire.
45 Multi ergo ex Iudæis, qui venerant ad Mariam
& Martham, & viderant quæ fecit Iesus, credide-
runt in eum.
46 Quidam autem ex ipsis abierunt ad Pharisæos,
& dixerunt eis quæ fecit Iesus.

47 Collegerunt ergo Pontifices & Pharisæi conci-
lium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo
multa signa facit?
48 Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum:
& venient Romani, & tollent nostrum locum, &
gentem.
‖ Infr. 18. 14. 49 ‖ Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cùm
esset Pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis
quidquam,
50 nec cogitatis quia expedit vobis vt vnus moria-
tur homo pro populo, & non tota gens pereat.
51 Hoc autem à semetipso non dixit: sed cùm esset
Pontifex anni illius, prophetauit, quòd Iesus mori-
turus erat pro gente,
52 & non tantùm pro gente, sed vt filios Dei, qui
erant dispersi, congregaret in vnum.
53 Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerent
eum.
54 Iesus ergo iam non in palàm ambulabat apud
Iudæos, sed abijt in regionem iuxta desertum, in ci-
uitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum
discipulis suis.
55 Proximum autem erat Pascha Iudæorum: & as-
cenderunt multi Ierosolymam de regione ante Pas-
cha, vt sanctificarent seipsos.
56 Quærebant ergo Iesum: & colloquebantur ad
inuicem, in templo stantes: Quid putatis, quia non
venit ad diem festum? Dederant autem Pontifices
& Pharisæi mandatum, vt si quis cognouerit vbi sit,
indicet, vt apprehendant eum.

CAPVT XII.

Apud Martham & Lazarum receptus, vnguento à Maria vngitur, murmurante Iuda fure: cogitarunt autem principes sacerdotum etiam Lazarum occidere: Iesus asello vectus cum honore Ierusalem ingreditur; & gentilibus eum videre cupientibus, dicit horam suæ clarificationis instare, sed granum frumenti priùs mortificandum: vox Patris auditur de clarificando nomine suo: princeps huius mundi foras eyciendus: de excæcatione Iudæorum prophetata ab Isaia: in Christo honoratur aut spernitur Pater.

1 IEsus ergo ante sex dies Paschæ venit Betha- *Matth. 26. 6.*
niam, vbi Lazarus fuerat mortuus, quem su- *Marc.*
scitauit Iesus. *14. 3.*
2 Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha mini-
strabat, Lazarus verò vnus erat ex discumbentibus
cum eo.
3 Maria ergo accepit libram vnguenti nardi pisti-
ci, pretiosi, & vnxit pedes Iesu, & extersit pedes
eius capillis suis: & domus impleta est ex odore vn-
guenti.
4 Dixit ergo vnus ex discipulis eius, Iudas Iscario-
tes, qui erat eum traditurus:
5 Quare hoc vnguentum non vænijt trecentis de-
narijs, & datum est egenis?
6 Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat
ad eum, sed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ
mittebantur, portabat.
7 Dixit ergo Iesus: Sinite illam, vt in diem sepul-
turæ meæ seruet illud.
8 Pauperes enim semper habetis vobiscum: me
autem non semper habetis.

9 Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia il-
lic est: & venerunt, non propter Iesum tantùm,
sed vt Lazarum viderent, quem suscitauit à mor-
tuis.
10 Cogitauerunt autem principes sacerdotum, vt
& Lazarum interficerent:
11 quia multi propter illum abibant ex Iudæis, &
credebant in Iesum.
12 In crastinum autem, turba multa, quæ venerat
ad diem festum, cùm audissent quia venit Iesus Ie-
rosolymam:
13 acceperunt ramos palmarum, & processerunt
obuiàm ei, & clamabant: Hosanna, benedictus, qui
venit in nomine Domini, Rex Israël.
‖ Mat. 21.7. Marc. 11.7 Luc. 19. 35. Zach. 9.9.
14 ‖ Et inuenit Iesus asellum, & sedit super eum,
sicut scriptum est:
15 Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit se-
dens super pullum asinæ.
16 Hæc non cognouerunt discipuli eius primùm:
sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati
sunt, quia hæc erant scripta de eo, & hæc fecerunt
ei.
17 Testimonium ergo perhibebat turba, quæ erat
cum eo quando Lazarum vocauit de monumento,
& suscitauit eum à mortuis.
18 Propterea & obuiàm venit ei turba: quia audie-
runt eum fecisse hoc signum.
19 Pharisæi ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis
quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eum
abijt.
20 Erant autem quidam Gentiles, ex his qui ascen-
derant vt adorarent in die festo.
21 Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat à

Bethſaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes:
Domine, volumus Ieſum videre.
22 Venit Philippus, & dicit Andreæ: Andreas rur-
ſum & Philippus dixerunt Ieſu.
23 Ieſus autem reſpondit eis, dicens: Venit hora,
vt clarificetur Filius hominis.
24 Amen, amen dico vobis, niſi granum frumen-
ti cadens in terram, mortuum fuerit;
25 ipſum ſolum manet. ſi autem mortuum fuerit,
multum fructum affert.‖ Qui amat animam ſuam, ‖ Mat.
perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc mun- 10. 39. 16. 25.
do, in vitam æternam cuſtodit eam. Mar. 8. 35.
26 Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & vbi ſum Luc. 9.
ego, illic & miniſter meus erit. Si quis mihi mini- 24. 17. 33.
ſtrauerit, honorificabit eum Pater meus.
27 Nunc anima mea turbata eſt. Et quid dicam?
Pater, ſaluifica me ex hac hora. Sed proptereà ve-
ni in horam hanc.
28 Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox
de cælo: Et clarificaui, & iterùm clarificabo.
29 Turba ergo, quæ ſtabat, & audierat, dicebat
tonitruum eſſe factum. Alij dicebant: Angelus ei
locutus eſt.
30 Reſpondit Ieſus, & dixit: Non propter me hæc
vox venit, ſed propter vos.
31 Nunc iudicium eſt mundi: nunc princeps hu-
ius mundi eiicietur foras.
32 Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham
ad me ipſum.
33 (hoc autem diceb[illegible] ſignificans qua morte eſſet
moriturus.)
34 Reſpondit ei turba: Nos audiuimus ‖ ex lege, ‖ Pſal.
quia Chriſtus manet in æternum: & quomodo tu 109. 4. 116. 2.

Isa.40. 8. dicis, Oportet exaltari Filium hominis? Quis est
Ezech. iste Filius hominis?
37.25. 35 Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum, lumen
in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, vt non
vos tenebræ comprehendant: & qui ambulat in
tenebris, nescit quò vadat.
36 Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij
lucis sitis. Hæc locutus est Iesus: & abiit, & abs-
condit se ab eis.
37 Cùm autem tanta signa fecisset coram eis, non
credebant in eum:
38 vt sermo Isaiæ prophetæ impleretur, quem di-
‖ Isai. 53.1. xit: ‖ Domine, quis credidit auditui nostro? & bra-
Rom. chium Domini cui reuelatum est?
10.16. 39 Propterea non poterant credere, quia iterùm
dixit Isaias:
‖ Isai. 40 ‖ Excęcauit oculos eorum, & indurauit cor eo-
6.9. Matt. rum: vt non videant oculis, & non intelligant cor-
13.14. de, & conuertantur, & sanem eos.
Mar.4. 12. 41 Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam eius, &
Luc. 8. locutus est de eo.
10. Act. 42 Verumtamen & ex principibus multi credide-
28.27. runt in eum: sed propter Pharisæos non confite-
Rom. 11.8. bantur, vt è synagoga non eijcerentur.
43 dilexerunt enim gloriam hominum magis,
quàm gloriam Dei.
44 Iesus autem clamauit, & dixit: Qui credit
in me, non credit in me, sed in eum, qui misit
me.
45 Et qui videt me, videt eum, qui misit me.
46 Ego lux in mundum veni: vt omnis, qui credit
in me, in tenebris non maneat.
47 Et si quis audierit verba mea, & non custodie-

rit: ego non iudico eum. non enim veni vt iudicem
mundum, sed vt saluificem mundum.
48 Qui spernit me, & non accipit verba mea: ha-
bet qui iudicet eum. ‖ sermo, quem locutus sum, ‖ Mar. 16. 16.
ille iudicabit eum in nouissimo die.
49 Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui
misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid di-
cam, & quid loquar.
50 Et scio quia mandatum eius vita æterna est.
Quæ ergo loquor, sicut dixit mihi Pater, sic lo-
quor.

CAPVT XIII.

*Iesus à cœna linteo præcinctus, lauat pedes discipulo-
rum, renuente primùm Petro, exhortans vt idem
inuicem faciant: proditorem suum Ioanni indicat,
quo post buccellam egresso, dicit se clarificatum:
de nouo mandato dilectionis: Petro trinam prædi-
cit sui abnegationem.*

1 ANte diem festum Paschæ, sciens Iesus quia Matt. 26. 2.
venit hora eius vt transeat ex hoc mundo Mar.
ad Patrem: cùm dilexisset suos, qui erant in mun- 14. 1.
do, in finem dilexit eos. Luc. 22. 1.
2 Et cœna facta, cùm diabolus iam misisset in cor,
vt traderet eum Iudas Simonis Iscariotæ:
3 sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, &
quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit:
4 surgit à cœna, & ponit vestimenta sua: & cùm
accepisset linteum, præcinxit se.
5 Deinde mittit aquam in peluim, & cœpit lauare
pedes discipulorum, & extergere linteo, quo erat
præcinctus.
6 Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei

Petrus : Domine , tu mihi lauas pedes?
7 Respondit Iesus , & dixit ei : Quod ego facio ,
tu nescis modò , scies autem postea.
8 . Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes in æter-
num. Respondit ei Iesus : Si non lauero te, non ha-
bebis partem mecum.
9 Dicit ei Simon Petrus : Domine , non tantùm
pedes meos , sed & manus , & caput.
10 Dicit ei Iesus : Qui lotus est , non indiget nisi
vt pedes lauet , sed est mundus totus. Et vos mun-
di estis , sed non omnes.
11 Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum:
propterea dixit : Non estis mundi omnes.
12 Postquam ergo lauit pedes eorum , & accepit
vestimenta sua : cùm recubuisset iterum , dixit eis :
Scitis quid fecerim vobis?
13 Vos vocatis me Magister , & Domine : & benè
dicitis : sum etenim.
14 Si ergo ego laui pedes vestros, Dominus , &
Magister: & vos debetis alter alterius lauare pedes.
15 Exemplum enim dedi vobis , vt quemadmo-
dum ego feci vobis , ita & vos faciatis.
‖ Infr. 15. 20 Matt 10. 24. Luc. 6. 40.
16 ‖ Amen, amen dico vobis: Non est seruus major
domino suo : neque apostolus major est eo , qui
misit illum.
17 Si hæc scitis , beati eritis si feceritis ea.
18 Non de omnibus vobis dico : ego scio quos ele-
‖ Psal. 40. 10.
gerim : sed vt adimpleatur Scriptura : ‖ Qui man-
ducat mecum panem , leuabit contra me calca-
neum suum.
19 Amodò dico vobis , priusquàm fiat : vt cùm fa-
ctum fuerit , credatis quia ego sum.
‖ Mat. 10. 40.
20 Amen, amen dico vobis : ‖ Qui accipit si quem

miſero, me accipit: qui autem me accipit, accipit Luc. 10. 16.
eum qui me miſit.
21 Cùm hæc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu: &
proteſtatus eſt, & dixit: ‖ Amen, amen dico vobis: ‖ Mat. 26. 21.
Quia vnus ex vobis tradet me. Mar. 14. 18.
22 Aſpiciebant ergo ad inuicem diſcipuli, hæſitan- Luc. 22. 21.
tes de quo diceret.
23 Erat ergo recumbens vnus ex diſcipulis eius in
ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus.
24 Innuit ergo huic Simon Petrus: & dixit ei: Quis
eſt, de quo dicit?
25 Itaque cùm recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu,
dicit ei: Domine quis eſt?
26 Reſpondit Ieſus: Ille eſt, cui ego intinctum pa-
nem porrexero. Et cùm intinxiſſet panem, dedit
Iudæ Simonis Iſcariotæ.
27 Et poſt bucellam, introiuit in eum ſatanas. Et
dixit ei Ieſus: Quod facis, fac citiùs.
28 Hoc autem nemo ſciuit diſcumbentium ad
quid dixerit ei.
29 Quidam enim putabant, quia loculos habebat
Iudas, quòd dixiſſet ei Ieſus: Eme ea, quæ opus
ſunt nobis ad diem feſtum: aut egenis vt aliquid
daret.
30 Cùm ergo accepiſſet ille buccellam, exiuit
continuò. Erat autem nox.
31 Cùm ergo exiſſet, dixit Ieſus: Nunc clarifica-
tus eſt filius hominis: & Deus clarificatus eſt in eo.
32 Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarifica-
bit eum in ſemetipſo: & cõtinuò clarificabit eum.
33 Filioli, adhuc modicum vobiſcum ſum.
‖ Quæretis me: & ſicut dixi Iudæis: Quò ego va- ‖ Sup.
do, vos non poteſtis venire: & vobis dico modò. 7. 34.

‖ Leu. 19. 18. Matt. 22. 39. Inf. 15. 12.
34 ‖ Mandatum nouum do vobis: Vt diligatis in-
uicem, sicut dilexi vos, vt & vos diligatis inui-
cem.
35 In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei
estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.
36 Dicit ei Simon Petrus: Domine, quò vadis?
Respondit Iesus: Quò ego vado, non potes me
modò sequi: sequêris autem posteà.
37 Dicit ei Petrus: Quare non possum te sequi
‖ Mat. 26. 35. Mar. 14. 29. Luc. 22. 33.
modò? ‖ animam meam pro te ponam.
38 Respondit ei Iesus: Animam tuam pro me po-
nes? Amen, amen dico tibi: Non cantabit gallus,
donec ter me neges.

CAPVT XIV.

Consolando discipulos ait multas in domo Patris esse mansiones, seque rursum illos assumpturum: Thomæ dicit, se esse viam, veritatem, & vitam, Philippo autem, Patrem in se videri; illosque accepturos quidquid suo nomine petierint, & se alium Paraclitum à Patre eis missurum: docet quis ipsum diligere dicendus sit, & qualem pacem relinquat discipulis, qui de ipsius discessu meritò gaudere deberent.

1 NOn turbetur cor vestrum. Creditis in Deũ,
& in me credite.
2 In domo Patris mei mansiones multæ sunt. si
quò minùs dixissem vobis: Quia vado parare vobis
locum.
3 Et si abiero, & præparauero vobis locum: ite-
rùm venio, & accipiam vos ad me ipsum, vt vbi
sum ego, & vos sitis.
4 Et quò ego vado, scitis, & viam scitis.

5 Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quò vadis: & quomodo possumus viam scire?
6 Dicit ei Iesus: Ego sum via, & veritas, & vita. nemo venit ad Patrem, nisi per me.
7 Si cognouissetis me, & Patrem meum vtique cognouissetis: & amodo cognoscetis eum, & vidistis eum.
8 Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.
9 Dicit ei Iesus: Tanto tempore vobiscum sum: & non cognouistis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem?
10 Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est? Verba, quæ ego loquor vobis, à me ipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera.
11 Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est?
12 Alioquin propter opera ipsa credite. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet: quia ego ad Patrem vado.
13 ‖ Et quodcumque petieritis Patrem in nomine ‖ *Infr.*
meo, hoc faciam: vt glorificetur Pater in Filio. *16. 23. Matt.*
14 Si quid petieritis me in nomine meo, hoc fa- *7. 7. 21.*
ciam. *22. Mar.*
15 Si diligitis me, mandata mea seruate. *11. 24.*
16 Et ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum,
17 Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum. vos autem cognoscetis eum; quia apud vos manebit, & in vobis erit.

18 Non relinquam vos orphanos : veniam ad vos.
19 Adhuc modicum : & mundus me iam non vi-
det. Vos autem videtis me : quia ego viuo, & vos
viuetis.
20 In illo die vos cognoſcetis, quia ego ſum in Pa-
tre meo, & vos in me, & ego in vobis.
21 Qui habet mandata mea, & ſeruat ea : ille eſt
qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Pa-
tre meo : & ego diligam eum, & manifeſtabo e
meipſum. i
22 Dicit ei Iudas, non ille Iſcariotes: Domine, quid
factum eſt, quia manifeſtaturus es nobis teipſum,
& non mundo ?
23 Reſpondit Ieſus, & dixit ei : Si quis diligit me,
ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget
eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud
eum faciemus:
24 qui non diligit me, ſermones meos non ſeruat.
Et ſermonem quem audiſtis, non eſt meus: ſed eius,
qui miſit me, Patris.
25 Hæc locutus ſum vobis, apud vos manens.
26 Paraclitus autem Spiritus ſanctus, quem mit-
tet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia,
& ſuggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.
27 Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis :
non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non tur-
betur cor veſtrum, neque formidet.
28 Audiſtis quia ego dixi vobis : Vado, & venio ad
vos. Si diligeritis me, gauderetis vtique, quia vado
ad Patrem : quia Pater major me eſt.
29 Et nunc dixi vobis priùs quàm fiat : vt cùm fa-
ctum fuerit, credatis.
30 Iam non multa loquar vobiſcum. venit enim
princeps

princeps mundi huius, & in me non habet quid-
quam.
31 Sed vt cognoſcat mundus quia diligo Patrem,
& ‖ ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio. ‖ *Act. 2. 23.*
Surgite eamus hinc.

CAPVT XV.

Chriſtus vitis, Pater agricola, diſcipuli verò palmites: præceptum Chriſti de mutua dilectione frequenter iteratum: Apoſtoli amici Chriſti, quibus ſecreta ſua communicauit & elegit eos vt fructum perpetuum afferrent; quos roborat aduerſus mundi odium ac perſecutiones, dicens Iudæos excuſationem non habere de peccato ſuo.

1 EGo ſum vitis vera; & Pater mèus agricola
eſt.
2 Omnem palmitem in me non ferentem fru-
ctum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, pur-
gabit eum, vt fructum plus afferat.
3 ‖ Iam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem ‖ *Sup. 13. 10.*
locutus ſum vobis.
4 Manete in me: & ego in vobis. Sicut palmes
non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſe-
rit in vite: ſic nec vos, niſi in me manſeritis.
5 Ego ſum vitis, vos palmites: qui manet in me,
& ego in eo, hic fert fructum multum: quia ſine
me nihil poteſtis facere.
6 Si quis in me non manſerit: mittetur foras ſicut
palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem
mittent, & ardet.
7 Si manſeritis in me, & verba mea in vobis man-
ſerint: quodcumque volueritis petetis, & fiet
vobis.

8 In hoc clarificatus est Pater meus, vt fructum
plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli.
9 Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Mane-
te in dilectione mea.
10 Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in di-
lectione mea, sicut & ego Patris mei præcepta ser-
uaui, & maneo in eius dilectione.
11 Hæc locutus sum vobis, vt gaudium meum in
vobis sit, & gaudium vestrum impleatur.
‖ Sup. 12 ‖ Hoc est præceptum meum, vt diligatis inui-
13. 34. cem, sicut dilexi vos.
1. Thess. 13 Majorem hac dilectionem nemo habet, vt ani-
4. 9. mam suam ponat quis pro amicis suis.
14 Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præci-
pio vobis.
15 Iam non dicam vos seruos: quia seruus nescit
quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos:
quia omnia quæcumque audiui à Patre meo, nota
feci vobis.
16 Non vos me elegistis: sed ego elegi vos, & posui
‖ Matt. vos ‖ vt eatis, & fructum afferatis; & fructus ve-
28. 19. ster maneat: vt quodcumque petieritis Patrem in
nomine meo, det vobis.
‖ 1. Ioã. 17 ‖ Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem.
4. 7. 18 Si mundus vos odit, scitote quia me priorem
vobis odio habuit.
19 Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat
diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego
elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.
‖ Sup. 20 Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis:
13. 16. ‖ Non est seruus major domino suo. Si me persecuti
‖ Matt. 10. 24. sunt, ‖ & vos persequentur: si sermonem meum
Matth. 24. 9. seruauerunt, & vestrum seruabunt.

21 Sed hæc omnia facient vobis propter nomen
meum: quia nesciunt eum, qui misit me.
22 Si non venissem, & locutus fuissem ei, pecca-
tum non haberent: nunc autem excusationem non
habent de peccato suo.
23 Qui me odit: & Patrem meum odit.
24 Si opera mea non fecissem in eis, quæ nemo
alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem &
viderunt, & oderunt & me, & Patrem meum.
25 Sed vt adimpleatur sermo, qui in lege eorum
scriptus est: || Quia odio habuerunt me gratis. || Psal. 34. 19.
26 Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego mit- Luc. 24. 49.
tam vobis à Patre, spiritum veritatis, qui à Patre
procedit, ille testimonium perhibebit de me:
27 & vos testimonium perhibebitis, quia ab initio
mecum estis.

Caput XVI.

Discipulis prædicit futuras persecutiones, & quòd eis expediat vt ipse vadat, quò veniat Paraclitus qui mundum arguat, ipsosq́ doceat, & Christum clarificet: declarat quod dixerat, Modicum & iam non videbitis me, &c. addens similitudinem de muliere pariente: hortatur vt à Patre petant ipsius nomine; prædicitque ipsorum fugam.

1 HÆc locutus sum vobis, vt non scandalizé-
mini.
2 Absque synagogis facient vos: sed venit hora,
vt omnis qui interfecit vos, arbitretur obsequium
se præstare Deo.
3 & hæc facient vobis, quia non nouerunt Pa-
trem, neque me.
4 Sed hæc locutus sum vobis: vt cùm venerit

hora eorum, reminiſcamini quia ego dixi vobis.
5 Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vo-
biſcum eram: Et nunc vado ad eum, qui miſit me;
& nemo ex vobis interrogat me, Quò vadis?
6 Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia im-
pleuit cor veſtrum.
7 Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis vt
ego vadam: ſi enim non abiero, Paraclitus non
veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad
vos.
8 Et cùm venerit ille, arguet mundum de peccato,
& de iuſtitia, & de iudicio.
9 de peccato quidem, quia non crediderunt in me:
10 de iuſtitia verò, quia ad Patrem vado, & iam
non videbitis me:
11 de iudicio autem, quia princeps huius mundi
iam iudicatus eſt.
12 Adhuc multa habeo vobis dicere: ſed non po-
teſtis portare modò.
13 Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, doce-
bit vos omnem veritatem. non enim loquetur à
ſemetipſo: ſed quæcumque audiet loquetur, &
quæ ventura ſunt annuntiabit vobis.
14 Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, & an-
nuntiabit vobis.
15 Omnia quæcũq; habet Pater, mea ſunt. Propte-
reà dixi: quia de meo accipiet, & annũtiabit vobis.
16 Modicum, & iam non videbitis me: & iterùm
modicum, & videbitis me: quia vado ad Patrem.
17 Dixerunt ergo ex diſcipulis eius ad inuicem:
Quid eſt hoc, quod dicit nobis: Modicum, & non
videbitis me: & iterùm modicum, & videbitis me,
& quia vado ad Patrem?

18 Dicebant ergo: Quid eſt hoc, quod dicit, Mo-
dicum? neſcimus quid loquitur.
19 Cognouit autem Ieſus, quia volebant eum in-
terrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter vos,
quia dixi, Modicum, & non videbitis me: & ite-
rùm modicum, & videbitis me.
20 Amen, amen dico vobis: quia plorabitis, & fle-
bitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem con-
triſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.
21 Mulier cùm parit, triſtitiam habet, quia venit
hora eius: cùm autem pepererit puerum, iam non
meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt
homo in mundum.
22 Et vos igitur nunc quidem triſtitiam habetis,
iterùm autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum:
& gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.
23 Et in illo die me non rogabitis quidquam.
‖ Amen, amen dico vobis: ſi quid petieritis Patrem ‖ Sap.
in nomine meo, dabit vobis. 14. 11. Matth.
24 Vſque modò non petiſtis quidquam in nomi- 7. 7. 21.
ne meo: Petite, & accipietis, vt gaudium veſtrum 22. Marc.
ſit plenum. 11. 24.
25 Hæc in prouerbijs locùtus ſum vobis. Venit ho- Luc. 11. 9.
ra, cùm iam non in prouerbijs loquar vobis, ſed pa- Iac. 1. 5.
lam de Patre annuntiabo vobis.
26 in illo die in nomine meo petetis: & non dico
vobis quia ego rogabo Patrem de vobis:
27 ipſe enim Pater amat vos, quia vos me amaſtis,
& credidiſtis quia ego à Deo exiui.
28 Exiui à Patre, & veni in mundum: iterùm re-
linquo mundum, & vado ad Patrem.
29 Dicunt ei diſcipuli eius: Ecce nunc palàm lo-
queris, & prouerbium nullum dicis.

30 nunc ſcimus quia ſcis omnia, & non opus eſt ti-
bi vt quis te interroget: in hoc credimus quia à
Deo exiſti.
31 Reſpondit eis Ieſus: Modò creditis?
‖ Matt. 26. 31. Marc. 14. 50. 32 ‖ Ecce venit hora, & iam venit, vt diſpergamini
vnuſquiſque in propria, & me ſolum relinquatis:
& non ſum ſolus, quia Pater mecum eſt.
33 Hæc locutus ſum vobis, vt in me pacem ha-
beatis. In mundo preſſuram habebitis: ſed confidi-
te, ego vici mundum.

CAPVT XVII.

*Oratio Chriſti ad Patrem pro vtriúſque clarifica-
tione, pro diſcipulis & ijs qui per illos in ipſum
eſſent credituri, vt ſeruentur à malo, & omnes ſint
vnum, mundúſque cognoſcat ipſum fuiſſe à Pa-
tre miſſum.*

1 HÆc locutus eſt Ieſus: & ſubleuatis oculis
in cælum, dixit: Pater venit hora, clarifica
filium tuum, vt filius tuus clarificet te:
‖ Matt. 28. 18. 2 ‖ Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, vt
omne, quod dediſti ei, det eis vitam æternam.
3 Hæc eſt autem vita æterna: Vt cognoſcant te,
ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chri-
ſtum.
4 Ego te clarificaui ſuper terram: opus conſum-
maui, quod dediſti mihi vt faciam:
5 & nunc clarifica me tu Pater apud temetipſum,
claritate, quam habui priùs, quàm mundus eſſet,
apud te.
6 Manifeſtaui nomen tuum hominibus, quos de-
diſti mihi de mundo: tui erant, & mihi eos dediſti:
& ſermonem tuum ſeruauerunt.

7 Nunc cognouerunt, quia omnia quæ dedisti
mihi, abs te sunt:
8 quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi ac-
ceperunt, & cognouerunt verè quia a te exiui, &
crediderunt quia tu me misisti:
9 Ego pro eis rogo: Non pro mundo rogo, sed
pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt:
10 & mea omnia tua sunt, & tua mea sunt: & cla-
rificatus sum in eis.
11 Etiam non sum in mundo, & hi in mundo sunt,
& ego ad te venio. Pater sancte, serua eos in nomi-
ne tuo, quos dedisti mihi: vt sint vnũ, sicut & nos.
12 Cùm essem cum eis, ego seruabam eos in no-
mine tuo. ‖ Quos dedisti mihi, custodiui: & nemo ‖ *Infrà 18. 9.*
ex eis periit, nisi filius perditionis, ‖ vt Scriptura im- ‖ *Psal. 108. 8.*
pleatur.
13 Nunc autem ad te venio: & hæc loquor in mun-
do, vt habeant gaudium meum impletum in se-
metipsis.
14 Ego dedi eis sermonem tuum, & mundus eos
odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut & ego
non sum de mundo.
15 Non rogo vt tollas eos de mundo, sed vt serues
eos à malo.
16 De mundo non sunt, sicut & ego non sum de
mundo.
17 Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veri-
tas est.
18 Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos
in mundum.
19 Et pro eis ego sanctifico meipsum: vt sint & ip-
si sanctificati in veritate.
20 Non pro eis autem rogo tantùm, sed &

pro eis, qui credituri sunt per verbum eorũ in me:
21 vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego
in te, vt & ipsi in nobis vnum sint: vt credat mun-
dus, quia tu me misisti.
22 Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis:
vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus.
23 Ego in eis, & tu in me: vt sint consummati in
vnum: & cognoscat mundus quia tu me misisti, &
dilexisti eos, sicut & me dilexisti.
24 Pater, quos dedisti mihi, volo vt vbi sum ego,
& illi sint mecum: vt videant claritatem meam,
quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante consti-
tutionem mundi.
25 Pater iuste, mundus te non cognouit: ego au-
tem te cognoui: & hi cognouerunt, quia tu me
misisti.
26 Et notum feci eis nomen tuum, & notum fa-
ciam: vt dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, &
ego in ipsis.

CAPVT XVIII.

Iesus à Iudæis capitur, illis primùm ad ipsius verbum in terram cadentibus: ad Annam & Caipham ducitur: respondens interroganti Pontifici, alapa cæditur: ter à Petro negatur: ductus in prætorium, dicit Pilato suum regnum non esse de hoc mundo: Iudæi Iesum mori cupiunt, soluto Barabba.

Matth. 26. 36. 1 HÆc cùm dixisset Iesus, egressus est cum disci-
Marc. pulis suis trans Torrentem Cedron, vbi erat
14. 32. hortus, in quem introiuit ipse, & discipuli eius.
Luc. 22. 39. 2 Sciebat autem & Iudas, qui tradebat eum, lo-
2. Reg. cum: quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum
15. 23. discipulis suis.

3 ‖Iudas ergo cùm accepiſſet cohortem,& à Pon- ‖Matt.
tificibus & Phariſæis miniſtros, venit illuc cum la- 26. 47.
ternis, & facibus, & armis. Marc. 14. 43. Luc. 22. 47.
4 Ieſus itaque ſciens omnia, quæ ventura erant
ſuper eum, proceſſit, & dixit eis: Quem quæ-
ritis?
5 Reſponderunt ei: Ieſum Nazarenum. Dicit eis
Ieſus: Ego ſum. Stabat autem & Iudas, qui trade-
bat eum, cum ipſis.
6 Vt ergo dixit eis: Ego ſum: abierunt retrorſum,
& ceciderunt in terram.
7 Iterùm ergo interrogauit eos: Quem quæritis?
Illi autem dixerunt: Ieſum Nazarenum.
8 Reſpondit Ieſus: Dixi vobis, quia ego ſum: ſi
ergo me quæritis, ſinite hos abire.
9 Vt impleretur ſermo, quem dixit: ‖ Quia quos ‖ Sup.
dediſti mihi, non perdidi ex eis quemquam. 17. 12.
10 Simon ergo Petrus habens gladium eduxit
eum: & percuſſit pontificis ſeruum: & abſcidit au-
riculam eius dexteram. Erat autem nomen ſeruo
Malchus.
11 Dixit ergo Ieſus Petro: Mitte gladium tuum in
vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bi-
bam illum?
12 Cohors ergo, & tribunus, & miniſtri Iudæo-
rum comprehenderunt Ieſum, & ligauerunt eum:
13 Et adduxerunt eum ad ‖ Annam primùm, erat ‖ Luc.
enim ſocer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius. 3. 2.
14 Erat autem Caiphas, ‖ qui conſilium dederat ‖ Sup.
Iudæis: Quia expedit, vnum hominem mori pro 11. 49.
populo.
15 Sequebatur autem Ieſum Simon Petrus, &
alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus

pontifici, & introiuit cum Iesu in atrium pontificis.
‖ Matt. 16 Petrus autem stabat ad ostium foris. ‖ Exiuit
26. 58. ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, &
Marc. 14. 54. dixit ostiariæ, & introduxit Petrum.
Luc. 22. 55. 17 Dicit ergo Petro ancilla ostiaria: Numquid &
tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non
sum:
18 Stabant autem serui & ministri ad prunas, quia
frigus erat, & calefaciebant se: erat autem cum eis
& Petrus stans, & calefaciens se.
19 Pontifex ergo interrogauit Iesum de discipulis
suis, & de doctrina eius.
20 Respondit ei Iesus: Ego palàm locutus sum
mundo: ego semper docui in synagoga, & in tem-
plo, quò omnes Iudæi conueniunt: & in occulto
locutus sum nihil.
21 Quid me interrogas? interroga eos, qui audie-
runt quid locutus sim ipsis: ecce hi sciunt quæ dixe-
rim ego.
22 Hæc autem cùm dixisset, vnus assistens mini-
strorum dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes
pontifici?
23 Respondit ei Iesus: Si malè locutus sum, testi-
monium perhibe de malo: si autem benè, quid
me cædis?
24 Et misit eum Annas ligatum ad Caipham
pontificem.
25 Erat autem Simon Petrus stans, & calefaciens
‖ Matt. se. ‖ Dixerunt ergo ei: Numquid & tu ex discipulis
26. 69. Marc. eius es? Negauit ille, & dixit: Non sum.
14. 67. 26 Dicit ei vnus ex seruis pontificis, cognatus
Luc. 22. 56. eius, cuius abscidit Petrus auriculam: Nónne ego
te vidi in horto cum illo?

17 Iterùm ergo negauit Petrus: & ſtatim gallus
cantauit,
28 ‖ Adducũt ergò Ieſum à Caipha in prætorium. ‖ Matt. 27. 2.
Erat autem manè: & ipſi non introierunt in præto- Marc. 15. 1.
rium, ‖ vt non contaminarentur, ſed vt manduca- Luc. 23. 1.
rent Paſcha.
29 Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit: ‖ Act. 10. 28. 11. 3.
Quam accuſationem affertis aduerſus hominem
hunc?
30 Reſponderunt, & dixerunt ei; Si non eſſet hic
malefactor, non tibi tradidiſſemus eum.
31 Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, &
ſecundùm legem veſtram iudicate eum. Dixe-
runt ergo ei Iudæi: Nobis non licet interficere
quemquam.
32 ‖ Vt ſermo Ieſu impleretur, quem dixit, ſignifi- ‖ Matt. 20. 19.
cans qua morte eſſet moriturus.
33 ‖ Introiuit ergo iterùm in prætorium Pilatus, & ‖ Matt. 27. 11.
vocauit Ieſum, & dixit ei: Tu es rex Iudæorum? Marc. 15 2.
34 Reſpondit Ieſus: A temetipſo hoc dicis, an alij Luc. 23. 4.
dixerunt tibi de me?
35 Reſpondit Pilatus: Numquid ego Iudæus ſum?
Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi: quid
feciſti?
36 Reſpondit Ieſus: Regnum meum non eſt de
hoc mundo. ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum,
miniſtri mei vtique decertarent vt non traderer
Iudæis: nunc autem regnum meum non eſt hinc.
37 Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Reſpon-
dit Ieſus: Tu dicis quia rex ſum ego. Ego in hoc na-
tus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimo-
nium perhibeam veritati: omnis qui eſt ex verita-
te, audit vocem meam.

38 Dicit ei Pilatus: Quid eſt veritas? Et cùm hoc
dixiſſet, iterùm exiuit ad Iudæos, & dicit eis: Ego
nullam inuenio in eo cauſam.
Matt. 27. 15. Marc. 15. 6. Luc. 23. 17. 39 ‖ Eſt autem conſuetudo vobis, vt vnum dimit-
tam vobis in Paſcha: vultis ergo dimittam vobis re-
gem Iudæorum?
40 Clamauerunt ergo rurſum omnes, dicentes:
Non hunc, ſed Barabbam. Erat autem Barabbas
latro.

CAPVT XIX.

A Pilato flagellatus, variiſque modis afflictus, & ſpinis coronatus, ad mortem depoſcitur: rurſúmque à Pilato examinatus, oſtendit illum deſuper tantùm habere in ipſum poteſtatem: Pilatus meticuloſus, Ieſum, quem regem dicit Iudæorum, morti adiudicat: Ieſus bajulans ſibi crucem, inter latrones crucifigitur; poſito à Pilato ſuper crucem titulo, diuiſiſq; à militibus veſtimentis, & ſorte de tunica miſſa: Ieſus matri Ioannẽ, matrémq; Ioanni commendat & ſitiens; aceto potatur cõſummatiſque omnibus tradit ſpiritum: fractis latronum cruribus, ex aperto Chriſti latere ſanguis & aqua profluit; eiúſque corpus myrrha & aloë conditum ſepelitur.

Matth. 27. 27. Marc. 15. 16. 1 TVnc ergo apprehendit Pilatus Ieſum, & fla-
gellauit.
2 Et milites plectentes coronam de ſpinis, impo-
ſuerunt capiti eius: & veſte purpurea circumdede-
runt eum.
3 Et veniebant ad eum, & dicebant: Aue rex Iu-
dæorum: & dabant ei alapas.
4 Exiuit ergo iterùm Pilatus foras, & dicit eis:
Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoſcatis quia
nullam inuenio in eo cauſam.

5 (Exiuit ergo Iesus portans coronam ſpineam,
& purpureum veſtimentum.) Et dicit eis: Ecce
homo.
6 Cùm ergo vidiſſent eum Pontifices, & miniſtri,
clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum.
Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite:
ego enim non inuenio in eo cauſam.
7 Reſponderunt ei Iudæi: Nos legem habemus,
& ſecundùm legem debet mori, quia filium Dei ſe
fecit.
8 Cùm ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonem,
magis timuit.
9 Et ingreſſus eſt prætorium iterùm: & dixit ad
Ieſum: Vnde es tu? Ieſus autem reſponſum non dedit ei.
10 Dicit ergo ei Pilatus: mihi non loqueris? neſcis
quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te?
11 Reſpondit Ieſus: Non haberes poteſtatem aduerſum me vllam, niſi tibi datum eſſet deſuper.
Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum
habet.
12 Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis,
non es amicus Cæſaris. omnis enim, qui ſe regem
facit, contradicit Cæſari.
13 Pilatus autem cùm audiſſet hos ſermones, adduxit foras Ieſum: & ſedit pro tribunali, in loco qui
dicitur Lithoſtrótos, Hebraicè autem Gabbatha.
14 Erat autem Paraſceue Paſchæ, hora quaſi ſexta,
& dicit Iudæis: Ecce rex veſter.
15 Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige
eum. Dicit eis Pilatus: Regem veſtrum crucifigam?

Responderunt Pontifices: Non habemus Regem,
nisi Cæsarem.
16 Tunc ergo tradidit eis illum vt crucifigeretur.
Susceperunt autem Iesum, & eduxerunt.
‖ Matt. 17 Et bajulans sibi crucem, exiuit in eum, ‖ qui
27. 33. Marc. dicitur Caluariæ, locum, Hebraicè autē Golgotha:
15. 22. 18 vbi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos,
Luc. 23. hinc & hinc, medium autem Iesum.
33. 19 Scripsit autem & titulum Pilatus: & posuit su-
per crucem. Erat autem scriptum: Iesus Nazare-
nus, Rex Iudæorum.
20 Hunc ergo titulum multi Iudæorum legerunt:
quia prope ciuitatem erat locus, vbi crucifixus est
Iesus. Et erat scriptum Hebraicè, Græcè, & Latinè.
21 Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudæorum:
Noli scribere, Rex Iudæorum: sed quia ipse dixit:
Rex sum Iudæorum.
22 Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi.
‖ Matt. 23 Milites ergo cùm crucifixissent eum, ‖ accepe-
27. 35. runt vestimenta eius, (& fecerunt quattuor par-
Marc. 15. 24. tes: vnicuique militi partem) & tunicam. Erat au-
tem tunica inconsutilis, desuper contexta per totū.
24 Dixerunt ergo ad inuicem: Non scindamus
eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Vt Scriptura im-
‖ Psal. pleretur, dicens: ‖ Partiti sunt vestimenta mea sibi:
21. 19. & in vestem meam miserunt sortem. Et milites qui-
dem hæc fecerunt.
25 Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius,
& soror matris eius Maria Cleophæ, & Maria
Magdalene.
26 Cùm vidisset ergo Iesus matrem, & discipu-
lum stantem, quem diligebat, dicit matri suæ: Mu-
lier, ecce filius tuus.

27 Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. Et ex
illa hora accepit eam discipulus in sua.
28 Posteà sciens Iesus quia omnia consummata
sunt, ‖ vt consummaretur Scriptura, dixit: Sitio. ‖ Psal. 68.22.
29 Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi au-
tem spongiam plenam aceto, hyssopo circumpo-
nentes, obtulerunt ori eius.
30 Cùm ergo accepisset Iesus acetum, dixit:
Consummatum est. Et inclinato capite tradidit
spiritum.
31 Iudæi ergo, (quoniam parasceue erat) vt non
remanerent in cruce corpora sabbato, (erat enim
magnus dies ille Sabbati) rogauerunt Pilatum vt
frangerentur eorum crura, & tollerentur.
32 Venerunt ergo milites: & primi quidem fre-
gerunt crura, & alterius qui crucifixus est cum
eo.
33 Ad Iesum autem cùm venissent, vt viderunt
eum iam mortuum, non fregerunt eius crura:
34 sed vnus militum lancea latus eius aperuit, &
continuò exiuit sanguis & aqua.
35 Et qui vidit, testimonium perhibuit: & verum
est testimonium eius Et ille scit quia vera dicit: vt
& vos credatis.
36 Facta sunt enim hæc, vt Scriptura impleretur:
‖ Os non comminuetis ex eo. ‖ Exod. 12.46. Num. 9.12.
37 Et iterùm alia Scriptura dicit: ‖ Videbunt in
quem transfixerunt. ‖ Zach. 12.10.
38 ‖ Post hæc autem rogauit Pilatum Ioseph ab
Arimathæa, (eò quòd esset discipulus Iesu, occul- ‖ Matt. 27.57. Marc. 15.23. Luc 23. 50.
tus autem propter metum Iudæorum) vt tolleret
corpus Iesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo, & tu-
lit corpus Iesu.

39 Venit autem & Nicodemus, ‖ qui venerat ad ‖ Sup. 3. 2.
Iesum nocte primùm, ferens mixturam myrrhæ &
aloës, quasi libras centum.
40 Acceperunt ergo corpus Iesu, & ligauerunt il-
lud linteis cum aromatibus, sicut mos est Iudæis
sepelire.
41 Erat autem in loco, vbi crucifixus est, hortus:
& in horto monumentum nouum, in quo nondum
quisquam positus erat.
42 Ibi ergo propter Parasceuen Iudæorum, quia
iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum.

CAPVT XX.

Maria Magdalene prima venit ad monumentum, deinde Petrus & Ioannes: illa plorans ad monumentum videt Angelos, tandémque Iesum agnoscit: qui apparens Apostolis, pacem illis optat; & ostensis manibus ac latere, dat eis Spiritum sanctum, vt peccata remittant ac retineant: rursúmque non credenti Thomæ apparens cum reliquis discipulis, corpus præbet palpandum, beatos dicens qui in ipso non viso crediderunt: multa Christi signa non sunt in hoc libro scripta.

1 VNa autem sabbati, Maria Magdalene ve- Matth. 28. 1.
nit manè, cùm adhuc tenebræ essent, ad
monumentum: & vidit lapidem sublatum à monu- Marc. 16. 1.
mento. Luc. 24. 1.
2 Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, &
ad alium discipulum, quem amabat Iesus, & dicit
illis: Tulerunt Dominum de monumento, & ne-
scimus vbi posuerunt eum.
3 Exijt ergo Petrus, & ille alius discipulus, & ve-
nerunt ad monumentum.

4 Currebant

4 Currebant autem duo ſimul, & ille alius diſci-
pulus præcucurrit citiùs Petro, & venit primus ad
monumentum.
5 Et cùm ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina,
non tamen introiuit.
6 Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & in-
troiuit in monumentum, & vidit linteamina po-
ſita,
7 & ſudarium, quod fuerat ſuper caput eius, non
cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim inuolu-
tum in vnum locum.
8 Tunc ergo introiuit & ille diſcipulus, qui ve-
nerat primus ad monumentum: & vidit, & cre-
didit:
9 nondum enim ſciebant Scripturam, quia opor-
tebat eum à mortuis reſurgere.
10 Abierunt ergo iterùm diſcipuli ad ſemetipſos.
11 ‖ Maria autem ſtabat ad monumentum foris, ‖ Mat.
plorans. Dum ergo fleret, inclinauit ſe, & proſpe- 28. 1. Mar.
xit in monumentum: 16. 5.
12 & vidit duos angelos in albis, ſedentes, vnum Luc. 24. 4.
ad caput, & vnum ad pedes, vbi poſitum fuerat
corpus Ieſu.
13 Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis:
Quia tulerunt Dominum meum; & neſcio vbi po-
ſuerunt eum.
14 Hæc cùm dixiſſet, conuerſa eſt retrorſum, &
vidit Ieſum ſtantem: & non ſciebat quia Ie-
ſus eſt.
15 Dicit ei Ieſus: Mulier, quid ploras? quem quæ-
ris? Illa exiſtimans quia hortulanus eſſet, dicit ei:
Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi vbi po-
ſuiſti eum; & ego eum tollam.

16 Dicit ei Iesus: Maria. Conuersa illa, dicit ei:
Rabboni (quod dicitur Magister.)
17 Dicit ei Iesus: Noli me tangere, nondum enim
ascendi ad Patrem meum: vade autem ad fratres
meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem meum, &
patrem vestrum; Deum meum, & Deum vestrum.
18 Venit Maria Magdalene annuntians discipulis:
Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.
‖ Mar. 19 ‖ Cùm ergo serò esset die illo, vna sabbatorum,
16. 14. & fores essent clausæ, vbi erant discipuli congrega-
Luc. 24 ti propter metum Iudæorum: venit Iesus, & stetit
36. 1. Cor. 15. 5. in medio, & dixit eis: Pax vobis.
20 Et cùm hoc dixisset, ostendit eis manus, & la-
tus. Gauisi sunt ergo discipuli viso Domino.
21 Dixit ergo eis iterùm: Pax vobis. Sicut misit me
Pater, & ego mitto vos.
22 Hæc cùm dixisset, insufflauit: & dixit eis: Ac-
cipite Spiritum sanctum:
‖ Mat. 23 ‖ quorum remiseritis peccata, remittuntur eis:
18. 18. & quorum retinueritis, retenta sunt.
24 Thomas autem vnus ex duodecim, qui dici-
tur Didymus, non erat cum eis quando venit Ie-
sus.
25 Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus Domi-
nùm. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus
eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum
in locum clauorum, & mittam manum meam in
latus eius, non credam.
26 Et post dies octo, iterùm erant discipuli eius in-
tus; & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis,
& stetit in medio, & dixit: Pax vobis.
27 Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc,
& vide manus meas, & affer manum tuam, &

mitte in latus meum: & noli esse incredulus, sed
fidelis.
28 Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus,
& Deus meus.
29 Dixit ei Iesus: Quia vidisti me Thoma, credi-
disti: beati qui non viderunt, & crediderunt.
30 ‖ Multa quidem & alia signa fecit Iesus in con- ‖ *Infr. 21. 25.*
spectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta
in libro hoc.
31 Hæc autem scripta sunt, vt credatis, quia Iesus
est Christus Filius Dei: & vt credentes, vitam ha-
beatis in nomine eius.

CAPVT XXI.

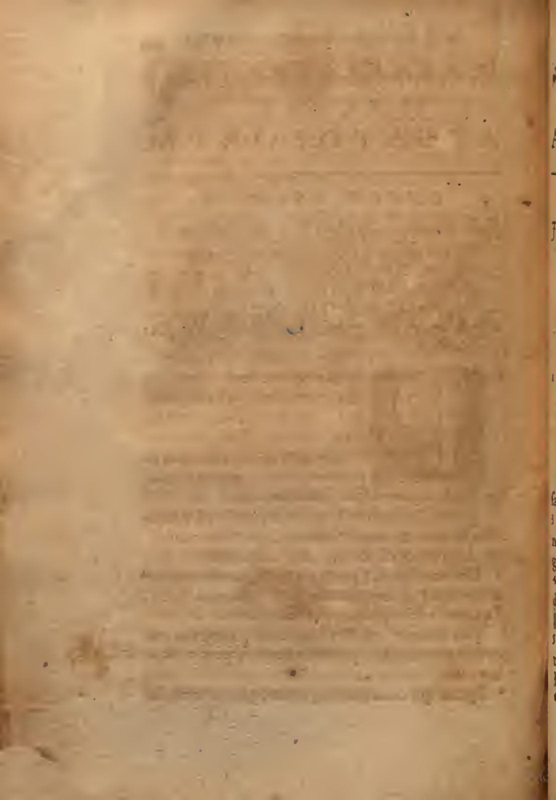
Piscantibus discipulis comprehendere facit Iesus copiosam piscium multitudinem; quo signo Petrus per Ioannem Dominum agnoscens, mittit se in mare; & facto prandio, de amore in Christum ter interrogatus, ter accipit pascendas ipsius oues; & de futura passione sua admonetur, frustrà de Ioannis morte curiosè scrutatus; non omnia Christi facta scripta sunt.

1 POsteà manifestauit se iterùm Iesus disci-
pulis ad mare Tiberiadis. Manifestauit au-
tem sic.
2 Erant simul Simon Petrus, & Thomas, qui di-
citur Didymus, & Nathanaël, qui erat à Cana Ga-
lilææ, & filij Zebedæi, & alij ex discipulis eius
duo:
3 Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt
ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & as-
cenderunt in nauim: & illa nocte nihil prendide-
runt.

4 Manè autem facto ſtetit Ieſus in littore: non
tamen cognouerunt diſcipuli quia Ieſus eſt.
5 Dixit ergo eis Ieſus: Pueri numquid pulmenta-
rium habetis? Reſponderunt ei: Non.
6 Dicit eis: Mittite in dexteram nauigij rete; & in-
uenietis. Miſerunt ergo: & iam non valebant illud
trahere præ multitudine piſcium.
7 Dixit ergo diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus,
Petro: Dominus eſt. Simon Petrus cùm audiſſet
quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe (erat enim
nudus) & miſit ſe in mare.
8 Alij autem diſcipuli nauigio venerunt, (non
enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis ducen-
tis) trahentes rete piſcium.
9 Vt ergo deſcenderunt in terram, viderunt pru-
nas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem.
10 Dicit eis Ieſus: Afferte de piſcibus, quos pren-
didiſtis nunc.
11 Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terram,
plenum magnis piſcibus centum quinquaginta tri-
bus. Et cùm tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete.
12 Dicit eis Ieſus: Venite, prandete. Et nemo au-
debat diſcumbentium interrogare eum: Tu quis
es? ſcientes, quia Dominus eſt.
13 Et venit Ieſus, & accipit panem, & dat eis, &
piſcem ſimiliter.
14 Hoc iam tertiò manifeſtatus eſt Ieſus diſcipu-
lis ſuis, cùm reſurrexiſſet à mortuis.
15 Cùm ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Ie-
ſus: Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei:
Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei: Paſce
agnos meos.
16 Dicit ei iterum: Simon Ioannis, diligis me?

Ait illi: Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit
ei: Paſce agnos meos.
17 Dicit ei tertiò: Simon Ioannis, amas me? Con-
triſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me?
& dixit ei: Domine tu omnia noſti: tu ſcis quia amo
te. Dixit ei: Paſce oues meas.
18 ‖ Amen, amen dico tibi: cùm eſſes iunior, cin- ‖ 2. Pet.
gebas te, & ambulabas vbi volebas: cùm autem 1. 14.
ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, &
ducet quò tu non vis.
19 Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarifi-
caturus eſſet Deum. Et cùm hoc dixiſſet, dicit ei:
Sequere me.
20 Conuerſus Petrus vidit illum diſcipulum,
quem diligebat Ieſus, ſequentem, ‖ qui & recu- ‖ Sup.
buit in cœna ſuper pectus eius, & dixit: Domine 13. 25.
quis eſt qui tradet te?
21 Hunc ergo cùm vidiſſet Petrus, dixit Ieſu: Do-
mine, hic autem quid?
22 Dicit ei Ieſus: Sic eum volo manere donec ve-
niam, quid ad te? tu me ſequere.
23 Exiit ergo ſermo iſte inter fratres, quia diſcipu-
lus ille non moritur. Et non dixit ei Ieſus: Non mo-
ritur; ſed: Sic eum volo manere donec veniam,
quid ad te?
24 Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium perhi-
bet de his, & ſcripſit hæc: & ſcimus, quia verum
eſt teſtimonium eius.
25 ‖ Sunt autem & alia multa, quæ fecit Ieſus: quæ ‖ Sup
ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mun- 20. 30.
dum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt, libros.

ACTVS APOSTOLORVM.

ACTVS APOSTOLORVM.

CAPVT PRIMVM.

Jesus promittens Apostolis Spiritum sanctum, dicit non esse ipsorum scire secreta rerum futurarum tempora: & post ipsius in cælum ascensum dicitur ab Angelis similiter venturus: nomina Apostolorum: oratio Petri de vno in locum Iudæ proditoris sufficiendo; vbi præmissis precibus eligitur sorte Mathias.

1 PRIMVM quidem sermonem
feci de omnibus, ô Theophile,
quæ cœpit Iesus facere, & do-
cere,
2 vsque in diem, qua, præci-
piens Apostolis per Spiritum
sanctum, quos elegit, assumptus est:
3 quibus & præbuit seipsum viuum post passio-
nem suam in multis argumentis, per dies quadra-
ginta apparens eis, & loquens de regno Dei.
4 Et conuescens, ‖ præcepit eis ab Ierosolymis ne ‖ Luc.
discederent, sed expectarent promissionem Patris, 24. 49. Ioan.
‖ quam audistis (inquit) per os meum: 14. 26.
5 quia Ioannes quidem baptizauit aqua, vos au- ‖ Mat. 3. 11.
tem baptizabimini Spiritu sancto non post multos Mar. 1. 8.
hos dies. Luc. 3.
6 Igitur qui conuenerant, interrogabant eum, di- 16.

Ioan. 1. 26. centes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israël?
7 Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate:
|| Infr. 2. 2. 8 || sed accipietis virtutem superuenientis Spiritus
|| Luc. 24. 48. sancti in vos, & || eritis mihi testes in Ierusalem, &
in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum
terræ.
9 Et cùm hæc dixisset, videntibus illis, eleuatus est:
& nubes suscepit eum ab oculis eorum.
10 Cúmque intuerentur in cælum euntem illum,
ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis,
11 qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.
12 Tunc reuersi sunt Ierosolymam, à monte qui vocatur Oliueti, qui est iuxta Ierusalem, sabbati habens iter.
13 Et cùm introissent in cœnaculum, ascenderunt vbi manebant Petrus & Ioannes, Iacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus, Iacobus Alphæi, & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi.
14 hi omnes erant perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Iesu, & fratribus eius.
15 In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit (erat autem turba hominum simul, ferè centum viginti.)
|| Psal. 40. 10. 16 Viri fratres, oportet impleri Scripturam, || quam
Ioan. 13. 18. prædixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui
fuit dux eorum, qui comprehenderunt Iesum:

17 qui connumeratus erat in nobis, & sortitus est
sortem ministerij huius.
18 ‖ Et hic quidem possedit agrum de mercede ini- ‖ Mat.
quitatis, & suspensus crepuit medius: & diffusa 27.7.
sunt omnia viscera eius.
19 Et notum factum est omnibus habitantibus
Ierusalem, ita vt appellaretur ager ille, lingua eo-
rum, Haceldama, hoc est, ager sanguinis.
20 Scriptum est enim in libro Psalmorum: ‖ Fiat ‖ Psal.
commoratio eorum deserta, & non sit qui inhabi- 61. 26.
tet in ea: ‖ & episcopatum eius accipiat alter. ‖ Psal.
21 Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt 108. 8.
congregati in omni tempore, quo intrauit & exiuit
inter nos Dominus Iesus,
22 incipiens à baptismate Ioannis vsque in diem
qua assumptus est à nobis, testem resurrectionis
eius nobiscum fieri vnum ex istis.
23 Et statuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur Bar-
sabas, qui cognominatus est Iustus, & Mathiam.
24 Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda
nosti omnium, ostende, quem elegeris ex his duo-
bus vnum,
25 accipere locum ministerij huius, & apostolatus,
de quo præuaricatus est Iudas vt abiret in locum
suum.
26 Et dederunt sortes eis, & cecidit sors super Ma-
thiam, & annumeratus est cum vndecim Apostolis.

CAPVT II.

Effuso super discipulos Spiritu sancto die Pentecostes, admirantur Iudæi quòd omnium loquantur linguis: dicentes autem musto plenos esse confutat Petrus, citáta inter alia suæ cöcionis prophetia Ioël: compunctíq; Iudæi audito Petri consilio, conuertun-

tur ad Christum tria circiter millia; simulque per-
seuerant in doctrina Apostolorum, fractione panis
& orationibus, habentes omnia communia.

‖ Mat. 3. 11. 1 ET cùm complerentur ‖ dies Pentecostes,
erant omnes pariter in eodem loco:
‖ Mar. 1. 8. 2 ‖ & factus est repentè de cælo sonus, tamquam
Luc. 3. 16. aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totam
domum vbi erant sedentes.
Ioan. 7. 39. 3 Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tamquam
Sup. 1. 8. ignis, seditque supra singulos eorum:
Inf. 11. 15. 19. 6. 4 & repleti sunt omnes Spiritu sancto, & cœpe-
runt loqui varijs linguis, prout Spiritus sanctus da-
bat eloqui illis.
5 Erant autem in Ierusalem habitantes Iudæi, viri
religiosi ex omni natione quæ sub cælo est.
6 Facta autem hac voce, conuenit multitudo, &
mente confusa est, quoniam audiebat vnusquisque
lingua sua illos loquentes.
7 Stupebant autem omnes, & mirabantur, di-
centes: Nónne ecce omnes isti, qui loquuntur, Ga-
lilæi sunt,
8 & quomodo nos audiuimus vnusquisque lin-
guam nostram, in qua nati sumus?
9 Parthi, & Medi, & Ælamitæ, & qui habitant
Mesopotamiam, Iudæam, & Cappadociam, Pon-
tum, & Asiam,
10 Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum, & par-
tes Libyæ, quæ est circa Cyrenen, & aduenæ Ro-
mani,
11 Iudæi quoque, & Proselyti, Cretes, & Arabes:
audiuimus eos loquentes nostris linguis magnalia
Dei.
12 Stupebant autem omnes, & mirabantur ad in-

uicem dicentes: Quidnam vult hoc esse?
13 Alij autem irridentes dicebant: Quia musto
pleni sunt isti.
14 Stans autem Petrus cum vndecim, leuauit vo-
cem suam, & locutus est eis: Viri Iudæi, & qui ha-
bitatis Ierusalem vniuersi, hoc vobis notum sit, &
auribus percipite verba mea.
15 Non enim, sicut vos æstimatis, hi ebrij sunt,
cùm sit hora diei tertia:
16 sed hoc est, quod dictũ est per prophetam Ioël: ‖ Ioel.
17 ‖ Et erit in nouissimis diebus (dicit Dominus) 2. 28.
effundam de Spiritu meo super omnem carnem: & Isa. 44.
prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ: & iuuenes 3.
vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia
somniabunt.
18 Et quidem super seruos meos, & super ancillas
meas, in diebus illis effundam de Spiritu meo, &
prophetabunt:
19 & dabo prodigia in cælo sursum, & signa in ter-
ra deorsum, sanguinem, & ignem, & vaporem fumi.
20 Sol conuertetur in tenebras, & luna in sangui-
nem, antequam veniat dies Domini magnus & ma-
nifestus.
21 ‖ Et erit: omnis quicumque inuocauerit no- ‖ Rom.
men Domini, saluus erit. 10. 13.
22 Viri Israëlitæ, audite verba hæc: Iesum Nazare-
num, virum approbatum à Deo in vobis, virtuti-
bus, & prodigijs, & signis, quæ fecit Deus per illum
in medio vestri, sicut & vos scitis:
23 hunc definito consilio & præscientia Dei tradi-
tum, per manus iniquorum affigentes interemistis:
24 quem Deus suscitauit, solutis doloribus inferni,
iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.

‖ Psal. 15. 8. 25 Dauid enim dicit in eum: ‖ Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper: quoniam à dextris eſt mihi ne commouear:
26 Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exultauit lingua mea, inſuper & caro mea requieſcet in ſpe:
27 Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.
28 Notas mihi feciſti vias vitæ: & replebis me iucunditate cum facie tua.
29 Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha Dauid, ‖ quoniam defunctus eſt, & ſepultus: & ſepulchrum eius eſt apud nos vſque in hodiernum diem.
‖ 3. Reg. 2. 10.
30 Propheta igitur cùm eſſet, & ſciret quia iurejurando ‖ iuraſſet illi Deus de fructu lumbi eius ſedere ſuper ſedem eius:
‖ Psal. 131. 11.
31 prouidens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia ‖ neque derelictus eſt in inferno, neque caro eius vidit corruptionem.
‖ Psal. 15. 10.
Inf. 13. 35.
32 Hunc Ieſum reſuſcitauit Deus, cuius omnes nos teſtes ſumus.
33 Dextera igitur Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus ſancti accepta à Patre, effudit hunc, quem vos videtis, & auditis.
34 Non enim Dauid aſcendit in cælum: dixit autem ipſe: ‖ Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis,
‖ Psal. 109. 1.
35 donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.
36 Certiſſimè ſciat ergo omnis domus Iſraël, quia & Dominum eum, & Chriſtum fecit Deus,

hunc Iesum, quem vos crucifixistis.
37 His autem auditis, compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres?
38 Petrus verò ad illos: Pœnitentiam (inquit) agite, & baptizetur vnusquisque vestrûm in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum: & accipietis donum Spiritus sancti.
39 Vobis enim est repromissio, & filijs vestris, & omnibus qui longè sunt, quoscumque aduocauerit Dominus Deus noster.
40 Alijs etiam verbis plurimis testificatus est, & exhortabatur eos, dicens: Saluamini à generatione ista praua.
41 Qui ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt: & appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia.
42 Erant autem perseuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.
43 Fiebat autem omni animæ timor: multa quoque prodigia & signa per Apostolos in Ierusalem fiebant, & metus erat magnus in vniuersis.
44 Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.
45 Possessiones & substantias vendebant, & diuidebant illa omnibus, prout cuique opus erat.
46 Quotidie quoque perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione, & simplicitate cordis,
47 collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui salui fierent quotidie in idipsum.

CAPVT III.

Petrus cum Ioanne claudum à matris vtero sanat, ac docet ipsos id fecisse per fidem nominis Christi; quem ostendit esse Messiam promissum per Moysen & prophetas, ipsique Abrahe.

1 PEtrus autem & Ioannes ascendebant in templum, ad horam orationis nonam.
2 Et quidam vir, qui erat claudus ex vtero matris suæ, bajulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Speciosa, vt peteret eleemosynam ab introeuntibus in templum.
3 Is cùm vidisset Petrum & Ioannem incipientes introire in templum, rogabat vt eleemosynam acciperet.
4 Intuens autem in eum Petrus cum Ioanne, dixit: Respice in nos.
5 At ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis.
6 Petrus autem dixit: Argentum & aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula.
7 Et apprehensa manu eius dextera, alleuauit eum, & protinus consolidatæ sunt bases eius & plantæ.
8 Et exiliens stetit, & ambulabat: & intrauit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum.
9 Et vidit omnis populus eum ambulantem, & laudantem Deum.
10 Cognoscebant autem illum, quòd ipse erat, qui ad eleemosynam sedebat ad Speciosam portam templi: & impleti sunt stupore & extasi, in eo quod contigerat illi.

11 Cùm

11 Cùm teneret autem Petrum & Ioannem, cucur-
rit omnis populus ad eos, ad porticum quæ appel-
latur Salomonis, ſtupentes.
12 Videns autem Petrus, reſpondit ad populum:
Viri Iſraëlitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid
intuemini, quaſi noſtra virtute aut poteſtate feceri-
mus hunc ambulare?
13 Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob,
Deus patrum noſtrorum, glorificauit Filium ſuum
Ieſum, quem vos quidem tradidiſtis, & negaſtis an-
te faciem Pilati, iudicante illo dimitti.
14 ‖ Vos autem ſanctum & iuſtum negaſtis, & pe- ‖ *Mat. 27. 20. Marc.*
tiſtis virum homicidam donari vobis:
15 auctorem verò vitæ interfeciſtis, quem Deus *15. 11. Luc. 23.*
ſuſcitauit à mortuis, cuius nos teſtes ſumus. *18.*
16 Et in fide nominis eius, hunc, quem vos vidiſtis, *Ioan.*
& noſtis, confirmauit nomen eius: & fides, quæ per *18. 40.*
eum eſt, dedit integram ſanitatem iſtam in conſpe-
ctu omnium veſtrûm.
17 Et nunc fratres ſcio quia per ignorantiam feci-
ſtis, ſicut & principes veſtri.
18 Deus autem, quæ prænuntiauit per os omnium
prophetarum, pati Chriſtum ſuum, ſic impleuit.
19 Pœnitemini igitur, & conuertimini, vt deleau-
tur peccata veſtra:
20 vt cùm venerint tempora refrigerij à conſpectu
Domini, & miſerit eum, qui prædicatus eſt vobis,
Ieſum Chriſtum,
21 quem oportet quidem cælum ſuſcipere vſque
in tempora reſtitutionis omnium, quæ locutus eſt
Deus per os ſanctorum ſuorum à ſæculo prophe-
tarum.
22 Moyſes quidem dixit: ‖ Quoniam Prophetam ‖ *Deut. 18. 15.*

ſuſcitabit vobis Dominus Deus veſter de fratribus veſtris, tamquam me, ipſum audietis iuxta omnia quæcumque locutus fuerit vobis.
23 Erit autem: omnis anima, quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.
24 Et omnes prophetæ à Samuel, & deinceps, qui locuti ſunt, annuntiauerunt dies iſtos.
25 Vos eſtis filij prophetarum, & teſtamenti, quod diſpoſuit Deus ad patres noſtros, dicens ad Abra-
‖ Gen. 12.3. ham: ‖ Et in ſemine tuo benedicentur omnes familiæ terræ.
26 Vobis primùm Deus ſuſcitans Filium ſuum, miſit eum benedicentem vobis: vt conuertat ſe vnuſquiſque à nequitia ſua.

Capvt IV.

Apoſtoli poſt recluſionem in cuſtodia examinati de claudi curatione, oſtendunt in ſolo Chriſto lapide angulari eſſe ſalutem, nec principibus contra Dei iuſſum obtemperant ceſſando à doctrina nominis Chriſti: dimiſſi verò, & orantes, accipiunt ſigna dati Spiritus ſancti: nullus ipſorum quidquam proprium habebat, ſed ſuis diuenditis faciebat pretium eſſe commune, ſicut fecit Barnabas diuendito agro ſuo.

1 Loquentibus autem illis ad populum, ſuperuenerunt ſacerdotes, & magiſtratus templi, & Sadducæi,
2 dolentes quòd docerent populum, & annuntiarent in Ieſu reſurrectionem ex mortuis:
3 & iniecerunt in eos manus, & poſuerunt eos in cuſtodiam in craſtinum: erat enim iam veſpera.
4 Multi autem eorum, qui audierant verbum,

crediderunt: & factus est numerus virorum quin-
que millia.
5 Factum est autem in crastinum, vt congregaren-
tur principes eorum, & seniores, & Scribæ in Ieru-
salem;
6 & Annas princeps sacerdotum, & Caiphas, &
Ioannes, & Alexander, & quotquot erant de gene-
re sacerdotali.
7 Et statuentes eos in medio, interrogabant: In
qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc vos?
8 Tunc repletus Spiritu sancto Petrus, dixit ad eos:
Principes populi, & seniores audite:
9 Si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis
infirmi, in quo iste saluus factus est,
10 notum sit omnibus vobis, & omni plebi Israël:
quia in nomine Domini nostri Iesu Christi Nazare-
ni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitauit à
mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus.
11 || Hic est lapis, qui reprobatus est à vobis ædifi- || Psal. 117.22.
cantibus, qui factus est in caput anguli: Matth. 21.42.
12 & non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud Marc. 12.10.
nomen est sub cęlo datum hominibus, in quo opor- Luc. 20.17.
teat nos saluos fieri. Isai. 28.16.
13 Videntes autem Petri constantiam & Ioannis, 1. Pet. 2.7.
comperto quòd homines essent sine litteris, & idio- Rom. 9.33.
tæ, admirabantur, & cognoscebant eos quoniam
cum Iesu fuerant:
14 hominem quoque videntes stantem cum eis,
qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere.
15 Iusserunt autem eos foras extra concilium sece-
dere: & conferebant ad inuicem,
16 dicentes: Quid faciemus hominibus istis? quo-
niam quidem notum signum factum est per eos,

omnibus habitantibus Ierusalem: manifestum est, & non possumus negare.
17 Sed ne ampliùs diuulgetur in populum, comminemur eis, ne vltrà loquantur in nomine hoc vlli hominum.
18 Et vocantes eos, denuntiauerunt ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Iesu.
19 Petrus verò & Ioannes respondentes, dixerunt ad eos: Si iustum est in conspectu Dei, vos potiùs audire quàm Deum, iudicate:
20 non enim possumus quæ vidimus & audiuimus non loqui.
21 At illi comminantes dimiserunt eos: non inuenientes quomodo punirent eos, propter populum, quia omnes clarificabant id quod factum fuerat in eo quod acciderat.
22 Annorum enim erat ampliùs quadraginta homo, in quo factum fuerat signum istud sanitatis.
23 Dimissi autem venerunt ad suos: & annuntiauerunt eis, quanta ad eos principes sacerdotum & seniores dixissent.
24 Qui cùm audissent, vnanimiter leuauerunt vocem ad Deum, & dixerunt: Domine, tu es qui fecisti cælum, & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt:
25 qui Spiritu sancto per os patris nostri Dauid,
‖ Psal. 2.1. pueri tui, dixisti: ‖ Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati sunt inania?
26 Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius?
27 conuenerunt enim verè in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxisti,

Herodes, & Pontius Pilatus, cum Gentibus, & populis Iſraël,
28 facere quæ manus tua & conſilium tuum decreuerunt fieri.
29 Et nunc Domine reſpice in minas eorum, & da
ſeruis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum,
30 in eo quòd manum tuam extendas ad ſanitates
& ſigna & prodigia fieri per nomen ſancti filij tui Ieſu.
31 Et cùm oraſſent, motus eſt locus, in quo erant congregati: & repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia.
32 Multitudinis autem credentium erat cor vnum,
& anima vna: nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia.
33 Et virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Ieſu Chriſti Domini noſtri: & gratia magna erat in omnibus illis.
34 Neque enim quiſquam egens erat inter illos.
Quotquot enim poſſeſſores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant,
35 & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Diuidebatur autem ſingulis prout cuique opus erat.
36 Ioſeph autem, qui cognominatus eſt Barnabas
ab Apoſtolis (quod eſt interpretatum Filius conſolationis) Leuites, Cyprius genere,
37 cùm haberet agrum, vendidit eum, & attulit
pretium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum.

CAPVT V.

Ananias & vxor sua Saphira agro diuendito pretij partem sibi seruant; quod tamen interrogante Petro factum esse negant: quam ob causam ad verbum Petri vxor post maritum subita morte percutitur: multa per Apostolos, & maximè per Petrum fiunt signa; ipsique in custodia reclusi ab Angelo educuntur, & rursum apprehensi non consentiunt vt à prædicatione nominis Christi cessent: Gamalielis autem consilio cæsi dimittuntur, gaudentes quòd pro Christi nomine cædi meruissent, quem continuè annuntiant.

1 VIr autem quidam nomine Ananias, cum Saphira vxore sua, vendidit agrum,
2 & fraudauit de pretio agri, conscia vxore sua: & afferens partem quamdam, ad pedes Apostolorum posuit.
3 Dixit autem Petrus: Anania, cur tentauit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de pretio agri?
4 Nónne manens tibi manebat, & venumdatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed Deo.
5 Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit & expirauit. Et factus est timor magnus super omnes qui audierunt.
6 Surgentes autem iuuenes amouerunt eum, & efferentes sepelierunt.
7 Factum est autem quasi horarum trium spatium, & vxor ipsius, nesciens quod factum fuerat, introiuit.
8 Dixit autem ei Petrus: Dic mihi mulier, si tanti

agrum vendidiſtis? At illa dixit: Etiam tanti.
9 Petrus autem ad eam: Quid vtique conuenit vo-
bis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum,
qui ſepelierunt virum tuum, ad oſtium; & effe-
rent te.
10 Confeſtim cecidit ante pedes eius, & expirauit.
Intrantes autem iuuenes, inuenerunt illam mor-
tuam, & extulerunt, & ſepelierunt ad virum ſuum.
11 Et factus eſt timor magnus in vniuerſa eccleſia,
& in omnes qui audierunt hæc.
12 Per manus autem Apoſtolorum fiebant ſigna
& prodigia multa in plebe. Et erant vnanimiter om-
nes in porticu Salomonis.
13 Ceterorum autem nemo audebat ſe coniunge-
re illis: ſed magnificabat eos populus.
14 Magis autem augebatur credentium in Domi-
no multitudo virorum, ac mulierum,
15 ita vt in plateas eijcerent infirmos, & ponerent
in lectulis ac grabatis, vt, veniente Petro, ſaltem
vmbra illius obumbraret quemquam illorum, &
liberarentur ab infirmitatibus ſuis.
16 Concurrebat autem & multitudo vicinarum
ciuitatum Ieruſalem, afferentes ægros, & vexatos à
ſpiritibus immundis: qui curabantur omnes.
17 Exurgens autem princeps ſacerdotum, & om-
nes qui cum illo erant (quæ eſt hæreſis Sadducæo-
rum) repleti ſunt zelo:
18 & iniecerunt manus in Apoſtolos, & poſue-
runt eos in cuſtodia publica.
19 Angelus autem Domini per noctem aperiens
ianuas carceris, & educens eos, dixit:
20 Ite, & ſtantes loquimini in templo plebi omnia
verba vitæ huius.

21 Qui cùm audissent, intrauerunt diluculo in
templum, & docebant. Adueniens autem princeps
sacerdotum, & qui cum eo erant, conuocauerunt
concilium, & omnes seniores filiorum Israël: &
miserunt ad carcerem vt adducerentur.
22 Cùm autem venissent ministri, & aperto carce-
re non inuenissent illos, reuersi nuntiauerunt,
23 dicentes: Carcerem quidem inuenimus clau-
sum cum omni diligentia, & custodes stantes ante
ianuas: aperiẽtes autem neminem intus inuenimus.
24 Vt autem audierunt hos sermones magistratus
templi, & principes sacerdotum, ambigebant de il-
lis quidnam fieret.
25 Adueniens autem quidam nuntiauit eis: Quia
ecce viri, quos posuistis in carcerem, sunt in templo
stantes, & docentes populum.
26 Tunc abijt magistratus cum ministris, & addu-
xit illos sine vi: timebant enim populum ne lapida-
rentur.
27 Et cùm adduxissent illos, statuerunt in concilio:
Et interrogauit eos princeps sacerdotum,
28 dicens: Præcipiendo præcepimus vobis ne do-
ceretis in nomine isto: & ecce repleſtis Ierusalem
doctrina vestra: & vultis inducere super nos san-
guinem hominis istius.
29 Respondens autem Petrus, & Apostoli, dixe-
runt: Obedire oportet Deo magis, quàm homi-
nibus.
30 Deus patrum nostrorum suscitauit Iesum,
quem vos interemistis, suspendentes in ligno.
31 Hunc principem & saluatorem Deus exaltauit
dextera sua, ad dandam pœnitentiam Israëli, & re-
missionem peccatorum.

32 & nos sumus testes horum verborum, & Spi-
ritus sanctus, quem dedit Deus omnibus obedien-
tibus sibi.
33 Hæc cùm audissent, dissecabantur, & cogita-
bant interficere illos.
34 Surgens autem quidam in concilio Pharisæus,
nomine Gamaliel, legisdoctor honorabilis vniuer-
sæ plebi, iussit foras ad breue homines fieri.
35 dixitque ad illos: Viri Israëlitæ, attendite vo-
bis super hominibus istis quid acturi sitis.
36 Ante hos enim dies extitit Theodas, dicens se
esse aliquem, cui consensit numerus virorum cir-
citer quadringentorum: qui occisus est: & omnes,
qui credebant ei, dissipati sunt, & redacti ad nihi-
lum.
37 Post hunc extitit Iudas Galilæus in diebus pro-
fessionis, & auertit populum post se, & ipse periit:
& omnes, quotquot consenserunt ei, dispersi sunt.
38 Et nunc itaque dico vobis, discedite ab homini-
bus istis, & sinite illos: quoniam si est ex homini-
bus consilium hoc, aut opus, dissoluetur:
39 si verò ex Deo est, non poteritis dissoluere il-
lud, ne fortè & Deo repugnare inueniamini. Con-
senserunt autem illi.
40 Et conuocantes Apostolos, cæsis denuntiaue-
runt ne omnino loquerentur in nomine Iesu, &
dimiserunt eos.
41 Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu
concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Ie-
su contumeliam pati.
42 Omni autem die non cessabant, in templo
& circa domos docentes, & euangelizantes Chri-
stum Iesum.

Capvt VI.

Electio septem diaconorum, crescente indies credentium numero: Stephani vehementia cum signis & prodigijs, in quem plurimi insurgunt Iudæi: cumque eum non possent conuincere, falsis testibus nituntur opprimere.

1 IN diebus autem illis, crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eò quòd despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum.
2 Conuocantes autem duodecim multitudinem discipulorum, dixerunt: Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis.
3 Considerate ergo fratres, viros ex vobis boni testimonij septem, plenos Spiritu sancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus.
4 Nos verò orationi, & ministerio verbi instantes erimus.
5 Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu sancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum aduenam Antiochenum.
6 Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum: & orantes imposuerunt eis manus.
7 Et verbum Domini crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Ierusalem valdè: multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei.
8 Stephanus autem plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & signa magna in populo.
9 Surrexerunt autem quidam de synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, &

Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia, &
Asia, disputantes cum Stephano:
10 & non poterant resistere sapientiæ, & Spiritui,
qui loquebatur.
11 Tunc summiserunt viros, qui dicerent se audi-
uisse eum dicentem verba blasphemiæ in Moysen,
& in Deum.
12 Commouerunt itaque plebem, & seniores, &
Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & addu-
xerunt in concilium,
13 & statuerunt falsos testes, qui dicerent: Homo
iste non cessat loqui verba aduersus locum san-
ctum, & legem.
14 audiuimus enim eum dicentem: Quoniam Ie-
sus Nazarenus hic, destruet locum istum, mutabit
traditiones, quas tradidit nobis Moyses.
15 Et intuentes eum omnes, qui sedebant in con-
cilio, viderunt faciem eius tamquam faciem An-
geli.

CAPVT VII.

Stephanus, data respondendi facultate, multa refert de pacto Dei cum Abraham eiusque minoribus, de Moyse & egressione filiorum Israel ex Ægypto, de tabernaculo testimonij & templo per Salomonem ædificato; Iudæos reprehendens quòd ipsi & patres eorum Spiritui sancto semper restiterint: cùm autem diceret se Iesum à dextris Dei videre, lapidatur, testibus vestimenta ad pedes Sauli deponentibus: oratque pro lapidantibus.

1 DIxit autem princeps sacerdotum: Si hæc ita
se habent?
2 Qui ait: Viri fratres, & patres, audite: Deus

gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ cùm esset in
Mesopotamia, priùs quàm moraretur in Charan,
Gen. 12. 1. 3 & dixit ad illum: ‖ Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monstrauero tibi.
4 Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitauit in Charan. Et inde, postquam mortuus est pater eius, transtulit illum in terram istam, in qua nunc vos habitatis.
5 Et non dedit illi hereditatem in ea, nec passum pedis: sed repromisit dare illi eam in possessionem; & semini eius post ipsum, cùm non haberet filium.
Gen. 15. 13. 6 Locutus est autem ei Deus: ‖ Quia erit semen eius accola in terra aliena, & seruituti eos subijcient, & malè tractabunt eos annis quadringentis:
7 & gentem cui seruierint, iudicabo ego, dixit Dominus. & post hæc exibunt, & seruient mihi in loco isto.
Gen. 17. 9. Gen. 21. 2. 4. Gen. 25. 25. 8 ‖ Et dedit illi testamentum circumcisionis: ‖ & sic genuit Isaac, & circumcidit eum die octauo: & ‖ Isaac, Iacob: & ‖ Iacob, duodecim Patriarchas.
Gen. 35. 37. 35. 12. 9 Et Patriarchæ æmulantes, ‖ Ioseph vendiderunt in Ægyptum, & erat Deus cum eo:
Gen. 37. 28. Gen. 41. 37. 10 & eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius: & ‖ dedit ei gratiam & sapientiam in conspectu Pharaonis regis Ægypti, & constituit eum præpositum super Ægyptum, & super omnem domum suam.
11 Venit autem fames in vniuersam Ægyptum & Chanaan, & tribulatio magna: & non inueniebant cibos patres nostri.

12 ‖ Cùm audiſſet autem Iacob eſſe frumentum ‖ *Gen.*
in Ægypto: miſit patres noſtros primùm: *42. 2.*
13 ‖ & in ſecundo cognitus eſt Ioſeph à fratribus ‖ *Gen.*
ſuis, & manifeſtatum eſt Pharaoni genus eius. *45. 4.*
14 Mittens autem Ioſeph accerſiuit Iacob patrem
ſuum, & omnem cognationem ſuam in animabus
ſeptuagintaquinque.
15 ‖ Et deſcendit Iacob in Ægyptum, & ‖ defun- ‖ *Gen.*
ctus eſt ipſe, & patres noſtri. *46. 5.*
16 Et tranſlati ſunt in Sichem, & poſiti ſunt in ſe- ‖ *Gen. 49. 32.*
pulchro, ‖ quod emit Abraham pretio argenti à fi- ‖ *Gen.*
liis Hemor filij Sichem. *23. 16. 50. 13.*
17 Cùm autem appropinquaret tempus promiſ- *Ioſ. 24.*
ſionis, quam confeſſus erat Deus Abrahæ, ‖ cre- *32.* ‖ *Ex. 1.*
uit populus, & multiplicatus eſt in Ægypto, *7.*
18 quoadúſque ſurrexit alius rex in Ægypto, qui
non ſciebat Ioſeph.
19 Hic circumueniens genus noſtrum, afflixit pa-
tres noſtros, vt exponerent infantes ſuos ne viuifi-
carentur.
20 ‖ Eodem tempore natus eſt Moyſes, & fuit gra- ‖ *Ex. 2.*
tus Deo, qui nutritus eſt tribus menſibus in domo *2.* *Heb.*
patris ſui. *11. 23.*
21 Expoſito autem illo, ſuſtulit eum filia Pharao-
nis, & nutriuit eum ſibi in filium.
22 Et eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Ægy-
ptiorum, & erat potẽs in verbis, & in operibus ſuis:
23 Cùm autem impleretur ei quadraginta anno-
rum tempus, aſcendit in cor eius vt viſitaret fratres
ſuos filios Iſraël.
24 ‖ Et cùm vidiſſet quemdam iniuriam patien- ‖ *Ex. 2.*
tem, vindicauit illum: & fecit vltionem ei qui in- *12.*
iuriam ſuſtinebat, percuſſo Ægyptio.

25 Existimabat autem intelligere fratres, quoniam
Deus per manum ipsius daret salutem illis: at illi
non intellexerunt.
‖ Ex. 2. 13. 26 ‖ Sequenti verò die apparuit illis litigantibus: &
reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres estis,
vt quid nocetis alterutrum?
27 Qui autem iniuriam faciebat proximo, repulit
eum, dicens: Quis te constituit principem & iudicem super nos?
28 numquid interficere me tu vis, quemadmodum interfecisti heri Ægyptium?
29 Fugit autem Moyses in verbo isto: & factus
est aduena in terra Madian, vbi generauit filios
duos.
‖ Ex. 3. 2. 30 Et expletis annis quadraginta, ‖ apparuit illi
in deserto montis Sina Angelus in igne flammæ
rubi.
31 Moyses autem videns, admiratus est visum. &
accedente illo vt consideraret, facta est ad eum vox
Domini, dicens:
32 Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Tremefactus autem Moyses, non audebat considerare.
33 Dixit autem illi Dominus: Solue calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra
sancta est.
34 Videns vidi afflictionem pôpuli mei, qui est in
Ægypto, & gemitum eorum audiui, & descendi
liberare eos. Et nunc veni, & mittam te in Ægyptum.
35 Hunc Moysen, quem negauerunt, dicentes:
Quis te constituit principem & iudicem? hunc
Deus principem & redemptorem misit, cum ma-

nu Angeli, qui apparuit illi in rubo.
36 ‖ Hic eduxit illos, faciens prodigia & signa in ‖ Ex. 7.
terra Ægypti, & in rubro mari, & in deserto annis 3.9.10.
quadraginta. 11. 14.
37 Hic est Moyses, qui dixit filiis Israël: ‖ Pro- ‖ Deut
phetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris, 18. 15.
tamquam me, ipsum audietis.
38 ‖ Hic est, qui fuit in Ecclesia in solitudine cum ‖ Ex.
Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, & cum 19. 20.
patribus nostris: qui accepit verba vitæ dare no-
bis.
39 Cui noluerunt obedire patres nostri: sed repu-
lerunt, & auersi sunt cordibus suis in Ægyptum,
40 dicentes ad Aaron: ‖ Fac nobis deos, qui præ- ‖ Ex.
cedant nos: Moyses enim hic, qui eduxit nos de 32. 1.
terra Ægypti, nescimus quid factum sit ei.
41 Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtule-
runt hostiam simulachro, & lætabantur in operi-
bus manuum suarum.
42 Conuertit autem Deus, & tradidit eos serui-
re militiæ cæli, sicut scriptum est in Libro Pro-
phetarum: ‖ Numquid victimas & hostias obtuli- ‖ Am.
stis mihi annis quadraginta in deserto, domus 5. 25.
Israël?
43 Et suscepistis tabernaculum Moloch, & si-
dus Dei vestri Rempham, figuras, quas fecistis,
adorare eas. Et transferam vos trans Babylo-
nem.
44 Tabernaculum testimonij fuit cum patribus
nostris in deserto, sicut disposuit illis Deus, ‖ lo- ‖ Ex.
quens ad Moysen, vt faceret illud secundùm for- 25. 40.
mam quam viderat.
45 ‖ Quod & induxerunt, suscipientes patres ‖ Heb. 8. 9.

Iof. 3. 14. noſtri cum Ieſu in poſſeſſionem Gentium, quas expulit Deus à facie patrum noſtrorum, vſque in diebus Dauid,

‖1.Reg. 16 13. 46 ‖ qui inuenit gratiam ante Deum, ‖ & petiit
‖ Pſal. 131 5. vt inueniret tabernaculum Deo Iacob.
47 ‖ Salomon autem ædificauit illi domum.
‖1 Par. 17.12. 48 ‖ Sed non Excelſus in manufactis habitat, ſicut
3. Reg. 6.1. Propheta dicit:
‖ Infr. 17.25. 49 ‖ Cælum mihi ſedes eſt: terra autem ſcabellum
pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi,
‖ Iſa. 66.1. dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ eſt?
50 Nónne manus mea fecit hæc omnia?
51 Dura ceruice, & incircumciſis cordibus & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis, ſicut patres veſtri, ita & vos.
52 Quem Prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri? Et occiderunt eos, qui prænuntiabant de aduentu Iuſti, cuius vos nunc proditores & homicidæ fuiſtis:
53 qui accepiſtis legem in diſpoſitione Angelorum, & non cuſtodiſtis.
54 Audientes autem hæc diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum.
55 Cùm autem eſſet plenus Spiritu ſancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantem à dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos apertos, & Filium hominis ſtantem à dextris Dei.
56 Exclamantes autem voce magna continuerunt aures ſuas, & impetũ fecerunt vnanimiter in eum.
57 Et eijcientes eum extra ciuitatem lapidabant: & teſtes depoſuerunt veſtimenta ſua, ſecus pedes adoleſcentis, qui vocabatur Saulus.
58 Et lapidabant Stephanum inuocantem, & dicentem:

centem: Domine Iesu suscipe spiritum meum.
59 Positis autem genibus, clamauit voce magna, dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum. Et cùm hoc dixisset, obdormiuit in Domino. Saulus autem erat consentiens neci eius.

CAPVT VIII.

In persecutione disperguntur omnes præter Apostolos, Saulo deuastante Ecclesiam: Philippus plurimos in Samaria conuertit, & in his Simonem magum baptizat: missi ab Apostolis Petrus & Ioannes, oratione ac manuum impositione impetrãt credentibus Samaritanis Spiritum sanctum: Simon autem volens Spiritus sancti dationem pecunia emere, durè à Petro corripitur: Philippus ab Angelo mittitur ad Eunuchum; quem vbi credentem baptizasset, à Spiritu raptus defertur in Azotum.

1 FActa est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Ierosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ, præter Apostolos.
2 Curauerunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum.
3 Saulus autem deuastabat Ecclesiam, per domos intrans, & trahens viros ac mulieres, tradebat in custodiam.
4 Igitur qui dispersi erant pertransibant, euangelizantes verbum Dei.
5 Philippus autem descendens in ciuitatem Samariæ, prædicabat illis Christum.
6 Intendebant autem turbæ his quæ à Philippo dicebantur, vnanimiter audientes, & videntes signa quæ faciebat.

7 Multi enim eorum, qui habebant ſpiritus im-
mundos, clamantes voce magna exibant.
8 Multi autem paralytici & claudi curati ſunt.
9 Factum eſt ergo gaudium magnum in illa ciui-
tate. Vir autem quidam nomine Simon, qui antè
fuerat in ciuitate magus, ſeducens gentem Sama-
riæ, dicens ſe eſſe aliquem magnum:
10 cui auſcultabant omnes à minimo vſque ad
maximum, dicentes: Hic eſt virtus Dei, quæ voca-
tur magna.
11 Attendebant autem eum, propter quòd multo
tempore magijs ſuis dementaſſet eos.
12 Cùm verò credidiſſent Philippo euangelizanti
de regno Dei, in nomine Ieſu Chriſti baptizaban-
tur viri ac mulieres.
13 Tunc Simon & ipſe credidit: & cùm baptizatus
eſſet, adhærebat Philippo. Videns etiam ſigna &
virtutes maximas fieri, ſtupens admirabatur.
14 Cùm autem audiſſent Apoſtoli, qui erant Iero-
ſolymis, quòd recepiſſet Samaria verbum Dei, mi-
ſerunt ad eos Petrum & Ioannem.
15 Qui cùm veniſſent, orauerunt pro ipſis vt acci-
perent Spiritum ſanctum:
16 Nōdum enim in quemquam illorum venerat,
ſed baptizati tantùm erant in nomine Domini Ieſu.
17 Tunc imponebant manus ſuper illos, & acci-
piebant Spiritum ſanctum.
18 Cùm vidiſſet autem Simon, quia per impoſi-
tionem manus Apoſtolorum daretur Spiritus ſan-
ctus, obtulit eis pecuniam,
19 dicens: Date & mihi hanc poteſtatem, vt cui-
cumque impoſuero manus, accipiat Spiritum ſan-
ctum. Petrus autem dixit ad eum:

20 Pecunia tua tecum sit in perditionem: quo-
niam donum Dei existimasti pecunia possideri.
21 Non est tibi pars, neque sors in sermone isto.
cor enim tuum non est rectum coram Deo.
22 Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: &
roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio
cordis tui.
23 In felle enim amaritudinis, & obligatione ini-
quitatis video te esse.
24 Respondens autem Simon, dixit: Precamini
vos pro me ad Dominum, vt nihil veniat super me
horum quæ dixistis.
25 Et illi quidem testificati & locuti verbum Do-
mini, redibant Ierosolymam, & multis regionibus
Samaritanorum euangelizabant.
26 Angelus autem Domini locutus est ad Philip-
pum, dicens: Surge, & vade contra meridianum,
ad viam quæ descendit ab Ierusalem in Gazam:
hæc est deserta.
27 Et surgens abijt. Et ecce vir Æthiops, eunu-
chus, potens Candacis reginæ Æthiopum, qui erat
super omnes gazas eius, venerat adorare in Ieru-
salem:
28 & reuertebatur sedens super currum suum, le-
génsque Isaiam prophetam.
29 Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & ad-
iunge te ad currum istum.
30 Accurrens autem Philippus, audiuit eum legen-
tem Isaiam Prophetam, & dixit: Putásne intelli-
gis quæ legis?
31 Qui ait: Et quomodo possum, si non aliquis
ostenderit mihi? Rogauítque Philippum vt ascen-
deret, & sederet secum.

32 Locus autem Scripturæ, quam legebat, erat
hic: ‖ Tanquam ouis ad occisionem ductus est: &
‖ Isai. 53.7. sicut agnus coram tondente se, sine voce, sic non
aperuit os suum.
33 In humilitate iudicium eius sublatum est. Ge-
nerationem eius quis enarrabit, quoniam tolletur
de terra vita eius?
34 Respondens autem eunuchus Philippo, dixit:
Obsecro te, de quo Propheta dicit hoc? de se, an
de alio aliquo?
35 Aperiens autem Philippus os suum, & inci-
piens à Scriptura ista, euangelizauit illi Iesum.
36 Et dum irent per viam, venerunt ad quandam
aquam: & ait Eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet
me baptizari?
37 Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde,
licet. Et respondens ait: Credo, Filium Dei esse
Iesum Christum.
38 Et iussit stare currum: & descenderunt vterque
in aquam, Philippus, & Eunuchus, & baptizauit
eum.
39 Cùm autem ascendissent de aqua, Spiritus
Domini rapuit Philippum, & ampliùs non vidit
eum Eunuchus. Ibat autem per viam suam gau-
dens.
40 Philippus autem inuentus est in Azoto, & per-
transiens euangelizabat ciuitatibus cunctis, donec
veniret Cæsaream.

CAPVT IX.

Admiranda Sauli persecutoris conuersio, Domino ei apparente, & Anania ad ipsum misso, à quo baptizatus cœpit Damasci acerrimè tueri Iesum esse Christum: discipuli verò ipsum demittunt per

murum propter Iudæorum insidias: quem Barnabas Ierosolymis ducit ad Apostolos, vnde rursum propter insidias dimittitur Tarsum: Petrus Lyddæ sanat Æneam paralyticum, & in Ioppe Tabitham resuscitat.

1 SAulus autem adhuc spirans minarum, & cæ- Gal. 1. 13.
dis in discipulos Domini, accessit ad Princi-
pem sacerdotum,
2 & petijt ab eo epistolas in Damascum ad syna-
gogas: vt si quos inuenisset huius viæ viros, ac mu-
lieres, vinctos perduceret in Ierusalem.
3 ‖ Et cùm iter faceret, contigit vt appropin- ‖ Infrà 22. 6.
quaret Damasco: & subitò circumfulsit eum lux 1. Cor.
de cælo. 15. 8.
4 Et cadens in terram audiuit vocem dicentem si- 2. Cor. 12. 1.
bi: Saule, Saule, quid me persequeris?
5 Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego sum
Iesus, quem tu persequeris. durum est tibi contra
stimulum calcitrare.
6 Et tremens, ac stupens dixit: Domine, quid me
vis facere?
7 Et Dominus ad eum: Surge, & ingredere ciui-
tatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere.
Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, stabant
stupefacti, audientes quidem vocem, neminem
autem videntes.
8 Surrexit autem Saulus de terra, apertísque ocu-
lis nihil videbat. Ad manus autem illum trahen-
tes, introduxerunt Damascum.
9 Et erat ibi tribus diebus non videns, & non
manducauit, neque bibit.
10 Erat autem quidam discipulus Damasci,
nomine Ananias: & dixit ad illum in visu Do-

minus: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine.
11 Et Dominus ad eum: Surge, & vade in vicum,
qui vocatur rectus: & quære in domo Iudæ Saulum nomine Tarsensem: ecce enim orat.
12 (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, & imponentem sibi manus vt visum recipiat.)
13 Respondit autem Ananias: Domine, audiui à multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem:
14 & hic habet potestatem à principibus sacerdotum alligandi omnes, qui inuocant nomen tuum.
15 Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filijs Israël.
16 Ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.
17 Et abijt Ananias, & introiuit in domum: & imponens ei manus, dixit: Salue frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via qua veniebas, vt videas, & implearis Spiritu sancto.
18 Et confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam squamæ, & visum recepit: & surgens baptizatus est.
19 Et cùm accepisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis, qui erant Damasci, per dies aliquot.
20 Et continuò in synagogis prædicabat Iesum, quoniam hic est Filius Dei,
21 Stupebant autem omnes qui audiebant; & dicebant: Nónne hic est, qui expugnabat in Ierusalem eos, qui inuocabant nomen istud: & huc ad

hoc venit, vt vinctos illos duceret ad principes sa-
cerdotum?
22 Saulus autem multò magis conualescebat, &
confundebat Iudæos, qui habitabant Damasci, af-
firmans quoniam hic est Christus..
23 Cùm autem implerentur dies multi, consilium
fecerunt in vnum Iudæi vt eum interficerent.
24 Notæ autem factæ sunt Saulo insidiæ eorum.
‖ Custodiebant autem & portas die ac nocte, vt ‖2.Cor 11.32.
eum interficerent.
25 Accipientes autem eum discipuli nocte, per
murum dimiserunt eum, submittentes in sporta.
26 Cùm autem venisset in Ierusalem, tentabat se
iungere discipulis, & omnes timebant eum, non
credentes quòd esset discipulus.
27 Barnabas autem apprehensum illum duxit ad
Apostolos: & narrauit illis quomodo in via vidis-
set Dominum, & quia locutus est ei, & quomodo
in Damasco fiducialiter egerit in nomine Iesu.
28 Et erat cum illis intrans & exiens in Ierusalem,
& fiducialiter agens in nomine Domini.
29 Loquebatur quoque Gentibus, & disputa-
bat cum Græcis: illi autem quærebant occidere
eum.
30 Quod cùm cognouissent fratres, deduxerunt
eum Cæsaream, & dimiserunt Tarsum.
31 Ecclesia quidem per totam Iudæam, & Gali-
læam, & Samariam, habebat pacem, & ædificaba-
tur ambulans in timore Domini, & consolatione
sancti Spiritus replebatur.
32 Factum est autem, vt Petrus dum pertransiret
vniuersos, deueniret ad sanctos, qui habitabant
Lyddæ.

33 Inuenit autem ibi hominem quemdam, nomi-
ne Æneam, ab annis octo jacentem in grabato, qui
erat paralyticus.
34 Et ait illi Petrus: Ænea, sanat te Dominus Iesus
Christus: surge, & sterne tibi. Et continuò sur-
rexit.
35 Et viderunt eum omnes, qui habitabant Lyd-
dæ & Saronæ: qui conuersi sunt ad Dominum.
36 In Ioppe autem fuit quædam discipula, nomi-
ne Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc
erat plena operibus bonis, & eleëmosynis, quas fa-
ciebat.
37 Factum est autem in diebus illis, vt infirmata
moreretur. Quam cùm lauissent, posuerunt eam
in cœnaculo,
38 Cùm autem propè esset Lydda ad Ioppen, di-
scipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt
duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire
vsque ad nos.
39 Exurgens autem Petrus venit cum illis. Et cùm
aduenisset, duxerunt illum in cœnaculum: & cir-
cumsteterunt illum omnes viduæ flentes, & osten-
dentes ei tunicas & vestes, quas faciebat illis Dor-
cas.
40 Ejectis autem omnibus foras, Petrus ponens
genua orauit: & conuersus ad corpus, dixit: Tabi-
tha, surge. At illa aperuit oculos suos: & viso Pe-
tro, resedit.
41 Dans autem illi manum, erexit eam. Et cùm
vocasset sanctos, & viduas, assignauit eam vi-
uam.
42 Notum autem factum est per vniuersam Iop-
pen: & crediderunt multi in Domino.

43 Factum est autem, vt dies multos moraretur in Ioppe, apud Simonem quemdam coriarium.

Caput X.

Iussu Angeli accersit Cornelius Centurio Petrũ, qui per lintei visionem admonitus Gentes ad Euangelium admittendas esse, venit ad illum: cumq́ super omnes verbum eius de Christo audientes Spiritus sanctus descendisset, iussit eos baptizari.

1 VIr autem quidam erat in Cæsarea, nomine
Cornelius, Centurio cohortis quæ dicitur
Italica,
2 religiosus, ac timens Deum cum omni domo
sua, faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper:
3 is vidit in visu manifestè, quasi hora diei nona,
Angelum Dei introëuntem ad se, & dicentem sibi,
Corneli.
4 At ille intuens eum, timore correptus, dixit:
Quid est, Domine? Dixit autem illi: Orationes
tuæ, & eleemosynæ tuæ, ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.
5 Et nunc mitte viros in Ioppen, & accersi Simonem quemdam, qui cognominatur Petrus:
6 hic hospitatur apud Simonem quemdam coriarium, cuius est domus iuxta mare: hic dicet tibi
quid te oporteat facere.
7 Et cùm discessisset Angelus, qui loquebatur illi,
vocauit duos domesticos suos, & militem metuentem Dominum, ex his qui illi parebant.
8 Quibus cũ narrasset omnia, misit illos in Ioppen.
9 Postera autem die iter illis facientibus, & appro-

pinquantibus ciuitati, aſcendit Petrus in ſuperiora
vt oraret circa horam ſextam.
10 Et cùm eſuriret, voluit guſtare. Parantibus autem illis, cecidit ſuper eum mentis exceſſus:
11 & vidit cælum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum, quattuor initijs ſubmitti de cælo in terram,
12 in quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cæli.
13 Et facta eſt vox ad eum: Surge Petre, occide, & manduca.
14 Ait autem Petrus: Abſit Domine, quia nunquam manducaui omne commune & immundum.
15 Et vox iterùm ſecundò ad eum: Quod Deus purificauit, tu commune ne dixeris.
16 Hoc autem factum eſt per ter: & ſtatim receptum eſt vas in cælum.
17 Et dum intra ſe hæſitaret Petrus, quidnam eſſet viſio, quam vidiſſet: ecce viri, qui miſſi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, aſtiterunt ad ianuam.
18 Et cùm vocaſſent, interrogabant, ſi Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hoſpitium.
19 Petro autem cogitante de viſione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te.
20 Surge itaque, deſcende, & vade cum eis nihil dubitans: quia ego miſi illos.
21 Deſcendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego ſum, quem quæritis: quæ cauſa eſt, propter quam veniſtis?
22 Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir iuſtus, & timens Deum, & teſtimonium habens ab vniuerſa gente Iudæorum, reſponſum accepit ab Ange-

lo sancto, accersire te in domum suam, & audire
verba abs te.
23 Introducens ergo eos, recepit hospitio. Se-
quenti autem die surgens profectus est cum illis: &
quidam ex fratribus ab Ioppe comitati sunt eum.
24 Altera autem die introiuit Cæsaream. Corne-
lius verò expectabat illos, conuocatis cognatis
suis, & necessarijs amicis.
25 Et factũ est cùm introisset Petrus, obuius venit
ei Cornelius, & procidens ad pedes eius adorauit.
26 Petrus verò eleuauit eum, dicens: Surge, &
ego ipse homo sum.
27 Et loquens cum illo intrauit, & inuenit multos
qui conuenerant:
28 dixítque ad illos: Vos scitis quomodo abomi-
natum sit viro Iudæo, coniungi aut accedere ad alie-
nigenam: sed mihi ostendit Deus, neminem com-
munem aut immundum dicere hominem.
29 Propter quod sine dubitatione veni accersitus.
Interrogo ego, quam ob causam accersistis me?
30 Et Cornelius ait: A nudiusquarta die vsque ad
hanc horam, orans eram hora nona in domo mea,
& ecce vir stetit ante me in veste candida, & ait:
31 Corneli, exaudita est oratio tua, & eleemosynæ
tuæ commemoratæ sunt in conspectu Dei.
32 Mitte ergo in Ioppen, & accersi Simonem, qui
cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Si-
monis coriarij iuxta mare.
33 Confestim ergo misi ad te: & tu benefecisti ve-
niendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo
adsumus, audire omnia quæcumque tibi præcepta
sunt à Domino.
34 Aperiens autem Petrus os suum, dixit: In

Deut. 10. 17 2. Par. 19. 7. Iob. 34. 19 Sap. 6 8. Eccli. 35. 16. Rom 2. 11. Gal. 2 6. Ephes. 6. 9. Col. 3. 25. 1. Pet. 1. 17. Luc. 4 14.

veritate comperi, ‖ quia non est personarum acce-
ptor Deus:
35 sed in omni gente, qui timet eum, & operatur
iustitiam, acceptus est illi.
36 Verbum misit Deus filijs Israël, annuntians pa-
cem per Iesum Christum: (hic est omnium Do-
minus.)
37 Vos scitis quod factum est verbum per vniuer-
sam Iudæam: incipiens enim à ‖ Galilæa, post ba-
ptismum quod prædicauit Ioannes,
38 Iesum à Nazareth: quomodo vnxit eum Deus
Spiritu sancto, & virtute, qui pertransijt benefa-
ciendo & sanando omnes oppressos à diabolo,
quoniam Deus erat cum illo.
39 Et nos testes sumus omnium, quæ fecit in re-
gione Iudæorum, & Ierusalem, quem occiderunt
suspendentes in ligno.
40 Hunc Deus suscitauit tertia die, & dedit eum
manifestum fieri,
41 non omni populo, sed testibus præordinatis à
Deo: nobis, qui manducauimus & bibimus cum
illo, postquam resurrexit à mortuis.
42 Et præcepit nobis prædicare populo, & testifi-
cari, quia ipse est, qui constitutus est à Deo iudex
viuorum & mortuorum.

Ier. 31 34. Mich. 7. 18.

43 ‖ Huic omnes Prophetæ testimonium perhi-
bent, remissionem peccatorum accipere per no-
men eius omnes, qui credunt in eum.
44 Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spi-
ritus sanctus super omnes qui audiebant verbum.
45 Et obstupuerunt ex circumcisione fideles, qui
venerant cum Petro: quia & in nationes gratia Spi-
ritus sancti effusa est.

46 •Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum.
47 Tunc respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere potest, vt non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt sicut & nos?
48 Et iussit eos baptizari in nomine Domini Iesu Christi. Tunc rogauerunt eum vt maneret apud eos aliquot diebus.

Capvt XI.

Petrus disceptantibus fratribus quòd ad Gentes accessisset, rei ordinem exponit: multis Antiochiæ conuersis prædicatione discipulorum, mittitur ad eos Barnabas ab Ecclesia Ierosolymitana, qui multis conuersis adducit eò & Saulum à Tarso: cum quo mittitur Ierusalem, vt in famem ab Agabo propheta prædictam ferant fratribus eleemosynam.

1 AVdierunt autem Apostoli, & fratres, qui erant in Iudæa: quoniam & Gentes receperunt verbum Dei.
2 Cùm autem ascendisset Petrus Ierosolymam, disceptabant aduersus illum, qui erant ex circumcisione,
3 dicentes: Quàre introisti ad viros præputium habentes, & manducasti cum illis?
4 Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens:
5 Ego eram in ciuitate Ioppe orans, & vidi in excessu mentis visionem, descendens vas quoddam velut linteum magnum quattuor initijs summitti de cælo, & venit vsque ad me.
6 In quod intuens considerabam, & vidi qua-

drupedia terræ, & bestias, & reptilia, & volatilia
cæli.
7 Audiui autem & vocem dicentem mihi: Surge
Petre, occide, & manduca.
8 Dixi autem: Nequaquam Domine. quia com-
mune aut immundum nunquam introiuit in os
meum.
9 Respondit autem vox secundò de cælo: Quæ
Deus mundauit, tu ne commune dixeris.
10 Hoc autem factum est per ter: & recepta sunt
omnia rursum in cælum.
11 Et ecce viri tres confestim astiterunt in domo,
in qua eram, missi à Cæsarea ad me.
12 Dixit autem Spiritus mihi, vt irem cum illis,
nihil hæsitans. Venerunt autem mecum & sex fra-
tres isti, & ingressi sumus in domum viri.
13 Narrauit autem nobis, quomodo vidisset An-
gelum in domo sua, stantem & dicentem sibi: Mit-
te in Ioppen, & accersi Simonem, qui cognomina-
tur Petrus,
14 qui loquetur tibi verba, in quibus saluus eris
tu, & vniuersa domus tua.
15 Cùm autem cœpissem loqui, cecidit Spiritus
sanctus super eos, sicut & in nos in initio.
16 Recordatus sum autem verbi Domini, sicut
dicebat: || Ioannes quidem baptizauit aqua, vos au-
tem baptizabimini Spiritu sancto.
17 Si ergo eamdem gratiam dedit illis Deus, sicut
& nobis, qui credidimus in Dominum Iesum Chri-
stum: ego quis eram, qui possem prohibere Deum?
18 His auditis, tacuerunt: & glorificauerunt
Deum, dicentes: Ergo & Gentibus pœnitentiam
dedit Deus ad vitam.

|| Sup. 1. 5. Matth. 3. 11. Marc. 1. 8. Luc. 3. 16. Ioann. 1. 26. Infr. 19. 4.

19 Et illi quidem, qui dispersi fuerant à tribulatio-
ne, quæ facta fuerat sub Stephano, perambulaue-
runt vsque Phœnicem, & Cyprum, & Antio-
chiam, nemini loquentes verbum, nisi solis Iu-
dæis.
20 Erant autem quidam ex eis viri Cyprij, & Cy-
renæi, qui cùm introissent Antiochiam, loqueban-
tur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Iesum.
21 Et erat manus Domini cum eis: multúsque nu-
merus credentium conuersus est ad Dominum.
22 Peruenit autem sermo ad aures ecclesiæ, quæ
erat Ierosolymis, super istis: & miserunt Barnabam
vsque ad Antiochiam.
23 Qui cùm peruenisset, & vidisset gratiam Dei,
gauisus est: & hortabatur omnes in proposito cor-
dis permanere in Domino:
24 quia erat vir bonus, & plenus Spiritu sancto, &
fide. Et apposita est multa turba Domino.
25 Profectus est autem Barnabas Tarsum, vt quæ-
reret Saulum: quem cùm inuenisset, perduxit An-
tiochiam.
26 Et annum totum conuersati sunt ibi in Eccle-
sia: & docuerunt turbam multam, ita vt cogno-
minarentur primùm Antiochiæ discipuli, Chri-
stiani.
27 In his autem diebus superuenerunt ab Ieroso-
lymis prophetæ Antiochiam:
28 & surgens vnus ex eis nomine Agabus, signifi-
cabat per spiritum famem magnam futuram in
vniuerso orbe terrarum, quæ facta est sub Claudio.
29 Discipuli autem, prout quis habebat, propo-
suerunt singuli in ministerium mittere habitantibus
in Iudæa fratribus:

30 quod & fecerunt, mittentes ad ſeniores per
manus Barnabæ & Sauli.

Capvt XII.

Herodes occiſo Iacobo Petrum retrudit in carcerem, cupiens poſt Paſcha eum tradere populo occidendum; ſed orante pro eo ſine intermiſſione Eccleſia, Angelico eductus auxilio, fratribus magnũ attulit gaudium: facta autem de carceris cuſtodibus inquiſitione, Herodes proficiſcitur Cæſaream; cúmque diuinos honores à populo oblatos non reſpuerit, percuſſus eſt ab Angelo, & conſumptus à vermibus expirauit.

1 EOdem autem tempore miſit Herodes rex
manus, vt affligeret quoſdam de Eccleſia.
2 Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gla-
dio.
3 Videns autem quia placeret Iudæis, appoſuit vt
apprehenderet & Petrum. Erant autem dies Azy-
morum.
4 Quem cùm apprehendiſſet, miſit in carcerem,
tradens quattuor quaternionibus militum cuſto-
diendum, volens poſt Paſcha producere eum po-
pulo.
5 Et Petrus quidem ſeruabatur in carcere. Oratio
autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad
Deum pro eo.
6 Cùm autem producturus eum eſſet Herodes,
in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos mili-
tes, vinctus catenis duabus: & cuſtodes ante oſtium
cuſtodiebant carcerem.
7 Et ecce Angelus Domini aſtitit: & lumen reful-
ſit in habitaculo: percuſſóque latere Petri, exci-
tauit

tauit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt
catenæ de manibus eius.
8 Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, &
calcea te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circumda tibi vestimentum tuum, & sequere me.
9 Et exiens sequebatur eum, & nesciebat quia verum est, quod fiebat per Angelum: existimabat autem se visum videre.
10 Transeuntes autem primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit
ad ciuitatem: quæ vltrò aperta est eis. Et exeuntes
processerunt vicum vnum: & continuò discessit
Angelus ab eo.
11 Et Petrus ad se reuersus, dixit: Nunc scio verè,
quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me
de manu Herodis, & de omni expectatione plebis
Iudæorum.
12 Consideransque venit ad domum Mariæ matris Ioannis, qui cognominatus est Marcus, vbi
erant multi congregati, & orantes.
13 Pulsante autem eo ostium ianuæ, processit puella ad audiendum, nomine Rhode.
14 Et vt cognouit vocem Petri, præ gaudio non
aperuit ianuam, sed intrò currens nuntiauit stare
Petrum ante ianuam.
15 At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant: Angelus eius est.
16 Petrus autem perseuerabat pulsans. Cùm autem aperuissent, viderunt eum, & obstupuerunt.
17 Annuens autem eis manu vt tacerent, narrauit
quomodo Dominus eduxisset eum de carcere, di-

xitque: Nuntiate Iacobo & fratribus hæc. Et egressus abiit in alium locum.
18 Facta autem die, erat non parua turbatio inter milites, quidnam factum esset de Petro.
19 Herodes autem cùm requisisset eum, & non inuenisset, inquisitione facta de custodibus, iussit eos duci: descendensque à Iudæa in Cæsaream, ibi commoratus est.
20 Erat autem iratus Tyrijs, & Sidonijs. At illi vnanimes venerunt ad eum, & persuaso Blasto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eò quòd alerentur regiones eorum ab illo.
21 Statuto autem die, Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad eos.
22 Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis.
23 Confestim autem percussit eum Angelus Domini, eò quòd non dedisset honorem Deo: & consumptus à vermibus, expirauit.
24 Verbum autem Domini crescebat, & multiplicabatur.
25 Barnabas autem & Saulus reuersi sunt ab Ie-
‖ Sup. 11. 29. rosolymis ‖ expleto ministerio, assumpto Ioanne,
qui cognominatus est Marcus.

Capvt XIII.

Saulus & Barnabas iubentur à Spiritusancto segregari ad opus prædicationis inter Gentes, & Bar-iesu siue Elyma mago, qui eorum prædicationi resistebat, ad Pauli verbum excæcato, credit Sergius Paulus: in Antiochia Pisidiæ Paulus in synagoga latiùs de Christo disserit: sed Iudæis blaspheman-

tibus, & persecutionem in eos excitantibus, conuertuntur ad Gentes iuxta Isaiæ vaticinium.

1 ERant autem in Ecclesia, quæ erat Antiochiæ, prophetæ, & doctores, in quibus
Barnabas, & Simon, qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen, qui erat Herodis
Tetrarchæ collactaneus, & Saulus.
2 Ministrantibus autem illis Domino, & ieiunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi
Saulum & Barnabã, in opus ad quod assumpsi eos.
3 Tunc ieiunantes, & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.
4 Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto abierunt Seleuciam; & inde nauigauerunt Cyprum.
5 Et cùm venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in synagogis Iudæorum. Habebant autem & Ioannem in ministerio.
6 Et cùm perambulassent vniuersam insulam vsque Paphum, inuenerunt quemdam virum magum pseudoprophetam, Iudæum, cui nomen erat Bar-iesu,
7 qui erat cum Proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic, accersitis Barnaba & Saulo, desiderabat audire verbum Dei.
8 Resistebat autem illis Elymas magus, (sic enim interpretatur nomen eius) quærens auertere Proconsulem à fide.
9 Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum,
10 dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis subuertere vias Domini rectas.
11 Et nunc ecce manus Domini super te, & eris

cæcus, non videns solem vsque ad tempus. Et con-
festim cecidit in eum caligo, & tenebræ, & circuiens
quærebat qui ei manum daret.
12 Tunc Proconsul cùm vidisset factum, credidit
admirans super doctrina Domini.
13 Et cùm à Papho nauigassent Paulus & qui cum
eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Ioannes
autem discedens ab eis, reuersus est Ierosolymam:
14 Illi verò pertranseuntes Pergen, venerunt An-
tiochiam Pisidiæ: & ingressi synagogam die sabba-
torum, sederunt.
15 Post lectionem autem legis, & Prophetarum,
miserunt principes synagogæ ad eos, dicentes: Vi-
ri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis
ad plebem, dicite.
16 Surgens autem Paulus, & manu silentium in-
dicens, ait: Viri Israëlitæ, & qui timetis Deum, au-
dite:
17 Deus plebis Israël elegit patres nostros, & ple-
|| Ex. 1. 1. bem exaltauit cùm essent incolæ || in terra Ægypti,
|| & in brachio excelso eduxit eos ex ea,
|| Ex. 13. 21. 22. 18 || & per quadraginta annorum tempus mores
eorum sustinuit in deserto.
|| Ex. 16. 1. 19 Et destruens gentes septem in terra Chanaan,
|| Ios. 14. 2. || sorte distribuit eis terram eorum,
20 quasi post quadringentos & quinquaginta an-
|| Iud. 3. 9. nos: || & post hæc dedit iudices vsque ad Samuel
Prophetam.
|| 1 Reg. 8. 5. 9. 16. 10. 1. 21 Et exinde || postulauerunt regem: & dedit illis
Deus Saul filium Cis, virum de tribu Benjamin,
annis quadraginta.
22 & amoto illo, suscitauit illis Dauid regem: cui
|| 1 Reg. 13. 14. testimonium perhibens, dixit: || Inueni Dauid fi-

lium Iesse, virum secundùm cor meum, qui faciet *Psalm.*
omnes voluntates meas. *88. 21.*
23 Huius Deus ex semine || secundùm promissio- *|| Isai.*
nem eduxit Israël saluatorem Iesum, *11. 1.*
24 || prædicante Ioanne ante faciem aduentus eius *|| Mat.*
baptismum pœnitentiæ omni populo Israël. *3. 1.*
25 Cùm impleret autem Ioannes cursum suum, *Mar. 1. 4.*
dicebat: Quem me arbitramini esse, || non sum ego, *Luc. 3.*
sed ecce venit post me, cuius non sum dignus cal- *3. || Ioan.*
ceamenta pedum soluere. *1. 27.*
26 Viri fratres, filij generis Abraham, & qui in *Mar. 1. 7.*
vobis timent Deum, vobis verbum salutis huius *Matt.*
missum est. *3. 11.*
27 Qui enim habitabant Ierusalem, & principes
eius, hunc ignorantes, & voces prophetarum, quæ
per omne sabbatum leguntur, iudicantes impleue-
runt:
28 & nullam causam mortis inuenientes in eo,
|| petierunt à Pilato, vt interficerent eum. *|| Mat.*
29 Cúmque consummassent omnia, quæ de eo *27. 20.*
scripta erant, deponentes eum de ligno, posuerunt *23. Mar.*
eum in monumento. *15. 13.*
30 || Deus verò suscitauit eum à mortuis tertia *Luc 23. 21. 23.*
die: qui visus est per dies multos his, *Ioan. 19. 15.*
31 qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Ie- *|| Mat.*
rusalem: qui vsque nunc sunt testes eius ad plebem. *28. Mar.*
32 Et nos vobis annuntiamus eam, quæ ad patres *16.*
nostros repromissio facta est: *Luc. 24.*
33 quoniam hanc Deus adimpleuit filiis nostris, *Ioan.*
resuscitans Iesum, sicut & in Psalmo secundo scri- *20.*
ptum est: || Filius meus es tu, ego hodie genui te. *|| Psal.*
34 Quòd autem suscitauit eum à mortuis, ampliùs *2. 7.*
iam non reuersurum in corruptionem, ita dixit:

|| Isai. 55. 3. || Quia dabo vobis sancta Dauid fidelia.
|| Psal. 15. 10. 35 Ideoque & aliàs dicit: || Non dabis Sanctum
tuum videre corruptionem.
36 Dauid enim in sua generatione cùm admini-
|| 3 Reg. 2. 10. strasset, voluntati Dei || dormiuit, & appositus est
ad patres suos, & vidit corruptionem,
37 Quem verò Deus suscitauit à mortuis, non vi-
dit corruptionem.
38 Notum igitur sit vobis viri fratres, quia per
hunc vobis remissio peccatorum annuntiatur, &
ab omnibus, quibus non potuistis in lege Moysi iu-
stificari,
39 in hoc omnis, qui credit, iustificatur.
40 Videte ergo ne superueniat vobis quod di-
ctum est in Prophetis:
|| Hab. 1. 5. 41 || Videte contemptores, & admiramini, & dis-
perdimini: quia opus operor ego in diebus ve-
stris, opus quod non credetis, si quis enarrauerit
vobis.
42 Exeuntibus autem illis, rogabant vt sequenti
sabbato loquerentur sibi verba hæc.
43 Cúmque dimissa esset synagoga, secuti sunt
multi Iudæorum, & colentium aduenarum, Pau-
lum & Barnabam: qui loquentes suadebant eis vt
permanerent in gratia Dei.
44 Sequenti verò sabbato pænè vniuersa ciuitas
conuenit audire verbum Dei.
45 Videntes autem turbas Iudæi, repleti sunt ze-
lo, & contradicebant his, quæ à Paulo dicebantur,
blasphemantes.
46 Tunc constanter Paulus & Barnabas dixerunt:
Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: sed
quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis

æternæ vitæ, ecce conuertimur ad Gentes.
47 ſic enim præcepit nobis Dominus: ‖ Poſui te in ‖ Iſai. 49. 6.
lucem Gentium, vt ſis in ſalutem vſque ad extremum
terræ.
48 Audientes autem Gentes gauiſæ ſunt, & glo-
rificabant verbum Domini: & crediderunt quot-
quot erant præordinati ad vitam æternam.
49 Diſſeminabatur autem verbum Domini per
vniuerſam regionem.
50 Iudæi autem concitauerunt mulieres religio-
ſas, & honeſtas, & primos ciuitatis, & excitaue-
runt perſecutionem in Paulum & Barnabam: &
ejecerunt eos de finibus ſuis.
51 ‖ At illi, excuſſo puluere pedum in eos, vene- ‖ Mat. 10. 14. Mar. 6. 11. Luc. 9. 5.
runt Iconium.
52 Diſcipuli quoque replebantur gaudio, & Spi-
ritu ſancto.

Capvt XIV.

Multis Iudæorum ac Ethnicorum Iconij fidem in Chriſtum ſuſcipientibus, concitatur à Iudæis tumultus in Apoſtolos, qui Lyſtram fugiunt, vbi Paulus claudum à matris vtero curat; populumque ac ſacerdotes ob id ipſis tamquam dijs ſacrificare volentes ægrè compeſcunt: ſed concitata à Iudæis ſuperuenientibus turba, Paulus lapidatur, & pro mortuo relinquitur: cumque ſurrexiſſet, ipſe & Barnabas diſcipulos per varia loca exhortantes, & presbyteros ordinantes, reuertuntur Antiochiam.

1 FActum eſt autem Iconij, vt ſimul introirent
in ſynagogam Iudæorum, & loquerentur,
ita vt crederet Iudæorum & Græcorum copioſa
multitudo.

Qui verò increduli fuerunt Iudæi, suscitauerunt, & ad iracundiam concitauerunt animas Gentium aduersus fratres.
3 Multo igitur tempore demorati sunt, fiducialiter agentes in Domino, testimonium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa & prodigia fieri per manus eorum.
4 Diuisa est autem multitudo ciuitatis: & quidam quidem erant cũ Iudæis, quidã verò cum Apostolis.
5 Cùm autem factus esset impetus Gentilium & Iudæorum cum principibus suis, vt contumelijs afficerent, & lapidarent eos,
6 intelligentes confugerunt ad ciuitates Lycaoniæ, Lystram, & Derben, & vniuersam in circuitu regionem, & ibi euangelizantes erant.
7 Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus ex vtero matris suæ, qui numquam ambulauerat.
8 Hic audiuit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, & videns quia fidem haberet vt saluus fieret,
9 dixit magna voce: Surge super pedes tuos rectus. Et exiliuit, & ambulabat.
10 Turbæ autem cùm vidissent quod fecerat Paulus, leuauerunt vocem suam, Lycaonicè dicentes: Dij similes facti hominibus, descenderunt ad nos.
11 Et vocabant Barnabam Iouem, Paulum verò Mercurium: quoniam ipse erat dux verbi.
12 Sacerdos quoque Iouis, qui erat ante ciuitatem, tauros & coronas ante ianuas afferens, cum populis volebat sacrificare.
13 Quod vbi audierunt Apostoli, Barnabas & Paulus, conscissis tunicis suis exilierunt in turbas, clamantes

14 & dicentes: Viri, quid hæc facitis? & nos mor-
tales sumus, similes vobis homines, annuntiantes
vobis ab his vanis conuerti ad Deum viuum, ‖ qui ‖ Psal. 145. 6.
fecit cælum, & terram, & mare, & omnia quæ in Apoc.
eis sunt: 14. 7.
15 qui in præteritis generationibus dimisit omnes
gentes ingredi vias suas.
16 Et quidem non sine testimonio semetipsum re-
liquit, benefaciens de cælo, dans pluuias & tempo-
ra fructifera, implens cibo & lætitia corda nostra.
17 Et hæc dicentes, vix sedauerunt turbas ne sibi
immolarent.
18 Superuenerunt autem quidam ab Antiochia &
Iconio Iudæi: & persuasis turbis, lapidantésque
Paulum, traxerunt extra ciuitatem, existimantes
eum mortuum esse.
19 Circumdantibus autem eum discipulis, sur-
gens intrauit ciuitatem, & postera die profectus est
cum Barnaba in Derben.
20 Cúmque euangelizassent ciuitati illi, & do-
cuissent multos, reuersi sunt Lystram, & Iconium,
& Antiochiam,
21 confirmantes animas discipulorum, exhortan-
tésque vt permanerent in fide: & quoniam per
multas tribulationes oportet nos intrare in regnum
Dei.
22 Et cùm constituissent illis per singulas ecclesias
presbyteros, & orassent cum ieiunationibus, com-
mendauerunt eos Domino, in quem crediderunt.
23 Transeuntésque Pisidiam, venerunt in Pam-
phyliam,
24 & loquentes verbum Domini in Perge, des-
cenderunt in Attaliam:

‖ Sup. 13. 1. 25 ‖ & inde nauigauerunt Antiochiam, vnde erant
traditi gratiæ Dei, in opus quod compleuerunt.
26 Cùm autem venissent, & congregassent Ecclesiam, retulerunt quanta fecisset Deus cum illis, & quia aperuisset Gentibus ostium fidei.
27 Morati sunt autem tempus non modicum cum discipulis.

CAPVT XV.

Orta Antiochiæ seditione propter Iudæos, volentes Gentes ad Deum conuersas circumcidi, Paulus & Barnabas rem ad Apostolos referunt: qui post Petri & Iacobi suffragia, communi decreto per litteras statuunt, Gentes conuersas non ligari lege Moysi: Paulus cupiens ab Antiochia inuisere loca in quibus prædicauerat, separatur à Barnaba, eò quòd nollet Ioannem assumi.

1 ET quidam descendentes de Iudæa, docebant
‖ Gal. 5. 2. fratres: ‖ Quia nisi circumcidamini secundùm morem Moysi, non potestis saluari.
2 Facta ergo seditione non minima Paulo & Barnabæ aduersus illos, statuerunt vt ascenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex alijs, ad Apostolos & presbyteros in Ierusalem, super hac quæstione.
3 Illi ergo deducti ab Ecclesia, pertransibant Phœnicem & Samariam, narrantes conuersionem Gentium: & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.
4 Cùm autem venissent Ierosolymam, suscepti sunt ab Ecclesia, & ab Apostolis, & senioribus, annuntiantes quanta Deus fecisset cum illis.
5 Surrexerunt autem quidam de hæresi Pharisæo-

rum, qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos, pręcipere quoq; seruare legem Moysi.
6 Conuenerúntque Apostoli & seniores videre de verbo hoc.
7 Cùm autem magna conquisitio fieret, surgens
Petrus dixit ad eos: ‖ Viri fratres, vos scitis quo- ‖ Sup. 10. 20.
niam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per
os meum audire Gentes verbum Euangelij, & credere.
8 Et qui nouit corda Deus, testimonium perhibuit, ‖ dans illis Spiritum sanctum, sicut & nobis, ‖ Sup. 10. 45.
9 & nihil discreuit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.
10 Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus?
11 Sed per gratiam Domini Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum & illi.
12 Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabam & Paulum, narrantes quanta Deus fecisset signa & prodigia in Gentibus per eos.
13 Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus, dicens: Viri fratres, audite me.
14 Simon narrauit quemadmodum primùm Deus visitauit sumere ex Gentibus populum nomini suo.
15 Et huic concordant verba Prophetarum, sicut scriptum est:
16 ‖ Post hæc reuertar, & reædificabo tabernacu- ‖ Amos 9. 11.
lum Dauid, quo decidit: & diruta eius reædificabo,
& erigam illud:
17 vt requirant ceteri hominum Dominum, & omnes gentes, super quas inuocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens hæc.

18 Notum à sæculo est Domino opus suum.
19 Propter quod ego iudico, non inquietari eos
qui ex Gentibus conuertuntur ad Deum,
20 sed scribere ad eos vt abstineant se à contami-
nationibus simulachrorum, & fornicatione, & suf-
focatis, & sanguine.
21 Moyses enim à temporibus antiquis habet in
singulis ciuitatibus qui eum prædicent in synagogis,
vbi per omne sabbatum legitur.
22 Tunc placuit Apostolis, & senioribus cum om-
ni Ecclesia, eligere viros ex eis, & mittere Antio-
chiam cum Paulo & Barnaba, Iudam, qui cogno-
minabatur Barsabas, & Silam, viros primos in fra-
tribus,
23 scribentes per manus eorum. Apostoli &
seniores fratres, his, qui sunt Antiochiæ, & Syriæ,
& Ciliciæ, fratribus ex Gentibus, salutem.
24 Quoniam audiuimus quia quidam ex nobis ex-
euntes, turbauerunt vos verbis, euertentes animas
vestras, quibus non mandauimus:
25 placuit nobis collectis in vnum, eligere viros,
& mittere ad vos, cum charissimis nostris Barnaba
& Paulo,
26 hominibus, qui tradiderunt animas suas pro
nomine Domini nostri Iesu Christi.
27 Misimus ergo Iudam & Silam, qui & ipsi vobis
verbis referent eadem.
28 Visum est enim Spiritui sancto, & nobis, nihil
vltrà imponere vobis oneris quàm hæc necessaria:
29 vt abstineatis vos ab immolatis simulachro-
rum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione; à
quibus custodientes vos, benè agetis. Valete.
30 Illi ergo dimissi, descenderunt Antiochiam: &

congregata multitudine tradiderunt epiſtolam.
31 Quam cùm legiſſent, gauiſi ſunt ſuper conſolatione.
32 Iudas autem & Silas, & ipſi cùm eſſent Prophetæ, verbo plurimo conſolati ſunt fratres, & confirmauerunt.
33 Facto autem ibi aliquanto tempore, dimiſſi ſunt cum pace à fratribus, ad eos qui miſerant illos.
34 Viſum eſt autem Silæ ibi remanere: Iudas autem ſolus abijt Ieruſalem.
35 Paulus autem & Barnabas demorabantur Antiochiæ, docentes, & euangelizantes cum alijs pluribus verbum Domini.
36 Poſt aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus: Reuertentes viſitemus fratres per vniuerſas ciuitates, in quibus prædicauimus verbum Domini, quomodo ſe habeant.
37 Barnabas autem volebat ſecum aſſumere & Ioannem, qui cognominabatur Marcus.
38 Paulus autem rogabat eum (vt qui diſceſſiſſet ab eis de Pamphylia, & non iſſet cum eis in opus) non debere recipi.
39 Facta eſt autem diſſenſio, ita vt diſcederent ab inuicem, & Barnabas quidem aſſumpto Marco nauigaret Cyprum.
40 Paulus verò electo Sila profectus eſt, traditus gratiæ Dei à fratribus.
41 Perambulabat autem Syriam, & Ciliciam, confirmans Eccleſias: præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum, & ſeniorum.

CAPVT XVI.

Paulus Lystris assumptum Timotheum circumcidit, & per varias ciuitates tradit seruanda Apostolorum dogmata: vetantur à Spiritu sancto prædicare in Asia & Bithynia: vocato autem per visionem Paulo in Macedoniam, proficiscuntur: primúmque Philippis prædicantes, hospitio excipiuntur apud Lydiam: sed eiecto per Paulum spiritu Pythone, virgis cæsi mittuntur in carcerem: vbi facto terræmotu, solutisque eorum vinculis, custos carceris conuertitur: posteróque die magistratus orant vt ciuitatem egrediantur.

1 PEruenit autem Derben, & Lystram. Et ecce discipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris Iudææ fidelis, patre Gentili.

2 Huic testimonium bonum reddebant, qui in Lystris erant & Iconio fratres.

3 Hunc voluit Paulus secum proficisci: & assumens circumcidit eum, propter Iudæos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quòd pater eius erat Gentilis.

4 Cùm autem pertransirent ciuitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis & senioribus, qui erant Ierosolymis.

5 Et Ecclesiæ quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.

6 Transeuntes autem Phrygiam, & Galatiæ regionem, vetati sunt à Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia.

7 Cùm venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permisit eos Spiritus Iesu.

8 Cùm autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem:

9 & visio per noctem Paulo ostensa est: Vir Ma-
cedo quidam erat stans, & deprecans eum, & di-
cens: Transiens in Macedoniam, adiuua nos.
10 Vt autem visum vidit, statim quæsiuimus pro-
ficisci in Macedoniam, certi facti quòd vocasset nos
Deus euangelizare eis.
11 Nauigantes autem à Troade, recto cursu veni-
mus Samothraciam, & sequenti die Neapolim;
12 & inde Philippos, quæ est prima partis Mace-
doniæ ciuitas, colonia. Eramus autem in hac Vrbe
diebus aliquot, conferentes.
13 Die autem sabbatorum egressi sumus foras por-
tam iuxta flumen, vbi videbatur oratio esse: & se-
dentes loquebamur mulieribus, quæ conuenerant.
14 Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria
ciuitatis Thyatirenorum, colens Deum, audiuit:
cuius Dominus aperuit cor intendere his quæ dice-
bantur à Paulo.
15 Cùm autem baptizata esset, & domus eius, de-
precata est dicens: Si iudicastis me fidelem Domi-
no esse, introite in domum meam, & manete. Et
coëgit nos.
16 Factum est autem euntibus nobis ad oratio-
nem, puellam quamdam habentem spiritum py-
thonem obuiare nobis, quæ quæstum magnum
præstabat dominis suis diuinando.
17 Hæc subsecuta Paulum, & nos, clamabat di-
cens: Isti homines serui Dei excelsi sunt, qui an-
nuntiant vobis viam salutis.
18 Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens au-
tem Paulus, & conuersus, spiritui dixit: Præcipio
tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exijt ea-
dem hora.

19 Videntes autem domini eius quia exiuit spes
quæstus eorum, apprehendentes Paulum & Silam
perduxerunt in forum ad principes:
20 & offerentes eos magistratibus, dixerunt: Hi
homines conturbant ciuitatem nostram, cùm sint
Iudæi:
21 & annuntiant morem, quem non licet nobis
suscipere, neque facere, cùm simus Romani.
22 Et cucurrit plebs aduersus eos: & magistratus,
2.Corint.11.25. Philip.1.13. 1.Thes.2.2. scissis tunicis eorum, || iusserunt eos virgis cædi.
23 Et cùm multas plagas eis imposuissent, mise-
runt eos in carcerem, præcipientes custodi vt dili-
genter custodiret eos.
24 Qui cùm tale præceptum accepisset, misit eos
in interiorem carcerem, & pedes eorum strinxit
ligno.
25 Media autem nocte, Paulus & Silas orantes,
laudabant Deum: & audiebant eos, qui in custo-
dia erant.
26 Subitò verò terræmotus factus est magnus, ita
vt mouerentur fundamenta carceris. Et statim aper-
ta sunt omnia ostia: & vniuersorum vincula soluta
sunt.
27 Expergefactus autem custos carceris, & videns
ianuas apertas carceris, euaginato gladio volebat se
interficere, æstimans fugisse vinctos.
28 Clamauit autem Paulus voce magna, dicens:
Nihil tibi mali feceris: vniuersi enim hîc sumus.
29 Petitóque lumine, introgressus est: & tremefa-
ctus procidit Paulo & Silæ ad pedes:
30 & producens eos foras, ait: Domini, quid me
oportet facere, vt saluus fiam?
31 At illi dixerunt: Crede in Dominum Iesum:
&

& saluus eris tu, & domus tua.
32 Et locuti sunt ei verbum Domini, cum omnibus qui erant in domo eius.
33 Et tollens eos in illa hora noctis, lauit plagas eorum: & baptizatus est ipse, & omnis domus eius continuò.
34 Cúmque perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, & lætatus est cum omni domo sua credens Deo.
35 Et cùm dies factus esset, miserunt magistratus lictores, dicentes: Dimitte homines illos.
36 Nuntiauit autem custos carceris verba hæc Paulo: Quia miserunt magistratus vt dimittamini: nunc igitur exeuntes, ite in pace.
37 Paulus autem dixit eis: Cæsos nos publicè, indemnatos, homines Romanos miserunt in carcerē, & nunc occultè nos eijciunt? Non ita: sed veniant,
38 & ipsi nos eijciant. Nuntiauerunt autem magistratibus lictores verba hæc. Timuerúntque audito quòd Romani essent:
39 & venientes deprecati sunt eos, & educentes rogabant vt egrederentur de Vrbe.
40 Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & visis fratribus consolati sunt eos, & profecti sunt.

CAPVT XVII.

Facto Thessalonicæ magno fructu per Pauli prædicationem, concitatur aduersus eum à Iudæis seditio, similiter & Berœæ: Paulus Athenis cum Iudæis & philosophis disserit, ac Dionysium Areopagitam ad Christum conuertit cum quibusdam alijs.

1 CVm autem perambulassent Amphipolim, & Apolloniam, venerunt Thessa-

lonicam, vbi erat ſynagoga Iudæorum.
2 Secundùm conſuetudinem autem Paulus introi-
uit ad eos, & per ſabbata tria diſſerebat eis de Scri-
pturis,
3 adaperiens & inſinuans quia Chriſtum oportuit
pati, & reſurgere à mortuis: & quia hic eſt Ieſus
Chriſtus, quem ego annuntio vobis.
4 Et quidam ex eis crediderunt, & adiuncti ſunt
Paulo & Silæ, & de colentibus Gentilibúſque mul-
titudo magna, & mulieres nobiles non paucæ.
5 Zelantes autem Iudæi, aſſumentéſque de vulgo
viros quoſdam malos, & turba facta, concitauerunt
ciuitatem: & aſſiſtentes domui Iaſonis quærebant
eos producere in populum.
6 Et cùm non inueniſſent eos, trahebant Iaſonem
& quoſdam fratres ad principes ciuitatis, clamantes:
Quoniam hi, qui Vrbem concitant, & huc ve-
nerunt,
7 quos ſuſcepit Iaſon, & hi omnes contra decreta
Cæſaris faciunt, regem alium dicentes eſſe, Ieſum.
8 Concitauerunt autem plebem, & principes ci-
uitatis audientes hæc.
9 Et accepta ſatisfactione à Iaſone, & à ceteris, di-
miſerunt eos.
10 Fratres verò confeſtim per noctem dimiſerunt
Paulum & Silam in Berœam. Qui cùm veniſſent, in
Synagogam Iudæorum introierunt.
11 Hi autem erant nobiliores eorum, qui ſunt Theſ-
ſalonicæ, qui ſuſceperunt verbum cum omni aui-
ditate, quotidie ſcrutantes Scripturas, ſi hæc ita ſe
haberent.
12 Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulie-
rum Gentilium honeſtarum, & viri non pauci.

13 Cùm autem cognouissent in Thessalonica Iu-
dæi, quia & Berœæ prædicatum est à Paulo verbum
Dei, venerunt & illuc commouentes & turbantes
multitudinem.
14 Statímque tunc Paulum dimiserunt fratres, vt
iret vsque ad mare: Silas autem & Timotheus re-
manserunt ibi.
15 Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt
eum vsque Athenas, & accepto mandato ab eo ad
Silam & Timotheum, vt quam celeriter venirent
ad illum, profecti sunt.
16 Paulus autem cùm Athenis eos expectaret, in-
citabatur spiritus eius in ipso, videns idololatriæ de-
ditam ciuitatem.
17 Disputabat igitur in synagoga cum Iudæis, &
colentibus, & in foro, per omnes dies, ad eos qui
aderant.
18 Quidam autem Epicurei, & Stoici philosophi
differebant cum eo, & quidam dicebant: Quid vult
seminiuerbius hic, dicere? Alij verò: Nouorum dæ-
moniorum videtur annuntiator esse: quia Iesum, &
resurrectionem annuntiabat eis.
19 Et apprehensum eum ad Areopagum duxe-
runt, dicentes: Possumus scire quæ est hæc noua,
quæ à te di.itur, doctrina?
20 noua enim quædam infers auribus nostris: Vo-
lumus ergo scire quidnam velint hæc esse.
21 (Athenienses autem omnes, & aduenæ hospi-
tes, ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut au-
dire aliquid noui.)
22 St ns autem Paulus in medio Areopagi, ait:
Viri Athenienses per omnia quasi superstitiosiores
vos video.

23 Prætereiens enim, & videns ſimulachra veſtra,
inueni & aram, in qua ſcriptum erat: IGNOTO
DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego an-
nuntio vobis.
‖ Gen. 1. 1. 24 ‖ Deus, qui fecit mundum, & omnia quæ in eo
ſunt, hic cæli & terræ cùm ſit Dominus, ‖ non in
‖ Sup. 7. 48. manufactis templis habitat,
25 nec manibus humanis colitur indigens aliquo,
cùm ipſe det omnibus vitam, & inſpirationem, &
omnia:
26 fecítque ex vno omne genus hominum inhabi-
tare ſuper vniuerſam faciem terræ, definiens ſtatu-
ta tempora, & terminos habitationis eorum,
27 quærere Deum, ſi fortè attrectent eum, aut in-
ueniant, quamuis non longè ſit ab vnoquoque no-
ſtrûm.
28 In ipſo enim viuimus, & mouemur, & ſumus:
ſicut & quidam veſtrorum Poëtarum dixerunt: Ip-
ſius enim & genus ſumus.
29 Genus ergo cùm ſimus Dei, non debemus æſti-
mare, auro, aut argento, aut lapidi, ſculpturæ artis
& cogitationis hominis, Diuinum eſſe ſimile.
30 Et tempora quidem huius ignorantiæ deſpi-
ciens Deus, nunc annuntiat hominibus vt omnes
vbique pœnitentiam agant,
31 eò quòd ſtatuit diem, in quo iudicaturus eſt or-
bem in æquitate, in viro, in quo ſtatuit, fidem præ-
bens omnibus, ſuſcitans eum à mortuis.
32 Cùm audiſſent autem reſurrectionem mortuo-
rum, quidam quidem irridebant, quidam verò di-
xerunt: Audiemus te de hoc iterùm.
33 Sic Paulus exiuit de medio eorum.
34 Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt:

in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum eis.

CAPVT XVIII.

Paulus Corinthi suum exercet artificium apud Aquilam, & quamquam ad eius prædicationem blasphemarent Iudæi, audit tamen in visione multum ibi populum ad fidem conuertendum: verùm post sesquiannum accusatur à Iudæis apud Gallionem proconsulem, & post multos dies venit Ephesum, ac varijs regionibus fratres confirmat. Apollo vehementer Iudæos conuincit, ostendens ex Scripturis Iesum esse Christum, quamquam tantùm nosset baptisma Ioannis.

1 POst hæc egressus ab Athenis, venit Corinthum:

2 & inueniens quemdam Iudæum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam vxorem eius, (eò quòd præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos à Roma) accessit ad eos.

3 Et quia eiusdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur: (erant autem scenofactoriæ artis.)

4 Et disputabat in synagoga per omne sabbatum, interponens nomen Domini Iesu, suadebátque Iudæis, & Græcis.

5 Cùm venissent autem de Macedonia Silas & Timotheus, instabat verbo Paulus, testificans Iudæis esse Christum Iesum.

6 Contradicentibus autem eis, & blasphemantibus, excutiens vestimenta sua, dixit ad eos: Sanguis vester super caput vestrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes vadam.

7 Et migrans inde, intrauit in domum cuiusdam, nomine Titi Iusti, colentis Deum, cuius domus erat coniuncta synagogæ.
8 Crispus autem archisynagogus credidit Domino cum omni domo sua: & multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur.
9 Dixit autem Dominus nocte per visionem Paulo: Noli timere, sed loquere, & ne taceas:
10 propter quod ego sum tecum: & nemo apponetur tibi vt noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac ciuitate.
11 Sedit autem ibi annum & sex menses, docens apud eos verbum Dei.
12 Gallione autem proconsule Achaiæ, insurrexerunt vno animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal,
13 dicentes: Quia contra legem hic persuadet hominibus colere Deum.
14 Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudæos: Si quidem esset iniquum aliquid, aut facinus pessimum, ô viri Iudæi, rectè vos sustinerem.
15 Si verò quæstiones sunt de verbo, & nominibus, & lege vestra, vos ipsi videritis: Iudex ego horum nolo esse.
16 Et minauit eos à tribunali.
17 Apprehendentes autem omnes Sosthenem principem synagogæ, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.
18 Paulus verò cùm adhuc sustinuisset dies multos, fratribus valefaciens, nauigauit in Syriam, (& cum eo Priscilla, & Aquila) qui sibi ‖ totonderat in Cenchris caput: habebat enim votum.

‖ Nu. 6. 18. Inf. 21. 24.

19 Deueníτque Ephesum, & illos ibi reliquit. Ipse
verò ingressus synagogam, disputabat cum Iudæis.
20 Rogantibus autem eis vt ampliori tempore ma-
neret, non consensit,
21 sed valefaciens, & dicens, Iterùm reuertar ad
vos Deo volente, profectus est ab Epheso.
22 Et descendens Cæsaream, ascendit, & salutauit
Ecclesiam, & descendit Antiochiam.
23 Et facto ibi aliquanto tempore profectus est,
perambulans ex ordine Galaticam regionem, &
Phrygiam, confirmans omnes discipulos.
24 Iudæus autem quidam, Apollo nomine, Ale-
xandrinus genere, vir eloquens, deuenit Ephesum,
potens in scripturis.
25 Hic erat edoctus viam Domini: & feruens spi-
ritu loquebatur, & docebat diligenter ea quæ sunt
Iesu, sciens tantùm baptisma Ioannis.
26 Hic ergo cœpit fiducialiter agere in synagoga.
Quem cùm audissent Priscilla & Aquila, assumpse-
runt eum, & diligentiùs exposuerunt ei viam Do-
mini.
27 Cùm autem vellet ire Achaiam, exhortati fra-
tres, scripserunt discipulis vt susciperent eum. Qui
cùm venisset, contulit multum his qui credide-
rant.
28 Vehementer enim Iudæos reuincebat publicè,
ostendens per Scripturas, esse Christum Iesum.

Capvt XIX.

Paulus Ephesi quosdam discipulos Ioannis tantùm baptismate baptizatos, iubet in Iesu nomine baptizari, ac manuum impositione Spiritum sanctum ipsis impetrat, ibíque prædicans multa edit signa:

de Iudæis qui non credentes conabantur nomine Iesu à Paulo prædicati adiurare dæmonia: multi peccata confitentes libros superstitiosos exurunt: Demetrius argentarius grauem aduersus Paulum seditionem excitat, quam ægrè tandem sedat Alexander.

1 FActum est autem, cùm Apollo esset Corinthi, vt Paulus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum, & inueniret quosdam discipulos:

2 dixítque ad eos: Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque si Spiritus sanctus est, audiuimus.

3 Ille verò ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt: In Ioannis baptismate.

‖ Mat. 3. 11. Mar. 1. 8. Luc. 3. 16. Ioan. 1. 26. Sup. 1. 5. 11. 16.

4 Dixit autem Paulus: ‖ Ioannes baptizauit baptismo pœnitentiæ populum, dicens: In eum, qui venturus esset post ipsum, vt crederēt, hoc est, in Iesum.

5 His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Iesu.

6 Et cùm imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.

7 Erant autem omnes viri ferè duodecim.

8 Introgressus autem synagogam, cum fiducia loquebatur per tres menses, disputans, & suadens de regno Dei.

9 Cùm autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, discedens ab eis, segregauit discipulos, quotidie disputans in schola tyranni cuiusdam.

10 Hoc autem factum est per biennium, ita vt omnes, qui habitabant in Asia, audirent verbum Domini, Iudæi atque Gentiles.

11 Virtutésque non quaslibet faciebat Deus per
manum Pauli:
12 ita vt etiam super languidos deferrentur à cor-
pore eius sudaria, & semicinctia, & recedebant
ab eis languores, & spiritus nequam egredieban-
tur.
13 Tentauerunt autem quidam & de circumeun-
tibus Iudæis exorcistis, inuocare super eos, qui ha-
bebant Spiritus malos, nomen Domini Iesu, di-
centes: Adiuro vos per Iesum, quem Paulus præ-
dicat.
14 Erant autem quidam Iudæi Sceuæ principis sa-
cerdotum septem filij, qui hoc faciebant.
15 Respondens autem spiritus nequam dixit eis:
Iesum noui, & Paulum scio: vos autem qui estis?
16 Et insiliens in eos homo, in quo erat dæmo-
nium pessimum, & dominatus amborum, inua-
luit contra eos, ita vt nudi & vulnerati effugerent
de domo illa.
17 Hoc autem notum factum est omnibus Iudæis,
atque Gentilibus, qui habitabant Ephesi: & ceci-
dit timor super omnes illos, & magnificabatur no-
men Domini Iesu.
18 Multique credentium veniebant, confitentes
& annuntiantes actus suos.
19 Multi autem ex eis, qui fuerant curiosa sectati,
contulerunt libros, & combusserunt coram om-
nibus: & computatis pretijs illorum, inuenerunt
pecuniam denariorum quinquaginta millium.
20 Ita fortiter crescebat verbum Dei, & confir-
mabatur.
21 His autem expletis, proposuit Paulus in Spiri-
tu, transita Macedonia & Achaia ire Ierosolymam,

dicens: Quoniam poſtquam fuero ibi, oportet me
& Romam videre.
21 Mittens autem in Macedoniam duos ex mini-
ſtrantibus ſibi, Timotheum & Eraſtum, ipſe re-
manſit ad tempus in Aſia.
23 Facta eſt autem illo tempore turbatio non mi-
nima de via Domini.
24 Demetrius enim quidam nomine, argentarius,
faciens ædes argenteas Dianæ, præſtabat artificibus
non modicum quæſtum:
25 quos conuocans, & eos qui huiuſmodi erant
opifices, dixit: Viri, ſcitis quia de hoc artificio eſt
nobis acquiſitio:
26 & videtis, & auditis, quia non ſolùm Epheſi,
ſed pœnè totius Aſiæ, Paulus hic ſuadens auertit
multam turbam, dicens: Quoniam non ſunt dij,
qui manibus fiunt.
27 Non ſolum autem hæc periclitabitur nobis pars
in redargutionem venire, ſed & magnæ Dianæ
templum in nihilum reputabitur, ſed & deſtrui
incipiet maieſtas eius, quam tota Aſia, & orbis
colit.
28 His auditis, repleti ſunt ira, & exclamauerunt
dicentes: Magna Diana Epheſiorum.
29 Et impleta eſt ciuitas confuſione, & impetum
fecerunt vno animo in theatrum, rapto Gaio &
Ariſtarcho Macedonibus, comitibus Pauli.
30 Paulo autem volente intrare in populum, non
permiſerunt diſcipuli.
31 Quidam autem & de Aſiæ principibus, qui
erant amici eius, miſerunt ad eum rogantes ne ſe
daret in theatrum:
32 alij autem aliud clamabant. Erat enim Eccleſia

confuſa: & plures neſciebant qua ex cauſa conueniſſent.
33 De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudæis. Alexander autem manu ſilentio poſtulato, volebat reddere rationem populo.
34 Quem vt cognouerunt Iudæum eſſe, vox facta vna eſt omnium, quaſi per horas duas clamantium: Magna Diana Epheſiorum.
35 Et cùm ſedaſſet ſcriba turbas, dixit: Viri Epheſij, quis enim eſt hominum, qui neſciat Epheſiorum ciuitatem cultricem eſſe magnæ Dianæ, Iouíſque prolis?
36 Cùm ergo his contradici non poſſit, oportet vos ſedatos eſſe, & nihil temerè agere.
37 Adduxiſtis enim homines iſtos, neque ſacrilegos, neque blaſphemantes deam veſtram.
38 Quòd ſi Demetrius, & qui cum eo ſunt artifices, habent aduerſus aliquem cauſam, conuentus forenſes aguntur, & proconſules ſunt, accuſent inuicem.
39 Si quid autem alterius rei quæritis: in legitima Eccleſia poterit abſolui.
40 Nam & periclitamur argui ſeditionis hodiernæ: cùm nullus obnoxius ſit (de quo poſſimus reddere rationem) concurſus iſtius. Et cùm hæc dixiſſet dimiſit Eccleſiam.

CAPVT XX.

Paulus peragratis varijs partibus Macedoniæ & Græciæ, concionatur Troade in medium noctem: cumque adoleſcens Eutychus cadens à tertio cœnaculo mortuus eſſet, Paulus eum reſuſcitauit: & varijs locis

peragratis, aduocatos ex Epheso presbyteros exhortatur vt vigilantes sint in regenda Ecclesia, prædicens quòd non essent ampliùs eum visuri.

1 POstquam autem cessauit tumultus, vocatis
Paulus discipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus est vt iret in Macedoniam.
2 Cùm autem perambulasset partes illas, & exhortatus eos fuisset multo sermone, venit ad Græciam:
3 vbi cùm fecisset menses tres, factæ sunt illi insidiæ à Iudæis nauigaturo in Syriam: habuítque consilium vt reuerteretur per Macedoniam.
4 Comitatus est autem eum Sopater Pyrrhi Berœensis, Thessalonicensium verò Aristarchus, & Secundus, & Gaius Derbeus, & Timothæus: Asiani verò Tychicus & Trophimus.
5 Hi cùm præcessissent, sustinuerunt nos Troade:
6 nos verò nauigauimus post dies azymorum à Philippis, & venimus ad eos Troadem in diebus quinque, vbi demorati sumus diebus septem.
7 Vna autem Sabbati cùm conuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protraxitque sermonem vsque in mediam noctem.
8 Erant autem lampades copiosæ in cœnaculo, vbi eramus congregati.
9 Sedens autem quidam adolescens nomine Eutychus super fenestram, cùm mergeretur somno graui, disputante diu Paulo, ductus somno cecidit de tertio cœnaculo deorsum, & sublatus est mortuus.
10 Ad quem cùm descendisset Paulus, incubuit super eum: & complexus dixit: Nolite turbari, anima enim ipsius in ipso est.

11 Aſcendens autem, frangénſque panem, & guſtans, ſatiſque allocutus vſque in lucem, ſic profectus eſt.
12 Adduxerunt autem puerum viuentem, & conſolati ſunt non minimè.
13 Nos autem aſcendentes nauem, nauigauimus in Aſſon, inde ſuſcepturi Paulum: ſic enim diſpoſuerat ipſe per terram iter facturus.
14 Cùm autem conueniſſet nos in Aſſon, aſſumpto eo, venimus Mitylenen.
15 Et inde nauigantes, ſequenti die venimus contra Chium, & alia applicuimus Samum, & ſequenti die venimus Miletum.
16 propoſuerat enim Paulus tranſnauigare Epheſum, ne qua mora illi fieret in Aſia. Feſtinabat enim, ſi poſſibile ſibi eſſet, vt diem Pentecoſtes faceret Ieroſolymis.
17 A Mileto autem mittens Epheſum, vocauit Majores natu Eccleſiæ.
18 Qui cùm veniſſent ad eum, & ſimul eſſent, dixit eis: Vos ſcitis, à prima die, qua ingreſſus ſum in Aſiam, qualiter vobiſcum per omne tempus fuerim,
19 ſeruiens Domino cum omni humilitate, & lacrymis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt ex inſidijs Iudæorum:
20 quomodo nihil ſubtraxerim vtilium, quò minùs annuntiarem vobis, & docerem vos publicè, & per domos,
21 teſtificans Iudæis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.
22 Et nunc ecce alligatus ego ſpiritu, vado in Ieru-

ſalem; quæ in ea ventura ſint mihi, ignorans:
23 niſi quòd Spiritus ſanctus per omnes ciuitates
mihi proteſtatur, dicens: quoniam vincula, & tri-
bulationes Ieroſolymis me manent.
24 Sed nihil horum vereor: nec facio animam
meam pretioſiorem quàm me, dummodò con-
ſummem curſum meum, & miniſterium verbi,
quod accepi à Domino Ieſu, teſtificari Euangelium
gratiæ Dei.
25 Et nunc ecce ego ſcio, quia ampliùs non vide-
bitis faciem meam vos omnes, per quos tranſiui
prædicans regnum Dei.
26 Quapropter conteſtor vos hodierna die, quia
mundus ſum à ſanguine omnium.
27 Non enim ſubterfugi, quò minùs annuntiarem
omne conſilium Dei vobis.
28 Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos
Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos, regere Eccleſiam
Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo.
29 Ego ſcio quoniam intrabunt poſt diſceſſio-
nem meam lupi rapaces in vos, non parcentes
gregi.
30 Et ex vobis ipſis exurgent viri loquentes per-
uerſa, vt abducant diſcipulos poſt ſe.
31 Propter quod vigilate, memoria retinentes,
quoniam per triennium nocte & die non ceſſaui,
cum lacrymis monens vnumquemque veſtrûm.
32 Et nunc commendo vos Deo, & verbo gratiæ
ipſius, qui potens eſt ædificare, & dare heredita-
tem in ſanctificatis omnibus.
33 Argentum & aurum, aut veſtem nullius con-
cupiui, ſicut
1. Cor. 4. 12. 34 ipſi ſcitis: ‖ quoniam ad ea, quæ mihi opus erant

& his, qui mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſtæ. 1. Theſ. 2. 9
35 Omnia oſtendi vobis, quoniam ſic laborantes, 2. Theſ.
oportet ſuſcipere infirmos, ac meminiſſe verbi Do- 3. 8.
mini Ieſu, quoniam ipſe dixit: Beatius eſt magis da-
re, quàm accipere.
36 Et cùm hæc dixiſſet, poſitis genibus ſuis orauit
cum omnibus illis.
37 Magnus autem fletus factus eſt omnium: &
procumbentes ſuper collum Pauli, oſculabantur
eum,
38 dolentes maximè in verbo, quod dixerat, quò-
niam ampliùs faciem eius non eſſent viſuri. Et de-
ducebant eum ad nauem.

CAPVT XXI.

Paulo Ieroſolymam tendenti poſt varias nauigationes, vaticinatur Agabus propheta afflictiones quas paſſurus erat Ieroſolymis: nec tamen amicorum lacrymis auerti poteſt ne aſcendat Ieruſalem, paratus pro Chriſto etiam mortem ſubire: cumque Ieruſalem perueniſſet, Iacobus ipſi ſuadet vt cum quinque viris votum habentibus ſe ſanctificet: quod cùm faceret, rapitur à Iudæis, ſed ex eorum manibus eripitur à tribuno, à quo catenis alligatus ducitur in caſtra: impetrat tamen facultatem loquendi ad populum.

1 CVm autem factum eſſet vt nauigaremus ab-
ſtracti ab eis, recto curſu venimus Coum,
& ſequenti die Rhodum, & inde Pataram.
2 Et cùm inueniſſemus nauem transfretantem in
Phœnicen, aſcendentes nauigauimus.
3 Cùm apparuiſſemus autem Cypro, relinquen-
tes eam ad ſiniſtram, nauigauimus in Syriam, &

venimus Tyrum: ibi enim nauis expoſitura erat
onus.
4 Inuentis autem diſcipulis, manſimus ibi diebus
ſeptem: qui Paulo dicebant per Spiritum ne aſcen-
deret Ieroſolymam.
5 Et expletis diebus profecti ibamus, deducenti-
bus nos omnibus cum vxoribus & filijs vſque foras
ciuitatem: & poſitis genibus in littore, orauimus.
6 Et cùm valefeciſſemus inuicem, aſcendimus na-
uem: illi autem redierunt in ſua.
7 Nos verò nauigatione expleta à Tyro deſcendi-
mus Ptolemaidam: & ſalutatis fratribus, manſi-
mus die vna apud illos.
8 Alia autem die profecti, venimus Cæſaream. Et
|| Sup. 6. 5. intrantes domum Philippi euangeliſtæ, || qui erat
vnus de ſeptem, manſimus apud eum.
9 Huic autem erant quattuor filiæ virgines pro-
phetantes.
10 Et cùm moraremur per dies aliquot, ſuperue-
nit quidam à Iudæa propheta, nomine Agabus.
11 Is cùm veniſſet ad nos, tulit zonam Pauli: &
alligans ſibi pedes & manus, dixit: Hæc dicit Spiri-
tus ſanctus: Virum, cuius eſt zona hæc, ſic alliga-
bunt in Ieruſalem Iudæi, & tradent in manus Gen-
tium.
12 Quod cùm audiſſemus, rogabamus nos, & qui
loci illius erant, ne aſcenderet Ieroſolymam.
13 Tunc reſpondit Paulus, & dixit: Quid facitis
flentes, & affligentes cor meum? Ego enim non
ſolùm alligari, ſed & mori in Ieruſalem paratus
ſum, propter nomen Domini Ieſu.
14 Et cùm ei ſuadere non poſſemus, quieuimus,
dicentes: Domini voluntas fiat.
15 Poſt

15 Post dies autem istos præparati, ascendebamus
in Ierusalem.
16 Venerunt autem & ex discipulis à Cæsarea nobiscum, adducentes secum apud quem hospitaremur Mnasonem quemdam Cyprium, antiquum discipulum.
17 Et cùm venissemus Ierosolymam, libenter exceperunt nos fratres.
18 Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum
ad Iacobum, omnésque collecti sunt seniores.
19 Quos cùm salutasset, narrabat per singula, quæ
Deus fecisset in Gentibus per ministerium ipsius.
20 At illi cùm audissent, magnificabant Deum,
dixerũtq; ei: Vides frater, quot millia sunt in Iudæis,
qui crediderunt, & omnes æmulatores sunt legis.
21 Audierunt autem de te, quia discessionẽ doceas
à Moyse eorum, qui per Gentes sunt, Iudæorum:
dicens non debere eos circumcidere filios suos, neque secundùm consuetudinem ingredi.
22 Quid ergo est? vtique oportet conuenire multitudinem: audient enim te superuenisse.
23 Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt nobis viri quattuor, votum habentes super se.
24 His assumptis, sanctifica te cum illis: & impende in illis ‖ vt radant capita: & scient omnes quia ‖Num. 6. 18.
quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse Sup. 18. 18.
custodiens legem.
25 De his autem, qui crediderunt ex Gentibus,
‖ nos scripsimus, iudicantes vt abstineant se ab ‖Sup. 15. 20. 29.
idolis, immolato, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.
26 Tunc Paulus, assumptis viris, postera die purificatus cum illis intrauit in templum, annuntians

expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro vnoquoque eorum oblatio.
27 Dum autem septem dies consummarentur, hi qui de Asia erant Iudæi, cùm vidissent eum in templo, concitauerunt omnem populum, & injecerunt ei manus, clamantes:
28 Viri Israëlitæ, adiuuate: hic est homo, qui aduersus populum, & legem, & locum hunc, omnes vbique docens, insuper & Gentiles induxit in templum, & violauit sanctum locum istum.
29 Viderant enim Trophimum Ephesium in ciuitate cum ipso, quem æstimauerunt quoniam in templum introduxisset Paulus.
30 Commotáque est ciuitas tota, & facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum: & statim clausæ sunt ianuæ.
31 Quærentibus autem eum occidere, nuntiatũ est tribuno cohortis: Quia tota confunditur Ierusalem.
32 Qui statim assumptis militibus, & centurionibus, decurrit ad illos. Qui cùm vidissent tribunum, & milites, cessauerunt percutere Paulum.
33 Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & iussit eum alligari catenis duabus: & interrogabat quis esset, & quid fecisset.
34 Alij autem aliud clamabant in turba. Et cùm non posset certum cognoscere præ tumultu, iussit duci eum in castra.
35 Et cùm venisset ad gradus, contigit vt portaretur à militibus propter vim populi.
36 Sequebatur enim multitudo populi, clamans: Tolle eum.
37 Et cùm cœpisset induci in castra Paulus, dicit

tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit:
Græcè nosti?
38 Nónne tu es Ægyptius, qui ante hos dies tu-
multum concitasti, & eduxisti in desertũ quattuor
millia virorum sicariorum?
39 Et dixit ad eum Paulus: Ego homo sum quidem
Iudæus à Tarso Ciliciæ, non ignotę ciuitatis muni-
ceps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad po-
pulum.
40 Et cùm ille permisisset, Paulus stans in gradi-
bus, annuit manu ad plebem, & magno silentio
facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens:

CAPVT XXII.

Vbi Paulus in sui excusationem narrasset suæ conuersionis ordinem, vociferantur Iudæi ipsum de terra tollendum, eò quòd diceret se à Deo missum fuisse ad prædicandum Gentibus, à tribuno autem iussus flagellis cædi & torqueri, liberatus est dicendo se ciuem Romanum esse.

1 Viri fratres, & patres, audite quam ad vos
nunc reddo rationem.
2 Cùm audissent autem quia Hebræa lingua lo-
queretur ad illos, magis præstiterunt silentium.
3 Et dicit Ego sum vir Iudæus, natus in Tarso Ci-
licię, nutritus autem in ista ciuitate, secus pedes Ga-
maliel eruditus iuxta veritatem paternæ legis, æmu-
lator legis, sicut & vos omnes estis hodie:
4 ‖ qui hanc viam persecutus sum vsque ad mor- ‖ Sup.
tẽ, alligans & tradens in custodias viros ac mulieres, 8. 3.
5 sicut princeps sacerdotum mihi testimonium
reddit, & omnes majores natu, ‖ à quibus & episto- ‖ Sup.
las accipiens, ad fratres Damascum pergebam, vt 9. 2.
adducerem inde vinctos in Ierusalem vt punirẽtur.

6 Factum est autem, eunte me, & appropinquante Damasco media die, subitò de cælo circumfulsit me lux copiosa:
7 & decidens in terram, audiui vocem dicentem mihi: Saule, Saule, quid me persequeris?
8 Ego autem respondi: Quis es Domine? Dixítque ad me: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris.
9 Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius, qui loquebatur mecum.
10 Et dixi: Quid faciam, Domine? Dominus autem dixit ad me: Surgens vade Damascum: & ibi tibi dicetur de omnibus, quæ te oporteat facere.
11 Et cùm nō viderem præ claritate luminis illius, ad manum deductus à comitibus, veni Damascum.
12 Ananias autem quidam, vir secundùm legem testimonium habens ab omnibus cohabitantibus Iudæis,
13 veniens ad me, & astans dixit mihi: Saule frater respice. Et ego eadem hora respexi in eum.
14 At ille dixit: Deus patrum nostrorum præordinauit te, vt cognosceres voluntatem eius, & videres iustum, & audires vocem ex ore eius:
15 quia eris testis illius ad omnes homines, eorum quæ vidisti & audisti.
16 Et nunc quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua, inuocato nomine ipsius.
17 Factum est autem reuertēti mihi in Ierusalem, & oranti in templo, fieri me in stupore mentis,
18 & videre illum dicentem mihi: Festina, & exi velociter ex Ierusalem: quoniam non recipient testimonium tuum de me.

19 Et ego dixi: Domine ipſi ſciunt ‖ quia ego eram ‖ Sup. 8. 3.
concludens in carcerem, & cædens per ſynagogas
eos qui credebant in te:
20 & cùm funderetur ſanguis Stephani teſtis tui,
‖ ego aſtabam, & conſentiebam, & cuſtodiebam ‖ Sup. 7. 58
veſtimenta interficientium illum.
21 Et dixit ad me: Vade, quoniam ego in nationes
longè mittam te.
22 Audiebant autem eum vſque ad hoc verbum,
& leuauerunt vocem ſuam dicentes: Tolle de terra
huiuſmodi: non enim fas eſt eum viuere.
23 Vociferantibus autem eis, & proijcientibus ve-
ſtimenta ſua, & puluerem iactantibus in aërem,
24 iuſſit tribunus induci eum in caſtra, & flagellis
cædi, & torqueri eum, vt ſciret propter quam cau-
ſam ſic acclamarent ei.
25 Et cùm aſtrinxiſſent eum loris: dicit aſtanti ſibi
Centurioni Paulus: Si hominem Romanum & in-
demnatum licet vobis flagellare?
26 Quo audito, Centurio acceſſit ad tribunum, &
nuntiauit ei, dicens: Quid acturus es? hic enim ho-
mo, ciuis Romanus eſt.
27 Accedens autem tribunus, dixit illi: Dic mihi ſi
tu Romanus es? At ille dixit: Etiam.
28 Et reſpondit tribunus: Ego multa ſumma ciui-
litatem hanc conſecutus ſum. Et Paulus ait: Ego
autem & natus ſum.
29 Protinus ergo diſceſſerunt ab illo, qui eum tor-
turi erant. Tribunus quoque timuit poſtquam re-
ſciuit, quia ciuis Romanus eſſet, & quia alligaſſet
eum.
30 Poſtera autem die volens ſcire diligentiùs, qua
ex cauſa accuſaretur à Iudæis, ſoluit eum, & iuſſit

ſacerdotes conuenire, & omne concilium, & producens Paulum, ſtatuit inter illos.

Capvt XXIII.

Paulus coram ſacerdotibus & toto concilio principem ſacerdotum qui ipſum iuſſerat in faciem percuti, dicit parietem dealbatũ, ſed excuſat ſe quòd neſciſſet eſſe principem ſacerdotum: cumq; ibidem dixiſſet ſe Phariſæum, & de reſurrectione mortuorum iudicari, orta eſt inter Phariſæos & Sadducæos magna diſſenſio: Dominus noctè Paulum confortat, prædicens quòd etiam Romæ eſſet de ipſo teſtificaturus: detecta multorum de occidendo Paulo coniuratione, tribunus mittit eum Cæſaream militibus ſtipatum ad Felicem præſidem, ſcriptis ad eum litteris quæ hîc referuntur.

1 INtendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni conſcientia bona conuerſatus ſum ante Deum vſque in hodiernum diem.
2 Princeps autem ſacerdotum Ananias præcepit aſtantibus ſibi percutere os eius.
3 Tunc Paulus dixit ad eum: Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu ſedens iudicas me ſecundùm legem, & contra legem iubes me percuti?
4 Et qui aſtabant dixerunt: Summum ſacerdotem Dei maledicis?
5 Dixit autem Paulus: Neſciebam fratres quia princeps eſt ſacerdotum. Scriptum eſt enim:
‖Exod. 22. 28. ‖ Principem populi tui non maledices.
6 Sciens autem Paulus, quia vna pars eſſet Sadducæorum, & altera Phariſæorum, exclamauit in
‖Phil. 3. 5. concilio: Viri fratres, ‖ ego Phariſæus ſum, filius Phariſæorum, de ſpe & reſurrectione mortuorum ego iudicor.

7 Et cùm hæc dixiſſet, facta eſt diſſenſio inter Pha-
riſæos & Sadducæos, & ſoluta eſt multitudo.
8 ‖ Sadducæi enim dicunt, non eſſe reſurrectio- ‖ Matt. 22. 32.
nem, neque Angelum, neque Spiritum: Phariſæi
autem vtraque confitentur.
9 Factus eſt autem clamor magnus. Et ſurgentes
quidam Phariſæorum, pugnabant, dicentes: Nihil
mali inuenimus in homine iſto: quid ſi Spiritus lo-
cutus eſt ei, aut Angelus?
10 Et cùm magna diſſenſio facta eſſet, timens tri-
bunus ne diſcerperetur Paulus ab ipſis, iuſſit mili-
tes deſcendere, & rapere eum de medio eorum, ac
deducere eum in caſtra.
11 Sequenti autem nocte aſſiſtens ei Dominus,
ait: Conſtans eſto: ſicut enim teſtificatus es de me
in Ieruſalem, ſic te oportet & Romæ teſtificari.
12 Facta autem die collegerunt ſe quidā ex Iudæis,
& deuouerunt ſe dicentes, neque manducaturos,
neque bibituros, donec occiderent Paulum.
13 Erant autem plus quàm quadraginta viri, qui
hanc coniurationem fecerant.
14 qui acceſſerunt ad principes ſacerdotum, & ſe-
niores, & dixerunt: Deuotione deuouimus nos ni-
hil guſtaturos, donec occidamus Paulum.
15 Nunc ergo vos notum facite tribuno cum con-
cilio, vt producat illum ad vos, tanquam aliquid
certius cogniturі de eo. Nos verò priùs quàm ap-
propiet, parati ſumus interficere illum.
16 Quod cùm audiſſet filius ſororis Pauli inſidias,
venit, & intrauit in caſtra, nuntiauítque Paulo.
17 Vocans autem Paulus ad ſe vnum ex Centurio-
nibus, ait: Adoleſcentem hunc perduc ad tribu-
num, habet enim aliquid indicare illi.

18 Et ille quidem assumens eum duxit ad tribunũ,
& ait: Vinctus Paulus rogauit me hunc adolescentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.
19 Apprehendens autem tribunus manum illius, secessit cum eo seorsum, & interrogauit illum: Quid est, quod habes indicare mihi?
20 Ille autem dixit: Iudæis conuenit rogare te, vt crastina die producas Paulum in concilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo:
21 tu verò ne credideris illis, insidiantur enim ei ex eis viri ampliùs quàm quadraginta, qui se deuouerunt non manducare, neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati sunt, expectantes promissum tuum.
22 Tribunus igitur dimisit adolescentẽ, præcipiens ne cui loqueretur quoniam hæc nota sibi fecisset.
23 Et vocatis duobus Centurionibus, dixit illis: Parate milites ducentos, vt eant vsque Cæsaream, & equites septuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis:
24 & iumenta præparate, vt imponentes Paulum, saluum perducerent ad Felicem præsidem.
25 (Timuit enim ne fortè raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipse posteà calumniam sustineret, tanquam accepturus pecuniam)
26 scribens epistolam continentem hæc: Claudius Lysias optimo præsidi, Felici, salutem.
27 Virum hunc comprehensum à Iudæis, & incipientem interfici ab eis, superueniens cum exercitu eripui, cognito quia Romanus est:
28 Volénsque scire causam, quam obijciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.
29 Quem inueni accusari de quæstionibus legis ip-

ſorum, nihil verò dignum morte aut vinculis habentem criminis.
30 Et cùm mihi perlatum eſſet de inſidijs, quas parauerant illi, miſi eum ad te, denuntians & accuſatoribus vt dicant apud te. Vale.
31 Milites ergo ſecundùm pręceptum ſibi, aſſumẽtes Paulum, duxerũt per noctem in Antipatridem.
32 Et poſtera die dimiſſis equitibus vt cum eo irent, reuerſi ſunt ad caſtra.
33 Qui cùm veniſſent Cæſareã, & tradidiſſent epiſtolam præſidi, ſtatuerunt ante illum & Paulum.
34 Cùm legiſſet autem, & interrogaſſet de qua prouincia eſſet: & cognoſcens quia de Cilicia.
35 Audiam te, inquit, cùm accuſatores tui venerint. Iuſſitque in prætorio Herodis cuſtodiri eum.

CAPVT XXIV.

Accuſatus Paulus coram Felice præſide à Tertullo Iudæorum oratore, reſpondet negans impoſita ſibi crimina, confitens tamen ſe Chriſtianum, & dixiſſe ſe de reſurrectione mortuorum iudicari: Felix & ipſius vxor Iudea audiunt Paulum de fide Chriſtiana: cùm autem non acciperet à Paulo pecuniam, reliquit eum vinctum, accipiens ſucceſſorem Portium Feſtum.

1 POſt quinque autem dies deſcendit princeps ſacerdotum, Ananias, cum ſenioribus quibuſdam, & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præſidem aduerſus Paulum.
2 Et citato Paulo cœpit accuſare Tertullus, dicens: Cùm in multa pace agamus per te, & multa corrigantur per tuam prouidentiam;
3 ſemper & vbique ſuſcipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione.

4 Ne diutiùs autem te protraham, oro, breuiter
audias nos pro tua clementia.
5 Inuenimus hunc hominem pestiferum, & concitantem
seditiones omnibus Iudæis in vniuerso
orbe, & auctorem seditionis sectæ Nazarenorum:
6 qui etiam templum violare conatus est, quem
& apprehensum voluimus secundùm legem nostram
iudicare.
7 Superueniens autem tribunus Lysias, cum vi
magna eripuit eum de manibus nostris,
8 iubens accusatores eius ad te venire: à quo poteris
ipse iudicans, de omnibus istis cognoscere,
de quibus nos accusamus eum.
9 Adiecerunt autem & Iudæi, dicentes hæc ita se
habere.
10 Respondit autem Paulus, (annuente sibi Præside
dicere:) Ex multis annis te esse iudicem genti
huic sciens, bono animo pro me satisfaciam.
11 Potes enim cognoscere, quia non plus sunt mihi
dies, quàm duodecim, ex quo ascendi adorare
in Ierusalem:
12 & neque in templo inuenerunt me cum aliquo
disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque
in synagogis,
13 neque in ciuitate: neque probare possunt tibi
de quibus nunc me accusant.
14 Confiteor autem hoc tibi, quòd secundùm sectam,
quam dicunt hæresim, sic deseruio Patri &
Deo meo, credens omnibus, quæ in Lege & Prophetis
scripta sunt:
15 spem habens in Deum, quam & hi ipsi expectant,
resurrectionem futuram iustorum, & iniquorum.

16 In hoc & ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, & ad homines semper.
17 Post annos autem plures, eleemosynas facturus in gentem meam, veni, & oblationes, & vota.
18 ‖ In quibus inuenerunt me purificatum in templo; non cum turba, neque cum tumultu. ‖ Sup. 21. 26.
19 Quidam autem ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te præstò esse, & accusare si quid haberent aduersum me:
20 aut hi ipsi dicant si quid inuenerunt in me iniquitatis, cùm stem in concilio,
21 nisi de vna hac solum modò voce, qua clamaui inter eos stans: ‖ Quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie à vobis. ‖ Sup. 23. 6.
22 Distulit autem illos Felix, certissimè sciens de via hac, dicens: Cùm tribunus Lysias descenderit, audiam vos.
23 Iussítque Centurioni custodire eum, & habere requiem, nec quemquam de suis prohibere ministrare ei.
24 Post aliquot autē dies veniens Felix cum Drusilla vxore sua, quæ erat Iudæa, vocauit Paulum, & audiuit ab eo fidem, quæ est in Christum Iesum.
25 Disputante autem illo de iustitia, & castitate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accersam te,
26 simul & sperans, quòd pecunia ei daretur à Paulo; propter quod & frequenter accersens eum, loquebatur cum eo.
27 Biennio autem expleto, accepit successorem Felix Portium Festum. Volens autem gratiam præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

Capvt XXV.

Festus non obsequitur Iudæis insidiosè petentibus vt Paulus Ierosolymā ducatur: sed Cæsareæ audit eius accusatores & Pauli responsionē: qui à Festo requisitus an vellet de his iudicari Ierosolymis, appellat Cæsarem: Festus Pauli causam regi Agrippæ indicat, qui ipsum audire cupit, posteróque die iubente Festo adducitur coram Agrippa & Bernice.

1 FEstus ergo cùm venisset in prouinciam, post
triduum ascendit Ierosolymam à Cæsarea.
2 Adierúntque eum principes sacerdotum, & pri-
mi Iudæorum, aduersus Paulum: & rogabant eum,
3 postulantes gratiam aduersus eum, vt iuberet
perduci eum in Ierusalem, insidias tendentes vt in-
terficerent eum in via.
4 Festus autem respondit, seruari Paulum in Cæ-
sarea: se autem maturiùs profecturum.
5 Qui ergo in vobis (ait) potentes sunt, descenden-
tes simul, si quod est in viro crimen, accusent eum.
6 Demoratus autem inter eos dies non ampliùs
quàm octo, aut decem, descendit Cæsaream, & al-
tera die sedit pro tribunali, & iussit Paulum adduci.
7 Qui cùm perductus esset, circumsteterunt
eum, qui ab Ierosolyma descenderant Iudæi, mul-
tas & graues causas obijcientes, quas non poterant
probare,
8 Paulo rationem reddente: Quoniam neque in
legem Iudæorum, neque in templum, neque in
Cæsarem quidquam peccaui.
9 Festus autem volens gratiam præstare Iudæis,
respondens Paulo, dixit: Vis Ierosolymam ascen-
dere, & ibi de his iudicari apud me?
10 Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæsaris sto,

ibi me oportet iudicari: Iudæis non nocui, ficut tu
meliùs nosti
11 Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci,
non recuso mori: si verò nihil est eorum, quæ hi ac-
cusant me, nemo potest me illis donare. Cæsarem
appello.
12 Tunc Festus cum concilio locutus, respondit:
Cæsarem appellasti? ad Cæsarem ibis.
13 Et cùm dies aliquot transacti essent, Agrippa
rex & Bernice descenderunt Cæsaream ad salutan-
dum Festum.
14 Et cùm dies plures ibi demorarentur, Festus
regi indicauit de Paulo, dicens: Vir quidam est de-
relictus à Felice vinctus,
15 de quo cùm essem Ierosolymis, adierunt me
principes sacerdotum, & seniores Iudæorum, po-
stulantes aduersus illum damnationem.
16 Ad quos respondi: Quia non est Romanis con-
suetudo damnare aliquem hominem, priùs quàm
is qui accusatur, præsentes habeat accusatores,
locúmque defendendi accipiat ad abluenda cri-
mina.
17 Cùm ergo huc conuenissent sine ulla dila-
tione, sequenti die sedens pro tribunali, iussi addu-
ci virum.
18 De quo, cùm stetissent accusatores, nullā cau-
sam deferebant, de quibus ego suspicabar malum:
19 Quæstiones verò quasdam de sua superstitione
habebant aduersus eum, & de quodam Iesu defun-
cto, quem affirmabat Paulus viuere.
20 Hæsitans autem ego de huiusmodi quæstio-
ne, dicebam si vellet ire Ierosolymam, & ibi iudica-
ri de istis.

21 Paulo autem appellante vt seruaretur ad Augu-
sti cognitionem, iussi seruari eum, donec mittam
eum ad Cæsarem.
22 Agrippa autem dixit ad Festum: Volebam & ip-
se hominem audire. Cras, inquit, audies eum.
23 Altera autem die, cùm venisset Agrippa, & Ber-
nice, cum multa ambitione, & introissent in audi-
torium cum tribunis, & viris principalibus ciuita-
tis, iubente Festo, adductus est Paulus.
24 Et dicit Festus: Agrippa rex, & omnes, qui si-
mul adestis nobiscum viri, videtis hunc, de quo
omnis multitudo Iudæorum interpellauit me Iero-
solymis, petentes & acclamantes non oportere
eum viuere ampliùs.
25 Ego verò comperi nihil dignum morte eum ad-
misisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum,
iudicaui mittere.
26 De quo quid certum scribam domino, non ha-
beo. Propter quod produxi eum ad vos, & maximè
ad te rex Agrippa, vt interrogatione facta habeam
quid scribam.
27 Sine ratione enim mihi videtur mittere vin-
ctum, & causas eius non significare.

CAPVT XXVI.

Paulus coram Agrippa suam causam defendit, referens sua ad Christum conuersionis ordinem, & se Iudæis ac Gentibus sub diuina protectione prædicasse ostendens; Festóque ipsum ex nimia scientia insanire dicenti respondet, omnésque optat esse Christianos: Agrippa dicit eum potuisse dimitti, nisi Cæsarem appellasset.

1 AGrippa verò ad Paulum ait: Permitti-
tur tibi loqui pro temetipso. Tunc Pau-

lus extenta manu cœpit rationem reddere.
2 De omnibus, quibus accuſor à Iudæis, rex Agrip-
pa, æſtimo me beatum, apud te cùm ſim defenſu-
rus me hodie,
3 maximè te ſciente omnia, & quæ apud Iudæos
ſunt conſuetudines, & quæſtiones: propter quod
obſecro patienter me audias.
4 Et quidem vitam meam à iuuentute, quæ ab
initio fuit in gente mea in Ieroſolymis, nouerunt
omnes Iudæi:
5 præſcientes me ab initio (ſi velint teſtimonium
perhibere) quoniam ſecundùm certiſſimam ſe-
ctam noſtræ religionis vixi Phariſæus.
6 Et nunc in ſpe, quæ ad patres noſtros repromiſ-
ſionis facta eſt à Deo, ſto iudicio ſubiectus:
7 in quam duodecim tribus noſtræ, nocte ac die
deſeruientes, ſperant deuenire. De qua ſpe accuſor
à Iudæis, rex.
8 Quid incredibile iudicatur apud vos, ſi Deus
mortuos ſuſcitat?
9 Et ego quidem exiſtimaueram, me aduerſus
nomen Ieſu Nazareni debere multa contraria a-
gere.
10 ‖ quod & feci Ieroſolymis, & multos ſancto- ‖ Sup.
rum ego in carceribus incluſi, à principibus ſacer- 8. 3.
dotum poteſtate accepta: & cùm occiderentur, de-
tuli ſententiam.
11 Et per omnes ſynagogas frequenter puniens
eos, compellebam blaſphemare: & ampliùs inſa-
niens in eos, perſequebar vſque in exteras ciui-
tates.
12 In quibus ‖ dum irem Damaſcum cum pote- ‖ Sup.
ſtate & permiſſu principum ſacerdotum, 9. 2.

13 die media in via, vidi, rex, de cælo supra splen-
dorem solis circumfulsisse me lumen, & eos qui
mecum simul erant.
14 Omnésque nos cùm decidissemus in terram,
audiui vocem loquentem mihi Hebraica lingua:
Saule, Saule, quid me persequeris? durum est tibi
contra stimulum calcitrare.
15 Ego autem dixi: Quis es Domine? Domi-
nus autem dixit: Ego sum Iesus, quem tu perse-
queris.
16 Sed exurge, & sta super pedes tuos: ad hoc
enim apparui tibi, vt constituam te ministrum,
& testem eorum quæ vidisti, & eorum quibus ap-
parebo tibi.
17 eripiens te de populo, & gentibus, in quas
nunc ego mitto te,
18 aperire oculos eorum, vt conuertantur à tene-
bris ad lucem, & de potestate satanæ ad Deum, vt
accipiant remissionem peccatorum, & sortem in-
ter sanctos, per fidem quæ est in me.
19 Vnde rex Agrippa, non fui incredulus cælesti
visioni:
|| Sup. 11. & 14. 20 || sed his, qui sunt Damasci primùm, & Ieroso-
lymis, & in omnem regionem Iudææ, & Gentibus
annuntiabam, vt pœnitentiam agerent, & conuer-
terentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera fa-
cientes.
21 Hac ex causa me Iudæi, cùm essem in templo,
|| Sup. 21. 22. || comprehensum tentabant interficere.
22 Auxilio autem adiutus Dei, vsque in hodier-
num diem sto, testificans minori atque majori, ni-
hil extra dicens quàm ea quæ Prophetæ locuti sunt
futura esse, & Moyses,

23 si passibilis Christus, si primus ex resurrectione
mortuorum, lumen annuntiaturus est populo, &
Gentibus.
24 Hæc loquente eo, & rationem reddente, Fe-
stus magna voce dixit: Insanis Paule: multæ te lit-
teræ ad insaniam conuertunt.
25 Et Paulus: Non insanio (inquit) optime Feste,
sed veritatis & sobrietatis verba loquor.
26 Scit enim de his rex, ad quem & constanter lo-
quor: latêre enim eum nihil horum arbitror. Ne-
que enim in angulo quidquam horum gestum est.
27 Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis.
28 Agrippa autem ad Paulum: In modico suades
me Christianum fieri.
29 Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, &
in magno, non tantùm te, sed etiam omnes qui au-
diunt, hodie fieri tales, qualis & ego sum, exceptis
vinculis his.
30 Et exurrexit rex, & præses, & Bernice, & qui
assidebant eis.
31 Et cùm secessissent, loquebantur ad inuicem,
dicentes: Quia nihil morte, aut vinculis dignum
quid fecit homo iste.
32 Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat ho-
mo hic, si non appellasset Cæsarem.

CAPVT XXVII.

Paulus à centurione Iulio ducitur Romam versus, nauigans per varia loca: aduersante autem ipsis vento, vix perueniunt ad quemdam in Creta locum: à quo licet prædiceret Paulus periculosam esse nauigationem, discedentes, patiuntur ingentem tempestatem: tandémque post Pauli consolationem, qui narrans factam sibi de omnium salute reuelationem,

hortabatur eos ad cibum sumendum, passi naufragium omnes euadunt incolumes.

1 VT autem iudicatum est nauigare eum in
Italiam, & tradi Paulum cum reliquis cu-
stodiis centurioni nomine Iulio cohortis Augustæ,
‖2 Cor. 11. 25. 2 ‖ascendentes nauem Adrumetinam, incipien-
tes nauigare circa Asiæ loca, sustulimus, perseue-
rante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalo-
nicensi.
3 Sequenti autem die deuenimus Sidonem. Hu-
manè autem tractans Iulius Paulum, permisit ad
amicos ire, & curam sui agere.
4 Et inde cùm sustulissemus, subnauigauimus Cy-
prum, propterea quòd essent venti contrarij.
5 Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ nauigantes,
venimus Lystram, quæ est Lyciæ:
6 & ibi inueniens centurio nauem Alexandrinam
nauigantem in Italiam, transposuit nos in eam.
7 Et cùm multis diebus tardè nauigaremus, & vix
deuenissemus contra Gnidum, prohibente nos
vento, adnauigauimus Cretæ, iuxta Salmonem:
8 & vix iuxtà nauigātes, venimus in locum quem-
dam, qui vocatur Boniportus, cui iuxtà erat ciui-
tas Thalassa.
9 Multo autem tempore peracto, & cùm iam
non esset tuta nauigatio, eò quòd & ieiunium iam
præteriisset, consolabatur eos Paulus,
10 dicens eis: Viri, video quoniam cum iniuria &
multo damno, non solùm oneris & nauis, sed etiam
animarum nostrarum, incipit esse nauigatio.
11 Centurio autem gubernatori & nauclero magis
credebat, quàm his quæ à Paulo dicebantur.
12 Et cùm aptus portus non esset ad hiemandum,

plurimi ſtatuerunt conſilium nauigare inde, ſi quo-
modo poſſent, deuenie͂tes Phœnicen, hiemare, por-
tum Cretæ reſpicientem ad Africum, & ad Corum.
13 Aſpirante autem Auſtro, æſtimantes propoſi-
tum ſe tenere, cùm ſuſtuliſſent de Aſſon, legebant
Cretam.
14 Non poſt multum autem miſit ſe contra ipſam
ventus Typhonicus, qui vocatur Euroaquilo.
15 Cumque arrepta eſſet nauis, & non poſſet co-
nari in ventum, data naue flatibus, ferebamur.
16 In inſulam autem quamdam decurrentes, quæ
vocatur Cauda, potuimus vix obtinere ſcapham.
17 Qua ſublata, adiutorijs vtebantur, accingen-
tes nauem, timentes ne in Syrtim inciderent, ſum-
miſſo vaſe ſic ferebantur.
18 Valida autem nobis tempeſtate iactatis, ſe-
quenti die iactum fecerunt:
19 & tertia die ſuis manibus armamenta nauis pro-
iecerunt.
20 Neque autem ſole, neque ſideribus apparen-
tibus per plures dies, & tempeſtate non exigua im-
minente, iam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ.
21 Et cùm multa ieiunatio fuiſſet, tunc ſtans Pau-
lus in medio eorum, dixit: Oportebat quidem, ô
viri, audito me, non tollere à Creta, lucríque fa-
cere iniuriam hanc & iacturam.
22 Et nunc ſuadeo vobis bono animo eſſe. amiſſio
enim nullius animæ erit ex vobis, præterqua͂ nauis.
23 Aſtitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cuius
ſum ego, & cui deſeruio,
24 dicens: Ne timeas Paule, Cæſari te oportet aſ-
ſiſtere: & ecce donauit tibi Deus omnes qui naui-
gant tecum.

25 Propter quod bono animo eſtote viri : credo
enim Deo, quia ſic erit, quemadmodum dictum
eſt mihi.
26 In inſulam autem quamdam oportet nos de-
uenire.
27 Sed poſteaquam quartadecima nox ſuperuenit,
nauigantibus nobis in Adria circa mediam noctem,
ſuſpicabantur nautę apparere ſibi aliquã regionem.
28 Qui & ſummittentes bolidem, inuenerunt paſ-
ſus viginti : & puſillum inde ſeparati, inuenerunt
paſſus quindecim.
29 Timentes autem ne in aſpera loca incideremus,
de puppi mittentes anchoras quattuor, optabant
diem fieri.
30 Nautis verò quærentibus fugere de naui, cùm
miſiſſent ſcapham in mare, ſub obtentu quaſi inci-
perent à prora anchoras extendere,
31 dixit Paulus Centurioni,& militibus : Niſi hi in
naui manſerint, vos ſalui fieri non poteſtis.
32 Tunc abſciderunt milites funes ſcaphæ, & paſſi
ſunt eam excidere.
33 Et cùm lux inciperet fieri, rogabat Paulus om-
nes ſumere cibum, dicens : Quartadecima die ho-
die expectantes ieiuni permanetis, nihil acci-
pientes.
34 Propter quod rogo vos accipere cibum pro ſa-
lute veſtra : quia nullius veſtrûm capillus de capite
peribit.
35 Et cùm hæc dixiſſet, ſumens panem, gratias egit
Deo in conſpectu omnium : & cùm fregiſſet, cœpit
manducare.
36 Animæquiores autem facti omnes, & ipſi ſum-
pſerunt cibum.

37 Eramus verò vniuersæ animæ in naui ducentæ
septuaginta sex.
38 Et satiati cibo alleuiabant nauem, iactantes triticum in mare.
39 Cùm autem dies factus esset, terram non agnoscebant: sinum verò quemdam considerabant habentem littus, in quem cogitabant, si possent, eijcere nauem.
40 Et cùm anchoras sustulissent, committebant se mari, simul laxantes iuncturas gubernaculorum: & leuato artemone secundùm auræ flatum tendebant ad littus.
41 Et cùm incidissemus in locum dithalassum, impegerunt nauem: & prora quidem fixa manebat immobilis, puppis verò soluebatur à vi maris.
42 Militum autem consilium fuit vt custodias occiderent: nequis cùm enatasset, effugeret.
43 Centurio autem volens seruare Paulum, prohibuit fieri: iussitque eos, qui possent natare, emittere se primos, & euadere, & ad terram exire:
44 & ceteros alios in tabulis ferebant: quosdam super ea, quæ de naui erant. Et sic factum est, vt omnes animæ euaderent ad terram.

CAPVT XXVIII.

Paulus ceterique comites humanè à Barbaris excipiuntur in insula Melita, in qua percussus à vipera Paulus nihil mali patitur, patrémque Publij principis insulæ sanitati restituit, ac alios multos curat: & ab eo loco nauigantes tandem Romam perueniunt, vbi Paulus conuocatis primis Iudæorum causam exponit cur Cæsarem appellauerit: diéque ab ipsis constituto prædicat de Christo, cuius verbis multi non credunt, quod Paulus ostendit ab

Iſaia prædictum eſſe; & per biennium de fide in
Chriſtum prædicat omnibus ad ipſum accedentibus.

1 ET cùm euaſiſſemus, tunc cognouimus quia
Melita inſula vocabatur. Barbari verò præ-
ſtabant non modicam humanitatem nobis.
2 Accenſa enim pyra, reficiebant nos omnes, pro-
pter imbrem, qui imminebat, & frigus.
3 Cùm congregaſſet autem Paulus ſarmentorum
aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper
ignem, vipera à calore cùm proceſſiſſet, inuaſit ma-
num eius.
4 Vt verò viderunt Barbari pendentem beſtiam
de manu eius, ad inuicem dicebant: Vtique homi-
cida eſt homo hic, qui cùm euaſerit de mari, vltio
non ſinit eum viuere.
5 Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, ni-
hil mali paſſus eſt.
6 At illi exiſtimabant eum in tumorem conuerten-
dum, & ſubitò caſurum, & mori. Diu autem illis
expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri,
conuertentes ſe, dicebant eum eſſe Deum.
7 In locis autem illis erant prædia principis inſulæ,
nomine Publij, qui nos ſuſcipiens, triduo benignè
exhibuit.
8 Contigit autem, patrem Publij febribus & dy-
ſenteria vexatum iacere. Ad quem Paulus intrauit:
& cùm oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſaluauit
eum.
9 Quo facto, omnes, qui in inſula habebant infir-
mitates, accedebant, & curabantur:
10 qui etiam multis honoribus nos honorauerunt,
& nauigantibus impoſuerunt quæ neceſſaria erant.
11 Poſt menſes autem tres, nauigauimus in naui

Alexandrina, quæ in insula hiemauerat, cui erat
insigne Castorum.
12 Et cùm venissemus Syracusam, mansimus ibi
triduo.
13 Inde circumlegentes deuenimus Rhegium: &
post vnum diem flante Austro, secunda die veni-
mus Puteolos;
14 vbi inuentis fratribus rogati sumus manere
apud eos dies septem: & sic venimus Romam.
15 Et inde cùm audissent fratres, occurrerunt no-
bis vsque ad Appij forum, ac tres Tabernas. Quos
cùm vidisset Paulus, gratias agens Deo, accepit fi-
duciam.
16 Cùm autem venissemus Romam, permissum
est Paulo manere sibimet cum custodiẽte se milite.
17 Post tertium autem diem conuocauit primos
Iudæorum. Cúmque conuenissent, dicebat eis:
Ego, viri fratres, nihil aduersus plebem faciens, aut
morem paternum, vinctus ab Ierosolymis traditus
sum in manus Romanorum:
18 qui cùm interrogationem de me habuissent, vo-
luerunt me dimittere, eò quòd nulla esset causa
mortis in me.
19 Contradicentibus autem Iudæis, coactus sum
appellare Cæsarem, non quasi gentem meam ha-
bens aliquid accusare.
20 Propter hanc igitur causam rogaui vos videre,
& alloqui. Propter spem enim Israël catena hac cir-
cumdatus sum.
21 At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras ac-
cepimus de te à Iudæa, neque adueniens aliquis
fratrum, nuntiauit, aut locutus est quid de te ma-
lum.

22 Rogamus autem à te audire quæ ſentis : nam
de ſecta hac notum eſt nobis quia vbique ei contra-
dicitur.
23 Cùm conſtituiſſent autem illi diem, venerunt
ad eum in hoſpitium plurimi, quibus exponebat
teſtificans regnum Dei, ſuadénſque eis de Ieſu ex
Lege Moyſi & Prophetis, à manè vſque ad veſpe-
ram.
24 Et quidam credebant his quæ dicebantur : qui-
dam verò non credebant.
25 Cúmque inuicem non eſſent conſentientes,
diſcedebant, dicente Paulo vnum verbum : Quia
benè Spiritus ſanctus locutus eſt per Iſaiam pro-
phetam ad patres noſtros,
26 dicens : Vade ad populum iſtum, & dic ad eos:
|| Iſai. || Aure audietis, & non intelligetis : & videntes vi-
6.9. Matt. debitis, & non perſpicietis.
13. 14. 27 Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & au-
Mar.4. ribus grauiter audierunt, & oculos ſuos compreſ-
12. Luc.8. ſerunt : ne fortè videant oculis, & auribus audiant,
10. Ioan. & corde intelligant, & conuertantur, & ſanem
12. 40. eos.
Rom. 11. 8. 28 Notum ergo ſit vobis, quoniam Gentibus miſ-
ſum eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi audient.
29 Et cùm hæc dixiſſet, exierunt ab eo Iudæi, mul-
tam habentes inter ſe quæſtionem.
30 Manſit autem biennio toto in ſuo conducto :
& ſuſcipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum,
31 prædicans regnum Dei, & docens quæ ſunt de
Domino Ieſu Chriſto, cum omni fiducia, ſine pro-
hibitione.

